

Ю. В. Журик

АНТИМОНОПОЛЬНО- КОНКУРЕНТНЕ ПРАВО УКРАЇНИ

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

Київ
«Центр учбової літератури»
2011

УДК 346.546.1(075.8)
ББК 67.304я73
Ж 91

Журик Ю. В.
Ж 91 Антимонопольно-конкурентне право України. Навчальний посібник. – К.: Центр
учбової літератури, 2011. – 272 с.

ISBN 978-611-01-0203-2

У пропонованому посібнику розглядаються види порушень законодавства України про захист економічної конкуренції, аналізується статус Антимонопольного комітету України, розгляд справ антимонопольними органами України, відповідальність за порушення у цій сфері, а також, для зручності, додається законодавство. У посібнику органічно поєднані: теоретичні конструкції, приклади з практики та власні критичні зауваження і пропозиції автора. В заключних положеннях до кожного розділу міститься найбільш важлива інформація.

Посібник розраховано у першу чергу на викладачів та студентів вищих навчальних закладів, юристів та всіх, хто цікавиться правовим регулюванням економічної конкуренції в Україні.

УДК 346.546.1(075.8)
ББК 67.304я73

ISBN 978-611-01-0203-2

© Журик Ю. В., 2011.
© Центр учбової літератури, 2011.

ЗМІСТ

Вступ.....	5
РОЗДІЛ 1. ВИДИ ПОРУШЕНЬ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ПРО ЗАХИСТ ЕКОНОМІЧНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ.....	6
1.1. Монополістичні правопорушення.....	6
1.2. Недобросовісна конкуренція.....	23
<i>Заключні положення</i>	41
РОЗДІЛ 2. АНТИМОНОПОЛЬНІ ОРГАНИ УКРАЇНИ.....	44
2.1. Антимонопольний комітет України (АМКУ).....	44
2.2. Структурні підрозділи Антимонопольного комітету України.....	55
2.3. Повноваження державних уповноважених Антимонопольного комітету України.....	63
2.4. Територіальні відділення Антимонопольного комі- тету України	67
<i>Заключні положення</i>	70
РОЗДІЛ 3. РОЗГЛЯД СПРАВ АНТИМОНОПОЛЬНИМ КО- МІТЕТОМ УКРАЇНИ	72
3.1. Правові засади розгляду справ.....	72
3.2. Строки порушення та розгляду справ	76
3.3. Порушення провадження у справах	81
3.4. Особи, які беруть участь у розгляді справ	87
3.5. Доказування та докази	91
3.6. Розслідування та слухання у справах	97
3.7. Рішення у справах	107
3.8. Виконання рішення та порядок його оскарження.....	110
<i>Заклучні положення</i>	114

РОЗДІЛ 4. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКО-	
НОДАВСТВА УКРАЇНИ ПРО ЗАХИСТ ЕКОНОМІЧ-	
НОЇ КОНКУРЕНЦІЇ	116
4.1. Господарсько-правова відповідальність	116
4.2. Адміністративна відповідальність.....	123
4.3. Кримінальна відповідальність	126
 СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	 129
 ЗАКОНОДАВСТВО (за станом на 01.01.2011 р.)	
Конституція України (витяг).....	139
Господарський кодекс України (витяг).....	140
<i>Закони України:</i>	
Про Антимонопольний комітет України	149
Про захист економічної конкуренції	178
Про захист від недобросовісної конкуренції	215
Про природні монополії	222
<i>Нормативні акти АМКУ:</i>	
Правила розгляду заяв і справ про порушення законо-	
давства про захист економічної конкуренції.....	232
Положення про територіальне відділення Антимонополь-	
ного комітету України	246
Положення про порядок проведення перевірок додер-	
жання законодавства про захист економічної	
конкуренції	255

ВСТУП

Ринкова економіка це економіка динамічного коливання попиту та пропозиції, економіка порівняльних переваг та ефективного господарювання і для її існування необхідна конкуренція. *«Якщо є справді ринкова економіка, то конкуренція в ній просто неминуча»* [1, с. 3], зазначив український економіст І. І. Дахно. За образним виразом О. Л. Завади (першого Голови Антимонопольного комітету України) *«Закони конкуренції — це «Правила руху в ринковій економіці»* [2, с. 5].

Основні засади економічної та правової політики протидії монополізації ринку, запобігання зловживанням монопольним становищем, недопущення недобросовісної конкуренції та сприяння розвитку економічної конкуренції, закріплені у Конституції України та в законах, які є основою законодавства України про захист економічної конкуренції [4 — 10]. Законодавство України про захист економічної конкуренції це новий, комплексний інститут в законодавстві України, який притаманний країнам з розвинутими ринковими відносинами.

В юридичній літературі раніше і сьогодні вживається різна термінологія: *«антимонопольне законодавство»*, *«антимонопольно-конкурентне законодавство»* (цей термін вперше було застосовано В. К. Мамутовим) [11, с. 49], *«конкурентне законодавство»* (оскільки обмеження монополізму має своєю метою підтримку та розвиток конкуренції), та *«конкурентне право»* (термін вперше запропоновано О. І. Мельниченко у колективній монографії «Інтелектуальна власність в Україні: проблеми теорії і практики» [12].

Законом України «Про захист економічної конкуренції», який було прийнято 11 січня 2001 року, було введено нову термінологію — *«економічна конкуренція»*, тому ми пропонуємо застосовувати назву галузі законодавства та права як *«законодавство та право про захист економічної конкуренції»*.

Розділ 1

ВИДИ ПОРУШЕНЬ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ПРО ЗАХИСТ ЕКОНОМІЧНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

1.1. МОНОПОЛІСТИЧНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

З прийняттям 16 липня 1990 року Декларації про державний суверенітет України у державі було взято напромак на самостійну економічну політику, метою якої є створення ефективного механізму регулювання економічних відносин [17]. Провідну роль у досягненні цієї мети відіграє законодавство України про захист економічної конкуренції, яке не тільки захищає суб'єктів господарювання від протиправних посягань, а й стимулює розвиток економічних та конкурентних відносин в економіці та у суспільстві в цілому.

Першим нормативним актом, який започаткував створення механізму регулювання монополістичної діяльності ще у колишньому СРСР, є Постанова Ради Міністрів СРСР від 16 серпня 1990 року «Про заходи щодо демонополізації народного господарства» [18]. Пізніше було прийнято Закон СРСР «Про обмеження монополістичної діяльності в СРСР», який став прототипом (його було взято за основу) майбутнього антимонопольного (конкурентного) законодавства незалежної України [19]. А у 1992 році в Україні було прийнято Програму економічних реформ і політики на Україні, яка передбачала встановлення контролю за монополіями, підвищення рівня конкуренції, перебудову організаційно-господарських схем та стимулювання процесів створення нових суб'єктів господарювання [20].

Законодавчою основою правового регулювання вітчизняних конкурентних відносин стали закони України «Про обмеження монополізму та недопущення недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності» від 18 лютого 1992 року (на сьогодні Закон не діє) [5], «Про Антимонопольний комітет України» від 26 листопада 1993 року [6], «Про захист від недобросовісної кон-

курентції» від 7 червня 1996 року [7], «Про природні монополії» від 20 квітня 2000 року [8], а також Закон України «Про захист економічної конкуренції», який було прийнято Верховною Радою України 11 січня 2001 року і який набув чинності через рік після опублікування [9]. Причому зазначимо, що Закон України «Про захист економічної конкуренції» — це нормативний акт, який на сьогодні є основою сучасного конкурентного законодавства України.

Важливим етапом розвитку господарського законодавства України стало прийняття Верховною Радою України 16 січня 2003 року Господарського кодексу України (набрав чинності з 1 січня 2004 року) в якому, у розділі I «Основні засади господарської діяльності» міститься Глава 3 «Обмеження монополізму та захист суб'єктів господарювання від недобросовісної конкуренції» [13].

Загалом законодавство України про захист економічної конкуренції досить «молоде», порівняно з антимонопольним (або анти-трестівським, картельним, конкурентним) законодавством зарубіжних країн, «вік» якого обчислюється десятиліттями і навіть століттям [21, с. 285; 22, с. 101; 23, с. 300].

Ще не має достатньої практики застосування норм цього законодавства, а тому на сьогодні існує необхідність звернення уваги до конкурентного законодавства і до відносин, зокрема процесуальних, які ним регулюються. Адже, як вірно зазначають теоретики права, *«законодавство відображає об'єктивну реальність більш безпосередньо, ніж інші суб'єктивні показники, воно прямо зорієнтовано на втілення в дійсність, а правове регулювання суспільних відносин стає ефективнішим настільки, наскільки воно точніше виражає економічні та політичні умови, процеси та потреби розвитку суспільства»* [24, с. 20].

У економічному аспекті законодавство про захист економічної конкуренції є елементом демонополізації державної господарської системи, проявом політики модернізації економіки та існування різноманітних форм власності.

У правовому аспекті законодавство про захист економічної конкуренції спрямоване не тільки на недопущення недобросовісної конкуренції та зловживань монопольним становищем, а одночасно, через здійснення у певних правових формах регулюючого впливу на поведінку учасників ринкових відносин, введення правового механізму обмеження монополістичної діяльності суб'єктів господарювання та розвиток економічної конкуренції.

Зазначимо також, що в законодавстві про захист економічної конкуренції органічно поєднуються як **приватні** (зокрема монополістичні), так і **публічні** (суспільні, державні) інтереси. Причому елемент диспозитивності у діяльності суб'єктів господарювання

поєднується з імперативним (публічним) інтересом, що тим самим, узгоджує їх волю із волею держави.

Характеризуючи конкуренційне законодавство України, А. І. Ігнатюк зазначає, що воно є «...малою конституцією ринкової економіки, тому що визначає правила поведінки на ринку, захищає підприємців від антиконкурентних дій інших суб'єктів господарських відносин, сприяє формуванню конкуренційного середовища, у якому головною діючою особою повинен бути споживач» [25, с. 138].

Підкреслимо, що сучасна структура конкуренційного законодавства України представлена двома правовими інститутами:

- *антимонопольним інститутом*;
- *інститутом захисту від недобросовісної конкуренції*.

Норми конкуренційного права, для зручності їх дослідження, ми пропонуємо розбити на три великі групи, а саме:

— норми **матеріального права** (які описують правопорушення та умови, за яких воно вчиняється);

— норми **матеріальної компетенції** (які визначають компетенцію та повноваження антимонопольних органів щодо розгляду справ);

— **процедурні норми** (які визначають порядок подання та розгляду заяв, безпосередньо розгляд справ антимонопольними органами).

Матеріальні норми застосовуються за допомогою норм матеріальної компетенції та реалізуються через процесуальні норми. Матеріальні норми лише описують склад правопорушення, визначають компетенцію, повноваження. Процедурні ж норми вказують на методи та порядок діяльності органу, який уповноважений застосовувати окремі норми матеріального права. Таким чином, процедурні відносини є виразом реалізації компетенції з правозастосування матеріальних норм.

Характеризуючи матеріальні норми конкуренційного права, зазначимо, що в Законі України «Про захист економічної конкуренції» **протиправними вважаються такі дії суб'єктів господарювання:**

— *антиконкурентні узгоджені дії суб'єктів господарювання (Ст. 6 Закону);*

— *зловживання монополієм (домінуючим) становищем на ринку (Ст. 13 Закону);*

— *антиконкурентні дії органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю (Ст. 15 Закону);*

— *обмежувальна діяльність суб'єктів господарювання, об'єднань (Ст. 18 Закону);*

— *неправомірне використання суб'єктом господарювання ринкового становища (Ст. 19 Закону);*

— *дискримінація конкурентів суб'єктами господарювання (Ст. 20 Закону);*

— *обмежувальна діяльність об'єднань (Ст. 21 Закону) [9].*

Підкреслимо, що вказані правопорушення можуть завдавати шкоди не лише суб'єктам господарювання (юридичним особам та суб'єктам господарювання без прав юридичної особи), а й фізичним особам-споживачам.

Правопорушення в сфері конкуренції можна класифікувати в залежності від певних ознак. Так, наприклад, вчена Н. М. Корчак виділяє дві категорії правопорушень:

— *індивідуальні зловживання*, тобто зловживання підприємцями монополічним становищем на ринку, це акти та дії органів влади і управління, що обмежують конкуренцію;

— *колективні дії*, тобто неправомірні угоди (погоджені дії) між підприємцями, між органами влади і управління, що дискримінують підприємців на ринку [26]. Можна сказати, що це класифікація за кількісним складом суб'єктів правопорушення.

У свою чергу, ми можемо запропонувати альтернативну класифікацію таких правопорушень, в залежності від видів суб'єктів, які їх вчиняють, зокрема, це:

— *правопорушення з боку суб'єктів господарювання* (підприємств, груп підприємств або підприємців, окремих підприємців) у вигляді зловживання монополічним становищем та обмеження конкуренції;

— *правопорушення з боку органів влади*, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю, які порушують права та законні інтереси суб'єктів господарювання.

Правопорушення можуть вчинятися як суб'єктами господарювання-монополістами, тобто тими, які займають монополічне становище (монополістичні правопорушення), так і суб'єктами господарювання-конкурентами, які не займають монополічне становище на ринку.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про захист економічної конкуренції», суб'єкт господарювання — це юридична особа незалежно від організаційно-правової форми та форми власності чи фізична особа, що здійснює діяльність з виробництва, реалізації, придбання товарів, іншу господарську діяльність, у тому числі яка здійснює контроль над іншою юридичною чи фізичною особою; група суб'єктів господарювання, якщо один або декілька з них здійснюють контроль над іншими.

Крім того, суб'єктами господарювання визнаються також органи державної влади, органи місцевого самоврядування, а також органи адміністративно-господарського управління та контролю в частині їх діяльності з виробництва, реалізації, придбання товарів чи іншої господарської діяльності [9].

У Господарському кодексі України коло суб'єктів господарювання визначено по іншому. Так, згідно зі статтею 2 Господарського кодексу України, органи державної влади та органи місцевого самоврядування, відносяться не до суб'єктів, а до учасників відносин у сфері господарювання [13]. Далі, у ст. 55 Господарського кодексу України, зазначається, що суб'єктами господарювання визнаються учасники господарських відносин, які здійснюють господарську діяльність, реалізуючи господарську компетенцію (сукупність господарських прав та обов'язків), мають відокремлене майно і несуть відповідальність за своїми зобов'язаннями в межах цього майна, крім випадків, передбачених законодавством.

Зокрема *суб'єктами господарювання є:*

1) *господарські організації* — юридичні особи, створені відповідно до Цивільного кодексу України, державні, комунальні та інші підприємства, створені відповідно до Господарського кодексу України, а також інші юридичні особи, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані в установленому законом порядку;

2) громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані відповідно до закону як *підприємці* [13].

Згідно з Законом України «Про захист економічної конкуренції», *монопольним (домінуючим)*¹⁾ вважається становище суб'єкта господарювання, частка якого на ринку товару перевищує 35 відсотків, якщо він не доведе, що зазнає значної конкуренції.

Відповідно до ст. 12 Закону, монопольним (домінуючим) також може бути визнане становище суб'єкта господарювання, якщо його частка на ринку товару становить 35 або менше відсотків, але він не зазнає значної конкуренції, зокрема внаслідок порівняно невеликого розміру часток ринку, які належать конкурентам [9].

Даючи визначення монопольного (домінуючого) становища суб'єкта господарювання, законодавець використовує термін «*значна конкуренція*», однак що це таке — не розтлумачує. Термінологічний ряд Закону також не містить визначення цього терміну. На

¹⁾ [27, с. 20] *Монополія* (гр. *monos* один + *poleo* продаю) — виняткове право (виробництва, торгівлі, промислу), що належить одній особі. Ситуація, коли на ринку присутній один продавець. Монополія являє собою полярну протилежність конкуренції.

нашу думку, це може призвести до невірнього розуміння та тлумачення норм законодавства при їх практичному застосуванні [28, с. 95].

Згідно з п. 10.3 **Методики визначення монопольного (домінуючого) становища суб'єкта господарювання на ринку** (надалі — Методика) [29], суб'єкт (суб'єкти) господарювання не зазнає (не зазнають) значної конкуренції, зокрема, коли:

- у нього (у них) на ринку немає жодного конкурента;
- частки на ринку, які належать конкурентам, порівняно невеликого розміру;
- можливості доступу інших суб'єктів господарювання щодо закупівлі сировини, матеріалів та збуту товарів (товарних груп) суттєво обмежені;
- бар'єри доступу на ринок інших суб'єктів господарювання, наявні пільги чи інші обставини суттєво обмежують вступ на ринок нових суб'єктів господарювання.

Можна вважати, що «*значною*» буде конкуренція між трьома і більше конкуруючими суб'єктами господарювання. Адже в такому випадку частки на ринку розподіляються майже порівну, і жоден з конкурентів не буде володіти часткою ринку більшою, ніж 35 відсотків, а це означає, що шансів домінувати на ринку або впливати на інших конкурентів у нього немає. Але зрозуміло, що такий стан на ринку є нестійким.

За основу визначення монопольного (домінуючого) становища законодавець взяв дію презумпції домінування, яка може бути спростована. Так, згідно із ч. 2 ст. 12 Закону України «Про захист економічної конкуренції», якщо суб'єкт господарювання має ринкову частку понад 35 відсотків, він може спростувати наявність у нього монопольного (домінуючого) становища, якщо доведе що зазнає значної конкуренції [9]. Це означає, що кількісний критерій монопольного становища повинен враховувати якісні показники господарювання. Причому обов'язок такого доведення лежить безпосередньо на суб'єкті господарювання, становище якого оцінюється як монопольне.

Якщо проаналізувати ст. 12 Закону, то можна вказати, що «*значною*» буде конкуренція у випадках, коли у суб'єкта господарювання є конкуренти, які не мають обмеженостей щодо можливостей доступу на ринок, обмеженостей щодо закупівлі сировини, матеріалів, збуту товарів та інших обмеженостей [9]. Тобто у цьому випадку суб'єкт господарювання не здатний обмежувати конкурентоспроможність інших суб'єктів господарювання чи ущемлювати інтереси інших суб'єктів господарювання чи споживачів.

Монопольне становище суб'єкта господарювання визначається відповідно до п. 2.1 Методики, згідно з яким порядок визначення монопольного становища складається з таких дій:

1) Встановлення об'єктів аналізу щодо визначення монопольного (домінуючого) становища, а саме: суб'єкта господарювання (групи суб'єктів господарювання), конкретного товару (продукції, роботи, послуги), який випускається, постачається, продається, придбавається (споживається, використовується) цим (цими) суб'єктом (суб'єктами) господарювання.

2) Складання переліку товарів (робіт, послуг), щодо яких має визначатися монопольне (домінуюче) становище суб'єкта господарювання і які мають ознаки одного товару, товарної групи.

3) Складання переліку основних продавців (постачальників, виробників), покупців (споживачів) товарів (товарних груп).

4) Визначення товарних меж ринку.

5) Визначення територіальних (географічних) меж ринку.

6) Встановлення проміжку часу, за який має визначатися становище суб'єктів господарювання на ринку — визначення часових меж ринку.

7) Визначення обсягів товару, який обертається на ринку.

8) Розрахунок часток суб'єктів господарювання на ринку.

9) Складання переліку продавців (постачальників, виробників), покупців (споживачів) товару (товарної групи) — потенційних конкурентів, покупців, які можуть продавати (постачати, виробляти), придбавати (споживати, використовувати) той самий або/та аналогічний товар (товарну групу) на ринку.

10) Визначення бар'єрів вступу на ринок та виходу з ринку для суб'єктів господарювання, які продають (постачають, виробляють), придбавають (споживають, використовують) або можуть продавати (постачати, виробляти), придбавати (споживати, використовувати) той самий або/та аналогічний товар (товарну групу) на ринку.

11) Встановлення монопольного (домінуючого) становища суб'єкта (суб'єктів) господарювання на ринку [29].

Таким чином, можна виділити наступні напрямки визначення монопольного (домінуючого) становища суб'єкта господарювання на ринку:

- встановлення об'єктів аналізу;
- встановлення товарних меж ринку;
- встановлення територіальних меж ринку;
- встановлення часових меж ринку;
- дослідження ринкової структури;
- встановлення факту монополізації ринку.

Юридичне значення Методики визначення монопольного (домінуючого) становища суб'єкта господарювання на ринку полягає у тому, що вона на сьогодні є основним документом, в якому є юридична оцінка і тлумачення низки понять, якими оперують під час визначення монопольного (домінуючого) становища, в ній також зазначаються обставини, наявність чи відсутність яких доводять учасники розслідування. У кожному випадку при оскарженні рішення антимонопольних органів до суду з питань визначення монопольного (домінуючого) становища сторони зобов'язанні посилатися на відповідний пункт Методики визначення монопольного (домінуючого) становища суб'єкта господарювання на ринку. А недослідження обставин у межах певного етапу є підставою для оскарження суб'єктами господарювання рішень антимонопольних органів.

Під **монополізацією** ринку в законодавстві розуміється досягнення суб'єктом монопольного (домінуючого) становища на ринку товару, підтримання або посилення цього становища [9]. В анти-трестівському законодавстві зарубіжних країн поняття «*монополізація*» є ключовим і має чітко визначене значення. Під монополізацією розуміється захоплення або збереження за фірмою (групою фірм) домінуючого становища на ринку через використання практики обмеження конкуренції [30, с. 157].

Не зупиняючись детально на питаннях визначення монопольного (домінуючого) становища (предмет дисертаційного дослідження С. Б. Мельник [31]), зазначимо, що визначення монопольного (домінуючого) становища суб'єкта господарювання здійснюється як у межах території України, тобто на загальнодержавному рівні, так і у межах адміністративної області або автономії (району, населеного пункту), тобто на регіональному рівні.

Взагалі ринок має **товарні, територіальні (або географічні) та часові межі**.

Товарні межі ринку визначаються шляхом формування групи взаємозамінних товарів (п. 1.2 Методики). Визначення товарних меж ринку — це визначення товару за його споживчими якостями, товарів-замінників та формування товарної групи, складові якої розглядаються споживачами або покупцями товару як один товар.

Територіальні межі ринку визначаються шляхом встановлення мінімальної території за межами якої, з точки зору споживача, придбання товарів, які належать до групи взаємозамінних, є неможливим або недоцільним.

Часові межі ринку визначаються як проміжок часу, протягом якого відповідна сукупність товарно-грошових відносин між продавцями (постачальниками, виробниками) і споживачами утворює ринок товару із сталою структурою (п. п. 5, 6, 7 Методики) [29].

У ч. 1 ст. 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції» наводиться визначення поняття **зловживання монополічним (домінуючим) становищем на ринку**, а у ч. 2 ст. 13 Закону законодавцем перераховуються конкретні дії (або сингулярні делікти), які є зловживанням монополічним становищем.

Слід звернути увагу на те, що законодавець, даючи визначення зловживанням монополічним становищем, *не дає визначення монополістичного правопорушення як загального делікту!* Причому цей недолік мав місце і у попередньому Законі України «Про обмеження монополізму та недопущення недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності» (Закон втратив чинність) [5].

Щоб уникнути порушення ланцюга дедуктивного методу сприйняття та осмислення нормативного акту, вважаємо, що треба дати загальне визначення монополістичного правопорушення і закріпити цей термін у термінологічному ряді Закону України «Про захист економічної конкуренції».

На нашу думку, **монополістичним правопорушенням** буде така поведінка (дія, бездіяльність) суб'єкта господарювання, який займає монополічне (домінуюче) становище на ринку, що прямо заборонена законодавством про захист економічної конкуренції.

Перелік спеціальних (або сингулярних) деліктів закріплено у частині 2 ст. 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції». Проте зазначимо, що доволі широке поле для тлумачиння може викликати словосполучення «об'єктивно виправдані причини» [9]. Важко сказати, що під цим терміном розумів законодавець. Адже підприємницька діяльність має на меті отримання прибутку, а це теж може бути «об'єктивно виправданою причиною».

Н. О. Саніахметова та С. Б. Мельник, зазначають, що Закон України «Про захист економічної конкуренції» містить невичерпний перелік видів дій, які визнаються зловживанням монополічним (домінуючим) становищем на ринку, вважають таке становище виправданим [32, с. 3]. Ми не можемо погодитися з думкою цих авторів оскільки вважаємо, що перелік протиправних дій, передбачених законодавством, повинен бути чітко окреслений для того, щоб не було підстав для «домислення» при кваліфікації конкретних дій суб'єкта господарювання як протиправних.

В Законі України «Про захист економічної конкуренції» закріплено можливість винесення попередніх висновків щодо кваліфікації окремих дій як зловживання монополічним становищем. Так, згідно із ст. 14 Закону з метою запобігання порушення законодавства про захист економічної конкуренції, підвищення передбачуваності його застосування, органи Антимонопольного комітету України можуть надавати суб'єктам господарювання, на підставі

поданої ними інформації, висновки у формі рекомендаційних роз'яснень щодо відповідності дій суб'єктів господарювання положенням ст. 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції» [9].

Зловживання монопольним становищем суб'єкта господарювання на ринку призводить до таких негативних наслідків:

- суттєво обмежує конкуренцію;
- порушує права та законні інтереси інших суб'єктів господарювання та споживачів;
- обмежує виробництво товарів інших виробників, тим самим створюючи дефіцит товару.

Новелою в Законі є закріплення правопорушення у вигляді суттєвого обмеження конкурентоспроможності інших суб'єктів господарювання на ринку без об'єктивно виправданих на те причин (ч. 2 п. 6 ст. 13 Закону), а також створення перешкод доступу на ринок (виходу з ринку) чи усунення з ринку продавців, покупців, інших суб'єктів господарювання (ч. 2 п. 7 ст. 13 Закону) [9].

На нашу думку, під кваліфікацію цих норм може підпадати досить широке коло дій суб'єктів господарювання. Крім того, потребує уточнення, що являє собою «суттєве обмеження конкурентоспроможності».

Приведемо наступний приклад: мале приватне підприємство «Меркурій» (надалі МПП «Меркурій») в липні 2002 року застосувало одні з найвищих в області ціни на високооктанові бензини. Об'єктивних економічних підстав розмір підвищення не мав. У той же час, через неконкурентність регіонального ринку механізми економічної конкуренції не могли забезпечити зниження рівня цін.

На виконання рекомендацій Волинського територіального відділення Антимонопольного комітету України щодо перегляду (з метою зниження) цін із врахуванням фактичної закупівельної вартості нафтопродуктів і фактичних затрат на їх реалізацію МПП «Меркурій» знизило вартість бензину [33].

Однак з наведеного прикладу незрозумілим залишається механізм визначення відсутності «об'єктивних економічних підстав» підвищення цін, а також «неконкурентність» регіонального ринку.

Щодо «перешкод доступу на ринок (або виходу з ринку) суб'єкта господарювання», то з цього приводу вчені Н. О. Саніахметова і С. Б. Мельник зазначають, що такими перешкодами можуть бути «...будь-які обставини, що заважають суб'єкту господарювання на рівних конкурувати з іншими суб'єктами, які діють на певному товарному ринку. Особливістю цих перешкод є те, що вони повинні бути наслідком зловживання суб'єктом господарювання на певному ринку своїм монопольним становищем» [32, с. 5].

Як підкреслюють вказані вчені, зазначені перешкоди є «...наслідком правопорушення, а не інших причин (державної цінової або кредитної політики, ліцензування окремих видів діяльності, квотування тощо)» [32, с. 5].

Можна погодитися з науковою позицією цих вчених стосовно того, що зловживання монопольним (домінуючим) становищем слід розцінювати як особливий вид поведінки суб'єктів господарювання на ринку, тобто використання ними своєї монопольної влади недозволеними способами, що суперечить конкуренції, і через що спричинюється шкода суспільним і державним інтересам, правам інших суб'єктів господарювання та споживачів [32, с. 5].

Правопорушення у вигляді **антиконкурентних узгоджених дій** відрізняються від зловживань монопольним (домінуючим) становищем тим, що спричиняються двома і більше суб'єктами господарювання.

Відмітимо те, що в Законі України «Про захист економічної конкуренції» законодавець послідовно дає визначення спочатку *узгоджених дій* (ст. 5 Закону), а потім вже *протиправних узгоджених дій* (ст. 6 Закону) [9]. Хоч, на нашу думку, визначення «погодженої конкурентної поведінки» потребує розширеного тлумачення.

Зазначимо також, що назву ст. 10 Закону — «Узгоджені дії, які можуть бути дозволені», викладено некоректно. Адже у статті йдеться про умови, за наявності яких можуть бути дозволені узгоджені дії, що передбачені статтею 6 Закону. Тому назву ст. 10 Закону можна було б викласти як «Умови, за яких можуть бути дозволені узгоджені дії».

Деякі науковці, наприклад І. Шумило, аналізуючи зарубіжне законодавство, зазначають, що антиконкурентні узгоджені дії поділяються на **горизонтальні і вертикальні**, та пропонують запозичити такий поділ антиконкурентних дій [34, с. 15, 18]. Але, на нашу думку, це не є суттєвим. У Законі України «Про захист економічної конкуренції» протиправні дії визначено досить рельєфно (чітко), а розбивка їх на горизонтальні і вертикальні аж ніяк не відобразиться на відповідальності (санкціях) за такі правопорушення.

За умов ринкових відносин можуть укладатися такі угоди, які спрямовані на здійснення різноманітних антиконкурентних дій, наприклад, коли підприємці замінюють ризик конкуренції на координацію поведінки між собою (так звана «*скоординована поведінка*»).

Прикладом антиконкурентних узгоджених дій суб'єктів господарювання може бути наступна справа: у 2002 році декілько (група) молокопереробних підприємств — відкритих акціонерних товариств (надалі ВАТ), зокрема ВАТ «Вінницький міський молочний завод», ВАТ «Вінницямолоко», ВАТ «Барський завод сухого зне-

жиреного молока», ВАТ «Жмеринський маслосирзавод, ВАТ «Тульчинський маслосирзавод», ВАТ «Могилів-Подільський молокозавод», ВАТ «Ямпільський маслосирзавод, ВАТ «Хмільницький завод сухого знежиреного молока» займають домінуюче становище на товарному ринку заготівлі молока у межах Вінницької області.

У березні 2002 року зазначена група молокопереробних підприємств Вінницької області встановила *однаково низьку закупівельну ціну на молоко, що була у середньому на 17 відсотків нижче, ніж у лютому того ж року!* Внаслідок вчинення цих дій товаровиробники були позбавлені можливості збувати своїй товар іншим молокопереробним підприємствам за більш високу ціну.

При цьому молокопереробні підприємства відповідно *не знизили відпускні ціни на свою продукцію*, незважаючи на зменшення власних витрат на молочну сировину. (Наприклад, при зниженні собівартості масла у середньому на 17,6 % ціну на масло було зменшено тільки на 1,7 %). Крім того, у Вінницькій області значно знизилася якість молока, оскільки, розбавляючи його, товаровиробники намагалися зберегти дохід від реалізації молока попереднього періоду. У свою чергу, зниження рентабельності утримання великої рогатої худоби призвело до скорочення її поголів'я.

Дії зазначеної групи молокопереробних підприємств було кваліфіковано Вінницьким відділенням Антимонопольного комітету України за п. 1 ст. 50 Закону України «Про захист економічної конкуренції» як порушення у вигляді антиконкурентних узгоджених дій, передбачених ч. 1 та п. 1 та 3 ч. 2 ст. 6 Закону України «Про захист економічної конкуренції», яке вчинено шляхом встановлення цін чи інших умов придбання або реалізації товарів, а також розподілу ринків чи джерел постачання за територіальним принципом [33].

Слід зазначити, що при розгляді справ за цими видами правопорушень немає необхідності доводити наявність наслідків правопорушення (наявність певних переваг), достатньо довести лише те, що угода (або узгоджені дії) була спрямована на досягнення певних переваг у конкуренції.

Неправомірні угоди подібні до *паралельної поведінки* суб'єктів господарювання на ринку. Але паралельна поведінка має місце серед *незалежних суб'єктів господарювання*, а її результати (встановлення ціни, обсягів виробництва, умов договорів) є подібними до тих, що були б за умови входження зазначених суб'єктів господарювання до складу одного суб'єкта господарювання, тому ці дії не є правопорушенням.

Як правило, паралельна поведінка виникає на *олігопольному*²⁾ ринку. Під олігополією в економічній теорії розуміють такий стан ринку, на якому діє незначна кількість суб'єктів господарювання, або коли сукупна частка на ринку декількох суб'єктів господарювання значно перевищує сукупну частку інших підприємців [35, с. 126].

Спільною рисою неправомірної угоди (узгоджених дій) і паралельної поведінки є те, що досягається один і той же результат — обмежується конкуренція на ринку. Відмінність між цими діями полягає у тому, що неправомірною угодою (узгоджені дії) обумовлює спільні дії між суб'єктами господарювання, а паралельна поведінка передбачає самостійність кожного суб'єкта господарювання у визначенні його дій на ринку (тобто незалежно від інших суб'єктів господарювання), при цьому важливим є те, що такі дії не є протиправними.

З огляду на це можна зробити висновок, що одним із показників наявності обмеження конкуренції є *динаміка (коливання) цін на ринку певного товару*. Це може бути або наслідком кон'юнктури ринку (тобто попиту і пропозиції), або порушення норм чинного законодавства України.

Законом України «Про захист економічної конкуренції» дозволяються узгоджені дії малих або середніх підприємців, які не призводять до суттєвого обмеження конкуренції та сприяють підвищенню конкурентоспроможності малих або середніх підприємців (ст. 7 Закону), а також узгоджені дії щодо постачання чи використання товарів, якщо учасник узгоджених дій стосовно іншого учасника узгоджених дій встановлює обмеження на:

— використання поставлених ним товарів чи товарів інших постачальників;

— придбання в інших суб'єктів господарювання або продаж іншим суб'єктам господарювання чи споживачам інших товарів;

— придбання товарів, які за своєю природою або згідно з торговими та іншими чесними звичаями у підприємницькій діяльності не належать до предмета угоди;

— формування цін або інших умов договору про продаж поставленого товару іншим суб'єктам господарювання чи споживачам (ст. 7 Закону) [9].

Згідно із ст. 9 Закону України «Про захист економічної конкуренції» дозволяються також угоди про передачу прав інтелектуаль-

²⁾ [27, с. 25] *Олігополія* (гр. *oligos* малий + *poleo* продаю) — ринок, який характеризується невеликою кількістю задіяних на ньому фірм, причому кожна з них зберігає повну незалежність у встановленні цін та об'єму виробництва.

ної власності або про використання об'єкта права інтелектуальної власності в тій частині, в якій вони обмежують у здійсненні господарської діяльності ту з сторін угоди, якій передається право, якщо ці обмеження не виходять за межі законних прав суб'єкта права інтелектуальної власності [9].

Дія норм законодавства про захист економічної конкуренції поширюється не тільки на суб'єктів господарювання, а й на органи влади, місцевого самоврядування, органи адміністративно-господарського управління та контролю. Зазначимо, що при таких правопорушеннях порушуються принципи підприємницької діяльності, які закріплені у Господарському кодексі України (ст. ст. 6,44) а саме: свобода підприємницької діяльності, вільний вибір виду підприємницької діяльності [13].

Як вірно відмічає Н. О. Саніахметова, однією з причин дискримінації суб'єктів господарювання «...є поєднання в одному органі функцій державного управління та господарської діяльності. За таких умов природним є бажання цих органів створити своїм підрозділам привілейовані умови порівняно з іншими суб'єктами господарювання, що займаються аналогічною діяльністю» [36, с. 21].

Антиконкурентними діями органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю є прийняття будь-яких актів (рішень, наказів, розпоряджень, постанов тощо), надання письмових чи усних вказівок, укладення угод або будь-які інші дії чи бездіяльність органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю (колегіального органу чи посадової особи), які призвели або можуть призвести до недопущення, усунення, обмеження чи спотворення конкуренції [9].

Теоретично під дію ч. 1 ст. 15 Закону України «Про захист економічної конкуренції» може підпадати широкий спектр рішень і дій органів влади та управління, оскільки будь-які рішення цих органів (а також будь-які інші дії чи бездіяльність) стосовно регулювання підприємницької діяльності вже самі по собі є певним обмеженням цієї діяльності. На нашу думку, це може викликати труднощі щодо кваліфікації порушень при розгляді справ, а також призвести до прийняття необґрунтованих рішень.

Одним з таких правопорушень є дії у вигляді заборони або перешкоджання створенню нових підприємств чи здійснення підприємства в інших організаційних формах у будь-якій сфері діяльності, а також встановлення обмежень на здійснення окремих видів

діяльності, на виробництво, придбання чи реалізацію певних видів товарів.

Идеться про три види дій органів влади і управління, які можна визначити як такі, що дискримінують суб'єктів господарювання. Зокрема, це:

— заборона створення нових підприємств чи інших організаційних форм підприємництва;

— встановлення обмежень на здійснення окремих видів діяльності;

— встановлення обмежень на виробництво певних видів товарів.

У п. 2 ст. 15 Закону України «Про захист економічної конкуренції» перераховано антиконкурентні дії органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю.

Зокрема, *антиконкурентними діями органів влади*, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю є:

— заборона або перешкоджання створенню нових підприємств чи здійснення підприємництва в інших організаційних формах у будь-якій сфері діяльності, а також встановлення обмежень на здійснення окремих видів діяльності, на виробництво, придбання чи реалізацію певних видів товарів;

— пряме або опосередковане примушення суб'єктів господарювання до вступу в асоціації, концерни, міжгалузеві, регіональні чи інші форми об'єднань або здійснення концентрації суб'єктів господарювання в інших формах;

— пряме або опосередковане примушення суб'єктів господарювання до пріоритетного укладення договорів, першочергової поставки товарів певному колу споживачів чи першочергового їх придбання у певних продавців;

— будь-яка дія, спрямована на централізований розподіл товарів, а також розподіл ринків між суб'єктами господарювання за територіальним принципом, асортиментом товарів, обсягом їх реалізації чи закупівель або за колом споживачів чи продавців;

— встановлення заборони на реалізацію певних товарів з одного регіону країни в іншому або надання дозволу на реалізацію товарів з одного регіону в іншому в певному обсязі чи за виконання певних умов;

— надання окремим суб'єктам господарювання або групам суб'єктів господарювання пільг чи інших переваг, які ставлять їх у привілейоване становище стосовно конкурентів, що призводить або може призвести до недопущення, усунення, обмеження чи спотворення конкуренції;

— дія, внаслідок якої окремим суб'єктам господарювання або групам суб'єктів господарювання створюються несприятливі чи дискримінаційні умови діяльності порівняно з конкурентами;

— дія, якою встановлюються не передбачені законами України заборони та обмеження самостійності підприємств, у тому числі щодо придбання чи реалізації товарів, ціноутворення, формування програм діяльності та розвитку, розпорядження прибутком [9].

Неважко помітити, що описи деяких правопорушень мають доволі широке та невизначене формулювання, наприклад: *«будь-яка дія, спрямована на централізований розподіл товарів, а також розподіл ринків між суб'єктами господарювання чи територіальним принципом, асортиментом товарів, обсягом їх реалізації чи закупівель або за колом споживачів чи продавців»* (абз. 5 п. 2 ст. 15 Закону) [9].

Зазначення *«будь-яка дія»* — досить невизначене, адже ця дія може бути результатом проведення економічної політики регіону.

Інший приклад: *«дія, внаслідок якої окремим суб'єктам господарювання або групам суб'єктів господарювання створюються несприятливі чи дискримінаційні умови діяльності порівняно з конкурентами»* (абз. 8 п. 2 ст. 15 Закону) [9] або *«дія, якою встановлюється не передбачені законами України заборони та обмеження самостійності підприємств, у тому числі щодо придбання чи реалізації товарів, ціноутворення, формування програм діяльності та розвитку, розпорядження прибутком»* (абз. 9 п. 2 ст. 15 Закону) [9]. Зауваження стосується словосполучення *«дія, внаслідок якої...»*. Може виникнути питання: як на практиці довести причинний зв'язок між цією дією (або діями) та наслідками, що настали?

На нашу думку, при описі правопорушення, а особливо якщо це сингулярний делікт, не повинно бути неточностей, неясностей та підстав для двозначного тлумачення.

Зазначимо, що при кваліфікації правопорушення у вигляді надання окремим суб'єктам або групам суб'єктів господарювання пільг чи інших переваг, які ставлять їх у привілейоване становище стосовно конкурентів, що призводить або може призвести до недопущення, усунення, обмеження чи спотворення конкуренції, можуть виникнути непорозуміння через юридичну невизначеність терміну «пільги», а також невизначеності терміну *«спотворення конкуренції»*. Очевидно, в Законі необхідно було б вказати, що саме розуміється *під «пільгами»* та *«спотворенням конкуренції»*.

Протиправні дії органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю є суттєвою перешкодою для суб'єктів господарювання при здійсненні ними господарської діяльності. Традиції командно-

адміністративної системи, бажання деяких керівників тримати під безпосереднім контролем діяльність підприємств (незалежно від форми власності) призводять до ущемлення законних прав та інтересів одних підприємців і надання неправомірних переваг іншим. Протидіяти цьому важко, оскільки органи влади завжди знаходяться у більш привілейованому становищі. Крім того, більшість підприємців не звертаються з заявами про порушення своїх прав — частина не знає, до якого органу їм слід звернутися, а частина просто не вірить у вирішення справи на свою користь.

Статтею 16 Закону України «Про захист економічної конкуренції» забороняється делегування органами влади та органами місцевого самоврядування окремих владних повноважень об'єднанням, підприємствам та іншим суб'єктам господарювання, якщо це призводить або може призвести до недопущення, усунення, обмеження чи спотворення конкуренції [9]. Забороняються також дії чи бездіяльність органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю (колегіального органу чи посадової особи), що полягають у схиленні суб'єктів господарювання, органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю до порушень законодавства про захист економічної конкуренції, створенні умов для вчинення таких порушень чи їх легітимації (ст. 17 Закону) [9].

Статті 18, 19, 20 Закону України «Про захист економічної конкуренції» мають характер відсилочних, тобто опис протиправних дій (диспозиція) міститься в іншій статті Закону. Так, наприклад, протиправними діями є антиконкурентні узгоджені дії суб'єктів господарювання, тобто узгоджені дії, що призвели чи можуть призвести до недопущення, усунення чи обмеження конкуренції.

Зокрема це узгоджені дії, передбачені ст. 6 Закону, які стосуються:

- 1) встановлення цін чи інших умов придбання або реалізації товарів;
- 2) обмеження виробництва, ринків товарів, техніко-технологічного розвитку, інвестицій або встановлення контролю над ними;
- 3) розподілу ринків чи джерел постачання за територіальним принципом, асортиментом товарів, обсягом їх реалізації чи придбання, за колом продавців, покупців або споживачів чи за іншими ознаками;
- 4) спотворення результатів торгів, аукціонів, конкурсів, тендерів;
- 5) усунення з ринку або обмеження доступу на ринок (вихід з ринку) інших суб'єктів господарювання, покупців, продавців;

б) застосування різних умов до рівнозначних угод з іншими суб'єктами господарювання, що ставить останніх у невігідне становище в конкуренції;

7) укладення угод за умови прийняття іншими суб'єктами господарювання додаткових зобов'язань, які за своїм змістом або згідно з торговими та іншими чесними звичаями в підприємницькій діяльності не стосуються предмета цих угод;

8) суттєвого обмеження конкурентоспроможності інших суб'єктів господарювання на ринку без об'єктивно виправданих на те причин [9].

1.2. НЕДОБРОСОВІСНА КОНКУРЕНЦІЯ

Розпочинаючи аналіз правопорушень у вигляді *недобросовісної конкуренції* зазначимо, що у ст. 42 Конституції України закріплено: «Держава забезпечує захист конкуренції у підприємницькій діяльності. Не допускаються зловживання монопольним становищем на ринку, неправомірне обмеження конкуренції та недобросовісна конкуренція», а відповідно до п. 8 ст. 92 Конституції України «виключно законами України визначаються правові засади і гарантії підприємництва, правила конкуренції та норми антимонопольного регулювання» [4]. Так держава, на найвищому законодавчому рівні, підтримує конкуренцію між суб'єктами господарювання та захищає їх від недобросовісних дій у цій сфері відносин.

В економічній науці теоретично доведено, а господарською практикою підтверджено, що *в умовах конкуренції створюється найбільше національне багатство*, причому ціна кожного окремого виду продукції нижча, ніж в умовах монополізованого ринку. Ефективно конкуруючий ринок є регулятором суспільного виробництва, яке забезпечує кількісну максимізацію та якісну оптимізацію товарів, що споживаються громадянами [37, с. 19]. Але економічні відносини в Україні ще не досягли такого якісно високого рівня конкуренції на ринку, до того ж на практиці мають місце правопорушення у відносинах між конкурентами, що певним чином гальмує розвиток економіки країни.

Слід вказати на те, що в Законі України «Про захист від недобросовісної конкуренції» застосовано правові конструкції, які притаманні антимонопольному законодавству західних країн, а саме: *концепцію, основні поняття, термінологію*.

Так, наприклад, у ст. 1 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції» наводиться визначення недобросовісної

конкуренції як *«будь-яких дій у конкуренції, що суперечать правилам, торговим та іншим чесним звичаям»* [7]. Таке трактування незвичне для українського законодавства — воно нечітке та загальне. Подібні дефініції більш характерні для міжнародних пактів, конвенцій. А поняття *«чесні звичай»* взагалі є правовим поняттям з невизначеним змістом, який треба наповнювати відповідними оціночними категоріями, а тому конкретизувати визначення *«чесних звичаїв»* дуже важко [38, с. 11].

Можна погодитися з думкою В.Я. Коваля про те, що *«Критерій «чесності» звичаїв у підприємницькій діяльності щодо конкуренції відображає соціальні, економічні та морально-етичні традиції, існуючі у конкретному суспільстві»* [39, с. 183]. На його думку, *«...правило поведінки, що розглядається як «чесний» звичай, повинно бути стійким та загальновизнаним у відповідній сфері підприємницької діяльності. За формою свого вираження воно може бути усним або письмовим, зафіксованим у будь-якому документі. Звичаями у підприємницькій діяльності є, наприклад, збірники звичаїв торгових портів тощо»* [39, с. 183].

Взагалі сам термін *«конкуренція»*³⁾ за змістом є економічним, він означає відносини, в які вступають учасники господарського обігу на ринку на основі змагання за одержання максимальних прибутків на основі розумного ризику та підприємництва. *«Сутність конкуренції полягає у тому, що на ринку знаходиться таке велике число продавців, при якому кожен з них, забезпечуючи майже мізерну частку загального обсягу пропозицій, практично не в змозі впливати на попит»* [35, с. 112].

Як з економічної, так і з правової точки зору конкуренція — це цілком нормальне явище, це свого роду *«стимулятор»* економіки, який диктується самим споживачем. Це стосується добросовісної конкуренції, але існує і недобросовісна конкуренція, захист від якої гарантується Конституцією України та Законом України *«Про захист від недобросовісної конкуренції»*.

Основними функціями конкуренції є забезпечення регулювання основних ринкових регуляторів — ціни, прибутку, рівня заробітної плати, а також здійснення відбору найбільш ефективних, пристосованих до потреб ринку товарів, що примушує товаровиробника постійно здійснювати економію виробничих ресурсів, знижувати ціни

³⁾ [27, с. 14—15] *Конкуренція* (лат. *concurrere* — бігти разом) — ринкова ситуація, при якій фірми та продавці незалежно один від одного ведуть боротьбу за покупців, необхідних для досягнення господарської мети, зокрема отримання високого прибутку або збільшення власної долі ринку. У цьому розумінні конкуренція означає суперництво.

на товари та поліпшувати їх нецінові показники (англійський економіст Майкл Е. Портер, у своїх працях, досить ґрунтовно дослідив сутність конкуренції як економічного явища [40]).

На нашу думку, **конкуренція** — це **природний важіль регулювання якості товарів та послуг**. Образно кажучи, якщо реклама — це «**двигун торгівлі**», то конкуренція — це «**двигун економіки**».

Стосовно методів конкурентної боротьби то, у першу чергу, це поліпшення якості товарів, послуг, оновлення асортименту продукції, вдосконалення дизайну, надання гарантій та післяпродажних послуг.

Здійснюється конкуренція на ринку в основному двома методами: ціновими та неціновими. Деякі науковці, наприклад В. В. Галкін, роблять класифікацію (економічну) методів конкурентної боротьби, однак, на нашу думку, практичного значення та використання, принаймні поки що, це не має [41, с. 19].

Як вже зазначалося, деякі положення Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції» є незвичними для українського законодавства. Наприклад, поняття «**торгових та чесних звичаїв**». Справа у тому, що при розробці зазначеного Закону було використано зарубіжний досвід, враховано вимоги міжнародних угод, які підписані Україною, зокрема Паризької Конвенції про охорону промислової власності від 20 березня 1883 року (в редакції від 14 липня 1967 року) [42].

Положення ст. 1 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції» близьке до змісту статті 10bis цієї Конвенції. Недобросовісна конкуренція, як зазначено у Конвенції, це дії, що суперечать чесним звичаям у промисловості та торгівлі [42].

Посилання на «чесні звичаї» дає можливість державі виконувати зобов'язання за міжнародними угодами, а також забезпечити захист українських суб'єктів господарювання у відносинах між собою та з іноземними суб'єктами господарювання, для яких поняття «чесні звичаї», «чесні правила поведінки» є традиційними правовими категоріями.

На думку німецького професора Арведа Дерінгера, таке формулювання відповідає відомому в цивільному праві західних країн і України також, принципу «**віри та довіри**», згідно з яким через відсутність законодавчих чи договірних положень зобов'язання повинні бути виконані відповідно до традиційних для цього виду відносин вимог [43, с. 5].

В українському законодавстві немає визначення «**добросовісної конкуренції**», однак, як вірно зазначає Н. М. Корчак, «...**обов'язок держави бути гарантом захисту конкуренції у підприємницькій діяльності закріплено конституційно**» [44, с. 7; 45, с. 7]. Автор підкреслює, що у ст. 2 Закону України «Про захист від недобросовіс-

ної конкуренції» відображено «*презумптивне припущення про можливу недобросовісність учасників ринкового обігу шляхом окреслення сфери його застосування*» [45, с. 7].

Дійсно, в законодавстві України не вживається термін «*добросовісна конкуренція*», однак само собою зрозуміло, що йдеться про підтримання саме такої конкуренції. Що ж розуміється під «*добросовісною конкуренцією*»?

У ст. 1 Закону України «Про захист економічної конкуренції» дається загальне визначення конкуренції як змагання між суб'єктами господарювання з метою здобуття завдяки власним досягненням переваг над іншими суб'єктами господарювання внаслідок чого споживачі, суб'єкти господарювання, мають можливість вибирати між кількома продавцями, покупцями, а окремий суб'єкт господарювання не може визначати умов обороту товарів на ринку [9].

У даній дефініції наявні тільки *економічні критерії* конкуренції, які стосуються позитивного господарського ефекту від конкуренції. Він виражається у неможливості для окремих суб'єктів господарювання прямо впливати на ціну товару та на ринок взагалі. На нашу думку, можна доповнити вказане законодавче визначення конкуренції, вимогою щодо дотримання норм чинного законодавства, торгових, етичних та інших чесних звичаїв.

Під *добросовісною конкуренцією*, на нашу думку, слід розуміти *відносини між конкурентами, які здійснюються з додержанням норм законодавства, а також звичаїв та етичних правил торгівлі* [38, с. 11]. Іншими словами — це правомірна, з дотриманням норм чинного законодавства, змагальність суб'єктів господарювання, метою якої є досягнення найбільш вигідних умов виробництва та реалізації товарів. При цьому дотримується приватноправовий принцип: «*Дозволено все, крім забороненого законом*».

Логічно можна вивести та запропонувати більш чітке, ніж наведене в Законі України «Про захист від недобросовісної конкуренції» [7], визначення недобросовісної конкуренції, а саме — *як протиправних дій, які вчиняються у конкурентних відносинах (відносинах змагальності) суб'єктами господарювання і спрямовані на обмеження діяльності окремих суб'єктів господарювання (порушення їх прав та обов'язків) або отримання певних переваг завдяки чужим досягненням*.

Правова регламентація неправомірних дій у конкуренції передбачена Господарським кодексом України, а також Законом України «Про захист від недобросовісної конкуренції». В Законі, крім загального (або навіть узагальненого) визначення поняття недобросові-

сної конкуренції, наводиться диференційований перелік протиправних дій у цій сфері. Вони складають три великі групи:

- неправомірне використання ділової репутації господарюючого суб'єкта (підприємця) (глава 2 Закону);

- створення перешкод господарюючим суб'єктам (підприємцям) у процесі конкуренції та досягнення неправомірних переваг у конкуренції (глава 3 Закону);

- неправомірне збирання, розкриття та використання комерційної таємниці (глава 4 Закону) [7].

У першу групу об'єднано недобросовісні дії, що пов'язані з неправомірним використанням *ділової репутації* господарюючого суб'єкта (підприємця) (глава 2 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції») [7].

Зазначимо, що поняття *ділової репутації* як правового явища, притаманного суб'єкту господарювання, законодавством України не визначено. Так, М. Н. Малєїна під діловою репутацією розуміє «...сукупність властивостей і оцінок, з якими їх носій асоціюється в очах своїх контрагентів, клієнтів, споживачів, співробітників, прихильників, виборців і персоніфікується серед інших фахівців у цій галузі» [46, с. 18]. А.Л. Анісімов вважає, що ділова репутація це частина репутації (у загальному розумінні), взагалі воно є усталеною думкою щодо якості (переваг, недоліків) колективу, організації, підприємства, установи, конкретної фізичної особи у сфері ділового обігу, у тому числі підприємництва [47].

Але найбільш повне та чітке визначення ділової репутації запропонував О. В. Безух, який під цим терміном розуміє «...суспільно-позитивну оцінку з боку партнерів і споживачів, сукупності специфічних якостей господарюючого суб'єкта та його продуктів, що надає перевагу в конкуренції та збільшення прибутку без відповідного збільшення обсягу активних операцій» [48, с. 27].

Відповідно до ст. 4 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції», неправомірним вважається використання без дозволу уповноваженої на те особи чужого імені, фірмового найменування, знаків для товарів та послуг, інших позначень, а також рекламних матеріалів, упаковки товарів, назв літературних, художніх творів, періодичних видань, назв місць походження товарів, що може призвести до змішування з діяльністю іншого господарюючого суб'єкта (підприємця), який має пріоритет на їх використання [7].

На думку німецького професора Арведа Дерінгера, в Законі України «Про захист від недобросовісної конкуренції», а саме: у главі 2, йдеться про дві основні форми неправомірного викорис-

тання ділової репутації — шляхом «введення в оману» та через «зріднення» [43, с. 9].

При «введенні в оману» у споживачів виникає помилкове уявлення про те, що товар вироблено підприємством, яке асоціюється з особливим стандартом якості. Якщо йдеться про введення в оману щодо місця походження або про змішування товару з іншим оригінальним товаром (або іншими товарами), то при цьому відбувається перенесення очікувань споживачами певної (високої) якості з оригінального товару на інший, для якого протиправно використовується чужий товарний знак.

У випадку неправомірного використання ділової репутації через «зріднення» використовується лише позитивна репутація чужого товару для просування власного. Власний товар просувається за рахунок того, що він пов'язується з чужим товаром, таким чином, чужий товар без його копіювання або використання товарного знаку є рушійною силою для власного товару.

Як зазначає І. І. Дахно, у чинному законодавстві України існує прогалина, а саме: не передбачено такий вид порушення, як «делюція», тобто таке розмивання відрізняльної сили товарного знаку, яке не є традиційним порушенням виняткових прав на цей знак. Це випадки, коли «сильний» чужий товарний знак порушники «ліплять» на такі свої товари, для яких його власник цей товарний знак не використовував та (або) не реєстрував» [1, с. 93—94]. Наприклад: назва печива або цукерок — «**SONY**», маркування одягу або взуття — назвами «**AUDI**», «**BMW**».

Так, Л. Н. Семенова наводить такий приклад такого роду недобросовісної конкуренції: «підприємець виробляє печиво, на упаковці якого вказує назву відомої фірми «**PANASONIC**». Мета застосування всесвітньо відомої торгової марки полягає у здобутті успіху в конкурентній боротьбі завдяки чужому авторитету на ринку — іміджу третьої особи, а не власним досягненням. Така конкуренція теж є недобросовісною» [49, с. 108].

Дійсно, але подібні дії неможливо кваліфікувати ні за однією статтею Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції», тому що згідно зі ст. 4 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції», неправомірним є використання без дозволу уповноваженої на те особи чужого імені, фірмового найменування, знаків для товарів і послуг, інших позначень, ...що може призвести до змішування з діяльністю іншого господарюючого суб'єкта (підприємця), який має пріоритет на їх використання [7].

У наведеному прикладі, печиво та аудіо-відеоапаратура фірми «**PANASONIC**» — аж ніяк не конкуруючі товари, а закон захищає суб'єктів господарювання лише у сфері конкуренції (ч. 1 ст. 1 За-

кону України «Про захист від недобросовісної конкуренції») [7], конкуренцією ж є *«змагання між суб'єктами господарювання з метою здобуття завдяки власним досягненням переваг над іншими суб'єктами господарювання, внаслідок чого споживачі, суб'єкти господарювання мають можливість вибирати між кількома продавцями, покупцями, а окремих суб'єкт господарювання не може визначати умови обороту товарів на ринку (ст. 1 Закону України «Про захист економічної конкуренції»)»* [9].

Але такі дії є порушенням статті 10bis Паризької Конвенції про охорону промислової власності, а саме: *«Актом недобросовісної конкуренції вважається будь-який акт конкуренції, що суперечить чесним звичаям у промислових і торговельних справах. Зокрема підлягають забороні всі дії, що можуть яким би то не було способом викликати змішування уявлення щодо підприємства, продуктів чи промислової або торговельної діяльності конкурента»* [42]. Але санкції за такі дії у національному законодавстві не передбачено.

Правопорушення у вигляді неправомірного використання товару іншого виробника (ст. 5 Закону) деякі науковці, наприклад, В. Кулишенко, пропонують визначити більш широко, а саме — як *«підміну товару»*, адже ділову репутацію виробника *«...може бути порушено не лише неправомірним використанням його товару, а й шляхом продажу використаних, тих які були у використанні товарів, як нових або фальсифікованих товарів як оригіналів»* [50, с. 31].

З цією позицією можна цілком погодитися, зважаючи на те, що при цьому правопорушенні здійснюється проста заміна товару одного виробника товаром іншого виробника.

Варіанти підміни товарів можуть бути наступними:

- заміна більш відомих товарів менш відомими;
- заміна товарів вищої якості товарами нижчої якості;
- підміна суб'єктом господарювання своїм товаром товару іншого суб'єкта господарювання [50, с. 31].

Об'єктом при порушенні у вигляді **копіювання зовнішнього вигляду товару** (ст. 6 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції») може бути форма, малюнок чи розфарбування або їх поєднання, які визначають зовнішній вигляд виробу і призначені для задоволення естетичних потреб. Порушення характеризується наявністю трьох дій:

- копіювання зовнішнього вигляду товару;
- введенням у господарський обіг скопійованого виробу;
- копіюваний виріб введено у господарський обіг без однозначного зазначення виробника копій.

Проаналізуємо справу, яку було розглянуто Антимонопольним комітетом України [51, с. 1]. Справу було розпочато за заявою під-

приємства «Балсара Хайджін Продактс Лімітед» (Індія), виробника засобів особистої гігієни, який працює на ринку України з 1980 року. Одним з найбільш відомих українському споживачеві товарів цієї фірми є зубна паста «Промис» («Promis»). Компанія «Балсара Хайджін Продактс Лімітед» помітила появу на ринку України зубної пасти з аналогічною назвою (порушення ст. 4 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції»), в тюбику і упаковці, що повторюють дизайн відомого товару (порушення ст. 6 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції»).

Під час розслідування справи Антимонопольний комітет України встановив, що протягом 2000-2001 років низка фірм, зокрема, ТОВ «Балада» (м. Київ), ПП «Лотос — М» (м. Сміла, Черкаської обл.), ДП «Ліга» (м. Донецьк), ТОВ «Інтерком» (м. Київ), ТОВ «Фреш Лайн» (м. Київ), дійсно реалізовувала в Україні зубну пасту «Промис» виробництва фірми «Fresh Up Cosmetics» (Болгарія), схожу до ступеня змішування з продукцією відомого індійського виробника.

Проаналізувавши виявлені факти, Антимонопольний комітет України підтвердив, що пріоритет на використання позначення «Промис» та знака для товарів і послуг «Promis» має саме індійська фірма «Балсара Хайджін Продактс Лімітед», а застосування чужого знака болгарським виробником є неправомірним і може призвести до змішування в сприйнятті споживачами діяльності вказаних виробників.

Антимонопольний комітет України визнав такі дії українських підприємств недобросовісною конкуренцією і наклав на них відповідні штрафи. Загальна сума штрафів склала 83 500 гривень.

Коментуючи рішення Антимонопольного комітету України, перший заступник Голови Антимонопольного комітету України О. І. Мельниченко зазначив, що «...існують загальноприйняті правила поведінки у конкуренції. Згідно із ст. 1 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції», підприємець повинен дотримуватися чесних звичаїв та правил поведінки на ринку. Перш ніж використовувати знак для товарів і послуг «Промис» («Promis»), він повинен був встановити, кому належить цей знак і оформити ліцензійний договір на його використання. В іншому випадку його дії буде визнано недобросовісною конкуренцією» [51, с. 7].

Але, на нашу думку, у цьому випадку неправильно було встановлено особу порушника (суб'єкта). Порушником є болгарський виробник, українські ж підприємці здійснювали лише перепродаж зазначеної продукції (тобто функції дистриб'юторів). Дії українських підприємців було кваліфіковано за ст. ст. 4 та 6 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції». Але слід звернути

увагу на те, що у зазначених статтях йдеться про «використання без дозволу уповноваженої на те особи чужого імені, фірмового найменування, знаків для товарів і послуг, інших позначень» (ст. 4 Закону), а також про копіювання зовнішнього вигляду виробу під яким розуміється «відтворення зовнішнього вигляду виробу іншого суб'єкта господарювання і введення його у господарський обіг» (ст. 6 Закону) [7].

Українські підприємці не використовували «фірмового найменування чужого товару» і не відтворювали «зовнішній вигляд чужого виробу», вони здійснювали лише перепродаж зазначеної продукції. Крім того, дії українських підприємців було кваліфіковано за ст. ст. 4 та 6 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції», тобто за спеціальними нормами (сингулярними деліктами), а тому посилання на чесні звичаї (ст. 1 Закону) у цьому випадку взагалі є безпідставним.

Недобросовісна конкуренція у сфері реклами передбачена у ст. 7 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції». Зазначимо, що рекламна діяльність регулюється Законом України «Про рекламу», згідно із ст. 1 якого **«реклама — це спеціальна інформація про осіб чи продукцію, що розповсюджується у будь-якій формі і у будь-який спосіб з метою прямого або опосередкованого одержання прибутку»** [52]. У ст. 10 Закону України «Про рекламу» дається визначення недобросовісної реклами та відповідальність за недобросовісну рекламу. Так, наприклад, згідно з Законом, недобросовісна реклама — це реклама, що вводить або може ввести в оману споживачів реклами, завдати шкоди особам, державі чи суспільству внаслідок неточності, недостовірності, двозначності, перебільшення, замовчування, порушення вимог щодо часу, місця і способу розповсюдження [52].

Відповідно до ч. 1 ст. 7 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції», *порівняльною* рекламою є реклама, що містить порівняння з товарами, роботами, послугами чи діяльністю іншого господарюючого суб'єкта (підприємця) [7].

Однак формулювання вказаного делікту не витримує ніякої критики. Так, наприклад, ч. 2 ст. 7 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції» встановлює, яке саме порівняння не визнається неправомірним: *«Не визнається неправомірним порівняння у рекламі, якщо наведені відомості про товари, роботи, послуги підтверджені фактичними даними, є достовірними, об'єктивними, корисними для інформування споживачів»* [7]; проте ч. 1 ст. 7 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції» доволі невизначено описує правопорушення, причому

таким чином, що будь-яке порівняння можна вважати неправомірним. Як у такому випадку виробнику прорекламувати свій товар?

З чим його порівняти, щоб оцінити переваги і недоліки? І як бути із принципом пізнання предметів і явищ **«Усе пізнається шляхом порівняння?»**

З теоретичної точки зору, цей вид правопорушення можна розглядати у двох аспектах:

— **індивідуальна порівняльна реклама**, що оперує винятково індивідуальними властивостями товарів;

— **критична порівняльна реклама**, коли висвітлюється товар або послуга конкурента з метою зниження їх репутації в уявленні споживачів.

Проте зазначимо, що порівняльна реклама не буде недобросовісною, якщо вона здійснюється у відповідь на запити споживачів, але це порівняння повинно обмежуватися рамками, які визначені в запиті, і бути обов'язково вірним, правильним та коректним. І. Коваль слушно зазначає, що *«порівняльна реклама може бути двох видів:*

— **позитивна**, тобто позитивне посилання на товар іншого суб'єкта господарювання (наприклад, з твердженням, що «свій товар такий же якісний, як і чужий»);

— **негативна**, тобто негативне посилання на товар конкурента (наприклад, з твердженням, що «свій товар кращий, ніж чужий») господарювання [53, с. 26].

Автор пропонує перший вид порівняльної реклами розглядати як *«форму неправомірного використання ділової репутації іншого суб'єкта господарювання, другий — як дискредитацію»* [53, с. 26]. Критикуючи опис правопорушення, передбачений ст. 7 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції», автор пропонує наступне формулювання неправомірного порівняння у рекламі: *«Неправомірним є порівняння у рекламі без дозволу уповноваженої на те особи з товарами або діяльністю іншого суб'єкта господарювання, якщо наведені відомості не підтверджені фактичними даними, не є достовірними, об'єктивними, корисними для інформування споживачів, і це призвело або могло призвести до використання ділової репутації цього суб'єкта господарювання»* [53, с. 26].

Безперечним є те, що порівняльна реклама може бути і є корисною для споживачів, вона дає певну корисну інформацію, але за умови, якщо вона правдива за характером. Така порівняльна реклама допомагає споживачам приймати обґрунтовані рішення при виборі та придбанні товарів, вона сприяє популяризації продукції кращої якості. Проте зазначимо, що у чинному законодавстві України немає визначення *«корисної інформації»*.

На нашу думку, такою буде інформація, що відображає характерні для певного товару, робіт, послуг, споживчі якості, властивості, що притаманні саме цьому виду товарів, робіт, послуг. Причому це будуть всі характерні якості, властивості, що притаманні саме цьому виду товарів.

Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що реклама повинна бути ще й розумною.

Так, наприклад, по телебаченню тривалий час демонструвалася реклама зубної пасти «*Aquafresh*», що закінчувалася таким висловом: «*Ми більше не користуємося зубною пастою, ми користуємося «Aquafresh».*» Логічно випливає, що «*Aquafresh*» — *не зубна паста!* Таке саме зауваження стосується і рекламного вислову: «*Ласуня*» — *справжнє молоко*», виходить, що все інше молоко — несправжнє?! причому, це вже невизначена дискредитація інших суб'єктів господарювання, які реалізують молоко.

Зазначимо, що розгляд справ щодо неправомірного використання фірмового найменування та знаків для товарів і послуг у більшості випадків потребує експертних висновків спеціалістів з питань промислової власності. Причому для остаточного вирішення питання щодо доведення факту порушення може проводитися опитування серед споживачів з метою вирішення питання про те, як споживач сприймає схожість або тотожність у позначеннях товарів конкурентів [15, с. 43].

Наступну групу правопорушень, передбачених Законом України «Про захист від недобросовісної конкуренції» складають дії, що спрямовані на створення перешкод суб'єктам господарювання у процесі конкуренції та досягнення неправомірних переваг у конкуренції (глава 3 Закону).

Однією з недобросовісних дій у цій групі правопорушень є дискредитація, під якою розуміється поширення у будь-якій формі неправдивих, неточних або неповних відомостей, пов'язаних з особою чи діяльністю господарюючого суб'єкта (підприємця), які завдали або могли завдати шкоди діловій репутації господарюючого суб'єкта (ст. 8 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції») [7].

Наведену статтю можна порівняти з §14 німецького Закону «Про недобросовісну конкуренцію», а саме: «Той, хто з метою конкуренції стверджує чи розповсюджує щодо комерційної діяльності іншої особи, щодо особи власника чи керівника підприємства, щодо товарів чи послуг іншої особи факти, які можуть завдати шкоду комерційній діяльності чи кредитуванню власника, зобов'язується до відшкодування завданих збитків.» [43, с. 26].

В обох наведених статтях йдеться про неправильні відомості, однак у ст. 8 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції» це поняття конкретизовано словами *«неточні або неповні»*. На нашу думку, відомості можуть бути вірними, але навмисно перекрученими, або завуальованими (повністю або частково). Вказана стаття стосується тільки поширення (розповсюдження) неправдивих, неточних або неповних відомостей. Але навіть поширення вірної, але негативної інформації щодо будь-якого суб'єкта господарювання може завдати йому шкоди.

Тобто вірна інформація може мати негативний відтінок, бути перекрученою, прикривати позитивні сторони товару. Такі відомості тільки тоді не будуть недобросовісною конкуренцією якщо особа, що їх розповсюджує, має для цього значні і вагомі підстави. Так, наприклад, підставою для негативних висловлювань про конкурента може бути той факт, що вони є необхідними як реакція на здійснену перед цим недобросовісну конкуренцію з боку відповідного конкурента.

На нашу думку, під *дискредитацією суб'єкта господарювання* можна розуміти поширення у будь-якій формі неправдивих, неточних або неповних, відомостей, а також поширення вірної, але перекрученої або завуальованої (повністю або частково) інформації, що пов'язана з особою чи діяльністю суб'єкта господарювання і може завдати шкоди його діловій репутації.

Для визначення зазначеного правопорушення не обов'язково, щоб ці відомості були завідомо неправдиві, неточні або неповні. У цьому випадку, підприємець може помилятися і бути впевненим в їх достовірності, але якщо він не доведе достовірності цих фактів, то дії щодо поширення такої інформації, будуть кваліфіковані як дискредитація господарюючого суб'єкта (підприємця).

Щодо особливостей застосування ст. 8 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції», то Антимонопольний комітет України дав офіційні роз'яснення, в яких, зокрема, зазначається, що дискредитацією господарюючого суб'єкта (підприємця) є:

— поширення неправдивих, неточних або неповних відомостей, у яких йдеться зазначення про конкретного господарюючого суб'єкта (підприємця) або декількох конкретних господарюючих суб'єктів (підприємців), діловій репутації якого (яких) завдано або могло бути завдано шкоди;

— поширення неправдивих, неточних або неповних відомостей, у яких хоча і не міститься зазначення конкретного господарюючого суб'єкта (підприємця), але при розгляді справи доведено, що поширені відомості пов'язані з особою чи діяльністю конкретного гос-

подарюючого суб'єкта (підприємця) або декількох конкретних господарюючих суб'єктів (підприємців) [54, с. 1].

Дискредитація суб'єкта господарювання (підприємця) може бути двох видів — *пряма* та *невизначена*. У випадку невизначеної дискредитації заявнику необхідно довести те, що дискредитували саме його, а це досить складно. Суб'єкт господарювання має право вимагати визнання поширених відомостей (неправдивих, неточних, неповних) неправомірними, та заборони їх подальшого розповсюдження, а також спростування таких відомостей за рахунок порушника.

Правопорушення у вигляді купівлі-продажу товарів, виконання робіт, надання послуг з примусовим асортиментом (ст. 9 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції») трапляються у відносинах, які виникають між суб'єктами господарювання у процесі купівлі-продажу товарів або виконання робіт, надання послуг. Споживачами можуть бути як юридичні особи (незалежно від форми власності), так і фізичні особи (не підприємці).

В умовах конкуренції споживачі або контрагенти мають альтернативу щодо можливості придбання товару. Наміри (або дії) підприємця щодо продажу товарів (виконання робіт, послуг) з примусовим асортиментом будуть недоцільними, тому що можуть завдати йому (продавцю) збитків. Наприклад, виробник комп'ютерного обладнання реалізує свою продукцію лише за умови, що контрагент (покупець) буде додатково купувати у нього канцелярське приладдя. Зрозуміло, що за таких умов контрагент (покупець) знайде собі іншого продавця.

Недобросовісними діями в конкуренції у вигляді *схилення до бойкоту* господарюючого суб'єкта (підприємця) (ст. 10 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції») є навіть не бойкот, а тільки схилення до бойкоту, незалежно від результатів таких дій. Для застосування зазначеної статті необхідно визначити коло осіб (суб'єктів господарювання) — не менше 3-х, відносини між якими порушуються.

Суб'єктами порушення можуть бути не тільки окремі суб'єкти господарювання, а також групи суб'єктів господарювання (асоціації, корпорації та інші).

Правопорушення у вигляді *схилення постачальника до дискримінації покупця (замовника)* (ст. 11 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції») відрізняється від попереднього тим, що передумовою схилення до дискримінації є фактичне існування відносин між двома особами — тим, хто дискримінує (застосовує нерівний підхід до іншої особи) та тим, кого дискримінують. Дискримінації не буде у тих випадках, коли

суб'єкт господарювання буде мати можливість перейти до іншого договірному партнеру, тобто поки буде існувати конкуренція.

Дійсно, в умовах конкуренції суб'єкт господарювання не зобов'язаний застосовувати однаковий підхід до своїх договірних партнерів, навпаки, застосування різних підходів може бути навіть необхідним в інтересах конкуренції. Дискримінаційними ж дії стають тільки тоді, коли вони здійснюються колективно, тобто шляхом узгоджених дій. Причому протиправність полягає навіть не у дискримінації як такій, а у схиленні до дискримінаційних дій.

Практика розгляду справ Антимонопольним комітетом України показує, що бувають ситуації, коли спірні відносини вирішуються мирним шляхом (наприклад, шляхом *переговорів, домовленостей*). Прикладом може бути наступна справа. До Антимонопольного комітету України звернувся Державний комітет стандартизації, метрології та сертифікації України стосовно заяви закритого акціонерного товариства «Індустріальні та дистрибуційні системи» (м. Київ) щодо неправомірних дій підприємства «Веста-Ч» (м. Луцьк) та спеціалізованого малого підприємства «Екер» (м. Тернопіль) при виробництві та реалізації мінеральної води «Збручанська».

Підприємство «Веста-Ч» та спеціалізоване мале підприємство «Екер» протягом декількох місяців використовували при виробництві та реалізації мінеральної води «Збручанська» етикетку, яка за гамою кольорів, дизайном та розташуванням елементів є подібною до етикетки лікувально-столової води «Миргородська» виробництва закритого акціонерного товариства «Миргородський завод мінеральних вод» (м. Миргород). Використання зазначеної спірної етикетки могло призвести до змішування діяльності та продукції підприємства «Веста-Ч» і спеціалізованого малого підприємства «Екер» з діяльністю й продукцією закритого акціонерного товариства «Миргородський завод мінеральних вод».

За результатами вжитих Антимонопольним комітетом України заходів питання щодо припинення використання виробниками мінеральної води «Збручанська» спірної етикетки було врегульовано шляхом переговорів закритого акціонерного товариства «Індустріальні та дистрибуційні системи» з підприємством «Веста-Ч» та спеціалізованим малим підприємством «Екер». Зазначені підприємства зобов'язались не використовувати у господарському обігу при виробництві мінеральної води «Збручанська» спірних етикеток. Закрите акціонерне товариство «Індустріальні та дистрибуційні системи» повідомило Антимонопольний комітет України, що заяву треба вважати відкликаною [33].

При правопорушенні у вигляді *схилення господарюючого суб'єкта до розірвання договору з конкурентом* (ст. 12 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції») передумовою є наявність відносин між трьома особами: двома суб'єктами господарювання, які знаходяться у договірних відносинах один з одним, та третьою особою, яка спонукає одного з них до невиконання або до неналежного виконання вже укладеного договору. Схилення повинно відбуватися з метою покращення конкурентного становища того, хто схиляє, або іншого суб'єкта господарювання (третьої особи).

За умов ринкової економіки є нормальним переманювання до себе клієнтів завдяки кращій пропозиції. Недобросовісними такі дії стають лише тоді, коли є правова прив'язка підприємця (клієнта) до конкурента, наприклад на підставі договору, а той хто вчиняє переманювання, знає про це. При вчиненні цього виду правопорушення явно є суб'єктивний елемент — мета. Суб'єкт господарювання-порушник діє з корисливою метою, а саме — з метою отримання переваг у конкуренції для власного становища або в інтересах третіх осіб.

Правопорушення у вигляді *підкупу працівника постачальника, працівника покупця (замовника)*, передбачені статтями 13 та 14 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції», подібні за своїм складом. Відмінність лише у визначенні суб'єкта. У першому випадку (ст. 13 Закону) йдеться про працівника постачальника, у другому (ст. 14 Закону) — про працівника покупця або замовника. Незважаючи на громіздку диспозицію, ці два види правопорушень можна звести до простого формулювання — йдеться про *підкуп фізичної особи* з тим, щоб схилити її до неналежного виконання або взагалі до невиконання договору між постачальником (або покупцем) та конкурентом постачальника (або покупця), наслідком чого є отримання підприємцем, що здійснює підкуп, за рахунок цього певних переваг у конкуренції.

Законом України «Про захист від недобросовісної конкуренції» передбачено такий вид правопорушення, як *досягнення неправомірних переваг у конкуренції*. **Стаття 15** Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції» тлумачить це як *«отримання переваг відносно іншого господарюючого суб'єкта (підприємця) шляхом порушення чинного законодавства, яке підтверджене рішенням державного органу, наділеного відповідною компетенцією»* [7]. Тобто, йдеться про дії, які є порушенням іншого нормативного акту. Як такі, вони не є недобросовісною конкуренцією, але якщо їх було здійснено для здобуття переваг у конкуренції щодо конкурен-

та, який дотримувався чинного законодавства, то тоді їх слід визнати недобросовісною конкуренцією.

На перший погляд, лаконічність опису правопорушення не викликає ніяких питань та сумнівів. Але на практиці при розгляді таких справ неправильне застосування положень наведеної статті може призвести до прийняття необгрунтованого рішення.

Тому ми і вважаємо за доцільне ст. 15 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції» уточнити, оскільки чинна редакція дозволяє тлумачити її досить вільно. Довести, що порушення інших нормативних актів було здійснено з метою отримання переваг у конкуренції дуже важко, практично неможливо. До того ж незрозуміло, про якого роду «*переваги*» йдеться, це не уточнюється в Законі. Пропонуємо викласти ст. 15 у такій редакції: «Досягнення суб'єктом господарювання неправомірних переваг у конкуренції — це здобуття кращого становища, кращих умов реалізації або придбання товарів стосовно конкурентів через порушення норм чинного законодавства України, що підтверджено уповноваженим органом».

При розгляді справ про вчинення правопорушень у вигляді неправомірного збирання, розкриття та використання комерційної таємниці, глава 4 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції», у першу чергу необхідно визначити, що являє собою «комерційна таємниця».

Як зазначає В. Я. Коваль, у главі 4 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції» законодавець використовує такі словосполучення, як «відомості, що відповідно до законодавства України становлять комерційну таємницю» (ст. ст. 16, 18 Закону), «відомості, що відповідно до чинного законодавства України становлять комерційну таємницю» (ст. 17 Закону), «відомості, що становлять відповідно до законодавства України комерційну таємницю» (ст. 19 Закону). Проте, як відмічає автор, законодавство України містить лише перелік відомостей, що не можуть становити комерційної таємниці [58, с. 24].

(Для порівняння нагадаємо, що у ст. 30 Закону України «Про підприємства в Україні» (Закон втратив чинність) зазначалося, що це відомості, які пов'язані з виробництвом, технологічною інформацією, управлінням, фінансами та іншою діяльністю підприємства, що не є державною таємницею, розголошення (передача, витік) яких може завдати шкоди його інтересам [59].)

На сьогодні визначення комерційної таємниці дано у ст. 505 Цивільного кодексу України, згідно з якою комерційною таємницею є інформація, яка є секретною в тому розумінні, що вона в цілому чи в певній формі та сукупності її складових є невідомою та

не є легкодоступною для осіб, які звичайно мають справу з видом інформації, до якого вона належить, у зв'язку з цим має комерційну цінність та була предметом адекватних існуючим обставинам заходів щодо збереження її секретності, вжитих особою, яка законно контролює цю інформацію [60].

Господарський кодекс України у ст. 162 лише вказує на правомочності суб'єктів господарювання щодо комерційної таємниці, так суб'єкт господарювання, що є володільцем технічної, організаційної або іншої комерційної інформації, має право на захист від незаконного використання цієї інформації третіми особами, за умов, що ця інформація має комерційну цінність у зв'язку з тим, що вона невідома третім особам і до неї немає вільного доступу інших осіб на законних підставах, а володільць інформації вживає належних заходів до охорони її конфіденційності [13].

Відомості, які не можуть становити комерційну таємницю, визначено у Постанові Кабінету Міністрів України № 611 від 9 вересня 1993 року Про перелік відомостей, що *не становлять* комерційної таємниці [61]. Тобто законодавчим критерієм визначення комерційної таємниці можна вважати внесення (або невнесення) Кабінетом Міністрів України відомостей до зазначеного переліку.

Кваліфікуючою ознакою відомостей, що містять комерційну таємницю, є можливість завдання матеріальної шкоди підприємству або його діловій репутації. Не обов'язково, щоб розголошення відомостей завдало реальної шкоди. Також законодавчо не встановлено, яким саме інтересам може бути завдано шкоди. Можна припустити, що інтереси підприємства можуть бути порушені внаслідок розголошення цих відомостей, у використанні їх конкурентами з метою одержання певних переваг над іншими суб'єктами господарювання.

В Законі України «Про захист від недобросовісної конкуренції» заборонено *«неправомірне»* збирання таких відомостей, якщо це завдало чи могло завдати шкоди суб'єкту господарювання. Термін *«неправомірне»* є надто широким за змістом, і при застосуванні у деяких випадках це може мати вирішальне значення. Теоретично, відповідно до цього положення, можна припустити, що збирання комерційної інформації може бути правомірним, наприклад, ознайомлення з дозволом уповноваженої на те особи.

Наприклад, за німецьким законодавством, збирання відомостей визнається неправомірним тільки у тому випадку, якщо воно здійснюється *«без отримання на це повноважень»*, а також *«із застосуванням технічних засобів»* (копіювальна техніка, фотоапарати, телекамери, пристрої для прослуховування), *«через виготовлення точного відображення таємниці»* (копії, креслення, передрук, за-

пис на магнітну плівку) або «через виїмку предмету, до якого включено таємницю» [43, с. 40]. Тобто, на нашу думку, ст. 16 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції» можна було б уточнити положенням щодо того, яким чином здійснюється збір інформації та у чому саме полягає протиправність.

Тут варто зазначити, що інформація з обмеженим доступом поділяється відповідно до Закону України «Про інформацію» на конфіденційну та таємну. Конфіденційна інформація — це відомості, які знаходяться у володінні, користуванні або розпорядженні окремих фізичних або юридичних осіб і поширюються за їх бажанням відповідно до передбачених ними умов. До таємної інформації, відповідно до ст. 30 Закону України «Про інформацію», належить інформація, що містить відомості, які становлять державну та іншу передбачену законом таємницю, розголошення якої завдає шкоди особі, суспільству та державі [10].

У різних країнах існують різні підходи щодо визначення того, що являє собою конфіденційна комерційна інформація, оскільки є відмінності термінологічного плану — так, у США захищаються окремі *торгові таємниці й ноу-хау*; у Німеччині — *таємниці фірми*. У законодавстві Російської Федерації, наприклад, використовуються одночасно декілька паралельних термінів — *службова таємниця, комерційна таємниця, ноу-хау*, що, на нашу думку, лише ускладнює формування єдиної системи захисту конфіденційної комерційної таємниці [62, с. 25].

Одним з найбільш складних питань правового регулювання відносин пов'язаних з конфіденційною інформацією, є питання встановлення рівноваги публічних та приватних інтересів. З одного боку — суспільство та його громадяни мають право знати про те, що може спричинити їм шкоду, обмежити їх права. З іншого боку — суб'єкти господарювання займаються підприємницькою діяльністю в умовах все більш жорсткої конкуренції, яка може здійснюється недобросовісними методами, тобто частина інформації не повинна розголошуватися.

Дії суб'єктів господарювання які спрямовані на отримання чужої конфіденційної інформації, нерідко здійснюються у формі, яка характеризується у законодавстві різних країн як промислове шпигунство.

Небезпечність промислового шпигунства почали розуміти в багатьох розвинутих країнах. Так, наприклад, в Японії 100 % компаній застосовують в своїй діяльності різні засоби захисту від іноземних промислових шпигунів, в США — тільки біля 5 % компаній (хоча за даними Ради по розробці науково-технічної політики при Білому домі щорічні втрати бізнесу США з таких

причин складають порядку 100 млрд. доларів) [62, с. 29]. Найбільш відомий приклад — формула напою «Coca-Cola», яка вже більше ніж сто десять років охороняється під суворою заборонаю [62, с. 33].

Зазначимо також, що в законодавстві про захист економічної конкуренції на сьогодні немає визначення промислового шпигунства, не передбачено також відповідальності за його здійснення. За такі дії передбачено лише кримінальну відповідальність — ст. 231 Кримінального кодексу України [63].

На нашу думку, під промисловим шпигунством слід розуміти збір протиправним способом (без згоди власника) за допомогою технічних засобів або без них, відомостей, що відповідно до законодавства України є комерційною таємницею та застосовуються у промисловості (виробництві), якщо це завдало чи могло завдати шкоди суб'єкту господарювання.

ЗАКЛЮЧНІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Законодавство України про захист економічної конкуренції являє собою *сукупність нормативних актів, які є правовою основою для регулювання конкурентних відносин в сфері організації і безпосереднього здійснення господарської діяльності та спрямовані на підтримку добросовісної конкуренції*. Обмежуючи ринкову владу суб'єктів господарювання-монополістів, воно не створює системи вільного підприємництва та конкуренції, а лише встановлює певні обмеження (або правила поведінки) щодо діяльності суб'єктів господарювання на ринку.

2. За своєю правовою природою законодавство України про захист економічної конкуренції можна охарактеризувати як господарсько-правовий інститут, у якому органічно поєдналися *організаційні та майнові елементи*, що властиві господарському праву в цілому. Тісно пов'язане з регулюванням економічної конкуренції, воно набуло певної автономізації у правовій системі України як комплексна галузь законодавства.

3. Правова природа *монополістичних правопорушень*, тобто тих, що вчиняються суб'єктами господарювання-монополістами, та правопорушень у вигляді *недобросовісної конкуренції*, неоднакова. Це окремі, *самостійні правові інститути*, однак між ними є тісний зв'язок, який проявляється у тому, що як монополістичні правопорушення, так і недобросовісна конкуренція мають місце у сфері регулювання конкуренції (конкурентних відносин), а тому

регулювання цих відносин і здійснюється у межах законодавства України про захист економічної конкуренції.

4. **Монополістичним правопорушенням** будуть дії (або бездіяльність) суб'єкта господарювання, який займає монополістичне (домінуюче) становище на ринку, та які прямо заборонені законодавством.

5. Ми пропонуємо класифікувати монополістичні правопорушення в залежності від видів суб'єктів, які їх вчиняють:

— **правопорушення з боку суб'єктів господарювання** (підприємств, окремих підприємців, груп підприємств або підприємців) у вигляді зловживання монополістичним становищем та обмеження конкуренції;

— **правопорушення з боку органів влади**, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю, які дискримінують суб'єктів господарювання.

6. **Недобросовісною конкуренцією** є протиправні дії, які вчиняються у конкурентних відносинах (відносинах змагальності) суб'єктами господарювання і спрямовані на обмеження діяльності окремих суб'єктів господарювання (порушення їх прав та законних інтересів) або отримання певних переваг завдяки чужим досягненням. Недобросовісна конкуренція наносить збитки як суб'єктам господарювання, так і фізичним особам — споживачам.

7. **Добросовісною конкуренцією** буде правомірна, з дотриманням норм чинного законодавства, торгових та інших чесних звичаїв, змагальність суб'єктів господарювання, метою якої є отримання найбільш вигідних умов виробництва та реалізації товарів. Причому дотримується принцип «Дозволено все, крім забороненого законом». На ринку добросовісної конкуренції споживачі мають можливість вільного вибору серед товарів (послуг) і можуть придбавати ті товари, які найкращим чином відповідають їх потребам.

8. **Причини правопорушень у сфері конкуренції**, на нашу думку, обумовлені такими чинниками, як: 1. посилення конкурентної боротьби серед суб'єктів господарювання; 2. ігнорування чесної репутації (оскільки окремі підприємці не планують свою комерційну діяльність на тривалий строк); 3. складність оцінки споживачами або суб'єктами господарювання окремих рекламних пропозицій, відсутність повної інформації про товари або послуги.

9. **Корисною інформацією**, на нашу думку, буде *повна інформація, що відображає характерні для певного виду товарів, робіт та послуг, споживчі якості, властивості, що притаманні саме цьому виду товарів, робіт, послуг.*

12. В Законі України «Про захист від недобросовісної конкуренції» було б доцільно закріпити визначення промислового шпигун-

ства наприклад, таким чином: *«Промисловим шпигунством є збір протиправними способами (без згоди власника) за допомогою технічних засобів або без них, відомостей, які відповідно до законодавства України є комерційною таємницею та застосовуються у промисловості (виробництві), якщо це завдало чи могло завдати шкоди суб'єкту господарювання».*

Основні наукові результати розділу опубліковані автором в працях [28, 38, 64, 65].

Розділ 2

АНТИМОНОПОЛЬНІ ОРГАНИ УКРАЇНИ

2.1. АНТИМОНОПОЛЬНИЙ КОМІТЕТ УКРАЇНИ (АМКУ)

Регулювання відносин економічної конкуренції в Україні здійснюється рядом **державних органів**: Верховною Радою України, Кабінетом Міністрів України, Міжвідомчою комісією з питань демонополізації економіки, центральними органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування. Однак головним суб'єктом у реалізації політики антимонопольного регулювання, захисту і підтримки добросовісної конкуренції є Антимонопольний комітет України — *спеціально створений державний орган*, метою діяльності якого є забезпечення державного захисту конкуренції у підприємницькій діяльності [6].

Антимонопольний комітет України утворюється у складі Голови та десяти державних уповноважених. Антимонопольний комітет України та його територіальні відділення становлять систему органів Антимонопольного комітету України, яку очолює Голова Комітету. Антимонопольний комітет України, адміністративні колегії (Постійно діючі та тимчасові), державні уповноважені, адміністративні колегії територіальних відділень є органами Антимонопольного комітету України. Одним з головних повноважень, якими наділений Антимонопольний комітет України, є розгляд справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції [6].

Відповідно до п. 4 **Правил розгляду справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції** (надалі — Правила) [66], органами, уповноваженими розглядати справи, є:

- **Комітет як вищий колегіальний орган;**
- **Постійно діюча адміністративна колегія;**
- **тимчасові адміністративні колегії;**
- **адміністративні колегії територіальних відділень.**

Посадовими особами, наділеними повноваженнями щодо розгляду справ, є **державні уповноважені**.

Структурно Антимонопольний комітет України та його територіальні відділення складаються з **управлінь** та **відділів**, які займаються дослідженням певних секторів економіки.

Компетенцію та повноваження Антимонопольного комітету України та його органів врегульовано Законом України «Про Антимонопольний комітет України» від 26 листопада 1993 року [6], до якого було внесено ряд суттєвих змін та доповнень. Процесуальну діяльність Антимонопольного комітету України врегульовано Законом України «Про захист економічної конкуренції» від 11 січня 2001 року [9], відомчими нормативними актами, зокрема Правилами розгляду справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції [66], а також методиками, методичними рекомендаціями, роз'ясненнями, інструкціями, положеннями, інформаційними листами щодо застосування окремих норм законодавства або вчинення окремих процесуальних дій [67 — 80].

Проте зазначимо, що в механізмі правового регулювання конкурентних відносин, а також при визначенні правового статусу антимонопольних органів є певні протиріччя, неузгодженості та спірні питання. Як вірно відмічають юристи-практики, *«Недосконалістю, суперечливістю антимонопольного законодавства, відсутністю чіткого розмежування компетенції АМКУ і його органів: колегій, державних уповноважених, територіальних відділень, — та колізійністю норм зазначеного законодавства ускладнюється практика його застосування»* [81, с. 90].

Теоретики права, зокрема М. Й. Штефан, зазначають, що «Держава виконує завдання і реалізує свої функції через систему спеціально створених для цього державних органів, сукупність яких для певного виду діяльності називається *«відомством»*. Кожне відомство і орган, який входить до його системи, виконують тільки ті функції та наділені тими повноваженнями, які встановлені Конституцією та законами України. Розмежування компетенції між різними органами держави і називається *підвідомчістю* [82, с. 171]. Таким чином, можна стверджувати, що компетенція органу, відомства і визначає його підвідомчість.

В загальнотеоретичних положеннях, визначаючи підвідомчість, М. Й. Штефан вказує на те, що є *кримінальна і цивільна юрисдикція*, але він нічого не говорить про *господарську юрисдикцію*, якою наділені господарські суди, інші органи, що уповноважені розглядати господарські спори, а також юрисдикцію інших відомств, які теж розглядають господарські правопорушення та спори [82, с. 171].

В юридичній науці існують різні підходи до визначення підвідомчості і компетенції. Так, наприклад, І. А. Балюк стверджує, що

під «Підвідомчістю, або предметною компетенцією, розуміють коло справ, віднесених до розгляду і вирішення системою певних органів» [83, с. 39]. Відомий вчений-юрист А. В. Венедиктов під компетенцією розуміє *предмет діяльності державного органу, його завдання та функції, об'єм прав та обов'язків, необхідних для здійснення завдань цього органу* [84, с. 613].

Але, на нашу думку, вірною буде позиція тих вчених, які вважають що компетенція не зводиться лише до розгляду спорів, а включає в себе ще й вирішення цілого ряду інших питань [85, с. 55]. Таким чином, компетенція органу або відомства за обсягом та охопленням кола питань *є набагато ширшою* ніж його підвідомчість, *підвідомчість є лише складовою компетенції*.

На нашу думку, в широкому розумінні, *компетенція* — це *сукупність знань, якими наділений певний орган або посадова особа*.

Повноваження Антимонопольного комітету України закріплено у ст. 7 Закону України «Про Антимонопольний комітет України», в якій міститься невичерпний перелік дій, які складають повноваження зазначеного органу, причому закінчується вказана стаття положенням: «здійснювати інші повноваження, передбачені законодавством про захист економічної конкуренції» [6]. Виходить, що Антимонопольний комітет України може бути наділений ще й іншими повноваженнями, але якими? Які буде закріплено у підзаконних нормативних актах, але тоді це не буде відповідати Конституції України. Але, враховуючи те, що відповідно до ч. 2 ст. 19 Конституції України, «Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України» [4] то, на нашу думку, повноваження державного органу *повинні мати певні межі*, тобто містити вичерпний перелік таких дій.

В юридичній літературі відмічалось, що розмежування компетенції та повноважень Антимонопольного комітету України (як це було зроблено та на жаль, залишилося, але у дещо іншій інтерпретації) в Законі України «Про Антимонопольний комітет України», є штучним, що терміни «компетенція» та «повноваження» фактично є синонімами [81, с. 91].

Законом України «Про внесення змін до деяких законів України з питань захисту економічної конкуренції» від 20 листопада 2003 року [86], цей недолік було усунуто — *стаття 7* Закону включила в себе положення ст. 8 Закону (перелік повноважень) та отримала назву «Повноваження Антимонопольного комітету України». Таким чином, компетенцію і повноваження було об'єднано в одній статті. Проте з'явилися нові негаразди, а саме назви статей: «Виключна

компетенція Антимонопольного комітету України як вищого колегіального органу»; «Компетенція адміністративних колегій Антимонопольного комітету України та адміністративних колегій територіального відділення Антимонопольного комітету України».

Незрозумілим залишається те, для чого законодавець компетенцію окремих органів в структурі Комітету визначив *вужче*, ніж повноваження самого відомчого органу?

Крім того, після внесення змін до ст. 1 Закону України «Про Антимонопольний комітет України» Антимонопольний комітет України перестав бути органом виконавчої влади, а став «*органом державної влади із спеціальним статусом*» [86].

Питанням співвідношення компетенції та повноважень державних органів приділялася певна увага вчених-юристів. Так, зокрема, Б. М. Лазарев вважає, що компетенція — це коло питань, з яких конкретна особа чи орган володіють знаннями. Він розрізняє «*фактичну компетенцію з тих чи інших питань*» і «*офіційну компетенцію органів, установ чи їх посадових осіб*» [87, с. 11]. На його думку, компетенція органу буде означати його право і обов'язок (повноваження) здійснювати конкретні управлінські функції в певній сфері [87, с. 87].

Тлумачний словник з управління дає наступне визначення повноваження: «**Повноваження** — це частина прав керівника (чи компетентного органу управління), надана підлеглим (чи підвідомчій організації) понад об'єм своїх звичайних повноважень, які закріплені у відповідних документах» [88, с. 122].

На нашу думку, як вже зазначалося, термін «компетенція» за смисловим значенням та охопленням кола питань, є набагато ширшим смислового визначення терміну «повноваження». Повноваження лише уточнюють та конкретизують компетенцію певного органу чи посадової особи [89, с. 151]. Враховуючи це, можна стверджувати, що конструкція окреслення кола питань, розгляд яких покладено на певний орган або відомство, повинна бути така: **компетенція** — загальне коло питань, а повноваження — конкретні дії.

Компетенція, як і повноваження державного органу, це певним чином сформульовані його функції. При цьому важливим є те, щоб вони належним чином виконувалися.

До відання різних ланок системи певного міністерства, відомства, комітету, інших органів влади може належати різне коло правовідносин, які можуть розглядати ці органи. Це стосується і Антимонопольного комітету України, в якому вища ланка має право розглянути будь-які питання, що віднесені до компетенції нижчої ланки.

Так, наприклад, *Комітет* — як вищий колегіальний орган, може прийняти до свого провадження і розглянути будь-яку справу яка підвідомча Антимонопольному комітету України, Постійно діюча адміністративна колегія Комітету за дорученням Голови Комітету може розглянути будь-яку справу, окрім тих, що підвідомчі Комітету, тимчасова адміністративна колегія Комітету може бути утворена для розгляду будь-якої справи (підкреслимо, що тут не завадило б додати: «...крім справ, підвідомчих виключно Комітету та Постійно діючій адміністративній колегії»), справи розглядаються також адміністративними колегіями територіальних відділень Комітету (це найнижча ланка підвідомчості справ антимонопольним органам України) [66].

Можна виділити *посадову підвідомчість*, тобто повноваження, які мають посадові (або уповноважені) особи. Такими повноваженнями, згідно із ст. ст. 16, 17 Закону України «Про Антимонопольний комітет України», наділені Голова та державні уповноважені Антимонопольного комітету України [6]. Коло справ, які підвідомчі державному уповноваженому, визначено у п. 6 Правил розгляду справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції [66].

Вважаємо, що при аналізі правового статусу та повноважень Антимонопольного комітету України цікавим буде порівняння статусу та повноважень Антимонопольного комітету України з відповідним статусом та повноваженнями антимонопольних органів тих країн, в яких накопичений вагомий досвід антимонопольно-конкурентного регулювання господарських відносин.

Наприклад, у Сполучених Штатах Америки центральні антимонопольні органи представлені Федеральною торговою комісією (ФТК) і Антитрестівським відділом Міністерства юстиції. Це уповноважені державою органи, які не допускають монополізації ринку, а також підтримують розвиток конкуренційних відносин, попереджують та присікають прояви недобросовісної конкуренції [90, с. 164] (потрібно зазначити, що за законодавством США створення та існування монополії — це вже правопорушення, тобто заборона монополії *per se* (першопочатково).

Компетенція антимонопольних органів США щодо розслідування правопорушень є диференційованою:

— **Федеральна торгова комісія (ФТК)** — веде розслідування і виносить рішення щодо недобросовісних прийомів конкуренції, а також займається справами про злиття;

— **Антитрестівський відділ Міністерства юстиції** — веде розслідування щодо порушень антитрестівського (антимонопольного) законодавства.

Причому Федеральна торгова комісія є органом виконавчої влади, головна мета якого — підтримка та розвиток конкурентної системи організації господарства в країні, попередження збоїв в її функціонуванні. Інакше кажучи, стратегічною метою ФТК є збереження вільної та справедливої конкуренції, діяльність її носить суто превентивний характер.

Важливим є те, що статус та авторитет ФТК, а також характер її взаємодії з судовою владою, підштовхують порушника до того, щоб йти назустріч вимогам Комісії, не доводячи справу до суду. Це дозволяє вирішувати спірні питання більш оперативно [90, с. 165].

Відмітимо те, що Антимонопольний комітет України займається попередженням правопорушень та розглядом справ за двома протилежними напрямками економічної діяльності: в сфері монопольної діяльності та у сфері конкуренційних відносин. Деякі вчені вважають таке становище неприпустимим. Наприклад, І.І. Дахно вважає, що Антимонопольний комітет України «є міністерством, яке має боротися з монополіями, але виявило зацікавленість до недобросовісної конкуренції» [1, с. 94]. На його думку, Антимонопольний комітет України може перетворитися у «гігантський адміністративний «суперсуд», який від надмірної кількості справ може просто «захлинутися» [1, с. 94]. Ми повністю приєднуємося і підтримуємо позицію цього вченого.

В економічно розвинутих країнах зазначені повноваження розподілені між двома самостійними органами, наприклад, в США — це Федеральна торгова комісія і Антитрестівський відділ Міністерства юстиції, у Німеччині — це Федеральне управління картелів і Комісія по монополіях, у Великій Британії — Управління добросовісної торгівлі і Комісія по монополіях та об'єднаннях.

(В Антимонопольному комітеті України питання щодо розслідування недобросовісних дій у конкуренції віднесено до компетенції окремого структурного підрозділу — П'ятого управління досліджень та розслідувань (5 УДР), який просто перевантажений великою кількістю справ.)

Хоч в основних завданнях Антимонопольного комітету України закріплено положення щодо «сприяння розвитку добросовісної конкуренції» (ст. 3 Закону) [6], однак, на нашу думку, антимонопольні органи України виконують переважно функції які притаманні судовим органам, а саме — **розглядають справи про порушення антимонопольного законодавства України та приймають рішення за результатами розгляду.**

Для порівняльного аналізу вкажимо на те, що антимонопольні установи та відомства в інших країнах не виконують судових функцій щодо присікання монополістичних та конкуренційних право-

порушень! Це прерогатива судів (або загальних або спеціальних). Спеціальні суди діють в Англії (Суд у справах обмежувальної практики Великобританії), у Швеції (Суд у ринкових справах) [21, с. 282].

Крім того, виконання Антимонопольним комітетом України функцій, притаманних органам правосуддя є прямим порушенням ст. 124 Конституції України, згідно з якою: *«Правосуддя в Україні здійснюється виключно судами. Делегування функцій судів, а також привласнення цих функцій іншими органами чи посадовими особами не допускається»* [4].

Але практика розгляду справ господарськими судами України свідчить про абсолютно протилежну позицію судових органів щодо цього питання. На підтвердження цього свідчать наступні рішення Вищого арбітражного суду України:

1. Рішення судової колегії по розгляду господарських спорів Вищого арбітражного суду України від 23.06.1998 р. у справі № 5/61;

2. Постанова судової колегії по перегляду рішень, ухвал, постанов Вищого арбітражного суду України від 05.02.1999 р. у справі № 5/61;

3. Рішення судової колегії по розгляду господарських спорів Вищого арбітражного суду. 27.12.2000 р. у справі № 1/121/4/120 [91, с. 42-43].

Зазначеними рішеннями Вищого арбітражного суду України було визначено, що *«...розгляд справ про порушення антимонопольного законодавства не свідчить про здійснення Антимонопольним комітетом функцій правосуддя, а «Правила розгляду справ про порушення антимонопольного законодавства» було прийнято Комітетом відповідно до законодавства. Суб'єкти господарювання, які не погоджуються з рішенням Комітету, мають право звернутися до суду, арбітражного суду із заявою щодо скасування або зміни, повністю або частково, прийнятих Комітетом, його територіальними відділеннями рішень»* [91, с. 42].

Але ми категорично не можемо погодитися з такою позицією!

Хоча б на тій підставі, що не зрозумілим залишається наступне: для чого уповноважений орган, зокрема Антимонопольний комітет України, виявляє правопорушення, проводить розслідування, а це досить тривалий процес, приймає рішення, а потім суб'єкт господарювання може оскаржити це рішення в господарському суді і звести нанівець всю роботу Антимонопольного комітету України?!

Зрозуміло, що у випадку оскарження рішення Антимонопольного комітету України, господарський суд не проводить всього комплексу розслідування, як наприклад апеляційна інстанція, а переві-

ряє дотримання законності при прийнятті рішення антимонопольним органом. Визначення меж ринку, наявність ринкової влади, не відносяться до компетенції судів, суд перевіряє лише обґрунтованість та вмотивованість рішень антимонопольних органів, достатність доказів, правильність застосування норм чинного законодавства. Це свого роду контроль за дотриманням та правильним застосуванням законодавства України зі сторони судових органів. Але судові органи — це не контролюючі органи, а органи судочинства і правосуддя, які розглядають спори та встановлюють наявність чи відсутність правопорушення.

На нашу думку, уповноважений орган або відомство, *повинні проводити розслідування, збирати матеріали, призначати експертизу та разом з попереднім висновком щодо наявності ознак правопорушення передавати матеріали до господарського суду*. І вже потім, після прийняття судом рішення, може бути застосовано апеляційний, касаційний порядок оскарження прийнятого судового рішення.

Відмітимо те, що Антимонопольний комітет України має ряд особливостей, які не дозволяють однозначно віднести його до структури органів однієї з трьох відомих гілок влади. Так, згідно з Законом України «Про обмеження монополізму та захист від недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності» (перша редакція Закону від 18 лютого 1992 року), Антимонопольний комітет України утворювався, був підпорядкований та підзвітний Верховній Раді України. Змінами до цього Закону від 5 липня 1995 року Антимонопольний комітет України було підпорядковано Кабінету Міністрів України. З прийняттям Закону України «Про Антимонопольний комітет України» було встановлено, що Комітет утворюється та підзвітний Верховній Раді України (ст. 2 Закону) [6].

У своїй діяльності Антимонопольний комітет України підпорядкований Кабінету Міністрів України. Утворення та підзвітність Антимонопольного комітету України законодавчому органу — Верховній Раді України забезпечували його незалежність, що тим самим сприяло виконанню контрольних завдань щодо всіх органів виконавчої влади.

Указом Президента України від 27 червня 1999 року «Про врегулювання деяких питань забезпечення діяльності Антимонопольного комітету України» Комітет офіційно було віднесено до *центральных органів виконавчої влади із спеціальним статусом* [92]. Відповідні зміни і доповнення було внесено 13 липня 2000 року в Закон України «Про Антимонопольний комітет України» [93]. Указом Президента України від 15 грудня 1999 року № 1573/99 «Про систему центральных органів виконавчої влади» встановлено,

що «Кабінет Міністрів України вносить подання стосовно створення центральних органів виконавчої влади за формою і статусом, визначеним цією статтею» [94].

На нашу думку, Антимонопольний комітет України — це спеціфічний орган, який повинен бути взагалі *незалежним від будь-якої з гілок влади* для того, щоб уникати упередженості та бути об'єктивним у своїй діяльності. Антимонопольний комітет України повинен керуватися у своїй діяльності лише Конституцією та законами України. Тому ми вважаємо, що першопочаткове становище Антимонопольного комітету України, а саме: утворення, підпорядкованість та підвітність Верховній Раді України — найбільш відповідало цим вимогам.

Також відмітимо те, що потребує уточнення нововведений термін *«спеціальний статус»*, який власне і набув Антимонопольний комітет України згідно з Указом Президента України «Про врегулювання деяких питань забезпечення діяльності Антимонопольного комітету України» [95, с. 20]. Наприклад, І. Бенедесюк розуміє під спеціальним статусом наявність *«спеціальних контрольних повноважень, які дають можливість виконувати функції своєрідного правоохоронного органу із визначеною сферою діяльності»* [96, с. 19]. Як зазначає автор, на користь цього доводу свідчить прирівнення працівників антимонопольних органів в частині соціальних гарантій до працівників правоохоронних органів [96, с. 19].

В Законі України «Про Антимонопольний комітет України» у ст. 1 законодавець визначає особливості спеціального статусу Антимонопольного комітету України, але не розкриває правової природи цього спеціального статусу. Якщо ж особливості спеціального статусу органу обумовлюються його «завданнями та повноваженнями», як це зазначено у ст. 1 Закону [6], то, на нашу думку, таким спеціальним статусом може бути наділений будь-який державний орган.

Продовжуючи аналіз повноважень Антимонопольного комітету України зазначимо, що деякі науковці, наприклад О.В. Когут, ставлять під сумнів наділення цього органу широкими правоохоронними повноваженнями юрисдикційного характеру, підкреслюючи те, що Антимонопольний комітет України «будучи органом виконавчої влади має право розглядати справи як щодо монополістичних правопорушень, так і щодо недобросовісної конкуренції. Остання категорія справ має певну специфіку, тому що пов'язана з промисловою власністю» [97, с. 93].

Існує також позиція науковців щодо необхідності створення Патентного суду України, який повинен бути спеціалізованим адміністративним судом і до компетенції якого разом з іншими справами

про охорону та захист об'єктів промислової власності слід віднести і справи, пов'язані з недобросовісною конкуренцією [98, с. 336].

Однак ми дотримуємося іншої точки зору на це питання. На нашу думку, через певний час виникне об'єктивна необхідність у створенні окремого органу щодо регулювання конкурентних відносин, наприклад, *Комітет з розвитку конкуренції*.

Справи ж за цими видами правопорушень повинні розглядати або *спеціально створені в системі судочинства суди, або спеціалізовані судові палати, створені в структурі господарських судів України* [89, с. 153]. Причому наша позиція з цього питання підтримується юристами-практиками [99, с. 6].

Таким чином, можна стверджувати, що на сьогодні Антимонопольний комітет України є адміністративним органом, який *розглядає справи про господарські правопорушення*, по суті виконуючи функції господарського суду, тільки *не в позовному, а в адміністративному провадженні*.

Крім того, Антимонопольний комітет України виконуючи функції які притаманні судовим органам, наділений ще й повноваженнями, які притаманні правоохоронним органам, а саме: *складає протоколи про адміністративні правопорушення та накладає штрафи*. На нашу думку, функції правоохоронних органів повинні виконувати самі правоохоронні органи, делегування цих функцій іншим державним органам є неприпустимим.

Ми вважаємо, що Антимонопольний комітет України повинен займатися лише запобіганням та попередженням, свого роду «*профілактикою*», монополістичних та конкурентних правопорушень зі сторони суб'єктів господарювання.

Як позитивний момент відмітимо те, що діяльність Антимонопольного комітету України не зосереджується лише на каральних заходах. Поряд з контролем за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції Антимонопольний комітет України виконує свої завдання через надання іншим державним органам пропозицій, висновків та рекомендацій з питань розвитку конкуренції. Це здійснюється, як правило, шляхом внесення змін до проектів нормативних актів, що надсилаються на розгляд Антимонопольного комітету України, або за ініціативою самого Антимонопольного комітету України шляхом внесенням пропозицій до чинних актів законодавства.

Таким чином, *Антимонопольний комітет України — це державний орган із спеціальним статусом*, який уповноважений попереджувати та присікати зловживання монополістичним становищем та підтримувати і розвивати добропорядні конкурентні відносини в економіці. Це орган, який уповноважений приймати рішення про до-

пущення або недопущення об'єднань суб'єктів господарювання, тим самим контролюючи створення монопольного становища на ринку, причому у разі зловживання монопольним становищем Антимонопольний комітет України може ліквідувати монопольне утворення (ст. 53 Закону України «Про захист економічної конкуренції») але крім випадків неможливості організаційного або територіального відокремлення підприємств, структурних підрозділів чи структурних одиниць або наявності тісного технологічного зв'язку підприємств, структурних підрозділів чи структурних одиниць (якщо обсяг продукції, яка вживається суб'єктом господарювання, перевищує тридцять відсотків валового обсягу продукції підприємства, структурного підрозділу чи структурної одиниці) [9].

Але, за даними Антимонопольного комітету України, існує проблема яка полягає у тому, що об'єктивно існує група ринків які мають, у значній кількості випадків, ключове, системоутворююче значення для національної економіки, але за своєю природою не можуть бути демонополізовані. Йдеться про ринки природних монополій — транспортування нафти і газу трубопроводами, передача та розподіл електроенергії, користування залізничними коліями, зв'язок загального користування та інші [100, с. 4].

Велика кількість виявлених зловживань монопольним становищем припадає саме на суб'єктів природних монополій. Але оскільки застосувати до суб'єкта природної монополії примусовий поділ неможливо, то за наявної системи державного регулювання на ринках природних монополій, не можна гарантувати відсутність порушень з їх боку. Причому ці порушення та зловживання можуть створювати істотні бар'єри для вступу на ринки нових суб'єктів господарювання, у першу чергу малих та середніх підприємств.

Антимонопольний комітет України не може з метою створення конкуренційного середовища ліквідувати монополію, що виникла легальним шляхом і не допускає зловживання на ринку (це не передбачено законодавством України). Хоч за законодавством України у даному випадку немає ніяких заборон щодо існування монополій, але домінуюче становище такого утворення може суттєво обмежувати можливості інших конкурентів щодо виходу на певний ринок товарів або послуг, а це гальмує розвиток конкурентних відносин. Ініціатива ж Антимонопольного комітету України щодо демонополізації економіки країни певним чином обмежена Державною програмою демонополізації економіки. Тому вважаємо, що було б доцільно надати право Антимонопольному комітету України з власної ініціативи розпочинати демонополізацію тієї чи іншої галузі економіки (це будуть заходи по обмеженню монополізму в економіці).

2.2. СТРУКТУРНІ ПІДРОЗДІЛИ АНТИМОНОПОЛЬНОГО КОМІТЕТУ УКРАЇНИ

У ст. 6 Закону України «Про Антимонопольний комітет України» [6] та у п. 4 Правил розгляду справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції [66] закріплені повноваження п'яти органів Антимонопольного комітету України, які наділені повноваженнями щодо розгляду справ, акими органами є:

- **Комітет як вищий колегіальний орган;**
- **Постійно діюча адміністративна колегія Комітету;**
- **тимчасова адміністративна колегія Комітету;**
- **державний уповноважений Комітету;**
- **адміністративна колегія територіального відділення.**

Очолює антимонопольні органи **Голова Антимонопольного комітету України**. Тому ми спочатку проаналізуємо повноваження цієї посадової особи. Так, відповідно до ст. 106 Конституції України [4] та ч. 1 ст. 9 Закону України «Про Антимонопольний комітет України» [6], Голова Антимонопольного комітету України призначається на посаду та звільняється з посади Президентом України за згодою Верховної Ради України, строк повноважень Голови, згідно із ч. 2 ст. 9 Закону, становить сім років, і він не може призначатися на цю посаду більше, ніж на два строки підряд [6].

Діючи в межах повноважень, наданих йому Законом України «Про Антимонопольний комітет України», зокрема ст. 9 [6], він: очолює Антимонопольний комітет України та спрямовує його діяльність, головує на засіданнях Антимонопольного комітету України; утворює територіальні відділення в межах кошторису, тимчасові адміністративні колегії Антимонопольного комітету України для розгляду питань, що належать до компетенції Антимонопольного комітету України; видає накази, затверджує положення, інструкції та інші акти, обов'язкові для працівників Антимонопольного комітету України та його територіальних відділень; представляє Антимонопольний комітет України у відносинах з органами державної влади, органами місцевого самоврядування; має право за клопотанням осіб, які беруть участь у справі, поданням органів Антимонопольного комітету України, голови його територіального відділення або з власної ініціативи витребувати будь-які матеріали, що перебувають на розгляді органу Антимонопольного комітету України чи голови територіального відділення, та передати їх на розгляд іншому органу Антимонопольного комітету України чи голові територіального відділення, за винятком заяв і справ, віднесених до виключної компетенції Комітету як вищого колегіального

органу; затверджує структуру Антимонопольного комітету України; здійснює інші дії, передбачені законодавством про захист економічної конкуренції.

Голова Антимонопольного комітету України має статус державного уповноваженого та має право брати участь у засіданнях Кабінету Міністрів України з правом дорадчого голосу. Він має заступників, які за його дорученням виконують окремі функції і заступають Голову Комітету у разі його відсутності або неможливості здійснення ним своїх повноважень. Причому, згідно з останніми змінами до Закону, призначаються два перших заступники та три заступники Голови Антимонопольного комітету України [6].

Перших заступників та заступників Голови Антимонопольного комітету України з числа державних уповноважених призначає на посади та звільняє з посад Президент України за поданням Прем'єр-міністра України, яке вноситься на підставі пропозицій Голови Антимонопольного комітету України. У разі відсутності перших заступників і заступників обов'язки Голови Комітету виконує державний уповноважений Антимонопольного комітету України (ч. 1 ст. 10 Закону) [6].

Маючи статус державного уповноваженого, Голова Антимонопольного комітету України має право розглядати справи, які підвідомчі державним уповноваженим (відповідно до п. 6 Правил розгляду справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції) [66].

Голова Антимонопольного комітету України на вимогу Верховної Ради України, але не рідше одного разу на рік, звітує перед Верховною Радою України про діяльність Антимонопольного комітету України [6].

Комітет як вищий колегіальний орган складається з десяти державних уповноважених та Голови Антимонопольного комітету.

У Правилах розгляду справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції вживається скорочена назва — **Комітет** (п. 4 Правил) [66], йдеться про колегіальний орган, який уповноважений розглядати справи.

Свою роботу Комітет проводить у формі **засідань**, на яких відповідно до ст. 13 Закону України «Про Антимонопольний комітет України», розглядає питання, що віднесені законодавством виключно до компетенції Антимонопольного комітету України як вищого колегіального органу [6]. Зокрема, це питання щодо надання дозволу або заборони узгоджених дій; перевірки рішень, що прийняті державними уповноваженими та адміністративними колегіями Комітету; перевірки законності та обґрунтованості постанов про адміністративні правопорушення; перегляд рішень, прийнятих Антимо-

нопольним комітетом України, у справах про порушення законодавства про захист економічної конкуренції; затвердження власних нормативно-правових актів; затвердження Положення про територіальне відділення Антимонопольного комітету України; утворення постійно діючих адміністративних колегій та інші питання. Комітет як вищий колегіальний орган має право розглянути будь-яке питання, що належить до компетенції його органів (ст. 13 Закону) [6].

Згідно з п. 9 Правил розгляду справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, Комітету як вищому колегіальному органу підвідомчі справи про порушення у вигляді антиконкурентних дій центральних органів виконавчої влади, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування відповідного рівня, а також справи, матеріали яких пов'язані із забезпеченням національної безпеки, оборони, суспільних інтересів або містять державну таємницю. Розгляд цих справ відноситься до виключної компетенції Комітету. Разом з тим, Комітет як вищий колегіальний орган може прийняти до свого провадження і розглянути будь-яку справу про порушення законодавства про захист економічної конкуренції [66].

Процесуальну діяльність Комітету як вищого колегіального органу врегульовано Регламентом засідань Антимонопольного комітету України [101]. Звернемо увагу на те, що згідно з цим нормативним актом засідання є правомочним, якщо на ньому присутні не менше п'яти членів Комітету як вищого колегіального органу. Але якщо засідання правомочне за наявності не менше п'яти членів Комітету, а всього до складу Комітету входить 11 державних уповноважених, то у такому випадку, при прийнятті рішень на засіданні шляхом голосування, за присутності 6, 8 або 10 державних уповноважених, можливий рівний розподіл голосів. На нашу думку, для усунення цього необхідно передбачити, що «за умови рівного розподілу голосів — голос Голови є вирішальним».

У засіданні беруть участь члени Комітету як вищого колегіального органу, тобто державні уповноважені, особи яких запросили для участі у розгляді кожного окремого питання. Також у засіданнях Комітету мають право брати участь голови територіальних відділень з правом дорадчого голосу, які за процесуальним статусом прирівнюються до державних уповноважених, а також представники сторін у справі [101]. На нашу думку, тут може виникнути наступне питання: якщо голови територіальних відділень наділені лише правом дорадчого голосу, а це по суті — ніяких прав, то для чого їх прирівнювати за статусом до державних уповноважених? Адже прирівняння означає повну рівність прав та обов'язків.

Перелік питань, що виносяться на розгляд, затверджується Головою Антимонопольного комітету України, проект складається начальником структурного підрозділу або головою територіального відділення.

Рішення з питань, що розглядаються на засіданні, вважається прийнятим якщо за нього проголосувала більшість членів Комітету, присутніх на засіданні, але не менше чотирьох членів Комітету. Контроль за виконанням протокольних рішень здійснює загальний відділ, який регулярно готує для Голови Комітету інформацію про стан виконання доручень [101].

Для розгляду окремих категорій справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції Антимонопольним комітетом України утворюються Постійно діючі та тимчасові адміністративні колегії, які формуються з державних уповноважених та голів територіальних відділень.

Постійно діюча адміністративна колегія (надалі — Колегія) утворюється Антимонопольним комітетом України з числа державних уповноважених у складі трьох осіб, очолює Колегію перший заступник або один із заступників Голови Антимонопольного комітету України (ст. 12¹ Закону) [6]. Персональний склад Колегії, голову та заступника голови Колегії затверджують на засіданні Антимонопольного комітету України за поданням Голови.

Відповідно до ст. 14 Закону України «Про Антимонопольний комітет України», колегія наділена такими повноваженнями: розглядає заяви і справи про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, про надання дозволу, попередніх висновків стосовно узгоджених дій, концентрації, проводить розслідування або дослідження за цими заявами і справами; приймає передбачені законодавством про захист економічної конкуренції розпорядження та рішення, надає висновки щодо кваліфікації дій відповідно до законодавства про захист економічної конкуренції, попередні висновки стосовно узгоджених дій, концентрації; перевіряє рішення адміністративних колегій територіальних відділень Антимонопольного комітету України; переглядає рішення, прийняті Постійно діючою адміністративною колегією Антимонопольного комітету України; розглядає справи про адміністративні правопорушення, виносить постанови, а також перевіряє законність та обґрунтованість постанов, винесених адміністративними колегіями територіальних відділень Антимонопольного комітету України в цих справах, а також здійснює інші повноваження відповідно до законодавства про захист економічної конкуренції [6].

Причому, на нашу думку, існує певна проблема, яка пов'язана з тим, що Постійно діюча адміністративна колегія *переглядає при-*

йняті нею ж рішення. Дійсно, хіба можна говорити про неупереженість органу при перегляді прийнятих ним же рішень? Можливо переглядати рішення повинен вищестоящий або інший, незацікавлений орган.

Діяльність Колегії щодо розгляду справ врегульовано Правилами розгляду справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції (п. 8 Правил) [66], а також Положенням про Постійно діючу адміністративну колегію Антимонопольного комітету України, затвердженим розпорядженням Антимонопольного комітету України від 2 березня 1995 року № 4-р (надалі — Положення) [102].

Свою роботу Колегія проводить у формі **засідань**. У засіданнях Колегії беруть участь члени Колегії, службовці Антимонопольного комітету України, відділень, інші запрошені особи за переліком, затвердженим головою Колегії. Засідання вважається правомочним, якщо на ньому присутні більше половини членів Колегії [102]. Але якщо Колегія утворюється у складі лише трьох осіб, то більше половини — це дві особи. Знову ж таки при цьому можливий рівний розподіл голосів при голосуванні. Можливо, необхідно передбачити, що у такому випадку голос голови Колегії буде вирішальним.

Порядок проведення засідання Колегії наступний: подання з попередніми висновками у справі та доручення Голови Антимонопольного комітету України, його заступників про передачу справи на розгляд Колегії разом з матеріалами справи надсилається голові Колегії, який призначає засідання Колегії для підготовки проекту відповідного рішення. Копії подання надсилаються членам Колегії. Проект рішення надсилається членам Колегії не пізніше, ніж за п'ять днів до засідання. Члени Колегії можуть не пізніше як за два дні до засідання подати голові Колегії свої письмові зауваження і пропозиції до проекту рішення [102].

Повноваження голови Колегії наступні: він головує на засіданнях Колегії та організовує її роботу; забезпечує взаємодію структурних підрозділів Комітету та його територіальних відділень при розгляді Колегією справ; розподіляє обов'язки між членами Колегії та координує їх діяльність; призначає секретаря засідання Колегії; подає Голові Комітету пропозиції щодо змін у складі Колегії.

Члени колегії беруть участь у розгляді Колегією справ, забезпечують підготовку матеріалів у справах до засідання Колегії та на засіданнях Колегії доповідають обставини справ [102].

Засідання проходить таким чином: головуючий відкриває засідання Колегії і оголошує, яка справа підлягає розгляду. Розгляд справи починається доповіддю члена Колегії, який викладає обста-

вини справи, докази, письмові пояснення сторін та інших осіб. Учасники засідання, сторони та особи, запрошені на засідання, можуть виступати при обговоренні матеріалів справи, вносити у письмовій формі пропозиції та зауваження. Рішення на засіданнях Колегії приймаються більшістю голосів її членів, присутніх на засіданні.

Згідно з Правилами розгляду справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, Постійно діючій адміністративній колегії підвідомчі справи про порушення у вигляді:

- антиконкурентних дій органів адміністративно-господарського управління та контролю, діяльність яких поширюється на всю територію України;

- делегування повноважень центральних органів виконавчої влади, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування відповідного рівня;

- схвалення до порушень, створення умов для вчинення таких порушень чи їх легітимація центральними органами виконавчої влади, обласними, Київською та Севастопольською міськими державними адміністраціями, органами місцевого самоврядування відповідного рівня;

- надання рекомендацій центральними органами виконавчої влади, обласними, Київською та Севастопольською міськими державними адміністраціями, органами місцевого самоврядування відповідного рівня, що схиляють до вчинення порушень законодавства про захист економічної конкуренції чи сприяють учиненню таких порушень. Постійно діюча адміністративна колегія Комітету за дорученням Голови Комітету може розглянути будь-яку справу, окрім тих, що підвідомчі Комітету (п. 8 Правил) [66].

Підставою для розгляду справ Колегією є:

- **розпорядження державного уповноваженого** про початок розгляду справи про дискримінацію підприємців;

- **доручення Голови Комітету**, його заступників про передачу на розгляд Колегії справ щодо інших порушень законодавства про захист економічної конкуренції за поданням державного уповноваженого, голови територіального відділення [102].

Як вже було зазначено, Колегії підвідомчі справи про дискримінаційні дії зі сторони органів влади і управління. Одним з типових різновидів дискримінації підприємців органами державної влади є примус підприємців до вступу в господарські об'єднання (асоціації, корпорації та інші). Поширеним є також правопорушення у вигляді встановлення заборони на реалізацію товарів з одного регіону в інший, що є проявом регіонального монополізму (причому, через ви-

дання підзаконних нормативних актів органи державної влади встановлюють не тільки такі заборони, але й економічні санкції за вивіз підприємцями продукції за межі регіону).

Такі протиправні дії не тільки значною мірою обмежують свободу підприємницької діяльності, але й ведуть до розриву або спричиняють значні збитки міжрегіональним господарським зв'язкам.

Постійно діючій адміністративній колегії підвідомчі також справи про дискримінацію суб'єктів господарювання органами адміністративно-господарського управління та контролю, діяльність яких поширюється на всі регіони України. Н.О. Саніахметова вірно зазначає, що такі дії «порушують загальну гарантію прав підприємців, адже держава гарантує всім підприємцям, незалежно від обраних ними організаційних форм підприємницької діяльності, рівні права і створює рівні можливості для доступу до матеріально-технічних, фінансових, трудових, інформаційних, природних та інших ресурсів. З урахуванням цього положення, органи адміністративно-господарського управління не мають права надавати жодній з конкуруючих сторін додаткових переваг, підтримку або навпаки, обмежувати будь-кого з них по будь-яких аспектах діяльності» [103, с. 354].

Тимчасові адміністративні колегії утворюються Головою Антимонопольного комітету України з числа державних уповноважених та голів територіальних відділень Антимонопольного комітету України у складі не менше трьох осіб. Очолює Тимчасову адміністративну колегію державний уповноважений Антимонопольного комітету України [6].

Тимчасову адміністративну колегію може бути утворено для розгляду будь-якої справи (п. 7 Правил) [66]. До компетенції тимчасової адміністративної колегії Антимонопольного комітету України відноситься перегляд прийнятих нею ж рішень (вище вже зазначалася позиція автора стосовно подібних повноважень), здійснення повноважень, передбачених статтею 14 Закону України «Про Антимонопольний комітет України», а також здійснення інших повноважень відповідно до законодавства про захист економічної конкуренції [6].

Зазначимо, що за даними Антимонопольного комітету України, у 1996, 1997 та 1998 роках тимчасові адміністративні колегії не створювалися [104; 100; 55]. Протягом цих років Антимонопольним комітетом України не було визначено підстав для застосування примусового поділу монопольних утворень як на загальнодержавному ринку, так і на регіональних ринках (ці справи підвідомчі тимчасовій адміністративній колегії).

Натомість у 1999—2002 роках тимчасовими адміністративними колегіями було розглянуто ряд справ [105; 14; 15; 33]. Однією з характерних справ є справа про зловживання монопольним становищем Київською дирекцією відкритого акціонерного товариства «Укртелеком», яке займає монопольне становище на ринку послуг місцевого телефонного зв'язку в м. Фастові [33].

Починаючи з 1998 року, відкрите акціонерне товариство «Укртелеком» в особі Київської дирекції залучало кошти підприємств, організацій та громадян для будівництва нової автоматичної телефонної станції (АТС) у м. Фастові. Ці дії здійснювалися відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 22.08.1994 р. № 576 Про залучення коштів від підприємств, організацій та громадян для розвитку місцевих телефонних мереж [106] (на сьогодні цей нормативний акт втратив чинність [107]).

Фастівське районне підприємство електрозв'язку «Фастіврайтелеком» (далі — РПЕЗ «Фастіврайтелеком»), посилаючись на зазначену Постанову Кабінету Міністрів України, надіслало абонентам, які користувалися послугами «вечірній телефон», попередження про відключення їх телефонів з 01.09.1998 р.

Від користувачів послуги «вечірній телефон», що звернулися із заявою на переключення на «основний телефон», РПЕЗ «Фастіврайтелеком» вимагало сплатити кошти у розмірі, що у 6 разів більше вартості послуги переключення «вечірнього телефону» на «основний телефон». У такий спосіб РПЕЗ «Фастіврайтелеком» нав'язувало придбання більш якісної, на його погляд, послуги місцевого телефонного зв'язку (встановлення телефону).

Крім цього, під час введення в дію пускових черг нової АТС, незважаючи на наявність вільних номерів та велику кількість громадян, що знаходились у черзі на встановлення телефонів, в тому числі пільгових категорій, підприємство електрозв'язку встановлювало телефони лише за умови залучення коштів на розвиток місцевих електромереж.

Такі дії ВАТ «Укртелеком» в особі Київської дирекції кваліфіковано тимчасовою адміністративною колегією Антимонопольного комітету України за абз. 2, 3, 4 ст. 4 Закону України «Про обмеження монополізму та захист від недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності» як порушення антимонопольного законодавства у вигляді зловживання монопольним становищем шляхом вилучення з обороту товарів, що призвело до підтримання дефіциту на ринку, а також нав'язування товару, не потрібного контрагенту. На порушника було накладено штраф у розмірі 100 000 грн. [33].

2.3. ПОВНОВАЖЕННЯ ДЕРЖАВНИХ УПОВНОВАЖЕНИХ АНТИМОНОПОЛЬНОГО КОМІТЕТУ УКРАЇНИ

Державні уповноважені Антимонопольного комітету України — це державні службовці вищих рангів, які є членами Комітету як вищого колегіального органу. Державні уповноважені, як вже зазначалося, очолюють або входять до складу адміністративних колегій, виконують інші обов'язки за дорученням Голови Антимонопольного комітету України [6].

Державний уповноважений Антимонопольного комітету України в межах повноважень, закріплених у ст. 16 Закону України «Про Антимонопольний комітет України», *має право*:

розглядати заяви і справи про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, про надання дозволу, надання попередніх висновків стосовно узгоджених дій, концентрації, приймати розпорядження про початок розгляду справи або надавати мотивовану відповідь про відмову в розгляді справи, проводити, організувати розслідування або дослідження за цими заявами і справами; приймати передбачені законодавством про захист економічної конкуренції розпорядження та рішення, надавати висновки щодо кваліфікації дій відповідно до законодавства про захист економічної конкуренції, попередні висновки стосовно узгоджених дій; скласти протоколи, розглядати справи про адміністративні правопорушення; у випадках та порядку, передбачених законом, проводити огляд службових приміщень та транспортних засобів суб'єктів господарювання-юридичних осіб, вилучати або накладати арешт на предмети, документи чи інші носії інформації, які можуть бути доказами чи джерелом доказів у справі; здійснювати інші повноваження, передбачені законодавством про захист економічної конкуренції [6].

Рішення та розпорядження державних уповноважених приймаються від імені Антимонопольного комітету України. Державний уповноважений зобов'язаний виконувати вимоги законодавства України, бути об'єктивним та неупередженим під час здійснення своїх повноважень [6].

Указом Президента України Про врегулювання деяких питань забезпечення діяльності Антимонопольного комітету України від 27 червня 1999 року № 741/99 [92] було затверджено *Положення про порядок призначення на посаду і звільнення з посади Голови та державних уповноважених Антимонопольного комітету України*.

Згідно з Законом України «Про Антимонопольний комітет України» (ст. ст. 10, 11 Закону) [6], та вказаним Положенням [92],

державні уповноважені Антимонопольного комітету України *призначаються на посади та звільняються з посад Президентом України за поданням Прем'єр-міністра України*, яке вноситься на підставі пропозицій Голови Антимонопольного комітету України.

Для виявлення порушень законодавства про захист економічної конкуренції державні уповноважені, голови територіальних відділень мають право одержувати відомості, які є комерційною таємницею, за умови, якщо такі відомості є необхідними для здійснення антимонопольними органами завдань, передбачених чинним законодавством [6].

Важливим є те, що вимога державного уповноваженого, в межах його компетенції, є обов'язковими для суб'єктів господарювання. Невиконання цих вимог тягне за собою адміністративну відповідальність, яка передбачена чинним законодавством України. Проте *форми такої вимоги* в чинному законодавстві про захист економічної конкуренції не визначено, що є недоліком. На практиці така вимога надсилається суб'єктам господарювання у будь-якій формі, на сьогодні, наприклад, у формі *запиту*. Це важливий документ, тому що практиці можуть бути випадки неподання інформації суб'єктом господарювання з причин недотримання певної форми запиту цієї інформації.

Юридичну природу та форму запиту необхідно врегулювати нормативно та закріпити в Законі, наприклад, таким чином: *«вимога державного уповноваженого надсилається суб'єкту господарювання у письмовій формі у вигляді запиту з чітким визначенням документів та необхідної інформації»*.

Суб'єкти господарювання, органи державної влади, органи місцевого самоврядування та органи адміністративно-господарського управління та контролю і їх посадові особи зобов'язані надавати таку інформацію на вимогу державних уповноважених та голів територіальних відділень. Щодо такої інформації посадові особи Антимонопольного комітету України повинні забезпечувати повну конфіденційність.

Крім того, в законодавстві України про захист економічної конкуренції не встановлено відповідальності за розголошення відомостей, що є комерційною таємницею службовцями антимонопольних органів; зазначається лише, що вони *«несуть відповідальність згідно з чинним законодавством України»* (ст. 22¹ Закону) [6]. На нашу думку, встановлення такої відповідальності необхідно.

(Для прикладу зазначимо, що ст. 25 Закону Російської Федерації «Про конкуренцію та обмеження монополістичної діяльності на товарних ринках» передбачено адміністративну відповідальність посадових осіб антимонопольних органів за такого виду порушення у

вигляді попередження або штрафу у розмірі 80 мінімальних розмірів оплати праці [108].)

Державному уповноваженому Антимонопольного комітету України підвідомчі справи про порушення у вигляді:

— зловживання монопольним (домінуючим) становищем, антиконкурентних узгоджених дій, недобросовісної конкуренції, якщо наслідки порушення мають місце на ринку, що охоплює декілька регіонів, чи на загальнодержавному ринку;

— обмежувальної та дискримінаційної діяльності суб'єктів господарювання, об'єднань, якщо наслідки порушення мають місце на загальнодержавному ринку;

— неподання, подання інформації в неповному обсязі Комітету в установлені державним уповноваженим Комітету, адміністративною колегією Комітету, Комітетом чи нормативно-правовими актами строки або подання недостовірної інформації Комітету;

— створення перешкод працівникам Комітету в проведенні перевірок, огляду, вилученні чи накладенні арешту на майно, документи, предмети чи інші носії інформації [66].

Державному уповноваженому ***підвідомчі справи про адміністративні правопорушення***, зокрема це справи про неподання або подання інформації в неповному обсязі Комітету в установлені державним уповноваженим Комітету, адміністративною колегією Комітету, Комітетом чи нормативно-правовими актами строки або подання недостовірної інформації Комітету; створення перешкод працівникам Комітету при проведенні перевірок, огляду, вилученні чи накладенні арешту на майно, документи, предмети чи інші носії інформації [66].

У разі виявлення порушення законодавства України про захист економічної конкуренції з боку фізичних осіб державні уповноважені, голови територіальних відділень Комітету складають протоколи про адміністративні правопорушення. Підстави для цього передбачено у ст. ст. 24 та 25 Закону України «Про Антимонопольний Комітет України» та ст. ст. 164³, 166¹, 166², 166³, 166⁴ Кодексу України про адміністративні правопорушення [109]. Крім того, змінами до Закону України «Про Антимонопольний комітет України» від 13 липня 2000 року передбачено, що державний уповноважений Антимонопольного комітету України має право розглядати справи про адміністративні правопорушення та накладати адміністративні стягнення за порушення законодавства про захист економічної конкуренції [93] (ст. 16 Закону України «Про Антимонопольний комітет України» [6]).

На нашу думку, на сьогодні немає крайньої необхідності надавати ці повноваження антимонопольним органам, тому, як вже за-

значалося, що Антимонопольний комітет України не судовий орган (крім того, в Україні створюється система адміністративних судів, правда з досить вузьким колом повноважень).

Зазначимо, що юристи-практики, наприклад М. Гусак, Н. Білоусова, взагалі стверджують, що «...антимонопольне законодавство України є частиною адміністративного права» [81, с. 96]. З такою позицією ми принципово не погоджуємося, адже законодавство про захист економічної конкуренції відрізняється за предметом та принципами правового регулювання, специфічним колом осіб, які можуть бути суб'єктами цих відносин. Це все дає підстави стверджувати, що сукупність цих норм є самостійним інститутом господарського законодавства України.

За статистичними даними Антимонопольного комітету України, посадовими особами антимонопольних органів протягом 1999 року складено і надіслано до суду 98 протоколів про вчинення адміністративних правопорушень [105], у 2000 році — 78 протоколів про вчинення адміністративних правопорушень [14], у 2001 році — 43 [15].

Згідно з висновками Антимонопольного комітету України, порівняно невелика кількість адміністративних правопорушень конкурентного законодавства пояснюється невідповідністю законодавства про адміністративні правопорушення особливостям розгляду справ про порушення конкурентного законодавства [15, с. 44—46].

Так, наприклад, відповідно до ст. 38 Кодексу України про адміністративні правопорушення адміністративне стягнення може бути накладене *не пізніше двох місяців* з дня вчинення правопорушення, а при тривалому правопорушенні — *двох місяців з дня його виявлення* [109]. У той же час, з метою всебічного повного і об'єктивного з'ясування дійсних обставин справи, прав і обов'язків сторін, органи Антимонопольного комітету України зобов'язані досліджувати регіональні та загальнодержавні ринки, одержувати від сторін, інших осіб письмові та усні пояснення, складати подання з попередніми висновками і вносити їх на розгляд органів чи посадових осіб, яким підвідомча справа. Крім того, для з'ясування обставин, що мають значення для справи і потребують спеціальних знань, проводиться експертиза. Зазначені заходи, як правило, *неможливо провести за два місяці*, протягом яких судом, а тепер і державним уповноваженим, може бути прийнято рішення.

Як свідчить практика Антимонопольного комітету України, навіть у тих випадках, коли протоколи про адміністративні правопорушення своєчасно склалися і надсилалися органами Комітету до

судів, двомісячний термін притягнення до адміністративної відповідальності минав у зв'язку із з'ясуванням у судах всіх обставин, що мали значення (хоч суди, в кінцевому рахунку, підтверджували наявність підстав для притягнення керівників до адміністративної відповідальності) [105, с. 80—81; 14, с. 63—66; 15, с. 45].

У разі виявлення в діях фізичних осіб ознак злочину, державні уповноважені та голови територіальних відділень Антимонопольного комітету України надсилають матеріали справи до правоохоронних органів. Кримінальну відповідальність за протиправні дії з боку фізичних осіб передбачено в Кримінальному кодексі України *ст. ст. 228 — Змова про зміну чи фіксування цін або примушування до їх змін чи фіксування; 229 — Незаконне використання товарного знака; 231 — Незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну таємницю; 232 — Розголошення комерційної таємниці* [63].

2.4. ТЕРИТОРІАЛЬНІ ВІДДІЛЕННЯ АНТИМОНОПОЛЬНОГО КОМІТЕТУ УКРАЇНИ

Територіальні відділення Антимонопольного комітету України входять до системи антимонопольних органів, діють на підставі Положення про територіальне відділення Антимонопольного комітету України, затвердженого розпорядженням Антимонопольного комітету України від 23 лютого 2001 року № 32-р. [110]. Всього на території України створено 27 територіальних відділень (24 в областях, а також у м. Києві, м. Севастополі та в Автономній Республіці Крим), причому в Законі закріплено, що у разі необхідності можуть утворюватися міжобласні територіальні відділення [6].

Територіальне відділення очолює голова територіального відділення, якого призначає Голова Антимонопольного комітету України. За своїм правовим та соціальним статусом Голови територіальних відділень прирівнюються до заступників голів обласних державних адміністрацій, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій [92].

Голова територіального відділення Антимонопольного комітету України наділений наступними повноваженнями: він має право проводити та організувати розслідування за заявами про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, дослідження за заявами про надання дозволу, попередніх висновків стосовно узгоджених дій, що підвідомчі адміністративним колегіям територіального відділення, а за дорученням Голови чи органів Ан-

тимонопольного комітету України — розслідування за заявами і справами про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, дослідження за заявами і справами про надання дозволу на узгоджені дії, концентрацію; приймати передбачені законодавством про захист економічної конкуренції розпорядження; складати протоколи про адміністративні правопорушення; здійснювати інші повноваження, передбачені законодавством про захист економічної конкуренції.

Територіальне відділення підконтрольне та підзвітне Антимонопольному комітету України (ст. 17 Закону України «Про Антимонопольний комітет України») [6].

Діяльність територіальних відділень має виконавчо-розпорядчий характер, адже вони функціонують на підставі та на виконання законів, інших нормативно-правових актів, наказів Комітету. Виконуючи приписи цих актів, відділення можуть розпоряджатися з конкретних питань і застосовувати різні засоби правотворчого, оперативного-виконавчого (розпорядчого) та юрисдикційного характеру. Компетенцією відділень є сукупність юридично-владних повноважень, закріплених у Положенні про територіальне відділення Антимонопольного комітету України [110].

Стосовно визначення статусу територіальних відділень Антимонопольного комітету України, то в юридичній літературі існує дві точки зору вчених-юристів. Так, наприклад, Н. М. Корчак [26, с. 70], Л. Р. Біла [111, с. 40] вважають, що територіальні відділення не входять до структури органів виконавчої влади і у своїй діяльності незалежні від них. Але, на нашу думку, вірною є позиція тих вчених, зокрема О. В. Когут, згідно з якою територіальні відділення Антимонопольного комітету України «відносяться до місцевих органів виконавчої влади спеціальної функціональної компетенції, які підпорядковані та підзвітні лише «по вертикалі» Антимонопольному комітету України» [112, с. 181].

Територіальні відділення Антимонопольного комітету України створюють **адміністративні колегії територіального відділення**, які мають такі повноваження: розглядають заяви і справи про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, про надання дозволу, надають попередні висновки стосовно узгоджених дій, проводять розслідування або дослідження за цими заявами і справами; приймають передбачені законодавством про захист економічної конкуренції розпорядження та рішення, надають висновки щодо кваліфікації дій відповідно до законодавства про захист економічної конкуренції, попередні висновки стосовно узгоджених дій; розглядають справи про адміністративні правопорушення, виносять постанови в цих справах; переглядають рі-

шення, прийнятї адміністративною колегією територіального відділення Антимонопольного комітету України та інші. Адміністративна колегія територіального відділення Антимонопольного комітету України здійснює інші повноваження відповідно до законодавства про захист економічної конкуренції [6].

Адміністративній колегії територіального відділення Антимонопольного комітету України підвідомчі справи про порушення у вигляді:

- зловживання монопольним (домінуючим) становищем, антиконкурентних узгоджених дій, недобросовісної конкуренції, якщо наслідки порушення мають місце на регіональному ринку;

- антиконкурентних дій органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю, крім тих, що підвідомчі Постійно діючій адміністративній колегії Комітету;

- делегування повноважень органів влади чи органів місцевого самоврядування, крім тих, що підвідомчі Постійно діючій адміністративній колегії Комітету;

- схилення до порушень, створення умов для вчинення таких порушень чи їх легітимація органами влади, органами місцевого самоврядування, органами адміністративно-господарського управління та контролю, крім тих, що підвідомчі Постійно діючій адміністративній колегії Комітету;

- обмежувальної та дискримінаційної діяльності суб'єктів господарювання, об'єднань, крім тих, що підвідомчі державному уповноваженому Комітету;

- неподання, подання інформації в неповному обсязі територіальному відділенню у встановлені головою територіального відділення, адміністративною колегією територіального відділення Комітету чи нормативно-правовими актами строки або подання недостовірної інформації територіальному відділенню;

- створення перешкод працівникам територіального відділення Комітету в проведенні перевірок, огляду, у вилученні чи накладенні арешту на майно, документи, предмети чи інші носії інформації;

- надання рекомендацій суб'єктами господарювання, об'єднаннями, органами влади, органами місцевого самоврядування, органами адміністративно-господарського управління та контролю, що схиляють до вчинення порушень законодавства про захист економічної конкуренції чи сприяють учиненню таких порушень, окрім тих, що підвідомчі Постійно діючій адміністративній колегії Комітету.

Справи, які підвідомчі адміністративній колегії територіального відділення Антимонопольного комітету України, розглядаються у

територіальному відділенні за місцем вчинення порушення, або за місцезнаходженням відповідача, або за місцем настання наслідків порушення [66].

ЗАКЛЮЧНІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Під *системою антимонопольних органів* слід розуміти сукупність *самостійних, відокремлених структурних підрозділів*, наділених певним колом прав та обов'язків (повноваженнями), які виконують їх в межах наданої їм компетенції за принципом *«Дозволено те, що передбачено законом»*.

Система антимонопольних органів є складовою апарату державного управління, а діяльність Антимонопольного комітету України та його органів в сфері здійснення регулювання конкуренції є різновидом господарсько-управлінської діяльності, яка полягає у практичному здійсненні функцій державного регулювання господарських відносин в Україні.

2. На нашу думку, термін *«компетенція»* за смисловим значенням є ширшим смислового визначення терміну *«повноваження»*. Повноваження уточнюють та конкретизують компетенцію певного органу чи посадової особи. Вважаємо, що конструкція окреслення кола питань, розгляд яких покладено на компетентний орган або відомство, повинна бути така: *компетенція — загальне коло питань, повноваження — конкретні дії*. Компетенція, як і повноваження державного органу, — це певним чином сформульовані його функції, і важливим є те, щоб вони належним чином виконувалися.

3. Антимонопольний комітет України є адміністративним органом, який розглядає справи про господарські правопорушення, власне кажучи, *виконує функції органу правосуддя*. Тому ми вважаємо, що Антимонопольний комітет України повинен займатися лише превентивною діяльністю, справи ж повинні розглядати господарські суди України, або судові палати, створені в структурі господарських судів.

4. З розвитком ринкових відносин та для подальшого розвитку конкуренції необхідно буде створити окремий орган, наприклад *Комітет з питань розвитку конкуренції*, який би займався як попередженням та розслідуванням порушень у сфері конкуренції (превентивна діяльність), так і розробкою конкретних рекомендацій і пропозицій щодо підтримки та розвитку добropорядних конкурентійних відносин у господарській діяльності.

5. Форму запиту необхідно врегулювати нормативно та закріпити в Законі України «Про Антимонопольний комітет України», наприклад, таким чином: *«вимога державного уповноваженого надсилається суб'єкту господарювання у письмовій формі у вигляді запиту з чітким визначенням документів та необхідної інформації»*.

6. На нашу думку, неприпустимим є те, що Антимонопольний комітет України має право розглядати справи про адміністративні правопорушення та накладати адміністративні стягнення за порушення антимонопольного законодавства, адже Антимонопольний комітет України не судовий орган.

Основні наукові результати розділу опубліковані автором в працях [89, 95, 113].

Розділ 3

РОЗГЛЯД СПРАВ АНТИМОНОПОЛЬНИМ КОМІТЕТОМ УКРАЇНИ

3.1. ПРАВОВІ ЗАСАДИ РОЗГЛЯДУ СПРАВ

Розгляд справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції здійснюється Антимонопольним комітетом України на засадах *рівності сторін* перед законом, органами та посадовими особами, які розглядають справу [66].

Статтею 8 Конституції України закріплено принцип верховенство права, а значить верховенство закону, як основного джерела права [4]. Тому основним принципом при розгляді справ і буде принцип законності. В. Г. Перепелюк вважає, що по відношенню до процесуальної діяльності вимоги законності можна розділити на три групи: *матеріальні, матеріально-процесуальні, процесуальні* [114, с. 96].

Матеріально-процесуальний елемент принципу законності у правозастосуванні проявляється через зміст тих чи інших процесуальних норм. Процесуальний закон вказує, які обставини необхідно з'ясувати при вирішенні питання про пом'якшення чи обтяження відповідальності. Матеріально-процесуальний елемент принципу законності також проявляється в інституті підвідомчості справ. Процесуальним елементом законності є чітке додержання встановленої нормативним актом процедури [115, с. 317].

Наступний принцип — це принцип *рівності сторін*. Всі учасники справи перебувають у рівному правовому становищі, набувають певного правового статусу і рівній мірі можуть здійснювати закріплені матеріальними та процесуальними нормами права та нести обов'язки. Вирішення справ на засадах рівності всіх осіб перед законом означає застосування органом або посадовою особою, яка розглядає справу, норм єдиної системи права і однаково щодо всіх осіб, які беруть участь у справі.

Принцип рівності сторін тісно пов'язаний з *принципом змагальності*, який надає можливість рівній мірі «змагатися» сторонам у справі, а саме: надавати докази, пояснення, відстоювати свою позицію. Таким чином, при розгляді справи матеріально-правовий спір набуває форми процесуальної змагальності із застосуванням сторонами рівних процесуальних прав. Зв'язок між рівністю процесуальних прав і обов'язків сторін та змагальною формою їх прояву дуже тісний. Тому, для кращого розуміння процесу розгляду справ, вважаємо за необхідне спочатку розглянути питання співвідношення матеріальних та процесуальних норм, які є важливим регулятором спірних правовідносин.

В Законах України «Про захист економічної конкуренції» [9], «Про захист від недобросовісної конкуренції» [7], «Про Антимонопольний комітет України» [6] містяться норми матеріального права, які визначають склад та види правопорушень, які повинні присякатися уповноваженими на те державні органи, а також підстави прийняття посадовими особами та органами рішень за результатами розгляду справ.

Норми які безпосередньо регулюють порядок розгляду справ антимонопольними органами, порядок прийняття ними рішень (постанов, розпоряджень, протоколів), в основному зібрані в Правилах розгляду справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції [66], вони також містяться в Законах України «Про захист економічної конкуренції» — Розділи VI, VII [9], «Про захист від недобросовісної конкуренції» — глава VI [7], що певною мірою ускладнює їх застосування та призводить до неузгодженостей при правозастосуванні. На нашу думку, вже давно назріла потреба у зібранні процесуальних норм конкуренційного права (але крім норм адміністративного провадження) у *єдиний кодифікований нормативний акт*, який би більш детально врегулював порядок подання заяви, службового розслідування у справі, процедуру розгляду справи, винесення рішення та оскарження рішення у справі.

Таким нормативним актом повинен бути *Конкуренційний процесуальний кодекс України*, у якому доцільно передбачити окремий розділ, в якому було б регламентовано порядок розслідування та розгляду справ антимонопольними органами. Зазначимо, що на сьогодні концепцію Конкуренційного процесуального кодексу України вже розроблено Антимонопольним комітетом України [116].

Стосовно чинних Правил розгляду справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, то юристи-практики вважають, що вони взагалі є *нелегітимними* [81, с. 91]. Свою позицію вони аргументують тим, що Антимонопольний процесуаль-

ний кодекс України, розробку проекту якого було передбачено Постановою Верховної Ради України ще до 1 лютого 1994 року, так і не був прийнятий (п. 3 вказаної Постанови) [117]. Крім того, вони посилаються на те, що застосування зазначених Правил розгляду справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції суперечить ст. 19 Конституції України, згідно з якою «Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їхні посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України» [4].

Однак ми категорично не можемо погодитися з цією позицією з наступних причин:

1. повноваження щодо розгляду справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції Антимонопольним комітетом України, його органами та посадовими особами передбачено в Законі України «Про Антимонопольний комітет України» (ст. ст. 7, 13, 16 Закону) [6], (Спочатку треба вносити зміни у Закон.);

2. Правила розгляду справ про порушення антимонопольного законодавства (спочатку — Тимчасові, а потім — Постійні) [118; 119] було прийнято ще *до прийняття Конституції України*, і необхідність у їх прийнятті була обумовлена об'єктивними причинами;

3. повноваження щодо прийняття нормативно-правових актів передбачено Законом України «Про Антимонопольний комітет України» і є одним з головних повноважень Антимонопольного комітету України;

4. підзаконні нормативні акти і розроблюються для того, щоб доповнювати та деталізувати окремі положення законів (адже закон — це лише свого роду «каркас», необхідні деталі якого і заповнюють підзаконні нормативні акти);

5. прийняття *спеціального процесуального нормативного акта*, який би регулював порядок розгляду справ про порушення у сфері конкуренції, залишається актуальним!

Слід зазначити, що на практиці неодноразово траплялися випадки *оскарження суб'єктами господарювання нормативних актів Антимонопольного комітету України*, зокрема Правил розгляду справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції [15, с. 81; 91, с. 42—43].

Так, акціонерне товариство «Креді Ліоне Україна» звернулося до Вищого арбітражного суду України з позовною заявою від 15 листопада 2000 року № 1/242 про *визнання недійсними окремих положень* Правил розгляду справ про порушення антимонопольного законодавства України, затверджених розпорядженням Антимо-

нопольного комітету України від 29 червня 1998 року № 169-р та зареєстрованих у Міністерстві юстиції України 22 липня 1998 року за № 471/2911.

Рішенням судової колегії по розгляду господарських спорів Вищого арбітражного суду України від 27 грудня 2000 року у справі № 1/121/4/120 в позові акціонерному товариству «Креді Ліоне Україна» відмовлено.

Далі, *постановою* судової колегії по перегляду рішень, ухвал, постанов Вищого господарського суду України від 27 червня 2001 року рішення судової колегії по розгляду господарських спорів Вищого арбітражного суду України від 27 грудня 2000 року у справі № 1/212/4/120 залишено без змін, а заяву акціонерного товариства «Креді Ліоне Україна» без задоволення, оскільки:

— акт нормативного характеру було розроблено і затверджено Антимонопольним комітетом України на виконання пункту 5 постанови Верховної Ради України від 26 листопада 1993 року № 3660-ХІІ «Про порядок введення в дію Закону України «Про Антимонопольний комітет України»;

— у зв'язку з виявленням порушень органи Антимонопольного комітету України застосовують фінансові санкції або приймають рішення про припинення дій, спрямованих на обмеження конкуренції і для прийняття вказаних рішень. Відповідно до чинного законодавства України, пізніше було прийнято оскаржений акт нормативного характеру — Правила розгляду справ про порушення антимонопольного законодавства України [15, с. 81].

Таким чином, на підставі викладеного, можна стверджувати, що норми, які безпосередньо регулюють порядок розгляду справ, являють собою важливу складову частину конкурентного законодавства України.

Вважаємо, що норми порядку розгляду справ законодавства про захист економічної конкуренції потребують *уточнення, впорядкування та закріплення в кодифікованому нормативному акті*. Зумовлено це тим, що на сьогодні значно розширено сферу відносин, які регулюються цим законодавством, а також зростає кількість справ, розглянутих антимонопольними органами України, тим самим напружується практика розгляду справ антимонопольними органами.

До викладеного можна додати, що Антимонопольний комітет України та його органи здійснюють також *адміністративну юрисдикцію* через посадових осіб Антимонопольного комітету України. Вказані повноваження посадових осіб закріплено в Законі України «Про Антимонопольний комітет України» [6], Законі України «Про захист економічної конкуренції» [9], а також у ст. 255 Кодексу

України про адміністративні правопорушення [109] (більш детально про це йшлося у попередньому розділі роботи).

3.2. СТРОКИ ПОРУШЕННЯ ТА РОЗГЛЯДУ СПРАВ

Під строком (процесуальним строком) розуміється визначений нормативним актом проміжок часу, що обчислюється за встановленими правилами і протягом якого уповноважені особи або органи вправі вчинити певні процесуальні дії.

Слід відмітити, що вперше в законодавстві України новим Цивільним кодексом України, прийнятим 16 січня 2003 року, дано визначення і чітко диференційовано поняття *строку* та *терміну*. Так, згідно із ч. 1 ст. 251 Цивільного кодексу України, строком є певний період у часі, з закінченням якого пов'язана дія чи подія, яка має юридичне значення. Терміном, згідно із ч. 2 ст. 251 Цивільного кодексу України, є певний момент у часі, з настанням якого пов'язана дія чи подія, яка має юридичне значення. Відмінності між ними полягають у тому, що строк визначається роками, місяцями, тижнями, днями або годинами, термін же визначається календарною датою або вказівкою на подію, яка має обов'язково відбутися [60].

Із закінченням процесуального строку втрачається право на вчинення процесуальних дій. Уповноважена особа або орган втрачає право виносити процедурні та остаточні рішення по справі, окрім як про припинення провадження у справі. Документи, надані після закінчення процесуальних строків, залишаються без розгляду. Але із закінченням процесуального строку не зникає обов'язок особи щодо виконання конкретних процесуальних дій. Якщо строк пропущено, не прийнято вчасно рішення то вважається, що прийнято позитивне для сторони рішення (наприклад, п. 2 ст. 26, п. 1 ст. 28 Закону України «Про захист економічної конкуренції» [9]).

Зупинення означає, що той чи інший відрізок часу за наявності визначених законодавством обставин у строк не зараховується [114, с. 185]. Так, наприклад, перебіг строку давності зупиняється на час розгляду органами Антимонопольного комітету України справи про порушення законодавства про захист економічної конкуренції (ч. 2 ст. 42 Закону України «Про захист економічної конкуренції») [9].

Зазначимо, що в Правилах розгляду справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції назва Розділу IX «Перевірка, перегляд, оскарження рішень у справах та обчислення

строків» [66] потребує коригування, оскільки ні про які строки у зазначеному розділі взагалі не йдеться.

У Концепції Конкуренційного процесуального кодексу процесуальні строки виділено в окрему главу. Причому у вимогах до Розділу «Загальні положення» правильно зазначається, що потребує чіткого врегулювання саме *визначення видів та порядку обчислення процесуальних строків*. Передбачається також встановити обґрунтовані строки розгляду заяв та справ, надання дозволу на узгодженні дії та концентрацію, строки оскарження, перевірки та перегляду рішень. У випадках, коли процесуальні строки не будуть встановлені Кодексом, їх буде визначати орган Комітету [116].

Проте, як на недолік вкажемо на те, що у Концепції Конкуренційного процесуального кодексу нічого нового не запропоновано. Подібну норму на сьогодні закріплено у ст. 62 Закону України «Про захист економічної конкуренції», згідно з якою «Строки, в межах яких вчиняються відповідні дії, зокрема при розгляді заяв про надання дозволу на узгоджені дії, концентрацію суб'єктів господарювання, при розгляді справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції тощо, встановлюються законодавством про захист економічної конкуренції, а також органами Антимонопольного комітету України, головою територіального відділення Антимонопольного комітету України. Зазначені строки визначаються календарною датою, зазначенням події, що повинна обов'язково відбутися, чи періодом часу» (ч. 1 ст. 62 Закону) [9]. Щодо порядку обчислення та пропуску строків, то у ст. 62 Закону зазначається, що «Строк не вважається пропущеним, якщо до його закінчення необхідні документи здано на пошту» [9].

Проте слід зазначити і, на нашу думку, закріпити це в Законі, що *поштова квитанція свідчить лише про факт здійснення платежу* та відправлення кореспонденції, а підтвердженням того, які саме документи було відправлено, буде наявність реєстру опису вкладення (документів, матеріалів), що знаходяться у конверті. Причому реєстр опису вкладення повинен робитися у двох примірниках які завіряються працівником відділення зв'язку: один віддається відправникові, а другий вкладається у конверт.

На нашу думку, у Конкуренційному процесуальному кодексі не завадило б закріпити дефінітивне визначення процесуального строку та процесуального терміну. Так як на сьогодні у законодавстві про захист економічної конкуренції закріплено проміжки часу, які визначаються роками, місяцями, днями (строки), наприклад: строки давності притягнення до відповідальності (ст. 42 Закону України «Про захист економічної конкуренції»), строк оскарження рішення Антимонопольного комітету України до суду (ч. 1 ст. 60 Закону

України «Про захист економічної конкуренції»); закріплено також моменти у часі з настанням яких пов'язана дія чи подія (терміни), наприклад: припинення або зупинення нарахування пені за прострочу нарахування штрафів (ч. 6 ст. 56 Закону України «Про захист економічної конкуренції») [9].

Розрізняють такі строки як: загальні та спеціальні, строки розгляду заяв, строки розгляду справ, строки розслідування, строки вирішення справи, строки слухання у справі, строки прийняття та виконання рішення.

Строк розгляду заяви. Згідно з п. 19 Правил розгляду справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції заяви про порушення розглядаються протягом 30 календарних днів, а у необхідних випадках цей строк може бути продовжено ще на 60 календарних днів [66]. Перебіг цього строку починається з моменту отримання заяви органом Антимонопольного комітету України і закінчується прийняттям розпорядження про початок розгляду справи.

Заява про правопорушення розглядається державним уповноваженим або головою територіального відділення Антимонопольного комітету України. Встановивши, що заяву подано без додержання вимог законодавства, а саме — не вказано реквізити, передбачені п. 18 Правил розгляду справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, і це перешкоджає розгляду заяви, а також у разі невиявлення ознак порушення конкуренційного законодавства, державний уповноважений, голова відділення залишають заяву без руху, про що письмово повідомляється заявнику (п. 19 Правил) [66].

Але зазначимо, що *правову природу* (тобто специфічні юридичні ознаки) такого письмового повідомлення про залишення заяви без руху не визначено. А саме, не визначено яким чином оформляється таке повідомлення (його реквізити) і чи підлягає така відмова оскарженню, а якщо підлягає, то до якого органу.

Державний уповноважений, голова територіального відділення, розглянувши заяву і додані до неї матеріали та встановивши наявність ознак порушення, передає заяву і матеріали для додаткового дослідження в одне із **управлінь досліджень та розслідувань (УДР)**, яке займається розслідуванням правопорушень такого виду. Проте цей процедурний момент передачі матеріалів в управління у Правилах розгляду справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції не встановлено, як і не визначено, на підставі якого процесуального документа така процесуальна дія вчиняється.

Службовці одного з управлінь досліджень та розслідувань, розглянувши заяву та додані до неї матеріали, вимоги, з якими зверну-

вся заявник, встановивши наявність ознак правопорушення (по суті, підтверджується наявність ознак порушення), складають і передають державному уповноваженому, голові відділення **подання**, яке підписується одним із спеціалістів управління та начальником управління. (Див. додаток 3.1)

Строк розгляду справи починається з прийняттям розпорядження про початок розгляду справи і закінчується прийняттям рішення у справі. Але ні в Законі України «Про захист економічної конкуренції», ні в Правилах розгляду справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції не встановлено строк, *протягом якого справа повинна бути розглянута антимонопольним органом!* На нашу думку, це є суттєвим недоліком, що може призвести до затягування розгляду справ на невизначений час. На нашу думку, доцільно передбачити двохмісячний строк розгляду справи. Причому строк розгляду заяви не повинен включатися у строк розгляду справи, як це передбачено в подібних підзаконних нормативних актах процесуального характеру, наприклад, п. 10.13 Порядку накладання штрафів за порушення законодавства про рекламу [121].

Строк давності. Прикладами строків давності у законодавстві про захист економічної конкуренції є строки давності притягнення до відповідальності за порушення норм цього законодавства.

Так, наприклад, строк давності притягнення до відповідальності за порушення законодавства про захист економічної конкуренції становить п'ять років з дня вчинення порушення, а у разі триваючого порушення — з дня закінчення вчинення порушення. Строк давності притягнення до відповідальності за порушення законодавства про захист економічної конкуренції, передбачені п. п. 13-16 ст. 50 Закону України «Про захист економічної конкуренції», становить **три роки** з дня вчинення порушення, а у разі триваючого порушення — з дня закінчення вчинення порушення. Згідно із ст. 42 Закону суб'єкт господарювання не може бути притягнутим до відповідальності за порушення законодавства про захист економічної конкуренції, якщо минув строк давності притягнення до відповідальності [9].

Строк давності притягнення до відповідальності за порушення законодавства про захист від недобросовісної конкуренції встановлено у ст. 28 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції», він становить шість місяців з дня, коли особа дізналася або повинна була дізнатися про порушення своїх прав. Закінчення строку звернення із заявою є підставою для відмови у прийнятті заяви [7].

Строк розслідування у справі. У разі виявлення ознак порушення законодавства про захист економічної конкуренції органи Антимонопольного комітету України приймають **розпорядження про початок розгляду справи**, яке надсилається відповідачу протягом трьох робочих днів з дня його прийняття [9].

Після винесення розпорядження про порушення провадження у справі починається процесуальна стадія, що має неофіційну назву «*службове розслідування*». У нормативних актах, зокрема у п. 23 Правил розгляду справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, цю процесуальну стадію врегульовано дуже поверхово, вона закріплена як «*дії, направлені на всебічне, повне і об'єктивне з'ясування дійсних обставин справи, прав і обов'язків сторін*» [66]. Але на практиці це є найважливішою стадією. При розслідуванні правопорушення задіяні спеціалісти антимонопольних органів, експерти, треті особи, перекладачі. До дій, що проводяться при службовому розслідуванні, відносяться:

- *дослідження регіонального або загальнодержавного ринку;*
- *одержання від сторін, третіх осіб, інших осіб письмових та усних пояснень, які можуть фіксуватися у протоколі;*
- *призначення експертизи у випадках, коли для з'ясування обставин, що мають значення для справи, потрібні спеціальні знання* [66].

Розслідування продовжується *декілька тижнів, місяців*. На нашу думку, ця процесуальна стадія розгляду справ потребує більш детального врегулювання у нормативних актах — в Правилах розгляду справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції або у Конкуренційному процесуальному кодексі України. Зазначимо, що строк розслідування у справі також законодавчо не врегульовано, що є прогалиною.

Строк підготовки справи до вирішення також не встановлено у законодавстві про захист економічної конкуренції, хоч на практиці він має важливе значення. Це зауваження стосується також і **строків проведення слухання у справі**.

Окремими нормативними актами процесуального характеру встановлюються такі строки, причому досить тривалі. Так, наприклад, при регулюванні зовнішньоекономічної діяльності передбачається застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну. Перед винесенням рішення посадова особа вирішує питання про запровадження справляння спеціального мита і строк цього попереднього заходу не може перевищувати 200 днів [122].

На нашу думку, *строк підготовки справи до вирішення* потребує нормативного врегулювання та закріплення в Конкуренційному процесуальному кодексі України.

3.3. ПОРУШЕННЯ ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ

У п. 1 ст. 35 Закону України «Про захист економічної конкуренції» встановлено, що розгляд справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції починається з прийняття **розпорядження про початок розгляду справи** та закінчується прийняттям **рішення у справі** [9].

В Законі України «Про захист економічної конкуренції» у ст. 36 закріплено, що у разі надходження від заявника клопотання про можливість настання для нього негативних наслідків, пов'язаних з поданням заяви та з метою захисту його інтересів, розгляд справи про порушення законодавства про захист економічної конкуренції розпочинається за **власною ініціативою** органів Антимонопольного комітету України [9].

Проведення у справах про порушення законодавства України про захист економічної конкуренції, яке здійснюється Антимонопольним комітетом України та його територіальними відділеннями, на нашу думку, доцільно проаналізувати з точки зору процесуальної послідовності певних дій, під якою розуміється сукупність окремих процесуальних стадій.

Стадія — це відносно самостійна частина процесуального провадження. Вона має властиві тільки їй завдання, функції та коло учасників. Виконання завдань кожної стадії оформляється спеціальним нормативно визначеним процесуальним документом. Стадії органічно пов'язані між собою — *наступна, як правило, починається лише після того, як завершена попередня*.

Порядок розгляду справ, починаючи від моменту отримання заяви і закінчуючи винесенням рішення у справі, регламентовано в Правилах розгляду справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції [66]. Проте в них немає чіткої послідовності окремих процесуальних дій.

Аналіз Розділу VII Закону України «Про захист економічної конкуренції» [9], Правил розгляду справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції [66] та практики їх застосування дає нам підстави виділити наступні стадії розгляду справ, що можуть бути враховані при розробці Конкуренційного процесуального кодексу України:

- **подання та розгляд заяви;**
- **порушення справи;**
- **службове розслідування у справі;**
- **розгляд справи;**
- **прийняття рішення у справі;**

— *оскарження рішень у справі*;
— *виконання рішень та контроль за виконанням рішень у справі*;

— *перегляд рішень у справі* [123, с. 14—15].

Підкреслимо, що запропоновані стадії стосуються лише провадження у справах про порушення законодавства про захист економічної конкуренції. Безумовно, що структура Конкуренційного процесуального кодексу України повинна бути набагато складнішою — загальна та спеціальна частини, розбивка на розділи, глави, статті. Причому слід відмітити, що кожна стадія має властиві тільки їй завдання, функції та коло учасників.

Згідно із ст. 36 Закону України «Про захист економічної конкуренції», підставами для початку розгляду справи є:

— **заяви** суб'єктів господарювання, громадян, об'єднань, установ, організацій про порушення їх прав внаслідок дій чи бездіяльності, визначених цим Законом як порушення законодавства про захист економічної конкуренції;

— **подання** органів державної влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю про порушення законодавства про захист економічної конкуренції;

— **власна ініціатива** органів Антимонопольного комітету України [9].

Слід вказати на те, що підставами для домислення є положення ст. 36 Закону України «Про захист економічної конкуренції» відносно того, що у випадках, коли порушення законодавства про захист економічної конкуренції не має відчутного впливу на умови конкуренції на ринку, заявнику може бути відмовлено у розгляді справи [9].

На нашу думку, треба чітко визначити, у чому саме полягає цей «відчутний вплив». Крім того, законодавець, вказуючи на те, що підставою для порушення справи може бути власна ініціатива антимонопольних органів, не закріплює на підставі якого процесуального документа це здійснюється [124, с. 27].

Заяви про порушення у справах, які підвідомчі голові територіального відділення, подаються до територіального відділення за місцем вчинення порушення, або за місцем знаходження відповідача, або за місцем настання наслідків порушення. Заяви про порушення в інших справах подаються до Антимонопольного комітету України [66].

Для того, щоб заява була процесуальною підставою для порушення справи, вона повинна містити певні реквізити, які передба-

чені в Правилах розгляду справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, а саме:

- *найменування органу, до якого подається заява;*
- *найменування, поштову адресу, інші реквізити (факс, телефони) заявника;*
- *найменування, поштову адресу, інші реквізити відповідача;*
- *зміст вимог і виклад обставин, якими заявник обґрунтовує свої вимоги;*
- *перелік документів, що додаються до заяви;*
- *підпис заявника або його представника із зазначенням часу подання заяви (п. 18 Правил) [66].*

У п. 19 Правил розгляду справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції зазначається, про це вже йшлося в роботі, що заява розглядається протягом 30 календарних днів, а у разі потреби одержання додаткової інформації, яка не може бути надана заявником, строк розгляду справи може бути продовжено державним уповноваженим, головою відділення на 60 календарних днів, про що письмово повідомляється заявнику [66]. Таким чином, загальний строк розгляду заяви може складати 90 календарних днів.

У заявах громадян та юридичних осіб можуть висуватися вимоги про:

- *поновлення порушених прав суб'єкта господарювання;*
- *відновлення порушених абсолютних суб'єктивних прав, усунення втручання у використання суб'єктивного права;*
- *сприяння у реалізації конкретних суб'єктивних прав.*

Заява може бути подана **особисто заявником** або через уповноважену особу, а також **надіслана поштою**. Допускається і колективна заява, тобто підписана декількома суб'єктами. Так, наприклад, згідно із ст. 36 Закону України «Про захист економічної конкуренції», «учасники узгоджених дій, органи влади, органи місцевого самоврядування, органи адміністративно-господарського управління подають спільну заяву» [9].

В Правилах розгляду справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції передбачено також, що у разі, якщо заявник відмовився від заяви (а це повинно бути зроблено письмово, оскільки тягне за собою певні юридичні наслідки), вона залишається без розгляду, однак це не є перешкодою для продовження Антимонопольним комітетом України (територіальними відділеннями) дослідження з питань, порушених у справі. Спеціалісти антимонопольних органів, встановивши ознаки порушення законодавства України про захист економічної конкуренції, продовжують дослідження, але вже стороною у справі буде виступати не заявник, а Антимонопольний комітет України.

Для порівняння наведемо підстави для порушення провадження у західних країнах. Так, наприклад, за законодавством США справу може бути порушено на підставі *скарги від споживачів*, груп споживачів, скарги від конкурентів або виявлення незаконної діяльності безпосередньо співробітниками Федеральної торгової комісії (через спостереження за рекламою та іншою ринковою практикою), а також за скаргами від членів Конгресу США або інших державних організацій.

Комісія з монополій та об'єднань у Великій Британії може розпочати розслідування на підставі *статті в газеті або в торговому журналі*, яка вказує на підозріле ціноутворення або підозрілі приклади продажу, також на підставі скарги, але скарга повинна бути ретельно перевіреною. Обґрунтована *скарга* повинна містити деталі, й має бути підтверджена іншою відомою інформацією. Скарга не приймається, якщо вона анонімна або якщо заявник не бажає співпрацювати для подання більшої інформації [125, с. 17].

У західноєвропейських країнах, розгляд справ про обмежувальну практику здійснюється в адміністративному або судовому порядку. В країнах, де переважне значення отримав адміністративний порядок (Німеччина, Франція, Бельгія), розгляд скарг та прийняття рішень знаходиться у компетенції адміністративного органу, хоча саме рішення може бути оскаржене в суді. Мотивоване рішення антимонопольних органів по дотриманню антимонопольного законодавства публікується в офіційному бюлетені.

В тих країнах, де переважне значення має судовий порядок (США, Велика Британія, Швеція, Іспанія) прийняття рішення у справі знаходиться у компетенції цивільних судів. Це або орган загальної судової системи (Федеральний окружний суд в США), або спеціальний суд (Суд по справах обмежувальної практики у Великій Британії, Суд по ринкових справах у Швеції, Суд по захисту конкуренції в Іспанії). Більшість спорів завершується на етапі адміністративного врегулювання, коли здійснюється процедура переговорів між контролюючим відомством та порушником по скарзі. На цій стадії порушник може відмовитися від здійснення незаконних дій. Переговори — основний засіб вирішення подібних конфліктів [30, с. 182—183].

Не за кожною заявою антимонопольні органи України порушують справу. Державний уповноважений або голова відділення, встановивши *відсутність підстав для порушення справи*, відмовляє в порушенні справи, про що письмово повідомляється заявнику.

Але на практиці можуть виникнути, і досить часто виникають, ситуації, коли заявнику *відмовляється у прийнятті заяви*, але під-

стави для цього в Правилах розгляду справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції не визначено!

На нашу думку, таке положення край необхідно, оскільки на практиці виникають такі випадки, а заявник повинен мати гарантію захисту своїх прав та інтересів, наприклад, звернутися до суду або господарського суду.

Для порівняння зазначимо, що Господарський процесуальний та Цивільний процесуальний кодекси України детально регулюють процесуальний порядок відмови у прийнятті позовної заяви, а також передбачають порядок оскарження такої відмови.

Так у ст. 62 Господарського процесуального кодексу України дається вичерпний перелік таких підстав, а саме: підстав відмови у прийнятті позовної заяви [126]. В Цивільному процесуальному кодексі України у ст. 136, також міститься вичерпний перелік таких підстав, причому зазначається, що на ухвалу судді про відмову у прийнятті позовної заяви, може бути подано скаргу, внесено окреме подання [120].

В Правилах розгляду справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції подібних норм немає, до того ж необмеженість підстав для такої відмови створює умови для необґрунтованих відмов у прийнятті заяви антимонопольними органами України.

Тут варто згадати, що Тимчасові правила розгляду справ про порушення антимонопольного законодавства України, що діяли з 1994 по 1998 рік, містили положення, яке врегульовувало процесуальний порядок відмови у прийнятті заяви та порядок оскарження такого рішення (п. 18 Тимчасових правил розгляду справ про порушення антимонопольного законодавства України): «Якщо заява не підлягає розгляду в Комітеті, відділенні, заявнику відмовляється у прийнятті заяви, про що приймається розпорядження. Відмова у прийнятті заяви може бути оскаржена до суду, арбітражного суду відповідно до чинного законодавства» [118].

Як вже зазначалося заява, яка надходить в Антимонопольний комітет України або територіальне відділення, розглядається безпосередньо державним уповноваженим або головою територіального відділення. При наявності ознак порушення за поданням службовців Антимонопольного комітету України, територіального відділення, державним уповноваженим, головою відділення приймається **розпорядження про початок розгляду справи**, про що письмово повідомляються сторони [9]. На цьому етапі передбачається розгляд заяви спеціалістами антимонопольних органів, які мають знання і досвід з певного кола питань.

Процесуально це здійснюється наступним чином: розглянувши заяву і додані до неї матеріали, службовці складають і передають

державному уповноваженому або голові територіального відділення **подання** зі своїми висновками, на підставі якого і приймається розпорядження про початок розгляду справи. (Див. додаток 3.1)

Але на практиці можлива ситуація, коли у поданні висновки будуть негативними (за відсутності складу порушення або підстав для порушення справи). Тоді посадова особа, державний уповноважений, повинен приймати **розпорядження про відмову у порушенні справи**. Але в чинних Правилах розгляду справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції цей процесуальний момент не врегульовано, як і не врегульовано порядок оскарження такого рішення, що є прогалиною в законодавстві.

У Правилах розгляду справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції у п. 20 закріплено, що державний уповноважений, голова відділення відмовляє у порушенні справи, про що письмово повідомляється заявнику [66]. У такому випадку логічно може виникнути питання: чи може така відмова у порушенні справи бути оскаржена в суді чи господарському суді?

Треба звернути увагу і на те, що чіткого визначення поняття «рішення Антимонопольного комітету України або його територіального відділення» в законодавстві України про захист економічної конкуренції немає. Однак, враховуючи назву та зміст ст. 24 Закону України «Про Антимонопольний комітет України», можна зробити логічний висновок, що рішеннями Антимонопольного комітету України є розпорядження та постанови, які складають державні уповноважені та голови територіальних відділень [6].

Відповідно до пункту 29 Правил розгляду справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, при доведенні вчинення порушення, в залежності від обставин справи, може бути прийнято одне чи декілька рішень. Далі, у пункті 30 зазначається, що з питань примусового поділу монопольних утворень та накладання штрафів приймаються **постанови**, а при вирішенні по суті інших справ — **розпорядження**, які є обов'язковими для виконання [66].

З цього можна зробити висновок, що рішення Антимонопольного комітету України — це один із видів процесуальних документів (наприклад, таких, як подання). *Відмову у порушенні справи* слід оформляти процесуальним документом, а саме: рішенням Антимонопольного комітету України, яке може бути оскаржене у встановленому законодавством порядку. Це повинен бути офіційний письмовий документ, що складається уповноваженою на те особою і є обов'язковим для виконання.

Письмове ж повідомлення про відмову у порушенні справи за своєю юридичною природою є актом Антимонопольного комітету

України (його відділень). Рішення про відмову у порушенні справи письмово оформлюється посадовою особою, має обов'язкову силу і має для заявника певні правові наслідки — заявник не може звернутися в Антимонопольний комітет України з повторною заявою.

Таким чином, та обставина, що чинне законодавство України про захист економічної конкуренції прямо не називає письмове повідомлення про відмову у порушенні справи рішенням, не може бути підставою для відмови у прийнятті позовної заяви судом чи господарським судом.

Порядок руху процесуальних документів — це певна процедура, яка сформувалася в результаті прецедентної практики. Її можна представити у такій послідовності:

1. *надходження заяви;*
2. *передача заяви та матеріалів в УДР;*
3. *подання за результатами розгляду заяви;*
4. *розпорядження про початок розгляду справи або відмову у розгляді;*
5. *подання у справі службовців УДР за результатами розгляду справи;*
6. *рішення у справі* [124, с. 27].

На нашу думку, до чинних Правил розгляду справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції необхідно внести положення, яке б передбачало підстави та порядок відмови Антимонопольного комітету України у прийнятті заяви, а також процесуальний порядок відмови у порушенні справи та оскарження такої відмови.

Крім того, вважаємо за доцільне доповнити ст. 24 Закону України «Про Антимонопольний комітет України» визначенням про те, що є рішенням Антимонопольного комітету України. Наприклад, доповнивши статтю таким положенням: *«Рішенням Антимонопольного комітету України вважається офіційний письмовий документ (розпорядження, постанова), який складається уповноваженою на те особою і є обов'язковим для виконання».*

3.4. ОСОБИ, ЯКІ БЕРУТЬ УЧАСТЬ У РОЗГЛЯДІ СПРАВ

Згідно із ст. 39 Закону України «Про захист економічної конкуренції» особами, які беруть участь у справі, є **сторони, треті особи, їх представники** [9]. Сторонами у справі є **заявник і відповідач** (у разі, якщо справу розпочато за заявою суб'єкта господарювання).

Заявником є особа, яка подала заяву або подання про порушення законодавства про захист економічної конкуренції.

Відповідачем є особа, щодо якої здійснюється розгляд справи про порушення законодавства про захист економічної конкуренції [9].

Зазначимо, що в Законі України «Про захист економічної конкуренції» має місце термінологічна неточність. А саме: у статті йдеться про «*відповідача*» у справі. Але у цьому випадку це справи не позовного провадження, в них немає «*позивача*» і «*відповідача*». У таких справах може бути лише «*заявник*» та «*порушник*». Адже сам характер порушення і розгляду справ антимонопольними органами України є адміністративним.

Можна виділити таких *учасників*: приватні підприємці, групи приватних підприємців, юридичні особи (підприємства, організації, установи) в особі їх представників, що наділені правами і мають певні обов'язки, які дозволяють їм брати участь у розгляді справи, групи юридичних осіб.

Законними інтересами цих осіб і буде досягнення певного результату або встановлення певних фактів. Виникають законні інтереси цих суб'єктів у зв'язку з їх процесуальною діяльністю, якщо при цьому вони не ущемляють інтересів інших учасників процесу.

Третіми особами є особи, які залучені до участі у справі у зв'язку з тим, що рішення у справі може суттєво впливати на їх права та інтереси. Про визнання суб'єкта третьою особою органами Антимонопольного комітету України приймається розпорядження, про що повідомляються особи, які беруть участь у справі. Треті особи можуть вступати в справу одночасно зі сторонами, а можуть залучатися і після порушення справи. Треті особи користуються правами, передбаченими ст. 40 Закону України «Про захист економічної конкуренції» [9]. Але в Законі не регламентується процесуально-правовий статус третіх осіб, які вступають в справу, а саме: чи можуть ці особи виступати у справі на стороні заявника або на стороні порушника (відповідача)? Адже само собою зрозуміло, що в повному обсязі користуватися всіма правами заявника і відповідача вони не можуть. Наприклад, вони не можуть змінити зміст та підставу заяви, що подається до антимонопольних органів.

Відповідно до Закону України «Про захист економічної конкуренції» особи, які беруть участь у справі, мають такі права:

— ознайомлюватися з матеріалами справи (крім інформації з обмеженим доступом, а також інформації, розголошення якої може завдати шкоди інтересам інших осіб, які беруть (брали) участь у справі, або перешкодити подальшому розгляду справи);

— наводити докази, подавати клопотання, усні й письмові пояснення (заперечення);

— одержувати копії рішень у справі (витяги з них, крім інформації з обмеженим доступом, а також інформації, розголошення

якої може завдати шкоди інтересам інших осіб, які брали участь у справі);

— оскаржувати рішення в порядку, визначеному законом.

Особи, які беруть участь у справі, зобов'язані добросовісно користуватися належними їм правами [9].

Юридичних осіб представляють їх законні представники, які діють в межах повноважень наданих їм законом, статутом або положенням. Зокрема представниками підприємств є:

— керівник та інші уповноважені працівники підприємств — у справах цих підприємств;

— уповноважені організації, яким законом, статутом або положенням надано право захищати інтереси інших осіб;

— інші особи, які діють за дорученням осіб, що притягуються до відповідальності.

Інтереси іноземних юридичних осіб, акредитованих в Україні, представляють зазначені особи за умови, що нотаріальне посвідчення документа, яке підтверджує їх повноваження, виконано в країні реєстрації цих юридичних осіб і доручення легалізоване в посольстві України у цій країні, а якщо немає дипломатичних зносин між країнами — в Консульському Управлінні МЗС України.

Повноваження представника підприємства, організації підтверджується нотаріально засвідченим дорученням. Керівники цих осіб (керівники підприємства, організації) надають документи, що засвідчують їх службові повноваження. Від імені підприємства, організації довіреність видає керівник.

Представники можуть: знайомитися з матеріалами справи; заявляти клопотання; від імені особи, інтереси якої вони представляють, подавати скарги на рішення органу (посадової особи), що розглядає справу. Проте законодавством не врегульовано форму допуску особи до справи як представника. Ми пропонуємо рішення про визнання і допуск особи як представника відображати у протоколі засідання колегіального органу.

Органи Антимонопольного комітету України розглядають у адміністративному порядку справи про порушення, які виникають у сфері господарських відносин між суб'єктами господарювання. Як вже зазначалося, законодавець вживає терміни «заявник» та «відповідач», які притаманні порядку позовного провадження при розгляді справ судами. Тобто в цьому випадку є всі підстави стверджувати, що за всіма ознаками процесуальний порядок розгляду справ антимонопольними органами наближається до судового.

Зазначимо також те, що законодавець нічого не вказує про тих осіб, що сприяють провадженню, а саме: спеціалістів, експертів,

перекладачів. А такі суб'єкти досить часто беруть участь в розгляді справ антимонопольними органами.

До **спеціалістів** відносять фахівців недержавних організацій, які діють у сфері, що потребує індивідуального правового регулювання, наприклад, це можуть бути фахівці саморегулювальних організацій (п. 5.5 Правил розгляду справ про порушення вимог законодавства на ринку цінних паперів та застосування санкцій, затверджених рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку) [127].

Різновидом спеціалістів є фахівці, які одночасно викладають свої міркування щодо юридичної кваліфікації обставин. Участь таких фахівців необхідна для отримання обґрунтованих оцінок і висновків щодо правомірності дій посадових осіб, стосовно яких призначене службове розслідування (п. 3.4 Порядку проведення службових розслідувань у митних органах України) [128]. Основні функції спеціаліста полягають у поданні порад суб'єкту, органу, який розглядає справу. До несумлінного спеціаліста можливо застосування заходів адміністративної відповідальності.

Органи Антимонопольного комітету України за власною ініціативою чи за клопотанням особи, яка бере участь у справі, мають право призначати експертизу, про що приймається розпорядження. Призначаючи експертизу та встановлюючи коло питань, які необхідно поставити перед експертами, відповідний орган Антимонопольного комітету України, згідно із ст. 43 Закону України «Про захист економічної конкуренції», має право запитати пропозиції сторін та інших осіб, які беруть участь у справі [9]. У розпорядженні про призначення експертизи зазначаються питання, на які потрібна відповідь експерта.

Експертиза може проводитися експертом спеціальної установи, окремими експертами, експертними комісіями. Так, наприклад, в законодавстві про захист економічної конкуренції передбачається надання Кабінетом Міністрів України дозволу на узгоджені дії тільки за наявності висновку комісії з числа незалежних експертів (ст. 35 Закону України «Про захист економічної конкуренції») [9].

Експертом є особа, що володіє спеціальними знаннями: науковими, технічними, гуманітарними, а також іншими знаннями, в яких виникає потреба при розгляді справи, і яка може дати кваліфікований висновок. Експертом може бути як працівник експертної установи, так й інша особа (спеціаліст), яка залучається до виконання ролі експерта в разовому порядку. Його призначає орган, в провадженні якого перебуває справа про порушення.

Експерт зобов'язаний з'явитися за викликом органу (або посадової особи) і дати об'єктивний висновок на поставлені перед ним

питанням. Експерт має право відмовитися від дачі висновку, якщо наданих йому матеріалів недостатньо або якщо він не має необхідних знань для виконання покладеного на нього обов'язку. Експерт за розголошення інформації з обмеженим доступом чи іншої інформації, розголошення якої заборонено, подання неправдивого висновку або за відмову без поважних причин від виконання покладених на нього обов'язків несе кримінальну відповідальність відповідно до закону. Водночас неврегульованими в законодавстві є відносини щодо відповідальності експерта за свідомо помилковий висновок.

Експерт має такі права: вимагати надання йому для ознайомлення матеріалів справи, що стосуються предмета експертизи, якщо це необхідно для дачі висновку, відмовитись від дачі висновку, якщо наданих йому матеріалів недостатньо або немає необхідних знань для виконання експертизи, подати клопотання про надання додаткових матеріалів, необхідних для надання висновку.

Обов'язками експерта є: обов'язок нести відповідальність за відмову від дачі висновку без поважних причин, нести відповідальність за розголошення інформації з обмеженим доступом [9].

Перекладач може залучатися на прохання зацікавленої особи, яка не володіє мовою, якою ведеться провадження у справі, або за власною ініціативою антимонопольного органу. Особами, які не володіють мовою, якою ведеться провадження у справі, є особи, які не розуміють або погано розуміють розмовну мову, не можуть вільно розмовляти або читати певною мовою, мають труднощі в розумінні тих чи інших термінів. Обов'язками перекладача є прибуття на виклик суб'єкта та здійснення повного і точного перекладу.

На нашу думку, правовий статус окремих суб'єктів, що беруть участь в справі: третіх осіб, спеціалістів, перекладача, потребує врегулювання та закріплення у Конкуренційному процесуальному кодексі України. Вважаємо наприклад, що залучення перекладача має бути можливим на всіх стадіях провадження у справі.

3.5. ДОКАЗУВАННЯ ТА ДОКАЗИ

Для того щоб встановити наявність складу правопорушення та вивчити всі обставини справи, необхідно зібрати та проаналізувати докази. Процес зібрання та надання доказів і буде процесом доказування у справі.

Доказування — це складний процес, який охоплює осмислення та процесуальну діяльність його суб'єктів щодо обґрунтуван-

ня будь-якого положення та виведення нового знання на основі дослідженого. У процесі доказування зацікавлені особи формують уявлення про свою правову позицію та позиції інших осіб [129, с. 119]. Іншим словами, це діяльність суб'єктів процесуальних відносин щодо збирання, дослідження, перевірки та оцінки фактичних даних з метою встановлення об'єктивної істини у справі. Причому при доказуванні здійснюється не пізнання предметів та явищ, а встановлюється їх наявність. Дослідження тих чи інших фактичних обставин конкретної ситуації не має на меті з'ясування окремих закономірностей, а вивчає факти та обставини у зв'язку із застосуванням юридичних норм.

Зазначимо, що цивільний та адміністративний процеси, процес розгляду справ в господарських судах багато у чому схожі, оскільки подібною є сама процесуальна природа розгляду справ. Тому процес розгляду справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, порядок отримання та дослідження доказів, можна і доцільно розглядати у порівняльному аналізі з іншими процесуальними порядками.

Як зазначає Д. Бочаров «процесуальному доказуванню притаманні 4 елементи: предмет доказування, суб'єкт доказування, засіб доказування, а також діяльність із збирання, дослідження, перевірки, оцінки та використання доказів» [130, с. 132].

У теорії права під *предметом доказування* розуміють сукупність фактів, які мають матеріально-правове значення, встановлення яких необхідно для винесення судом (або компетентним органом) законного та обґрунтованого рішення у справі [131, с. 88].

Суб'єкти доказування — це органи, які здійснюють розгляд справи, та зацікавлені особи, які беруть участь у процесі розгляду справи. **Стаття 41** Закону України «Про захист економічної конкуренції» встановлює, що збір доказів здійснюється Антимонопольним комітетом України, його територіальними відділеннями незалежно від місцезнаходження доказів. Особи, які беруть участь у справі, мають право надавати докази та доводити їх достовірність (об'єктивність) [9].

Таким чином, якщо більш конкретно показати суб'єктний склад осіб, що беруть участь у процесі доказування, то можна відмітити, що ними є:

- Органи Антимонопольного комітету України:
- Постійно діюча та тимчасові адміністративні колегії;
- територіальні відділення Антимонопольного комітету України;

Особи, які уповноважені розглядати справи:

— державні уповноважені Антимонопольного комітету України;

Особи, які беруть участь у справі:

- сторони (заявник та відповідач);
- треті особи, які беруть участь у справі;
- представники сторін та третіх осіб.

Засоби доказування — це шляхи та методи отримання доказів. Засобами доказування є: заяви та пояснення сторін і додані до них документи, пояснення третіх осіб, пояснення службових осіб, висновки експертів, речові та письмові докази, протоколи процесуальних дій. Отримання доказів повинно відповідати вимогам допустимості та достовірності. Лише у цьому випадку вони забезпечать безпомилковість та незаперечність інформації.

Усні пояснення сторін, третіх осіб, службових чи посадових осіб та громадян, які містять дані, що свідчать про наявність чи відсутність порушення, фіксуються у протоколі.

Докази у справах про порушення законодавства про захист економічної конкуренції повинні бути отримані лише у встановленому законом порядку (у господарському процесі це називається допустимістю доказів [126]). Так, наприклад, протокол адміністративного правопорушення має бути складений за певною формою, яка передбачена у ст. 256 Кодексу України про адміністративні правопорушення, та уповноваженою на те особою [109].

Діяльність із збирання, дослідження, перевірки, оцінки та використання доказів, є комплексом дій, які вчиняються суб'єктами доказування. Законодавець не регламентує, яким чином повинні проводитися такі дії, оскільки це залежить від статусу суб'єкта та його можливостей. Також законодавець не встановлює, які з доказів є позитивними, а які негативними. На нашу думку, це виправданий підхід. Адже суб'єкт доказування повинен збирати та надавати докази у передбаченому Законом порядку, а оцінку цих фактичних матеріалів повинна давати правозастосовуюча особа або орган [132, с. 132].

У Законі України «Про захист економічної конкуренції» більш детально, порівняно з Правилами розгляду справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, врегульовано питання збору та дослідження доказів, хоча за загальноприйнятими правилами теорії права повинно бути навпаки: підзаконний нормативний акт повинен деталізувати та розширяти положення закону.

Повноваження службовців Антимонопольного комітету України щодо збирання доказів під час розгляду справи, посвідчуються *службовим дорученням*⁴⁾, виданим державним уповноваженим, а зазначені повноваження службовців відділення відповідно службовим дорученням, виданим державним уповноваженим, головою відділення [66]. Положення про службове доручення затверджене наказом Голови Антимонопольного комітету України [133].

Державні уповноважені, голови територіальних відділень Антимонопольного комітету України мають право уповноважувати працівників апарату Комітету, територіальних відділень на здійснення окремих дій, зазначених у ст. 16 Закону України «Про Антимонопольний комітет України», а саме:

— безперешкодно входити на підприємства, в установи, організації за службовим посвідченням і мати доступ до документів та інших матеріалів, необхідних для проведення перевірок, якщо інше не передбачено Законом;

— вимагати усних або письмових пояснень посадових осіб та громадян;

— вимагати для перевірки дотримання антимонопольного законодавства необхідні документи та іншу інформацію;

— залучати за погодженням з відповідними органами державної влади, органами місцевого самоврядування, органами адміністративно-господарського управління та контролю, підприємствами і об'єднаннями, їх спеціалістів, депутатів місцевих Рад для проведення перевірок та ревізій;

— складати протоколи про адміністративні правопорушення [6].

Службове доручення реєструється в *спеціальному журналі* в Першому відділі Антимонопольного комітету України або головою територіального відділення і видається уповноваженій особі під розписку на час здійснення зазначених у ньому дій.

Після виконання зазначених в службовому дорученні дій повірений повертає його до Першого відділу Комітету або голові територіального відділення. Службове доручення до закінчення строку дії зберігається в Першому відділі Комітету або у голови територіального відділення, після чого підшивається до матеріалів справи [133]. З огляду на вищевикладене, можна стверджувати, що службове доручення — це форма реалізації повноважень службовців антимонопольних органів України.

⁴⁾ [133] *Службове доручення* — це письмове уповноваження державним уповноваженим Антимонопольного комітету України працівника апарату Комітету чи територіального відділення, або головою територіального відділення працівника відділення на реалізацію певних повноважень.

У законодавстві про захист економічної конкуренції не дається визначення речових та письмових доказів, як це зроблено в інших процесуальних галузях законодавства. Проте можна допустити, що речовими доказами будуть предмети наколишнього світу, які своїми властивостями свідчать про певні обставини, факти, що мають значення для справи. Такими предметами є: товари, упаковка, наклейки, знімки, фонограми, відеокасети, рекламні матеріали у будь-якій формі та інші. Властивостями (певними якостями) цих предметів є зовнішня форма, кольорове розфарбування, назва та інші, які сприймаються органами почуття людини.

Документи як засоби доказування, фіксують або засвідчують обставини, що мають значення для справи. Документ — це матеріальна форма одержання, зберігання, використання і поширення інформації, зафіксованої на папері, магнітній, кіноплівці, фотоплівці, оптичному диску або іншому носіїві. Виробником документів є юридична особа незалежно від форми власності або фізична особа, яка виготовляє (в тому числі публікує) різні види тиражованих документів (ст. 1 Закону України «Про обов'язковий примірник документів» [134]).

Під **письмовим доказом**, на нашу думку, слід розуміти документи, які виконано на паперовому носії і які придатні для зорового сприйняття особою. Такими документами можуть бути: ліцензії, патенти, свідоцтво на знак для товарів і послуг, рекламні проспекти, тощо [124, с. 29].

Письмові докази треба відрізнити від письмових пояснень. Письмові пояснення є формою викладення так званих особистих доказів, джерелом яких є фізичні особи [135, с. 90].

Експертиза призначається у випадках, коли для правильного вирішення питань необхідні спеціальні знання в науці, техніці, мистецтві та в інших сферах діяльності. Причому питання, які ставляться експерту, та його висновки не можуть виходити за межі спеціальних знань експерта.

Як зазначає О. В. Когут, «...Закон України «Про захист економічної конкуренції» взагалі не оперує терміном «спеціальні знання». Згідно п. 3 ст. 43 даного Закону, «експертом може бути призначена будь-яка особа, яка володіє необхідними знаннями для дачі висновку», а відповідно до пункту 23 Правил розгляду справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, необхідність проведення експертизи може виникнути при потребі спеціальних знань у галузі науки, техніки, ремесла тощо» [136, с. 97].

На нашу думку, визначення спеціальних знань є необхідним, адже згідно з ч. 3 ст. 43 Закону України «Про захист економічної

конкуренції» експертом може бути «будь-яка особа, яка володіє необхідними знаннями» [132, с. 135]. Наприклад, О. В. Когут дотримується думки, що *«спеціальні знання — це не лише наукові, а й технічні, а також інші знання, які не відносяться до загальновідомих»* [136, с. 98].

Орган Антимонопольного комітету України зобов'язаний на вимогу експерта ознайомити його з матеріалами справи, що стосуються предмета експертизи. При цьому експерт не має права розголошувати інформацію з обмеженим доступом, а також інформацію, розголошення якої може завдати шкоди інтересам інших осіб, які беруть (брали) участь у справі, або перешкодити подальшому розгляду справи, що міститься в матеріалах справи [9].

За необхідності призначається повторна або додаткова експертиза. Призначення такої експертизи має бути детально мотивоване, повідомлені ті положення з висновку експерта, який проводив первинну експертизу, що викликали сумнів, а також обставини справи, на підставі яких поставлено під сумнів достовірність висновків експерта.

Розрізняють юридичні і фактичні підстави призначення експертизи. На думку О. В. Когут *«Юридичною підставою є зміст норми закону, яка передбачає можливість, умови та порядок призначення експертизи. Фактична підстава обумовлюється наявністю потреби в наукових, технічних чи інших спеціальних знаннях»* [137, с. 96].

Про призначення експертизи приймається *розпорядження*. В законодавстві не закріплено вимоги щодо структури розпорядження. Але склалася певна практика оформлення цього процесуального документа. Так на практиці розпорядження про призначення експертизи складається з вступної, описової та постановляючої частин [137, с. 96].

Розгляд справ щодо неправомірного використання фірмового найменування, знаків для товарів і послуг у більшості випадків потребує експертних висновків спеціалістів з питань промислової власності. Причому для остаточного вирішення питання щодо доведення факту порушення може проводитися **опитування** споживачів з метою вирішення питання про те, як споживач сприймає схожість або тотожність у позначеннях товарів конкурентів (у розділі 1 роботи про це згадувалося).

Деякі юристи, наприклад О. В. Когут, вважають, що порядок проведення опитування та інших заходів, пов'язаних із з'ясуванням громадської думки, а також коло осіб, які будуть проводити опитування, необхідно нормативно врегулювати та закріпити в Конкурентному процесуальному кодексі [135, с. 93].

Але ми дотримуємося діаметрально протилежної позиції, на тій підставі, що опитування серед громадськості є *формою соціального дослідження*. Результати такого дослідження мають доволі суб'єктивний характер, оскільки залежать від багатьох факторів, а саме: кількості опитуваних, віку опитуваних, соціального статусу, правильного формулювання запитання, регіону, де проводиться опитування тощо. Тому ми вважаємо, що ***опитування не можна вважати засобом отримання доказів***, так як результати опитування носять ймовірносний характер і не можуть бути достатньою підставою для підтвердження тих чи інших фактів [132, с. 136].

Підсумовуючи викладений матеріал зазначимо, що ***процесуальна форма доказування*** — це *врегульована нормами права сукупність процесуальних дій, які полягають у збиранні, наданні та дослідженні обставин та фактів, що мають значення для справи*.

Під ***спеціальними знаннями***, на нашу думку, слід розуміти *наукові, технічні, теоретичні, практичні та інші результати пізнавальної діяльності людини які складають сукупність знань, якими володіє особа, і які можуть допомогти встановити відповідність наявних фактів у справі тим чи іншим положенням та розробкам цих знань* [124, с. 29].

3.6. РОЗСЛІДУВАННЯ ТА СЛУХАННЯ У СПРАВАХ

Як вже зазначалося, після винесення розпорядження про порушення провадження у справі починається процесуальна стадія, яка має неофіційну назву ***«розслідування»*** або ***«службове розслідування»*** [123, с. 16]. Але у нормативних актах законодавства про захист економічної конкуренції про цю процесуальну стадію нічого не зазначено. Але це важлива стадія, адже при розслідуванні правопорушення задіяні спеціалісти антимонопольних органів, експерти, перекладачі та інші особи, здійснюється ціла низка дій щодо дослідження наявних матеріалів.

У п. 23 Правил розгляду справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції цю процесуальну стадію закріплено як *«дії, направлені на всебічне, повне і об'єктивне з'ясування дійсних обставин справи»*. Зокрема, при службовому розслідуванні проводяться такі дії:

- *дослідження регіонального або загальнодержавного ринку;*
- *одержання від сторін, третіх осіб, інших осіб письмових та усних пояснень, які можуть фіксуватися у протоколі;*

— вилучення письмових та речових доказів, зокрема документів, предметів чи інших носіїв інформації, що можуть бути доказами чи джерелами доказів у справі;

— накладення арешту на предмети, документи, інші носії інформації, що можуть бути доказами чи джерелами доказів у справі [66].

На нашу думку, ця процесуальна стадія розгляду справ потребує більш детального врегулювання, наприклад, в чинних Правилах розгляду справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, а в подальшому у Конкурентційному процесуальному кодексі України.

Основне завдання стадії службового розслідування — виявити юридично важливі факти і дати їм попередню правову оцінку. Процесуальні дії, які вчиняються під час розслідування, спрямовані у першу чергу на те, щоб дослідити обставини, що зумовлюють правовий статус заявника, дослідити факти, що стосуються діяльності заявника, дослідити обставини та факти щодо правового статусу і діяльності порушника, встановити, чи є поведінка порушника протиправною, а також дати кваліфікацію його діям. Для цього проводиться комплекс процесуальних дій, спрямованих на збирання та дослідження доказів, встановлення об'єктивної істини у справі, інші дії, що спрямовані на забезпечення підготовки матеріалів справи до розгляду.

Така підготовка має свої окремі завдання, а саме: визначення готовності матеріалів справи до вирішення, підготовка засідання, на якому прийматиметься таке вирішення. Остаточна кваліфікація обставин здійснюється на стадії вирішення справи. Стадію службового розслідування взагалі можна визначити як певну систему обов'язкових процесуальних дій, які проводяться антимонопольним органом, і спрямовані на встановлення об'єктивної істини у справі.

Одним з перших етапів при розгляді справ про зловживання монополюючим становищем на ринку є визначення та вивчення товарного ринку і його меж. Визначення товарних меж ринку врегульовано в Методичних рекомендаціях щодо визначення меж товарних ринків та монополюючого становища підприємців на них (надалі — Методичні рекомендації) [67].

У цих Методичних рекомендаціях, зокрема у п. 10.2, вказується, що товарні межі ринку визначаються шляхом формування групи взаємозамінних товарів. Але що відноситься до взаємозамінних товарів, або до замінників товарів — про це не зазначається, а лише застосовується гіпотетичний приклад: «Замінниками певного товару виступають товари, які починають придбаватися покупцями

цього товару у випадку значного підвищення цін на цей товар протягом досить тривалого часу. У випадках, якщо товар не має замінників, товарна група складається з одного товару» [67]. Іншими словами, це товари, що мають однакову мету споживання.

Якщо теоретично це положення і може мати місце, то для практичного використання, на нашу думку, його можна дещо розширити та уточнити, наприклад, таким чином: «*Замінниками певного товару (групи товарів) є товари (група товарів), що подібні за родовими, функціональними ознаками та метою використання до замінюваних товарів і придбаваються споживачами у зв'язку з підвищенням цін або відсутністю певних товарів*» [124, с. 30].

При розгляді справ про зловживання монополюючим становищем, спеціалісти антимонопольних органів проводять дослідження загальнодержавного та регіонального ринків з доведенням наявності монополюючого становища суб'єкта господарювання на певному ринку та з наведенням відповідних доказів зловживання цим становищем.

Прийняття рішення щодо визначення меж товарного ринку та монополюючого становища підприємців на ньому відноситься до повноважень органів Антимонопольного комітету України [6]. Визначення монополюючого становища суб'єкта господарювання на ринку, як вже вказувалося у роботі, здійснюється згідно з Методикою визначення монополюючого (домінуючого) становища суб'єктів господарювання на ринку, затвердженого розпорядженням Антимонопольного комітету України [29].

Домінуюче становище має бути підтверджене рішенням органів Антимонопольного комітету України і у тих випадках, коли частка відповідного підприємця на ринку є меншою за 35 відсотків, при наявності у нього ринкової влади. Обов'язок такого доведення лежить на Антимонопольних органах України, а обов'язок спростування відсутності значної конкуренції — на відповідачеві [9].

Згідно з Методикою визначення монополюючого (домінуючого) становища суб'єкта господарювання на ринку, ознаками ринкової влади є:

- здатність суб'єкта господарювання диктувати свої умови при продажу товару (товарної групи), укладенні договору поставки, нав'язувати споживачу невігідні умови;
- здатність суб'єкта господарювання обмежувати конкуренцію або створювати бар'єри вступу на ринок;
- здатність суб'єкта господарювання скорочувати або обмежувати випуск товарів (товарних груп) і постачання їх на ринок збуту;
- здатність суб'єкта господарювання підвищувати ціни на товари.

Як додаткові ознаки наявності ринкової влади також розглядаються:

- високий рівень концентрації ринку;
- високі бар'єри вступу на ринок потенційних конкурентів;
- тривалий період закритості ринку для вступу нових суб'єктів господарювання;
- суттєва кількісна перевага частки суб'єкта господарювання над частками інших конкурентів;
- значні частки суб'єкта господарювання на вертикально суміжних ринках (ресурсів, транспортних послуг, торговельних послуг, рекламних послуг тощо) та територіально суміжних ринках;
- наявність у об'єкта аналізу особливих прав, повноважень, пільг [29].

При розслідуванні справ органами Антимонопольного комітету України вирішується питання щодо встановлення розміру незаконно отриманого прибутку. Оцінка ж розміру заподіяних збитків здійснюється, як правило, потерпілою стороною при поданні заяви до Антимонопольного комітету України, територіального відділення або під час розгляду ними справи. В той же час для обґрунтування розміру штрафу або з інших причин оцінка розміру заподіяних збитків можуть здійснюватися антимонопольними органами безпосередньо або, на їх вимогу, незалежними експертами.

Для доведення *зловживання монополюльним становищем на ринку* наводяться докази досягнення відповідного результату, а саме: встановлення дефіциту товару, продукції, встановлення монопольної ціни (або того, що такий результат міг би бути внаслідок вчинених порушником дій).

При розгляді справ про порушення у вигляді *застосування різних цін чи різних інших умов до рівнозначних угод* з суб'єктами господарювання, продавцями чи покупцями без об'єктивно виправданих на те причин, тобто дискримінації підприємців (п. 2 ч. 2 ст. 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції»), необхідно враховувати те, що зниження ціни з метою отримання додаткового прибутку (внаслідок збільшення обсягу виробництва) може бути не правопорушенням, а звичайною поведінкою підприємця в умовах конкуренції.

Щодо встановлення *монополюльню низьких цін* слід зазначити, що не може визнаватися монополюльню низькою ціна, яка встановлюється на рівні, що покриває економічно обґрунтовані витрати. Адже в умовах спаду виробництва та кризи неплатежів при визначенні монополюльню низької ціни треба враховувати реальний економічний стан підприємця, що примушує його збувати продукцію, яка користується попитом, лише за цінами, які є нижчими собівартості.

Цікавою новелою у Законі України «Про захист економічної конкуренції» є закріплення правопорушення у вигляді **суттєвого обмеження конкурентоспроможності інших суб'єктів господарювання на ринку без об'єктивно виправданих на те причин** (п. 6 ч. 2 ст. 13 Закону). На нашу думку, під кваліфікацію цієї статті може підпадати досить широке коло дій суб'єктів господарювання, а тому було б доцільно на законодавчому рівні уточнити у чому проявляється **«суттєве обмеження конкурентоспроможності»** (у роботі це вже підкреслювалося).

Розгляд справ про антиконкурентні узгоджені дії суб'єктів господарювання розпочинається за наявності даних, які підтверджують існування неправомірних узгоджених дій. У випадку порушення справи за ініціативою Антимонопольного комітету України доцільним буде проведення перевірки можливих учасників неправомірної угоди.

Рішення про припинення монополістичного правопорушення у вигляді антиконкурентних узгоджених дій суб'єктів господарювання приймається у випадку доведення під час розгляду справи, що підприємці у будь-якій формі уклали угоду (здійснили узгоджені дії), і що ці дії були спрямовані саме на наслідки, передбачені п. 2 ст. 6 Закону України «Про захист економічної конкуренції».

Для кваліфікації дій підприємців за зазначеною статтею необхідно доводити, що ці наслідки відбулися, наприклад, що були встановлені монополійні ціни або відбувся розподіл ринку тощо, достатньо довести можливість настання таких наслідків. Найбільш явні випадки неправомірних угод є тоді, коли вони містять положення щодо безпосереднього вчинення їх учасниками дій, передбачених ст. 6 Закону України «Про захист економічної конкуренції». Ці дії, а саме: встановлення монополійних цін, обмеження виробництва, розподіл ринку чи джерел постачання за територіальним принципом, спотворення результатів торгів, усунення з ринку або обмеження доступу на ринок, — безпосередньо передбачають випадки нанесення конкуренції найбільшій і прямої шкоди та стосуються її основних елементів, зокрема цін, обсягів виробництва, структури ринку, географічних, товарних меж ринку. Внаслідок цього порушення може відбутися повне усунення конкуренції.

Антиконкурентними діями органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю є прийняття будь-яких актів, зокрема рішень, наказів, розпоряджень, постанов тощо, надання письмових чи усних вказівок, укладення угод або будь-які інші дії чи бездіяльність органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю (колегіального органу чи

посадової особи), які призвели або можуть призвести до недопущення, усунення, обмеження чи спотворення конкуренції (ст. 15 Закону) [9].

В інформаційному листі Антимонопольного комітету України зазначається, що якщо в *розпорядженні про початок розгляду справи необхідно зазначати лише ознаки порушення*, то в *рішенні за результатами розгляду справи має міститися підтвердження наявності порушення, які базуються на відповідних доказах (фактичних, документальних даних)*. Тобто не бажаною буде практика, коли у обох розпорядженнях наводиться один і той же опис порушення [140].

Таким чином, у першому розпорядженні — *про початок розгляду справи*, повинен робитися висновок про *наявність ознак порушення*, а у другому — *про результати розгляду справи*, про наявність *самого порушення*.

Абзацом 2 п. 2 ст. 15 Закону України «Про захист економічної конкуренції передбачено правопорушення у вигляді *заборони або перешкоджання створенню нових підприємств чи здійснення підприємництва в інших організаційних формах у будь-якій сфері діяльності*, а також встановлення обмежень на здійснення окремих видів діяльності, на виробництво, придбання чи реалізацію певних видів товарів.

При аналізі наявних та можливих наслідків запровадження органами влади та управління обмежень на здійснення певного виду діяльності враховуються не тільки антиконкурентні дії у формі створення бар'єрів вступу на ринок, скорочення кількості суб'єктів господарювання, що діють на ньому, а й опосередкований ефект стосовно «конкуруючих» видів діяльності, штучні ускладнення стосовно отримання дозволу на зайняття певною діяльністю.

У деяких справах вживається таке формулювання складу порушення, як *«дискримінація підприємств, що займаються збором та первинною переробкою металевого брухту, у вигляді примушення до пріоритетного укладання договорів»*. Але об'єктом дискримінації і є саме той суб'єкт господарювання, якого примушують до пріоритетного укладання договорів, у цьому випадку не підприємства, що займаються збиранням брухту, а підприємства — здавачі брухту, яких позбавляють права самостійно вибирати покупця. Тобто у цьому випадку неправильно вказується безпосередньо сам суб'єкт правопорушення!

Дії органів влади і управління, що кваліфікуються органами Антимонопольного комітету України як *дії, внаслідок яких окремим суб'єктам господарювання або групам суб'єктів господарювання створюються несприятливі чи дискримінаційні умови діяльності*

порівняно з конкурентами (абз. 8 п. 2 ст. 15 Закону України «Про захист економічної конкуренції»), можуть бути різними, наприклад:

- порушення порядку ліцензування господарської діяльності;
- встановлення незаконних вимог при передачі в оренду підприємств торгівлі;
- заборона реалізації певних товарів на відкритих ринках;
- дискримінаційні умови оплати дозволу для в'їзду автотранспорту під дорожні знаки заборони.

Практика Антимонопольного комітету України свідчить, що у багатьох випадках антиконкурентні дії були незначні або їх зовсім не було. Слід відмітити, що формулювання цього абзацу дає можливість тлумачити його досить вільно і застосовувати практично до будь-яких дій органу влади, які стосуються господарської діяльності.

Однією з особливостей розгляду справ **про недобросовісну конкуренцію** є відсутність необхідності визначення монопольного становища суб'єктів господарювання, які вчинили порушення.

У умовах конкуренції на певному ринку споживачі або контрагенти мають альтернативу щодо можливості придбання товару. Наміри (дії) підприємця щодо продажу товарів (виконання робіт, послуг) з примусовим асортиментом будуть недоцільними, тому що можуть завдати йому (продавцю) збитків.

У розділі 1 даного дослідження були розглянуті правопорушення, пов'язані із **неправомірним використанням ділової репутації** суб'єкта господарювання. Тому у цьому підрозділі ми проаналізуємо ряд правопорушень, які за своїм характером є новими і незвичними для господарських відносин в Україні. Це правопорушення, що пов'язані з діями у вигляді бойкоту суб'єкта господарювання, а також із неправомірним використанням комерційної таємниці.

Недобросовісними діями у конкуренції у вигляді **схилення до бойкоту** господарюючого суб'єкта, відповідно до ст. 10 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції» є навіть не бойкот, а тільки схилення до бойкоту незалежно від результатів таких дій. Для застосування зазначеної норми необхідно визначити коло осіб (суб'єктів) — не менше 3-х, відносини між якими порушуються [7].

Правопорушення у вигляді **підкupu працівника постачальника**, працівника покупця (замовника), передбачені ст. ст. 13 та 14 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції», подібні за своїм складом. Відмінність лише у визначенні суб'єкта. У першому випадку йдеться про працівника постачальника, у другому —

про працівника покупця або замовника. Незважаючи на свій складний текст, ці два види правопорушень можна звести до простого формулювання: йдеться про підкуп фізичної особи з тим, щоб схилити її до неналежного виконання або взагалі до невиконання договору між постачальником (або покупцем) та конкурентом постачальника (або покупця), наслідком чого є отримання підприємцем, що здійснює підкуп, за рахунок цього певних переваг у конкуренції.

Правопорушення у вигляді *досягнення неправомірних переваг у конкуренції* (ст. 15 Закону) [7] стосується дій, які є порушенням інших нормативних актів. Як такі, вони не є недобросовісною конкуренцією, але якщо ці дії здійснюються з метою отримання переваг у конкуренції, то їх можна визнати недобросовісною конкуренцією. В роботі вже зазначалося, що формулювання чинної редакції вказаної статті дозволяє тлумачити її досить вільно, та у розділі 1 автором було внесено відповідні пропозиції.

Кваліфікуючою ознакою відомостей, що містять комерційну таємницю (глава 4 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції»), є можливість завдання матеріальної або моральної шкоди інтересам підприємства у випадку розголошення цих відомостей. При цьому не обов'язково, щоб розголошення відомостей завдало реальної шкоди. Сам факт, що стосовно комерційної таємної інформації скоєно заборонені дії, вже є правопорушенням.

Письмовими доказами у справах про недобросовісну конкуренцію, що стосуються розголошення комерційної таємниці, можуть бути відомості про виробництво, управління, плани розвитку підприємства, фінансовий стан підприємства, партнерів підприємства, переговори, контракти, інформація про ціни, безпеку підприємства.

Наступні два види правопорушення — **розголошення комерційної таємниці** (ст. 17 Закону) та **схилення до розголошення комерційної таємниці** (ст. 18 Закону) — стосуються випадків розкриття зазначених відомостей співробітником, якому ці відомості стали відомі у зв'язку з виконанням ним своїх службових обов'язків. Але при правопорушенні у вигляді схилення до розкриття комерційної таємниці порушником буде особа, яка спонукає до протиправних дій, тобто, буде два суб'єкти-порушники: той, хто спонукає до розкриття комерційної таємниці і той, хто розкриває комерційну таємницю.

Однак, на нашу думку, схилення само по собі не завдає шкоди (шкоду моральну, матеріальну завдає фактичне розкриття комерційної таємниці), тому довести, що схилення до розкриття комерційної таємниці завдало чи могло завдати шкоди господарюючому суб'єкту (підприємцю), буде важко.

Правопорушення у вигляді неправомірного використання комерційної таємниці (ст. 19 Закону) полягає у впровадженні у виробництво або врахування під час планування чи здійснення підприємницької діяльності, без дозволу уповноваженої на те особи, неправомірно здобутих відомостей, що становлять комерційну таємницю. Трагування цього виду правопорушення законодавцем нечітко — хіба може дозволити уповноважена особа використовувати таємну інформацію, якщо вона здобута неправомірним шляхом?

Якщо інформація здобута неправомірним шляхом то такі дії, на нашу думку, підпадають під дію ст. ст. 16 або 17 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції», а саме: «...*неправомірне збирання, розголошення комерційної таємниці*».

Органами Антимонопольного комітету України було розглянуто багато справ про недобросовісну конкуренцію у вигляді неправомірного розголошення та використання комерційної таємниці. Аналіз рішень, прийнятих за результатами розгляду цих справ, показав, що розслідування у справі й доведення факту розголошення комерційної таємниці фізичною особою потребує залучення правоохоронних органів, а також здійснення спеціальної експертизи щодо ідентифікації неправомірно здобутої інформації з інформацією, яку заявник вважає своєю комерційною таємницею.

Недоведення вчинення відповідачем порушення у вигляді розголошення комерційної таємниці, передбаченого ст. 17 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції», не дає можливості застосувати ст. 19 цього Закону щодо неправомірного використання комерційної таємниці. Тому при розгляді деяких справ не було доведено вчинення порушення, або рішення у справах було визнано недійсними у судовому порядку [14].

Новелою є включення до Закону України «Про Антимонопольний комітет України» (ст. 23¹ Закону) [6] та до Правил розгляду справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції Розділу «Слухання у справах» (п. 48 Правил) [66], згідно з яким органи Антимонопольного комітету України, які розглядають справу про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, до прийняття рішення по суті можуть проводити слухання у справі.

Але зазначимо, що ні в Законі України «Про захист економічної конкуренції», ні в Правилах розгляду справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції не врегульовано процесуальний порядок проведення «слухань у справі», а зазначається лише, що «Головуючий на слуханні вживає заходи для встановлен-

ня фактичних обставин справи» [66]. Але які це заходи, там не вказується. Зазначимо, що це специфічна стадія, якої немає, наприклад, у процесі розгляду справ господарськими судами, але вона існує у процедурних порядках деяких державних органів.

Як приклад, наведемо процесуально оформлюваний порядок проведення слухань при розгляді скарг Міністерством економіки та європейської інтеграції України. При слуханні проводяться такі дії, як виклад позиції та аргументів представника, виклад позиції та аргументів скаржника, виклад позиції та аргументів представника замовника, зауваження та коментарі представників Міністерства економіки та європейської інтеграції України, а також зауваження та коментарі представників інших постачальників (або виконавців) [141].

Про день, час і місце проведення слухання у справі особи, які беруть участь у справі, повідомляються не пізніше ніж за 5 днів до проведення слухання. Проте не визначено, у якій формі буде здійснюватися таке повідомлення, наприклад, письмово чи усно. Не вказано також, чи обов'язково є явка сторін на слухання.

Головуючий може під час проведення слухання видалити осіб, які порушують порядок його проведення. У цьому випадку слухання продовжується без участі цих осіб.

Слухання протоколюється, у протоколі зазначається:

- орган Комітету, який проводить слухання;
- форма проведення слухання (відкрите, закрите), місце, дата, час початку й закінчення слухання;
- прізвища, ім'я та по батькові головуючого, членів колегіального органу Антимонопольного комітету України із зазначенням їх посад та інших осіб, присутніх на слуханні;
- питання, які розглядалися, та основний зміст зауважень, пояснень, доводів, наданих учасниками слухання.

Протокол слухання протягом трьох днів підписують головуючий, члени колегіального органу Комітету, які проводили слухання. У цей же строк особи, які брали участь у слуханні, можуть ознайомитись із змістом протоколу, подати пояснення або зауваження до нього, які додаються до протоколу [66].

На нашу думку, ця процесуальна стадія за своїм характером подібна до судових дебатів при розгляді цивільних справ, що, на нашу думку, наближує порядок розгляду справ антимонопольними органами до судово-процесуального порядку розгляду справ. Це зайвий раз свідчить про те, що розгляд справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції повинен здійснюватися судовими органами.

3.7. РІШЕННЯ У СПРАВАХ

За результатами розгляду справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції антимонопольними органами приймається **рішення** [9]. Відповідно до пункту 29 Правил розгляду справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції при доведенні вчинення порушення, залежно від обставин справи, може бути прийнято одне чи декілька рішень [66].

З питань примусового поділу монопольних утворень та накладання штрафів приймаються **постанови**, а при вирішенні по суті інших справ — **розпорядження**, які є обов'язковими для виконання [66].

У роботі вже зверталася увага на те, що рішенням Антимонопольного комітету України є офіційний письмовий документ (розпорядження, постанова), який складається уповноваженою на те особою і є обов'язковим для виконання.

Законом України «Про захист економічної конкуренції» передбачено, що органи Антимонопольного комітету України за поданою суб'єктом господарювання заявою про вжиття заходів для відвернення негативних та непоправних наслідків для суб'єктів господарювання внаслідок порушення законодавства про захист економічної конкуренції можуть прийняти **попереднє рішення** про:

— *заборону особі (відповідачу), в діях якої вбачаються ознаки порушення, вчиняти певні дії, у тому числі про блокування цінних паперів;*

— *обов'язкове вчинення певних дій, якщо невідкладне вчинення цих дій є необхідним виходячи із законних прав та інтересів інших осіб* [9].

Попереднє рішення може бути оскаржене у п'ятнадцятиденний строк з дня його одержання. Якщо у попередньому рішенні не зазначено коротший строк, то воно втрачає чинність з дня отримання відповідачем рішення (остаточного), прийнятого за результатами розгляду справи.

Проте зазначимо, що юридична природа та доцільність попереднього рішення як процесуального документа, є сумнівними. Дійсно, для чого приймати попереднє рішення, коли після цього буде прийняте ще одне, остаточне рішення?

Якщо ж зацікавлена особа не подала у визначений строк певну інформацію і якщо відсутність такої інформації перешкоджає прийняттю рішення у справі, а також у випадку надходження від заявника клопотання про відкликання заяви або про закриття розгляду справи, розгляд справи про узгоджені дії, концентрацію суб'єктів

господарювання підлягає закриттю без прийняття рішення по суті [9]. Правда, у ч. 2 ст. 32 Закону України «Про захист економічної конкуренції» зазначено, що у цьому випадку справа повинна закритися і передбачено також можливість звернення з новою заявою, але з тими ж вимогами [9].

У законодавстві про захист економічної конкуренції не врегульовано структурне оформлення рішення антимонопольних органів. На нашу думку, воно повинно складатися із *вступної, описово-мотивувальної та резолютивної* частин (на зразок рішення господарських судів).

У *вступній* частині рішення мають зазначатися (реквізити рішення): дата прийняття заяви до розгляду, номер рішення, дата та місце розгляду справи, посада, прізвище, особи або органу, яка (який) винесла рішення, відомості про суб'єкта господарювання, за заявою якого розглядається справа (повна назва юридичної особи, місцезнаходження, код за ЄДРПОУ, банківські реквізити).

Описово-мотивувальна частина повинна містити: перелік документів, які було взято до уваги при розгляді заяви; стислий виклад вимог заявника; викладення обставин, установлених при розгляді справи, посилання на нормативні акти, норми яких застосовувалися, також у цій частині наводяться посилання на докази, пояснення, які підтверджують факти, що мають місце. На нашу думку, описову та мотивувальну частини рішення доцільно звести до одної — описово-мотивуючої частини, оскільки в них розкривається суть правопорушення, тобто вони, за характером викладення є схожими.

У *резолютивній* частині має бути зазначено прийняте за результатами розгляду справи рішення з посиланням на відповідні норми чинного законодавства України.

Рішення у справі повинно містити вказівку про порядок його оскарження і підписується уповноваженою особою (або особами), яка (або які) розглядала справу.

Органи Антимонопольного комітету України не мають права скасувати або змінити рішення, але мають право виправити допущені в рішенні описки чи явні арифметичні помилки, а також роз'яснити своє рішення, не змінюючи при цьому його змісту [9]. При цьому залишається відкритим питання про сам порядок внесення поправок в рішення. На нашу думку, доцільно встановити те, що у випадку допущення помилок, після заслуховування учасників, антимонопольний орган або державний уповноважений може виправляти помилки, допущені в рішенні.

Роз'яснення необхідне для того, щоб зацікавлені особи зрозуміли зміст тих нових приписів, які закріплені у прийнятому рішенні.

Таке рішення зобов'язує адресатів до певних дій, проте зміст їх прямо не зазначений у законі.

Зазначимо, що ні в Законі України «Про захист економічної конкуренції», ні в Правилах розгляду справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції не визначено момент, з якого рішення, прийняте за результатами розгляду справи, набирає законної сили. У п. 2 ст. 56 Закону України «Про захист економічної конкуренції» закріплено презумптивне положення про те, що рішення або розпорядження органів Антимонопольного комітету України, є обов'язковими до виконання [9], а значить набуває законної сили.

Ми можемо виділити та запропонувати декілька видів строків набрання рішенням чинності:

— рішення набуває чинності **відразу після його оголошення** (зокрема це доведення до відома учасників). При цьому рішення може оголошуватися одразу після закінченні засідання, але оформляється воно може протягом кількох днів після цього засідання;

— рішення набуває чинності з **моменту його прийняття** (як це і є на сьогодні). Однак це не сприяє забезпеченню прав зацікавлених осіб. Рішення є обов'язковим для всіх суб'єктів, на яких поширюється юрисдикція уповноваженого органу. На підставі цього рішення можуть бути прийняті інші акти;

— рішення набуває чинності, **якщо протягом певного строку воно не було оскаржене** (наприклад, як рішення судів, господарських судів першої інстанції).

Законодавством передбачено можливість оскарження рішень антимонопольних органів до суду, господарського суду у двомісячний строк з дня отримання рішення (ст. 60 Закону) [9]. Проте цей строк є занадто великим і це може призвести до певних складнощів, зокрема затягування розгляду справ у часі та нагромадження справ в судових органах.

На нашу думку, доцільним було б передбачити більш короткий строк, наприклад: тридцять днів з моменту прийняття рішення, після закінчення якого рішення антимонопольних органів набирає законної сили.

Взагалі не зрозуміло, для чого потрібна така система «судового контролю» за законністю прийнятого Антимонопольним комітетом України рішення? Адже суди не контролюючий орган, а орган, який вчиняє правосуддя, вирішує спори, карає порушників. В роботі вже піднімалося питання щодо того, що справи, які розглядаються антимонопольними органами, за юридичною природою є господарсько-правовими. Адже це господарські правопорушення, які повинні розглядатися або господарськими судами (судовими пала-

тами), або спеціально створеними в системі судочинства судами (про це вже йшлося у роботі).

За результатами розгляду справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції органи Антимонопольного комітету України приймають одне з рішень, передбачених ст. 48 Закону України «Про захист економічної конкуренції» [9].

Розгляд справи про порушення законодавства про захист економічної конкуренції **підлягає закриттю без прийняття рішення по суті**, якщо:

- справа не підлягає розгляду в Антимонопольному комітеті України, його територіальному відділенні;
- не встановлено відповідача або його місцезнаходження;
- відповідача — юридичну особу ліквідовано;
- вже розглянуто чи розглядається органами Антимонопольного комітету України справа з тих же підстав щодо того самого відповідача;
- не доведено вчинення порушення;
- є інші підстави, передбачені законом [9].

Таким чином, порядок прийняття попереднього рішення, а потім рішення по справі, дозволяє говорити про певну процесуальну специфіку, що відрізняє порядок розгляду справ антимонопольними органами від інших процесуальних порядків провадження.

3.8. ВИКОНАННЯ РІШЕННЯ ТА ПОРЯДОК ЙОГО ОСКАРЖЕННЯ

Процесуальний порядок розгляду справ антимонопольними органами України охоплює питання, що пов'язані як з розглядом справ, так і з **виконанням рішень**, які прийнято за результатами розгляду справ. Правовідносини, які виникають при виконанні рішень антимонопольних органів, встановлюють адміністративно-процесуальний порядок добровільного та примусового виконання рішень цих органів, який визначається системою процесуальних дій, що вчиняють як самі суб'єкти господарювання-порушники, так і державні виконавці.

Після прийняття рішення або розпорядження органів Антимонопольного комітету України є обов'язковими до виконання [9]. Внаслідок цього сторона у справі, а нею є суб'єкт господарювання-правопорушник, зобов'язана діяти згідно з приписом, який викладено в рішенні або розпорядженні.

Виконання рішень антимонопольних органів України є завершальною і важливою стадією порядку розгляду справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції. Реальний

захист порушених суб'єктивних прав суб'єкта господарювання може бути забезпечений лише тоді, коли порушник добровільно виконує рішення антимонопольних органів або буде примушений до виконання рішення компетентним органом. Власне кажучи, коли буде фактично виконано те, заради чого і було створено Антимонопольний комітет України, а саме: припинено правопорушення і захищено права та інтереси суб'єктів господарювання.

Кожне рішення антимонопольних органів України повинно бути виконано у встановленому законодавством порядку, тобто реалізоване для досягнення тієї мети, про яку дбала зацікавлена сторона, суб'єкт господарювання, коли зверталася за захистом своїх прав та інтересів до антимонопольних органів. В іншому випадку звернення до антимонопольних органів виявилось б непотрібним та недоцільним.

Як окрема стадія порядку розгляду справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, виконання рішень антимонопольних органів здійснюється у певній *процесуальній формі*, а порядок виконання заздалегідь приписаний законом. Чіткі та своєчасне виконання рішень антимонопольних органів робить діяльність цих органів ефективною. Саме тому провадження з виконання рішень Антимонопольного комітету України за своєю суттю є завершальною і важливою стадією розгляду справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції.

Вірно зазначає І. А. Балюк, що провадження з виконання рішень будь-якого юрисдикційного органу має важливе значення в механізмі захисту прав суб'єктів господарювання. Помилки, які допущені на цьому завершальному етапі захисту права суб'єкта господарювання, можуть звести нанівець попередню діяльність правоохоронного органу і призвести до зворотного результату — порушення суб'єктивних прав сторін, які сперечаються. Тому примусове здійснення порушеного або оспорюваного права знаходиться під контролем судових органів, одночасно є завершальною стадією провадження юрисдикційного органу [83, с. 132].

Рішення органів Антимонопольного комітету України, голів його територіальних відділень ***видається для виконання шляхом надсилання, вручення під розписку чи доведення до відома суб'єкта господарювання в інший спосіб.***

У випадку, якщо вручити рішення немає можливості через відсутність фізичної особи за останнім відомим місцем проживання або відсутність посадових осіб чи уповноважених представників суб'єкта господарювання, відсутність органу адміністративно-господарського управління та контролю за відповідною юридичною адресою, то рішення органів Антимонопольного комітету

України слід вважати таким, що вручене відповідачу через десять днів з дня оприлюднення інформації про прийняте рішення в офіційному друкованому органі (газета Верховної Ради України «Голос України», газета Кабінету Міністрів України «Урядовий кур'єр», «Офіційний вісник України», друковані видання відповідної обласної ради за останнім відомим місцем проживання чи місцем реєстрації, юридичної адреси відповідача) [9].

На нашу думку, такий підхід є невірним. Адже навіть судові рішення не доводяться у такий спосіб. Крім того незрозуміло, як зацікавлена особа — суб'єкт господарювання скаржилася до антимонопольних органів на правопорушника, якщо не було відомо його місцезнаходження?

При зверненні зі скаргою до антимонопольних органів заявник повинен вказати повне найменування сторін. Відсутність адреси відповідача є підставою для залишення заяви без руху, про що письмово повідомляється заявника якому надається строк для усунення недоліків. У випадку невиконання зазначених вимог у встановлений строк заяву може бути залишено без розгляду, про що письмово повідомляється заявнику [66].

Вважаємо, що рішення антимонопольних органів має бути в обов'язковому порядку доведено до відповідача у справі, зокрема надіслано рекомендованим або цінним листом чи вручено під розписку.

Сторонами при виконанні рішень антимонопольних органів є **стягувач та боржник**.

Стягувачем є сторона, право якої визнане рішенням суду або іншого юрисдикційного органу і реалізується проведенням на її користь виконання. Стягувачем може бути фізична або юридична особа, на користь якої чи в інтересах якої видано виконавчі документи.

Боржником називається сторона, яка за рішенням суду чи іншого юрисдикційного органу зобов'язана виконати певні дії на користь стягувача. Ним може бути фізична або юридична особа, яка за рішенням суду зобов'язана вчинити певні дії (передати майно, виконати інші дії передбачені рішенням) або утриматися від їх виконання.

Особа, на яку накладено штраф за рішенням органу Антимонопольного комітету України, сплачує його у *тридцятиденний строк* з дня одержання рішення про накладення штрафу (ст. 31 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції» [7], п. 1 ст. 56 Закону України «Про захист економічної конкуренції») [9].

У ст. 56 Закону України «Про захист економічної конкуренції» зазначається, що особа, на яку накладено штраф за рішенням орга-

ну Антимонопольного комітету України, сплачує його у тридцятиденний строк з дня одержання рішення про накладення штрафу, причому за кожний день прострочення сплати штрафу стягується пеня у розмірі півтора відсотка від суми штрафу, і розмір пені не може перевищувати розміру штрафу, накладеного відповідним рішенням органу Антимонопольного комітету України [9]. Тобто максимальний розмір сплати штрафу — подвійний.

Проте у ст. 31 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції» такої граничної межі не встановлено, зазначається лише, що «за кожен день прострочення сплати штрафу стягується пеня у розмірі одного відсотка від суми штрафу». У разі відмови від сплати штрафу Антимонопольний комітет України, його територіальні відділення стягують штраф та пеню у судовому порядку [7]. Отже, до якої межі нараховувати пеню і коли звертатися до суду щодо примусового стягнення штрафу, цей Закон не визначає.

Нарахування пені зупиняється на час розгляду, перевірки чи перегляду судом:

— *справи про визнання недійсним рішення органу Антимонопольного комітету України про накладення штрафу;*

— *відповідного рішення (постанови) суду;*

За заявою особи, на яку накладено штраф, органи Антимонопольного комітету України своїм рішенням мають право **відстрочити або розстрочити** сплату накладеного ним штрафу (ч. 5 ст 56 Закону) [9].

Стосовно здійснення виконавчого провадження, то загальний порядок врегульовано в Законі України «Про виконавче провадження» [146], який є концентрацією у одному нормативному акті положень, які всесторонньо регламентують процедуру виконавчого провадження, що забезпечує повноту, своєчасність та невідворотність виконання владних приписів державних органів.

До рішень, що підлягають виконанню Державною виконавчою службою, належать рішення Антимонопольного комітету України та його територіальних відділень. Виконавчими документами є рішення Антимонопольного комітету України та його територіальних відділень у передбачених випадках [146; 147].

Рішення, прийняті Антимонопольним комітетом України та його органами, можуть бути **перевірені за заявою осіб**, які брали участь у справі, або за власною ініціативою Комітету у порядку, встановленому Антимонопольним комітетом України.

Заява про перевірку рішення може бути подана до Антимонопольного комітету України у двомісячний строк з дня одержання рішення. Цей строк не може бути відновлено. За результатами пере-

вірки рішення органи Антимонопольного комітету України мають право:

- залишити рішення без змін;
- змінити рішення;
- скасувати рішення частково і направити справу на новий розгляд у цій частині;
- скасувати рішення і прийняти нове рішення або передати справу на новий розгляд чи припинити провадження у справі [9].

Підставами для зміни, скасування чи визнання недійсними рішень органів Антимонопольного комітету України є:

- неповне з'ясування обставин, які мають значення для справи;
- недоведення обставин, які мають значення для справи і які визнано встановленими;
- невідповідність висновків, викладених у рішенні, обставинам справи;
- порушення або неправильне застосування норм матеріального чи процесуального права.

Порушення або неправильне застосування норм процесуального права може бути підставою для зміни, скасування чи визнання недійсним рішення тільки за умови, якщо це порушення призвело до прийняття неправильного рішення [9]. Заявник, відповідач, третя особа мають право оскаржити рішення органів Антимонопольного комітету України повністю або частково до суду у двомісячний строк з дня одержання рішення. Цей строк не може бути відновлено.

Рішення Антимонопольного комітету України, адміністративної колегії Антимонопольного комітету України та державного уповноваженого Антимонопольного комітету України **оскаржуються до господарського суду міста Києва**. Рішення адміністративної колегії територіального відділення Антимонопольного комітету України оскаржуються до **господарських судів Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя** [9].

ЗАКЛЮЧНІ ПОЛОЖЕННЯ

1 У Правилах розгляду справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції **не визначено підстави для відмови заявнику у прийнятті від нього заяви!** Вважаємо, що зробити це необхідно, оскільки заявник повинен мати гарантію захисту своїх прав та інтересів, наприклад звернутися до суду або господарського суду.

2. Також, на нашу думку, **необхідно встановити строк, протягом якого справа повинна бути розглянута антимонопольним органом** (при цьому строк розгляду заяви не повинен включатися у строк розгляду справи), адже невизначеність такого строку є сутте-

вим недоліком, який може призвести до затягування розгляду справ на невизначений строк.

3. Пропонуємо також виділити наступні стадії розгляду справ:
 1. подання та розгляд заяви;
 2. порушення справи;
 3. службове розслідування у справі;
 4. розгляд справи;
 5. прийняття рішення у справі;
 6. виконання рішень та контроль за виконанням рішень у справі;
 7. оскарження рішень у справі;
 8. перегляд рішень у справі.

4. *Письмовими документами* є документи які виконані на паперовому або іншому носії та придатні для зорового сприйняття особою. Такими документами можуть бути: ліцензії, патенти, свідоцтво на знак для товарів і послуг, рекламні проспекти, тощо.

5. *Опитування, на нашу думку, не можна вважати засобом отримання доказів*, оскільки результати опитування мають ймовірносний характер і не можуть бути достатньою підставою для підтвердження тих чи інших фактів у справі.

6. *Спеціальними знаннями* будуть наукові, технічні, теоретичні, практичні та інші результати пізнавальної діяльності людини, що складають сукупність знань, якими володіє особа, і за допомогою яких можна встановити відповідність наявних фактів у справі тим чи іншим положенням та розробкам цих знань.

7. Вважаємо, що на законодавчому рівні необхідно уточнити, що являє собою «суттєве обмеження конкурентоспроможності». Статтю 19 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції» вважаємо за доцільне викласти у такій редакції:

«Неправомірним використанням комерційної таємниці є впровадження у виробництво або в інший спосіб для власних корисливих інтересів без дозволу уповноваженої на те особи відомостей, що є відповідно до чинного законодавства України комерційною таємницею, якщо особа, яка їх використала, мала доступ до такої інформації у зв'язку з виробничою необхідністю».

8. Рішення антимонопольних органів повинно бути в обов'язковому порядку *доведено до відповідача у справі*, надіслано рекомендованим або цінним листом чи вручено під росписку. Термін оскарження рішення антимонопольних органів доцільно скоротити, наприклад, до **тридцяти днів** з дня прийняття рішення, після закінчення якого рішення набирає чинності.

Основні наукові результати розділу опубліковані автором в працях [123, 124, 132].

Розділ 4

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ПРО ЗАХИСТ ЕКОНОМІЧНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

4.1. ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

ЗАКОН УКРАЇНИ Про захист економічної конкуренції (витяг)

Розділ VIII. Відповідальність за порушення законодавства про захист економічної конкуренції

Стаття 50. Порушення законодавства про захист економічної конкуренції

Порушеннями законодавства про захист економічної конкуренції є:

- 1) антиконкурентні узгоджені дії;
- 2) зловживання монопольним (домінуючим) становищем;
- 3) антиконкурентні дії органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю;
- 4) невиконання рішення, попереднього рішення органів Антимонопольного комітету України або їх виконання не в повному обсязі;
- 5) здійснення учасниками узгоджених дій — суб'єктами господарювання дій, заборонених згідно з частиною п'ятою статті 10 цього Закону;
- 6) делегування повноважень органів влади чи органів місцевого самоврядування у випадках, заборонених згідно із статтею 16 цього Закону;
- 7) вчинення дій, заборонених згідно із статтею 17 цього Закону;

8) обмежувальна та дискримінаційна діяльність, заборонена згідно із частиною другою статті 18, статтями 19 і 20 цього Закону;

9) обмежувальна діяльність, заборонена згідно із частиною першою статті 18 цього Закону;

10) недотримання умов, передбачених пунктом 2 частини третьої статті 22 цього Закону;

11) порушення положень погоджених з органами Антимонопольного комітету України установчих документів суб'єкта господарювання, створеного в результаті концентрації, якщо це призводить до обмеження конкуренції;

12) концентрація без отримання відповідного дозволу органів Антимонопольного комітету України, у разі якщо наявність такого дозволу необхідна;

13) неподання інформації Антимонопольному комітету України, його територіальному відділенню у встановлені органами Антимонопольного комітету України, головою його територіального відділення чи нормативно-правовими актами строки;

14) подання інформації в неповному обсязі Антимонопольному комітету України, його територіальному відділенню у встановлені органами Антимонопольного комітету України, головою його територіального відділення чи нормативно-правовими актами строки;

15) подання недостовірної інформації Антимонопольному комітету України, його територіальному відділенню;

16) створення перешкод працівникам Антимонопольного комітету України, його територіального відділення у проведенні перевірок, огляду, вилученні чи накладенні арешту на майно, документи, предмети чи інші носії інформації;

17) надання рекомендацій суб'єктами господарювання, об'єднаннями, органами влади, органами місцевого самоврядування, органами адміністративно-господарського управління та контролю, що схиляють до вчинення порушень законодавства про захист економічної конкуренції чи сприяють вчиненню таких порушень;

18) обмеження в господарській діяльності суб'єкта господарювання у відповідь на те, що він звернувся до Антимонопольного комітету України, його територіального відділення із заявою про порушення законодавства про захист економічної конкуренції;

19) невиконання учасниками узгоджених дій, концентрації вимог і зобов'язань, якими було обумовлене рішення про надання дозволу на узгоджені дії, концентрацію;

20) обмежувальна діяльність об'єднань, заборонена згідно зі статтею 21 цього Закону.

Стаття 51. Види відповідальності

Порушення законодавства про захист економічної конкуренції тягне за собою відповідальність, встановлену законом.

Стаття 52. Штрафи

1. Органи Антимонопольного комітету України накладають штрафи на об'єднання, суб'єктів господарювання:

юридичних осіб;

фізичних осіб;

групу суб'єктів господарювання — юридичних та/або фізичних осіб, що відповідно до статті 1 цього Закону визнається суб'єктом господарювання, у випадках, передбачених частиною четвертою цієї статті.

2. За порушення, передбачені:

пунктами 1, 2 та 4 статті 50 цього Закону, накладаються штрафи у розмірі до десяти відсотків доходу (виручки) суб'єкта господарювання від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за останній звітний рік, що передував року, в якому накладається штраф. У разі наявності незаконно одержаного прибутку, який перевищує десять відсотків зазначеного доходу (виручки), штраф накладається у розмірі, що не перевищує потрібного розміру незаконно одержаного прибутку. Розмір незаконно одержаного прибутку може бути обчислено оціночним шляхом;

пунктами 5, 8, 10, 11, 12 та 19 статті 50 цього Закону, накладаються штрафи у розмірі до п'яти відсотків доходу (виручки) суб'єкта господарювання від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за останній звітний рік, що передував року, в якому накладається штраф;

пунктами 9, 13 — 16 та 18 статті 50 цього Закону, накладаються штрафи у розмірі до одного відсотка доходу (виручки) суб'єкта господарювання від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за останній звітний рік, що передував року, в якому накладається штраф.

3. Доход (виручка) суб'єкта господарювання від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) визначається як сумарна вартість доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) усіх юридичних та фізичних осіб, що входять до групи, яка визнається суб'єктом господарювання відповідно до статті 1 цього Закону.

4. У разі, коли декілька юридичних та/або фізичних осіб — суб'єктів господарювання, які входять до групи, що визнається суб'єктом господарювання, вчинили діяння (дії, бездіяльність), які призвели до порушення законодавства про захист економічної конкуренції зазначеним суб'єктом господарювання, та/або мають права, без яких вчинення порушення було б неможливим, та/або отримали чи можуть отримати переваги у конкуренції чи інші вигоди,

штраф накладається на суб'єкт господарювання в особі юридичних та/або фізичних осіб, які вчинили наведені діяння (дії, бездіяльність) або отримали чи можуть отримати наведені вигоди. Під вигодою вважається, зокрема, можливість впливати на діяльність інших юридичних та/або фізичних осіб — суб'єктів господарювання, одержання частини їх прибутку.

5. Якщо доходу (виручки) немає або відповідач на вимогу органів Антимонопольного комітету України, голови його територіального відділення не надав розмір доходу (виручки), штраф, передбачений абзацом другим частини другої цієї статті, накладається у розмірі до двадцяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян; штраф, передбачений абзацом третім частини другої цієї статті, — у розмірі до десяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян; штраф, передбачений абзацом четвертим частини другої цієї статті, — у розмірі до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

У разі потреби розмір доходу (виручки) може бути визначений органами Антимонопольного комітету України на підставі адміністративної інформації, отриманої з інших джерел.

6. Рішення про накладення штрафів у розмірах понад одну тисячу неоподатковуваних мінімумів доходів громадян приймаються виключно Антимонопольним комітетом України, адміністративною колегією Антимонопольного комітету України на їх засіданнях.

7. У разі, якщо суб'єкт господарювання працював менше одного року, розмір штрафу обчислюється від доходу (виручки) суб'єкта господарювання за весь час до прийняття рішення про накладення штрафу.

Стаття 53. Примусовий поділ

1. Якщо суб'єкт господарювання зловживає монопольним (домінуючим) становищем на ринку, органи Антимонопольного комітету України мають право прийняти рішення про примусовий поділ суб'єкта господарювання, що займає монопольне (домінуюче) становище.

2. Примусовий поділ не застосовується у разі: неможливості організаційного або територіального відокремлення підприємств, структурних підрозділів чи структурних одиниць;

наявності тісного технологічного зв'язку підприємств, структурних підрозділів чи структурних одиниць (якщо обсяг продукції, яка вживається суб'єктом господарювання, перевищує тридцять відсотків валового обсягу продукції підприємства, структурного підрозділу чи структурної одиниці).

3. Рішення органів Антимонопольного комітету України про примусовий поділ суб'єкта господарювання підлягає виконанню у встановлений строк, який не може бути меншим шести місяців.

4. Реорганізація суб'єкта господарювання, що підлягає примусовому поділу, здійснюється на його розсуд за умови усунення монопольного (домінуючого) становища цього суб'єкта господарювання на ринку.

Стаття 54. Адміністративна відповідальність посадових осіб та інших працівників суб'єктів господарювання, органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю

1. Частину першу статті 54 виключено

2. За правопорушення, передбачені пунктами 4, 13 — 16 статті 50 цього Закону, посадові особи органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю несуть адміністративну відповідальність згідно з законом.

3. За правопорушення, передбачене пунктом 16 статті 50 цього Закону, працівники суб'єктів господарювання, об'єднань несуть адміністративну відповідальність згідно із законом.

Стаття 55. Відшкодування шкоди

1. Особи, яким заподіяно шкоду внаслідок порушення законодавства про захист економічної конкуренції, можуть звернутися до господарського суду із заявою про її відшкодування.

2. Шкода, заподіяна порушеннями законодавства про захист економічної конкуренції, передбаченими пунктами 1, 2, 5, 10, 12, 18, 19 статті 50 цього Закону, відшкодовується особою, що вчинила порушення, у подвійному розмірі завданої шкоди.

ЗАКОН УКРАЇНИ **Про захист від недобросовісної конкуренції** *(витяг)*

ГЛАВА 5. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НЕДОБРОСОВІСНУ КОНКУРЕНЦІЮ

Стаття 20. Види відповідальності

Вчинення дій, визначених цим Законом як недобросовісна конкуренція, тягне за собою відповідальність, передбачену цим Законом.

Стаття 21. Накладення штрафу за недобросовісну конкуренцію

Вчинення суб'єктами господарювання дій, визначених цим Законом як недобросовісна конкуренція, тягне за собою накладення штрафу у розмірі до п'яти відсотків доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) суб'єкта господарювання за останній звітний рік, що передував року, в якому накладається штраф.

Якщо доходу (виручки) немає або відповідач на вимогу органів Антимонопольного комітету України, голови його територіального відділення не надав відомостей про розмір доходу (виручки), штраф, передбачений частиною першою цієї статті, накладається у розмірі до десяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Накладення штрафу здійснюється відповідно до частин третьої — сьомої статті 52 Закону України «Про захист економічної конкуренції».

Суми стягнутих штрафів та пені за прострочення їх сплати зараховуються до державного бюджету.

Стаття 22. Виключена.

Стаття 23. Виключена.

Стаття 24. Відшкодування шкоди

Особи, яким завдано шкоду внаслідок вчинення дій, визначених цим Законом як недобросовісна конкуренція, можуть звернутися до суду із позовом про її відшкодування.

Стаття 25. Вилучення товарів з неправомірно використаним позначенням та копій виробів іншого суб'єкта господарювання

У разі визнання вчинення порушень, передбачених статтями 4 і 6 цього Закону, органи Антимонопольного комітету України або особи, права яких порушені, мають право звернутися до суду із позовом про вилучення відповідних товарів з неправомірно використаним позначенням, копій виробів іншого суб'єкта господарювання і у виробника, і у продавця.

Порядок використання вилучених товарів визначається Кабінетом Міністрів України.

Рішення про вилучення товарів з неправомірно використаним позначенням та копій виробів іншого суб'єкта господарювання приймається у разі, якщо можливість змішування з діяльністю іншого суб'єкта господарювання не може бути усунена в інший спосіб.

Стаття 26. Спростування неправдивих, неточних або неповних відомостей

У разі встановлення факту дискредитації суб'єкта господарювання органи Антимонопольного комітету України мають право прийняти рішення про офіційне спростування за рахунок порушника поширених ним неправдивих, неточних або неповних відомостей у строк і спосіб, визначені законодавством або цим рішенням.

ЗАКОН УКРАЇНИ **Про природні монополії** (витяг)

Розділ IV. Відповідальність суб'єктів природних монополій, їх посадових осіб та органів, які регулюють їх діяльність

Стаття 17. Накладання штрафів на суб'єктів природних монополій

1. Національні комісії регулювання діяльності суб'єктів природних монополій накладають штрафи на суб'єктів природних монополій за:

несвоєчасне надання інформації органам, які регулюють діяльність суб'єктів природних монополій, — у розмірі до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

ненадання інформації органам, які регулюють діяльність суб'єктів природних монополій, або надання завідомо недостовірних даних — у розмірі до однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

невиконання або несвоєчасне виконання рішень органів, які регулюють діяльність суб'єктів природних монополій, та порушення умов та правил здійснення підприємницької діяльності у сферах природних монополій та на суміжних ринках (ліцензійних умов) — у розмірі до п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

2. Сума штрафів, накладених на суб'єктів природних монополій, зараховується до Державного бюджету України.

3. Суб'єкти природних монополій, на які накладено штраф, сплачують його у тридцятиденний термін з дня одержання рішення про накладення штрафу.

За кожен день прострочення сплати штрафу нараховується пеня у розмірі одного відсотка суми штрафу.

У разі відмови суб'єктів природних монополій від сплати штрафу штраф стягується за рішенням суду.

Стаття 18. Відповідальність посадових осіб суб'єктів природних монополій

Посадові особи суб'єктів природних монополій несуть адміністративну відповідальність за невиконання або несвоєчасне виконання рішень органів, які регулюють діяльність суб'єктів природних монополій, ненадання чи несвоєчасне надання інформації цим органам або надання завідомо недостовірних даних у порядку, передбаченому Кодексом України про адміністративні правопорушення.

Стаття 19. Вилучення незаконно одержаних прибутку, виручки та відшкодування збитків

1. Прибуток, одержаний суб'єктами природних монополій у результаті порушення норм цього Закону, вилучається в судовому порядку до Державного бюджету України.

Виручка, одержана суб'єктами природних монополій у результаті порушення встановлених органами, які регулюють діяльність суб'єктів природних монополій, рівня цін (тарифів) вилучається до відповідного бюджету згідно з законодавством про ціни і ціноутворення.

2. Збитки, завдані діяльністю чи бездіяльністю суб'єктів природних монополій у результаті порушення норм цього Закону, підлягають відшкодуванню у порядку, передбаченому цивільним законодавством України.

Стаття 20. Відповідальність органів, які регулюють діяльність суб'єктів природних монополій та їх посадових осіб

1. Збитки, завдані в результаті прийняття неправомірних рішень, дій чи бездіяльності органів, які регулюють діяльність суб'єктів природних монополій, що порушують норми цього Закону, підлягають відшкодуванню у порядку, передбаченому цивільним законодавством України.

2. Посадові особи органів, які регулюють діяльність суб'єктів природних монополій, за невиконання або неналежне виконання посадових обов'язків, у тому числі за розголошення відомостей, що становлять комерційну таємницю, несуть відповідальність у порядку, визначеному законами України.

4.2. АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

(застосовується до фізичних осіб, керівників суб'єктів господарювання та осіб, які займаються підприємницькою діяльністю)

КОДЕКС УКРАЇНИ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

(Глава 12, витяг)

Стаття 164-3. Недобросовісна конкуренція

Незаконне копіювання форми, упаковки, зовнішнього оформлення, а так само імітація, копіювання, пряме відтворення товару іншого підприємця, самовільне використання його імені —

тягне за собою накладення штрафу від тридцяти до сорока чотирьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією виготовленої продукції, знарядь виробництва і сировини чи без такої.

Умисне поширення неправдивих або неточних відомостей, які можуть завдати шкоди діловій репутації або майновим інтересам іншого підприємця, —

тягне за собою накладення штрафу від п'яти до дев'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Отримання, використання, розголошення комерційної таємниці, а також конфіденційної інформації з метою заподіяння шкоди діловій репутації або майну іншого підприємця —

тягне за собою накладення штрафу від дев'яти до вісімнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 166-1. Зловживання монопольним становищем на ринку

Нав'язування таких умов договору, які ставлять контрагентів в нерівне становище, або додаткових умов, що не стосуються предмета договору, в тому числі нав'язування товару, не потрібного контрагенту, обмеження або припинення виробництва, а також вилучення з обороту товарів з метою створення або підтримки дефіциту на ринку чи встановлення монопольних цін, часткова або повна відмова від реалізації чи закупівлі товару за відсутності альтернативних джерел постачання або збуту з метою створення або підтримки дефіциту на ринку чи встановлення монопольних цін, інші дії, спрямовані на створення перешкод доступу на ринок (виходу з ринку) інших підприємств, встановлення монопольних цін (тарифів, розцінок) на свої товари, а також дискримінаційних цін, що обмежують права окремих споживачів, —

тягнуть за собою накладення штрафу на керівників (розпорядників кредитів) підприємств (об'єднань, господарських товариств тощо) у розмірі до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а на осіб, які займаються підприємницькою діяльністю, — до тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 166-2. Неправомірні угоди між підприємцями

Укладення угод, спрямованих на встановлення (підтримання) монопольних цін (тарифів), знижок, надбавок (доплат), націнок, розподіл ринків за територіальним принципом, асортиментом товарів, обсягом їх реалізації чи закупівель або за колом споживачів чи за іншими ознаками з метою їх монополізації, усунення з ринку або обмеження доступу на нього продавців, покупців, інших підприємців —

тягне за собою накладення штрафу на керівників (розпорядників кредитів) підприємств (об'єднань, господарських товариств тощо) у розмірі до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а на осіб, які займаються підприємницькою діяльністю, — до тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 166-3. Дискримінація підприємців органами влади і управління

Заборона створення нових підприємств чи інших організаційних форм підприємництва в будь-якій сфері діяльності, а також встановлення обмежень на здійснення окремих видів діяльності, на виробництво певних видів товарів з метою обмеження конкуренції, примушування підприємців до вступу в асоціації, концерни, міжгалузеві, регіональні та інші об'єднання підприємств, а також до пріоритетного укладення договорів, першочергової поставки товарів певному колу споживачів, прийняття рішень про централізований розподіл товарів, що призводить до монопольного становища на ринку, встановлення заборони на реалізацію товарів з одного регіону республіки в інший, надання окремим підприємцям податкових та інших пільг, які ставлять їх у привілейоване становище щодо інших підприємців, що призводить до монополізації ринку певного товару, обмеження прав підприємців щодо придбання та реалізації товарів, встановлення заборон чи обмежень відносно окремих підприємців або груп підприємців -

тягнуть за собою накладення штрафу у розмірі до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 166-4. Порушення порядку подання інформації та виконання рішень Антимонопольного комітету України та його територіальних відділень

Неподання, несвоєчасне подання посадовими особами органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, а також керівниками (розпорядниками кредитів) підприємств (об'єднань, господарських товариств тощо) та особами, які займаються підприєм-

ницькою діяльністю, інформації або подання завідомо недостовірної інформації Антимонопольному комітету України та його територіальним відділенням —

тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб та керівників у розмірі до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а на осіб, які займаються підприємницькою діяльністю, — до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ухилення осіб, зазначених у частині першій цієї статті, від виконання рішень Антимонопольного комітету України та його територіальних відділень, чи несвоєчасне виконання їх рішень —

тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб та керівників у розмірі до шести неоподатковуваних мінімумів доходів громадян,

а на осіб, які займаються підприємницькою діяльністю, — до шістнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

4.3. КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

(застосовується до фізичних осіб, керівників суб'єктів господарювання та осіб, які займаються підприємницькою діяльністю)

КРИМІНАЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ

(Розділ VII, витяг)

Стаття 228. Примушування до антиконкурентних узгоджених дій

1. Примушування до антиконкурентних узгоджених дій, які заборонені законом про захист економічної конкуренції, шляхом насильства чи заподіяння матеріальної шкоди або погрози застосування насильства чи заподіяння такої шкоди —

карається позбавленням волі на строк від двох до п'яти років.

2. Ті самі дії, вчинені організованою групою або особою, раніше судимою за злочин, передбачений цією статтею, —

караються позбавленням волі на строк від трьох до шести років.

Стаття 229. Незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару

1. Незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару, або інше умисне порушення права на ці об'єкти, якщо це завдало матеріальної шкоди у значному розмірі, —

караються штрафом від двохсот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або позбавленням волі на той самий строк, з конфіскацією та знищенням відповідної продукції та знарядь і матеріалів, які спеціально використовувались для її виготовлення.

2. Ті самі дії, якщо вони вчинені повторно, або за попередньою змовою групою осіб, або завдали матеріальної шкоди у великому розмірі, —

караються штрафом від тисячі до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або позбавленням волі на строк від двох до п'яти років з конфіскацією та знищенням відповідної продукції та знарядь і матеріалів, які спеціально використовувались для її виготовлення.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені службовою особою з використанням службового становища або організованою групою, або якщо вони завдали матеріальної шкоди в особливо великому розмірі, —

караються штрафом від двох тисяч до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням волі на строк від трьох до шести років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого та з конфіскацією та знищенням відповідної продукції та знарядь і матеріалів, які спеціально використовувались для її виготовлення.

Примітка. Матеріальна шкода вважається завданою в значному розмірі, якщо її розмір у двадцять і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян, у великому розмірі — якщо її розмір у двісті і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян, а завданою в особливо великому розмірі — якщо її розмір у тисячу і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

Стаття 231. Незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю

Умисні дії, спрямовані на отримання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю, з метою розголошення чи іншого використання цих відомостей, а також незаконне використання таких відомостей, якщо це спричинило істотну шкоду суб'єкту господарської діяльності, —

караються штрафом від двохсот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до п'яти років, або позбавленням волі на строк до трьох років.

Стаття 232. Розголошення комерційної або банківської таємниці

Умисне розголошення комерційної або банківської таємниці без згоди її власника особою, якій ця таємниця відома у зв'язку з професійною або службовою діяльністю, якщо воно вчинене з корисливих чи інших особистих мотивів і завдало істотної шкоди суб'єкту господарської діяльності, —

карається штрафом від двохсот до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років, або виправними роботами на строк до двох років, або позбавленням волі на той самий строк.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Дахно І. І.* Антимонопольне право. Курс лекцій. — К.: Четверта хвиля, 1998. — 352 с.
2. Сконцентрируйтесь на концентрациях // Юридическая практика. — 2000. — 20 января (№ 3 (109)). — С. 7.
3. *Говорецький Б. Б.* Добросовісна конкуренція — основа нашого добробуту // Подільські ВІСТІ. — 2003. — 24 січня (№ 10 (18264)). — С. 1.
4. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 30. — Ст. 141.
5. Про обмеження монополізму та недопущення недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності: Закон України від 18 лютого 1992 року // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 21. — Ст. 296. (втратив чинність)
6. Про Антимонопольний комітет України: Закон України від 26 листопада 1993 року // Відомості Верховної Ради України. — 1993. — № 50. — Ст. 472.
7. Про захист від недобросовісної конкуренції: Закон України від 7 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 36. — Ст. 164.
8. Про природні монополії: Закон України від 20 квітня 2000 року // Відомості Верховної Ради України. — 2000. — № 30. — Ст. 238.
9. Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11 січня 2001 року // Офіційний вісник України. — 2001. — № 7. — Ст. 260.
10. Про інформацію: Закон України від 2 жовтня 1992 року // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 48. — Ст. 650.
11. *Мамутов В. К.* Роль антимонопольно-конкурентного законодавства // Государство и право. — 1996. — № 8. — С. 49—51.
12. *Мельниченко О. І.* Інтелектуальна власність в Україні: проблеми теорії і практики. — К., 2002. — 432 с.
13. Господарський кодекс України. Прийнятий Верховною Радою України 16 січня 2003 року // Офіційний вісник України. — 2003. — № 11. — Ст. 462.
14. Річний звіт 2000 р. Антимонопольний комітет України. — К., 2000. — 235 с.
15. Річний звіт 2001 р. Антимонопольний комітет України. — К., 2001. — 136 с.

16. Мельниченко А. И. Конкурентная политика. О некоторых вопросах практики применения конкурентного законодательства // Юридическая практика. — 2001. — 25 января (№ 4 (162)). — С. 1, 9—11.

17. Декларація про державний суверенитет України від 16 липня 1990 року // Відомості Верховної Ради УРСР. — 1990. — № 31. — Ст. 429.

18. О мерах по демополизации народного хозяйства. Постановление Совета Министров СССР от 16 августа 1990 года // Собрание Постановлений Правительства СССР. — 1990. — № 24.

19. Об ограничении монополистической деятельности в СССР: Закон СССР // Известия. — 1991. — 25 июля.

20. Програма економічних реформ і політики на Україні. Затверджена Кабінетом Міністрів України для подання Міжнародному валютному фонду // Голос України. — 1992. — 6 січня.

21. Мамутов В. К., Чувпило О. О. Господарче право зарубіжних країн: Підручник для студентів юридичних спеціальностей вищих навчальних закладів. — К.: Ділова Україна, 1996. — 352 с.

22. Ерёмченко В. И. Антимонопольное законодательство зарубежных стран // Государство и право. — 1995. — № 9. — С. 100—111.

23. Lowrence M. Friedman. American Law. Introduction. — New York-London. — 1984. — 362 p.

24. Керимов Д. А. Методологические функции философии права // Государство и право. — 1995. — № 9. — С. 15—22.

25. Ігнатюк А. І. Формування конкурентного середовища та механізми протидії монополізму в економіці України: Дис. ...канд. екон. наук: 28. 11. 96. — К., 1996. — 189 с.

26. Корчак Н. М. Правові питання антимонопольного регулювання підприємницької діяльності в Україні: Дис. ...канд. юрид. наук: 26. 10. 96. — К., 1996. — 206 с.

27. Словарь терминов в области экономики производственных организаций, конкурентного права и политики, направленной на поощрение конкуренции / Составлен: Хеймани Р. С. и Шапиро Д. М. — Париж, 1996. — 63 с.

28. Журик Ю. В. Аналіз окремих визначень та термінів Закону України «Про захист економічної конкуренції» // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. — 2003. — № 1 (5). — С. 94—99.

29. Методика визначення монопольного (домінуючого) становища суб'єктів господарювання на ринку. Затверджено розпорядженням Антимонопольного комітету України від 5 березня 2002 року № 49—р. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 1 квітня 2002 року за № 317/6605 // Офіційний вісник України. — 2002. — № 14. — Ст. 778.

30. Монополизм и антимонопольная политика / Барышева А. В., Сухотин Ю. В., Богачёв В. И. и др. — М.: «Наука», 1993. — 240 с.

31. Мельник С. Б. Монопольне (домінуюче) становище суб'єкта господарювання на ринку: Дис. ...канд. юрид. наук: — Одеса, 2001. — 192 с.

32. Саніахметова Н., Мельник С. Зловживання монопольним (домінуючим) становищем суб'єкта господарювання на ринку // Підприємство, господарство і право. — 2003. — № 1. — С 3—5.

33. Річний звіт 2002. Антимонопольний комітет України // [http: www. atmc. gov. ua](http://www.atmc.gov.ua)
34. *Шумило І.* Антиконтрентні узгоджені дії // Підприємництво, господарство і право. — 2001. — № 1. — С. 15—18.
35. *Макконел К., Брю С.* Экономикс: Принципы, проблемы и политика. — М.: Республика, 1992. В 2—х томах, Т. 2. — 400 с.
36. *Саниахметова Н. А.* Правовые средства противодействия монополизму в предпринимательской деятельности // Предпринимательство, хозяйство и право. — 1996. — № 8. — С. 17—23.
37. *Качалин В. В.* Система антимонопольной защиты общества США. — М.: Наука. — 1997. — 271 с.
38. *Журик Ю. В.* Поняття і види недобросовісних дій у конкуренції // Предпринимательство, хозяйство и право. — 2000. — № 2. — С. 10—12.
39. *Коваль В. Я.* Недобросовісна конкуренція: поняття та ознаки // Вісник господарського судочинства. — 2002. — № 3. — С. 178—185.
40. *Майкл Е.* Портер. Стратегія конкуренції / Пер. з англ. А. Олійник, Р. Скільський. — К.: Основи, 1998. — 390 с.
41. *Галкин В. В.* Методы недобросовестной конкуренции: экономическое содержание и правовое регулирование. — Воронеж.: Центр—Чернозём, 1996. — 107 с.
42. Парижская Конвенция по охране промышленной собственности от 20 марта 1883 г. Пересмотрена в Стокгольме 14 июля 1967 г. с изменениями от 2 октября 1979 г. ВОИС, Женева, 1990 // Бюлетень законодавства і юридичної практики України. — 2001. — № 1. — 416 с.
43. Коментар професора Арведа Дерінгера Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції». — К.: Антимонопольний комітет України, 1997. — 50 с.
44. *Корчак Н.* Загальні положення державного захисту конкуренції у підприємницькій діяльності // Підприємництво, господарство і право. — 2001. — № 2. — С. 7—9.
45. *Корчак Н.* Матеріально—правове значення презумпції в інституті антимонопольного регулювання // Підприємництво, господарство і право. — 2003. — № 1. — С. 6—9.
46. *Малеина М. Н.* Защита чести, достоинства и деловой репутации предпринимателем // Законодательство и экономика. — 1993. — № 42. — С. 18—22.
47. *Анисимов А. Л.* Честь, достоинство, деловая репутация: гражданско—правовая защита. — М., 1994. — 80 с.
48. *Безух О.* Неправомірне використання ділової репутації в конкуренції // Підприємництво, господарство і право. — 2003. — № 5. — С. 24—27.
49. *Семенова Л. Н.* Антимонопольне і конкурентне право. — К.: Європейський університет фінансів, інформаційних систем, менеджменту та бізнесу, 1998. — 136 с.
50. *Кулишенко В.* Неправомірне використання ділової репутації в конкуренції в формі незаконного використання товару іншого виробника і копіювання його зовнішнього вигляду // Підприємництво, господарство і право. — 2002. — № 5. — С. 31—34.

51. *Лобода О.* АМКУ на защите знаков. Недобросовестное использование знака // Юридическая практика. — 2001. — 25 февраля (№ 8 (270)). — С. 1, 7.

52. Про рекламу: Закон України від 3 липня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 39. — Ст. 181.

53. *Коваль И.* Неправомерное использование деловой репутации субъекта хозяйствования как форма недобросовестной конкуренции // Підприємництво, господарство і право. — 2002. — № 10. — С. 24—26.

54. Про деякі особливості застосування ст. 8 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції»: Інформаційний лист Антимонопольного комітету України № 25/01 від 4 листопада 1997 року // <http://www.amc.gov.ua>

55. Річний звіт 1998 р. Антимонопольний комітет України. — К., 1998. — 164 с.

56. Антиконтурентные действия // Юридическая практика. — 1998. — 1—15 мая (№ 9 (67)). — С. 6.

57. Про підприємництво: Закон України від 7 лютого 1991 року // Відомості Верховної Ради України. — 1991. — № 14. — Ст. 168.

58. *Коваль В.* Розголошення, схилення до розголошення, неправомірне збирання та використання комерційної таємниці як форми недобросовісної конкуренції // Підприємництво, господарство і право. — 2002. — № 8. — С. 22—24.

59. Про підприємства в Україні: Закон України від 27 березня 1991 року // Відомості Верховної Ради України. — 1991. — № 24. — Ст. 272. (втратив чинність)

60. Цивільний кодекс України. Прийнятий Верховною Радою України 16 січня 2003 року // Офіційний текст / Міністерство юстиції України. — К.: Юрінком Інтер, 2003. — 464 с.

61. Про перелік відомостей, що не становлять державної таємниці. Постанова Кабінету Міністрів № 611 від 9 вересня 1993 року // Зібрання постанов Уряду України. — 1993. — № 12. — Ст. 296.

62. *Залеская М. В.* Недобросовестная конкуренция: некоторые проблемы неправомерного получения, использования и разглашения конфиденциальной коммерческой информации // Законодательство и экономика. — 1998. — № 5 (171). — С. 19—34.

63. Кримінальний кодекс України. Прийнятий Верховною Радою України 5 квітня 2001 року // Офіційний вісник України. — 2001. — № 2. — Ст. 920.

64. *Журик Ю. В.* Недобросовісна конкуренція за чинним законодавством України // Україна: поступ у майбутнє. Спецвипуск до 290—річчя прийняття Конституції Пилипа Орлика. Науково—практичний збірник Академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України. — К.: 2000. — С. 208—210.

65. *Журик Ю. В.* Окремі проблеми понятійного апарату Закону України «Про захист економічної конкуренції» // Методологія приватного права: Зб. Наук. праць (за матеріалами наук. —теорет. конф., м. Київ, 30 травня 2003р.) / Редкол.: О. Д. Крупчан (голова) та ін. — К.: Юрінком Інтер, 2003. — С. 229—231.

66. Правила розгляду справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції. Затверджено розпорядженням Антимонопольного комітету України від 19 квітня 1994 року № 5 (в редакції розпорядження Антимонопольного комітету України від 29 червня 1998 року № 169-р.) із змінами і доповненнями, внесеними розпорядженням Антимонопольного комітету України від 12 лютого 2002 р. № 24-р // Монополізм та конкуренція в Україні. Нормативна база. — К.: КНТ, 2003. — 284 с.

67. Методичні рекомендації щодо визначення меж товарних ринків та монопольного становища підприємців на них. Схвалено рішенням Антимонопольного комітету України від 9 серпня 1996 року № 78 // [http: www. amc. gov. ua](http://www.amc.gov.ua)

68. Про принципи забезпечення відповідності антимонопольному законодавству створення та діяльності Асоціації підприємців: Інформаційний лист Антимонопольного комітету України від 20 грудня 1995 року № 5/03 // Бюлетень законодавства і юридичної практики України. — 2001. — № 1. — 416 с.

69. Про розподіл функціональних повноважень між структурними підрозділами Антимонопольного комітету України: Наказ Антимонопольного комітету України № 12 від 24. 02. 1998 року // [http: www. amc. gov. ua](http://www.amc.gov.ua)

70. Положення про порядок одержання згоди Антимонопольного комітету України на створення холдингових компаній в процесі корпоративізації та приватизації. Затверджено розпорядженням Антимонопольного комітету України від 21 червня 1994 року // Бюлетень законодавства і юридичної практики України. Антимонопольне законодавство України. — 2001. — № 1. — 416 с.

71. Про застосування змін і доповнень до Положення про контроль за економічною концентрацією: Інформаційний лист Антимонопольного комітету України від 26 січня 1996 року № 7/03 // [http: www. amc. gov. ua](http://www.amc.gov.ua)

72. Про особливості розгляду заяв (справ) щодо вступу господарюючих суб'єктів у об'єднання: Інформаційний лист Антимонопольного комітету України від 19 лютого 1996 року № 8/04 // [http: www. amc. gov. ua](http://www.amc.gov.ua)

73. Про деякі питання звітності про припинення порушень антимонопольного законодавства: Інформаційний лист Антимонопольного комітету України від 29 травня 1998 року № 30/01 // [http: www. amc. gov. ua](http://www.amc.gov.ua)

74. Про застосування положень Закону України «Про обмеження монополізму та недопущення недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності»: Інформаційний лист Антимонопольного комітету України від 19 червня 1998 року № 33/01 // [http: www. amc. gov. ua](http://www.amc.gov.ua)

75. Положення про порядок розгляду заяв на одержання згоди органів Антимонопольного комітету України, на створення, реорганізацію (злиття, приєднання), придбання активів цілісних майнових комплексів, або часток (акцій, паїв), ліквідацію господарюючих суб'єктів. (Про контроль за економічною концентрацією). Затверджено розпорядженням Антимонопольного комітету України від 9 грудня 1994 року № 15-р // Бюлетень законодавства і юридичної практики України. — 2001. — № 1. — 416 с.

76. Положення про складання та ведення переліку суб'єктів господарювання, що займають монопольне становище на ринку. Затверджено

розпорядженням Антимонопольного комітету України від 10 березня 1994 року № 2-р // Монополізм та конкуренція в Україні. Нормативна база. — К.: КНТ, 2003. — 284 с.

77. Положення про порядок проведення перевірок додержання законодавства про захист економічної конкуренції. Затверджено розпорядженням Антимонопольного комітету України від 25 грудня 2001 року № 182-р // Монополізм та конкуренція в Україні. Нормативна база. — К.: КНТ, 2003. — 284 с.

78. Про порядок взаємодії між Антимонопольним комітетом і Державною митною службою: Наказ Антимонопольного комітету України, Державної митної служби України від 5 січня 2000 року № 11/6 // Монополізм та конкуренція в Україні. Нормативна база. — К.: КНТ, 2003. — 284 с.

79. Про організацію взаємодії між Антимонопольним комітетом і Міністерством економіки та з питань європейської інтеграції України у сфері контролю за цінами: Наказ Антимонопольного комітету України і Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України від 8 квітня 2002 року № 2/103 // Монополізм та конкуренція в Україні. Нормативна база. — К.: КНТ, 2003. — 284 с.

80. Положення про комісію з питань оцінки позитивних і негативних наслідків узгоджених дій, концентрації суб'єктів господарювання. Затверджено наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України від 24 квітня 2003 року № 106, розпорядженням Антимонопольного комітету України від 11 лютого 2003 року № 41-р // Монополізм та конкуренція в Україні. Нормативна база. — К.: КНТ, 2003. — 284 с.

81. *Гусак М., Білоусова Н.* Про негаразди в антимонопольному законодавстві та практиці його застосування // *Бизнес*. — 2000. — 21 серпня (№ 34 (397)). — С. 90—97.

82. *Штефан М. Й.* Цивільний процес: Підручник для юридичних спеціальностей вищих закладів освіти. — К.: Ін Юре, 1997. — 608 с.

83. *Балюк І. А.* Господарське процесуальне право: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. — К.: КНЕУ, 2002. — 248 с.

84. *Венедиктов А. В.* Государственная социалистическая собственность. — М.: Изд—во АН СССР, 1948.

85. *Абрамов Н. А.* Хозяйственно-процесуальное правом Украины: Учебное пособие (курс лекций). — 2-е изд. — Х.: Одиссей, 2003. — 336 с.

86. Про внесення змін до деяких законів України з питань захисту економічної конкуренції: Закон України від 20 листопада 2003 року // *Офіційний вісник України*. — 2003. — № 52. — Ст. 2735.

87. *Лазарев Б. М.* Компетенция органов управления. — М.: Юридическая литература, 1972. — 210 с.

88. Толковий словарь по управлению / С. Н. Петрова (сост.) — М.: Аланс, 1994. — 652 с.

89. *Журик Ю. В.* Проблеми законодавчої регламентації повноважень антимонопольних органів України // *Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права*. — 2003. — № 3—4 (7—8). — С. 150—156.

90. *Качалин В. В.* Система антимонопольной защиты общества США. — М.: Наука, 1997. — 271 с.

91. *Мельниченко О. І.* Про практику застосування арбітражними судами конкурентного законодавства // Вісник господарського судочинства. — 2001. — № 2. — С. 38—52.

92. Про врегулювання деяких питань забезпечення діяльності Антимонопольного комітету України: Указ Президента України від 27 червня 1999 року № 741/99 // Офіційний вісник України. — 1999. — № 27. — Ст. 1305.

93. Про внесення змін до Закону України «Про Антимонопольний комітет України»: Закон України від 13 липня 2000 року // Офіційний вісник України. — 2000. — № 33. — Ст. 1395.

94. Про систему центральних органів виконавчої влади: Указ Президента України від 15 грудня 1999 року № 1573/99 // Офіційний вісник України. — 1999. — № 50. — Ст. 2434.

95. *Журик Ю. В.* Деякі питання правового статусу Антимонопольного комітету України // Предпринимательство, хозяйство и право. — 2000. — № 4. — С. 17—20.

96. *Бенедесюк И.* Коментарий спеціаліста // Бизнес. Бухгалтерия. — 2000. — 18 септембрія (№ 38 (401)). — С. 19—21.

97. *Козут О. В.* Особливості правового статусу Антимонопольного комітету України // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. — 2002. — № 1. — С. 91—96

98. *Галанич М.* Створення Патентного суду та адміністративна реформа в Україні // Збірник наукових праць УАДУ при Президенті України. — 1999. — Випуск 2. Ч. 2. — С. 333—337.

99. Конкурентна політика і законодавство. Матеріали Міжнародного семінару «Використання досвіду ЄС у процесі розвитку конкурентної політики і законодавства України» // Адвокатура. — 2003. — 10 грудня (№ 8). — С. 6.

100. Річний звіт 1997. Антимонопольний комітет України. — К., 1997 р. — 126 с.

101. Регламент засідань Антимонопольного комітету України. Затверджено розпорядженням Антимонопольного комітету України від 20 лютого 1996 року № 20-р // <http://www.amc.gov.ua>

102. Положення про Постійно діючу адміністративну Колегію Антимонопольного комітету України. Затверджено розпорядженням Антимонопольного комітету України від 2 березня 1995 року № 4—р // <http://www.amc.gov.ua>

103. *Саниахметова Н. А.* Юридический справочник предпринимателя. — Харьков: Одиссей, 1999. — 464 с.

104. Річний звіт 1996. Антимонопольний комітет України. — К., 1996 р. — 105 с.

105. Річний звіт 1999. Антимонопольний комітет України. — К., 1999 р. — 225 с.

106. Про залучення коштів від підприємств, організацій та громадян для розвитку місцевих телефонних мереж. Постанова Кабінету Міністрів України від 22 серпня 1994 року № 576 // Урядовий кур'єр. — 1994. — 6 січня (№ 134—135).

107. Про визнання такою, що втратила чинність, постанови Кабінету Міністрів України від 22 серпня 1994 року № 576 Про залучення коштів від підприємств, організацій та громадян для розвитку місцевих телефонних мереж. Постанова Кабінету Міністрів України від 12 травня 2004 року № 610 // Урядовий кур'єр. — 2003. — 4 червня (№ 103).

108. О конкуренции и ограничении монополистической деятельности на товарных рынках: Закон Российской Федерации от 21 апреля 1995 года // Закон. — 1996. — № 3. — С. 101—113.

109. Кодекс України про адміністративні правопорушення // Відомості Верховної Ради УРСР. Додаток до № 51. — 1984. — Ст. 1122.

110. Положення про територіальне відділення Антимонопольного Комітету України. Затверджено розпорядженням Антимонопольного комітету України від 23 лютого 2001 року № 32-р. Із змінами і доповненнями, внесеними розпорядженням Антимонопольного комітету України від 8 лютого 2002 року № 23-р // Бюлетень законодавства і юридичної практики України. — 2001. — № 1. — 416 с.

111. *Била Л. Р.* Административная ответственность за нарушение антимонопольного законодательства: Дис. ...канд. юрид. наук: 26. 10. 96. — К., 1996. — 175 с.

112. *Козут О. В.* До питання про місце територіальних відділень Антимонопольного комітету України в системі державних органів // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. — 2002. Спецвипуск № 1. — С. 180—181.

113. *Журик Ю. В.* Правовий статус та компетенція Антимонопольного комітету України // Актуальні проблеми захисту прав і свобод людини в Україні. Матеріали науково-практичної конференції. м. Київ, 19—20 травня 2000р. — К.: 2000. — С. 337—342.

114. *Перепелюк В. Г.* Адміністративний процес. Загальна частина: Навчальний посібник. — Чернівці: Рута, 2003. — 367 с.

115. Общая теория государства и права: Академический курс в 2—х томах. Том 2. Теория права / Отв. ред. проф. М. Н. Марченко. — М.: Зерцало. — 1998. — 628 с.

116. Концепція Конкуренційного процесуального кодексу України. Схвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів України № 145-р від 18 березня 2002 року // Офіційний вісник України. — 2002. — № 12. — Ст. 607.

117. Про порядок введення в дію Закону України «Про Антимонопольний комітет України»: Постанова Верховної Ради України від 26 листопада 1993 року // Відомості Верховної Ради України. — 1993. — № 50. — Ст. 473.

118. Тимчасові правила розгляду справ про порушення антимонопольного законодавства України. Затверджено розпорядженням Антимонопольного комітету України від 19 квітня 1994 року № 5 // Бюлетень законодавства і юридичної практики України. — 2001. — № 1. — 416 с.

119. Правила розгляду справ про порушення антимонопольного законодавства України. Затверджено розпорядженням Антимонопольного комітету України від 19 квітня 1994 року № 5 // Бюлетень законодавства і юридичної практики України. — 2001. — № 1. — 416 с.

120. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 липня 1963 року // Відомості Верховної Ради Української РСР. — 1963. — № 30. — Ст. 464.

121. Порядок накладання штрафів за порушення законодавства про рекламу. Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 8 вересня 1997 року № 997 // Урядовий кур'єр. — 1997. — 16 вересня.

122. Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну: Закон України від 22 грудня 1998 року // Голос України. — 1999. — 23 лютого.

123. Журик Ю. В. Порядок розгляду справ про порушення антимонопольного законодавства України // Предпринимательство, хозяйство и право. — 2000. — № 7. — С. 14—17.

124. Журик Ю. В. Аналіз окремих процесуальних дій, що вчиняються при порушенні та розгляді справ антимонопольними органами України // Конкуренція. Вісник Антимонопольного комітету України. — 2004. — № 3 (12). — С. 26—31.

125. Огляд структури і діяльності Антитрестовського відділу Міністерства Юстиції США // Семінар з антимонопольної політики. — Відень, 1996. — 60 с.

126. Господарський процесуальний кодекс України від 6 листопада 1991 року // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 6. — Ст. 56.

127. Правила розгляду справ про порушення вимог законодавства на ринку цінних паперів та застосування санкцій, затверджених рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 13 лютого 2001 року № 27 // Офіційний вісник України. — 2001. — № 12. — Ст. 521.

128. Порядок проведення службових розслідувань у митних органах України, затверджений наказом Держмитслужби України від 28 липня 2002 року // Офіційний вісник України. — 2002. — № 34. — Ст. 1626.

129. Арбитражный процесс: Учебник / Под ред. В. В. Яркова. — М.: Юристъ, 1999. — 480 с.

130. Бочаров Д. Щодо потреби загальнотеоретичного дослідження проблеми юридичного доказування // Право України. — 2002. — № 5. — С. 131—133.

131. Арбитражный процесс: Учебник для вузов / Под ред. проф. М. К. Треушников. — 3—е изд., испр. и доп. — М.: Спартак, Юридическое бюро «Городец», 1997. — 253 с.

132. Журик Ю. В. Отримання доказів та здійснення доказування у справах про порушення законодавства про захист економічної конкуренції // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. — 2004. — № 1—2 (9—10). — С. 130—138.

133. Положення про службове доручення. Затверджено наказом Голови Антимонопольного комітету України від 23 вересня 1997 року № 63/01 // <http://www.amc.gov.ua>

134. Про обов'язковий примірник документів: Закон України від 9 квітня 1999 року // Офіційний вісник України. — 1999. — № 18. — Ст. 776.

135. Козут О. В. Докази у справах про недобросовісну конкуренцію // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. — 2003. — № 1. — С. 88—94.

136. *Козут О. В.* Правовий статус експерта в адміністративному процесі // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. — 2002. — № 3. — С. 97—103.

137. *Козут О. В.* Експертиза у справах про недобросовісну конкуренцію // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. — 2002. — № 4. — С. 96—101.

138. Про забезпечення доказів у справах, що розглядаються органами Антимонопольного комітету України: Проект Закону України від 14 червня 2003 року № 25—4054/4.

139. Про судоустрій України: Закон України від 7 лютого 2002 року // Офіційний вісник України. — 2002. — № 10. — Ст. 441.

140. Про практику застосування органами Антимонопольного комітету України ст. 6 Закону України «Про обмеження монополізму та захист від недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності»: Інформаційний лист Антимонопольного комітету України від 29 лютого 1996 року № 10/10 // <http://www.amc.gov.ua>

141. Про питання організації роботи щодо розгляду у Міністерстві економіки та європейської інтеграції України скарг постачальників (виконавців) стосовно організації та здійснення процедур закупівель товарів, робіт і послуг за державні кошти: Наказ Міністерства економіки України від 6 лютого 2001 року № 29.

142. *Тертышников В.* Гражданский процесс: Курс лекций. 2—е изд. доп. — Харьков, 1995. — 158 с.

143. *Титов Н.* Арбитражный процесс. — Харьков: Консум, 2000.

144. *Бачун О.* Розгляд скарг на дії та бездіяльність органів Державної виконавчої служби щодо виконання рішень, ухвал господарського суду // Право України. — 2002. — № 8. — С. 58—62.

145. *Штефан М. Й.* Виконання судових рішень: Навч. посіб. / М. Й. Штефан, М. П. Омельченко, С. М. Штефан. — К.: Юрінком Інтер, 2001. — 320 с.

146. Про виконавче провадження: Закон України від 21 квітня 1999 року // Офіційний вісник України. — 1999. — № 19. — Ст. 813.

147. Інструкція про проведення виконавчих дій. Затверджено наказом Міністерства юстиції України від 15 грудня 1999 року № 74/5 // Офіційний вісник України. — 1999. — № 51. — Ст. 2563.

ЗАКОНОДАВСТВО

КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ

Конституція України прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України
28 червня 1996 року
(витяг)

Стаття 42. Кожен має право на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом.

Підприємницька діяльність депутатів, посадових і службових осіб органів державної влади та органів місцевого самоврядування обмежується законом.

Держава забезпечує захист конкуренції у підприємницькій діяльності. Не допускаються зловживання монопольним становищем на ринку, неправомірне обмеження конкуренції та недобросовісна конкуренція. Види і межі монополії визначаються законом.

Держава захищає права споживачів, здійснює контроль за якістю і безпечністю продукції та усіх видів послуг і робіт, сприяє діяльності громадських організацій споживачів.

ГОСПОДАРСЬКИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ

(*витяг*)

Із змінами і доповненнями, внесеними Законами України
№ 2592-VI від 07.10.2010 (останні зміни)

Господарський кодекс України встановлює відповідно до Конституції України правові основи господарської діяльності (господарювання), яка базується на різноманітності суб'єктів господарювання різних форм власності.

Господарський кодекс України має на меті забезпечити зростання ділової активності суб'єктів господарювання, розвиток підприємництва і на цій основі підвищення ефективності суспільного виробництва, його соціальну спрямованість відповідно до вимог Конституції України, утвердити суспільний господарський порядок в економічній системі України, сприяти гармонізації її з іншими економічними системами.

ГЛАВА 3. ОБМЕЖЕННЯ МОНОПОЛІЗМУ ТА ЗАХИСТ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ І СПОЖИВАЧІВ ВІД НЕДОБРОСОВІСНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

Стаття 25. Конкуренція у сфері господарювання

1. Держава підтримує конкуренцію як змагання між суб'єктами господарювання, що забезпечує завдяки їх власним досягненням здобуття ними певних економічних переваг, внаслідок чого споживачі та суб'єкти господарювання отримують можливість вибору необхідного товару і при цьому окремі суб'єкти господарювання не визначають умов реалізації товару на ринку.

2. Органам державної влади і органам місцевого самоврядування, що регулюють відносини у сфері господарювання, забороняється приймати акти або вчиняти дії, що визначають привілейоване становище суб'єктів господарювання тієї чи іншої форми власності, або ставлять у нерівне становище окремі категорії суб'єктів господарювання чи іншим способом порушують правила конкуренції. У разі порушення цієї вимоги органи державної влади, до повноважень яких належить контроль та нагляд за додержанням антимонопольно-конкурентного законодавства, а також суб'єкти господарювання можуть оспорювати такі акти в установленому законом порядку.

3. Уповноважені органи державної влади і органи місцевого самоврядування повинні здійснювати аналіз стану ринку і рівня конкуренції на ньому і вживати передбачених законом заходів щодо упорядкування конкуренції суб'єктів господарювання.

4. Держава забезпечує захист комерційної таємниці суб'єктів господарювання відповідно до вимог цього Кодексу та інших законів.

Стаття 26. Обмеження конкуренції

1. Рішення або дії органів державної влади та органів місцевого самоврядування, які спрямовані на обмеження конкуренції чи можуть мати наслідком такі обмеження, визнаються обґрунтованими у випадках:

подання допомоги соціального характеру окремим суб'єктам господарювання за умови, що допомога подається без дискримінації інших суб'єктів господарювання;

подання допомоги за рахунок державних ресурсів з метою відшкодування збитків, завданих стихійним лихом або іншими надзвичайними подіями, на визначених ринках товарів або послуг, перелік яких встановлюється законодавством;

подання допомоги, в тому числі створення пільгових економічних умов окремим регіонам з метою компенсації соціально-економічних втрат, викликаних важкою екологічною ситуацією;

здійснення державного регулювання, пов'язаного з реалізацією проєктів загальнонаціонального значення.

2. Умови та порядок обмеження конкуренції встановлюються законом відповідно до цього Кодексу.

Стаття 27. Обмеження монополізму в економіці

1. Монопольним визнається домінуюче становище суб'єкта господарювання, яке дає йому можливість самостійно або разом з іншими суб'єктами обмежувати конкуренцію на ринку певного товару (робіт, послуг).

2. Монопольним є становище суб'єкта господарювання, частка якого на ринку певного товару перевищує розмір, встановлений законом.

3. Монопольним може бути визнано також становище суб'єктів господарювання на ринку товару за наявності інших умов, визначених законом.

4. У разі суспільної необхідності та з метою усунення негативного впливу на конкуренцію органи державної влади здійснюють стосовно існуючих монопольних утворень заходи антимонопольного регулювання відповідно до вимог законодавства та заходи демонополізації економіки, передбачені відповідними державними програмами, за винятком природних монополій.

5. Органам державної влади та органам місцевого самоврядування забороняється приймати акти або вчиняти дії, спрямовані на економічне посилення існуючих суб'єктів господарювання — монополістів та утворення без достатніх підстав нових монопольних утворень, а також приймати рішення про виключно централізований розподіл товарів.

Стаття 28. Природні монополії

1. Стан товарного ринку, за якого задоволення попиту на цьому ринку є більш ефективним за умови відсутності конкуренції внаслідок технологічних особливостей виробництва (у зв'язку з істотним зменшенням витрат виробництва на одиницю продукції в міру збільшення обсягів виробництва), а товари (послуги), що виробляються суб'єктами господарювання, не можуть бути замінені у споживанні іншими, у зв'язку з чим попит на цьому товарному ринку менше залежить від зміни цін на такі товари, ніж попит на інші товари (послуги), — вважається природною монополією.

2. Суб'єктами природної монополії можуть бути суб'єкти господарювання будь-якої форми власності (монопольні утворення), які виробляють (реалізують) товари на ринку, що перебуває у стані природної монополії.

3. Законом про природні монополії визначаються сфери діяльності суб'єктів природних монополій, органи державної влади, органи місцевого самоврядування, інші органи, які регулюють діяльність зазначених суб'єктів, а також інші питання регулювання відносин, що виникають на товарних ринках України, які перебувають у стані природної монополії, та на суміжних ринках за участі суб'єктів природних монополій.

Стаття 29. Зловживання монопольним становищем на ринку

1. Зловживанням монопольним становищем вважаються:

- нав'язування таких умов договору, які ставлять контрагентів у нерівне становище, або додаткових умов, що не стосуються предмета договору, включаючи нав'язування товару, не потрібного контрагенту;
- обмеження або припинення виробництва, а також вилучення товарів з обороту з метою створення або підтримки дефіциту на ринку чи встановлення монопольних цін;
- інші дії, вчинені з метою створення перешкод доступу на ринок (виходу з ринку) суб'єктів господарювання;
- встановлення монопольно високих або дискримінаційних цін (тарифів) на свої товари, що призводить до порушення прав споживачів або обмежує права окремих споживачів;
- встановлення монопольно низьких цін (тарифів) на свої товари, що призводить до обмеження конкуренції.

Стаття 30. Неправомірні угоди між суб'єктами господарювання

1. Неправомірними угодами між суб'єктами господарювання визнаються угоди або погоджені дії, спрямовані на:

- встановлення (підтримання) монопольних цін (тарифів), знижок, надбавок (доплат), націнок;
- розподіл ринків за територіальним принципом, обсягом реалізації чи закупівлі товарів, їх асортиментом або за колом споживачів чи за іншими ознаками — з метою їх монополізації;
- усунення з ринку або обмеження доступу до нього продавців, покупців, інших суб'єктів господарювання.

Стаття 31. Дискримінація суб'єктів господарювання

1. Дискримінацією суб'єктів господарювання органами влади у цьому Кодексі визнається:

- заборона створення нових підприємств чи інших організаційних форм господарювання в будь-якій сфері господарської діяльності, а також встановлення обмежень на здійснення окремих видів господарської діяльності або виробництво певних видів товарів з метою обмеження конкуренції;
- примушування суб'єктів господарювання до пріоритетного укладання договорів, першочергової реалізації товарів певним споживачам або до вступу в господарські організації та інші об'єднання;
- прийняття рішень про централізований розподіл товарів, який призводить до монопольного становища на ринку;
- встановлення заборони на реалізацію товарів з одного регіону України в інший;

надання окремим підприємцям податкових та інших пільг, які ставлять їх у привілейоване становище щодо інших суб'єктів господарювання, що призводить до монополізації ринку певного товару;

обмеження прав суб'єктів господарювання щодо придбання та реалізації товарів;

встановлення заборон чи обмежень стосовно окремих суб'єктів господарювання або груп підприємців.

2. Дискримінація суб'єктів господарювання не допускається. Законом можуть бути встановлені винятки з положень цієї статті з метою забезпечення національної безпеки, оборони, загальносупільних інтересів.

Стаття 32. Недобросовісна конкуренція

1. Недобросовісною конкуренцією визнаються будь-які дії у конкуренції, що суперечать правилам, торговим та іншим чесним звичаям у підприємницькій діяльності.

2. Недобросовісною конкуренцією є неправомірне використання ділової репутації суб'єкта господарювання, створення перешкод суб'єктам господарювання у процесі конкуренції та досягнення неправомірних переваг у конкуренції, неправомірне збирання, розголошення та використання комерційної таємниці, а також інші дії, що кваліфікуються відповідно до частини першої цієї статті.

3. Недобросовісна конкуренція тягне за собою юридичну відповідальність осіб, якщо їх дії мають негативний вплив на конкуренцію на території України, незалежно від того, де вчинено такі дії.

Стаття 33. Неправомірне використання ділової репутації суб'єкта господарювання

1. Неправомірним використанням ділової репутації суб'єкта господарювання визнаються: неправомірне використання чужих позначень, рекламних матеріалів, упаковки; неправомірне використання товару іншого виробника; копіювання зовнішнього вигляду виробу іншого виробника; порівняльна реклама.

2. Неправомірним є використання без дозволу уповноваженої на те особи чужого імені, комерційного найменування, торговельної марки, інших позначень, а також належних іншій особі рекламних матеріалів тощо, що може призвести до змішування з діяльністю іншого суб'єкта господарювання, який має пріоритет на їх використання.

3. Використання у комерційному найменуванні власного імені громадянина є правомірним, якщо до власного імені додається будь-який відмітний елемент, що виключає змішування з діяльністю іншого суб'єкта господарювання.

4. Неправомірним використанням товару іншого виробника є введення у господарський обіг під своїм позначенням товару іншого виробника шляхом змін чи зняття позначень виробника без дозволу уповноваженої на те особи.

5. Копіюванням зовнішнього вигляду виробу є відтворення зовнішнього вигляду виробу іншого суб'єкта господарювання і введення його у господарський обіг без однозначного зазначення виробника копії, що може призвести до змішування з діяльністю іншого суб'єкта господарювання.

Не визнається неправомірним копіювання зовнішнього вигляду виробу або його частин, якщо таке копіювання зумовлено виключно їх функціональним застосуванням.

6. Дія частини п'ятої цієї статті не поширюється на вироби, що мають охорону як об'єкти права інтелектуальної власності.

7. Порівняльною є реклама, що містить порівняння з товарами (роботами, послугами) чи діяльністю іншого суб'єкта господарювання. Не визнається неправомірним порівняння в рекламі у випадках, передбачених законом.

Стаття 34. Створення перешкод суб'єктам господарювання у процесі конкуренції

1. Перешкодами у процесі конкуренції вважаються: дискредитація суб'єкта господарювання, нав'язування споживачам примусового асортименту товарів (робіт, послуг), схилення до бойкоту суб'єкта господарювання або дискримінації покупця (замовника), або до розірвання договору з конкурентом, підкуп працівника постачальника або покупця (замовника).

2. Дискредитацією суб'єкта господарювання є поширення у будь-якій формі неправдивих, неточних або неповних відомостей, пов'язаних з особою чи діяльністю суб'єкта господарювання, які завдали або могли завдати шкоди діловій репутації суб'єкта господарювання.

3. Купівлю-продажем товарів, виконанням робіт, наданням послуг із примусовим асортиментом є купівля-продаж одних товарів, виконання робіт, надання послуг за умови купівлі-продажу інших товарів, виконання робіт, надання послуг, не потрібних споживачу або контрагенту.

4. Схиленням до бойкоту суб'єкта господарювання вважається спонукання конкурентом іншої особи, безпосередньо або через посередника, до відмови від встановлення договірних відносин із цим суб'єктом господарювання.

5. Схиленням постачальника до дискримінації покупця є спонукання, безпосередньо або через посередника, до надання постачальником конкуренту покупця певних переваг без достатніх на це підстав.

6. Схиленням суб'єкта господарювання до розірвання договору з конкурентом іншого суб'єкта господарювання є вчинене з корисливих мотивів або в інтересах третіх осіб спонукання суб'єкта господарювання — учасника договору до невиконання або виконання неналежним чином договірних зобов'язань перед цим конкурентом шляхом надання або пропонування суб'єкту господарювання — учаснику договору, безпосередньо або через посередника, матеріальної винагороди, компенсації чи інших переваг.

7. Підкуп працівника постачальника — це надання або пропонування йому конкурентом покупця (замовника), безпосередньо або через посередника, матеріальних цінностей, майнових або немайнових благ за неналежне виконання або невиконання працівником постачальника службових обов'язків, що впливають з укладеного чи пов'язані з укладенням між постачальником і покупцем договору поставки товарів, виконання робіт, надання послуг, що призвело або могло призвести до отримання конкурентом покупця (замовника) певних переваг перед покупцем (замовником).

8. До працівника постачальника прирівнюється й інша особа, яка згідно з своїми повноваженнями приймає рішення від імені постачальника про поставку товару, виконання робіт, надання послуг, впливає на прийняття такого рішення або якимось чином пов'язана з ним.

9. Підкуп працівника покупця (замовника) — це надання або пропонування йому конкурентом постачальника, безпосередньо або через посередника, матеріальних цінностей, майнових чи немайнових благ за неналежне виконання або невиконання працівником покупця (замовника) службових обов'язків, що випливають з укладеного або пов'язані з укладенням між постачальником і покупцем договору поставки товарів, виконання робіт, надання послуг, що призвело або могло призвести до отримання конкурентом постачальника певних переваг перед постачальником.

10. До працівника покупця (замовника) прирівнюється й інша особа, яка згідно з своїми повноваженнями приймає рішення від імені покупця (замовника) про придбання товару, виконання робіт, надання послуг, впливає на прийняття такого рішення або якимось чином пов'язана з ним.

Стаття 35. Досягнення неправомірних переваг у конкуренції

1. Досягненням неправомірних переваг у конкуренції є отримання певних переваг стосовно іншого суб'єкта господарювання шляхом порушення законодавства, яке підтверджене рішенням відповідного органу державної влади.

Стаття 36. Неправомірне збирання, розголошення та використання відомостей, що є комерційною таємницею

1. Відомості, пов'язані з виробництвом, технологією, управлінням, фінансовою та іншою діяльністю суб'єкта господарювання, що не є державною таємницею, розголошення яких може завдати шкоди інтересам суб'єкта господарювання, можуть бути визнані його комерційною таємницею. Склад і обсяг відомостей, що становлять комерційну таємницю, спосіб їх захисту визначаються суб'єктом господарювання відповідно до закону.

2. Неправомірним збиранням відомостей, що становлять комерційну таємницю, вважається добування протиправним способом зазначених відомостей, якщо це завдало чи могло завдати шкоди суб'єкту господарювання.

3. Розголошенням комерційної таємниці є ознайомлення іншої особи без згоди особи, уповноваженої на те, з відомостями, що відповідно до закону становлять комерційну таємницю, особою, якій ці відомості були довірені у встановленому порядку або стали відомі у зв'язку з виконанням службових обов'язків, якщо це завдало чи могло завдати шкоди суб'єкту господарювання.

4. Схилянням до розголошення комерційної таємниці є спонукання особи, якій були довірені у встановленому порядку або стали відомі у зв'язку з виконанням службових обов'язків відомості, що відповідно до закону становлять комерційну таємницю, до розкриття цих відомостей, якщо це завдало чи могло завдати шкоди суб'єкту господарювання.

5. Неправомірним використанням комерційної таємниці є впровадження у виробництво або врахування під час планування чи здійснення

підприємницької діяльності без дозволу уповноваженої на те особи неправомірно здобутих відомостей, що становлять відповідно до закону комерційну таємницю.

6. За неправомірне збирання, розголошення або використання відомостей, що є комерційною таємницею, винні особи несуть відповідальність, встановлену законом.

Стаття 37. Відповідальність за недобросовісну конкуренцію

1. Вчинення дій, визначених як недобросовісна конкуренція, тягне за собою відповідальність суб'єкта господарювання згідно з цим Кодексом або адміністративну, цивільну чи кримінальну відповідальність винних осіб у випадках, передбачених законом.

Стаття 38. Правила професійної етики у конкуренції

1. Суб'єкти господарювання за сприяння заінтересованих організацій можуть розробляти правила професійної етики у конкуренції для відповідних сфер господарської діяльності, а також для певних галузей економіки. Правила професійної етики у конкуренції погоджуються з Антимонопольним комітетом України.

2. Правила професійної етики у конкуренції можуть використовуватися при укладанні договорів, розробці установчих та інших документів суб'єктів господарювання.

Стаття 39. Захист прав споживачів

1. Споживачі, які перебувають на території України, під час придбання, замовлення або використання товарів (робіт, послуг) з метою задоволення своїх потреб мають право на:

- державний захист своїх прав;
- гарантований рівень споживання;
- належну якість товарів (робіт, послуг);
- безпеку товарів (робіт, послуг);
- необхідну, доступну та достовірну інформацію про кількість, якість і асортимент товарів (робіт, послуг);
- відшкодування збитків, завданих товарами (роботами, послугами) неналежної якості, а також шкоди, заподіяної небезпечними для життя і здоров'я людей товарами (роботами, послугами), у випадках, передбачених законом;

звернення до суду та інших уповноважених органів влади за захистом порушених прав або законних інтересів.

З метою захисту своїх прав та законних інтересів громадяни можуть об'єднуватися на добровільній основі у громадські організації споживачів (об'єднання споживачів).

2. Держава забезпечує громадянам захист їх інтересів як споживачів, надає можливість вільного вибору товарів (робіт, послуг), набуття знань і кваліфікації, необхідних для прийняття самостійних рішень під час придбання та використання товарів (робіт, послуг) відповідно до їх потреб, і гарантує придбання або одержання іншими законними способами товарів (робіт, послуг) в обсягах, що забезпечують рівень споживання, достатній для підтримання здоров'я і життєдіяльності.

3. Права споживачів, механізм реалізації захисту цих прав та відносини між споживачами товарів (робіт, послуг) і виробниками (виконавцями, продавцями) регулюються законом про захист прав споживачів та іншими законодавчими актами.

4. Якщо чинним міжнародним договором, згоду на обов'язковість якого надано Верховною Радою України, встановлено інші правила, ніж ті, що є в законодавстві України про захист прав споживачів, то застосовуються правила міжнародного договору.

Стаття 40. Державний контроль за дотриманням антимонопольно-конкурентного законодавства

1. Державний контроль за дотриманням антимонопольно-конкурентного законодавства, захист інтересів підприємців та споживачів від його порушень здійснюється Антимонопольним комітетом України відповідно до його повноважень, визначених законом.

2. З метою запобігання монопольному становищу окремих суб'єктів господарювання на ринку створення, реорганізація та ліквідація суб'єктів господарювання, придбання їх активів, часток (акцій, паїв) господарських товариств, а також утворення об'єднань підприємств або перетворення органів влади в зазначені об'єднання у випадках, передбачених законодавством, здійснюються за умови одержання згоди на це Антимонопольного комітету України. Підстави для надання згоди на концентрацію суб'єктів господарювання визначаються законом.

3. У разі якщо суб'єкти господарювання зловживають монопольним становищем на ринку, Антимонопольний комітет України має право прийняти рішення про примусовий поділ монопольних утворень. Строк виконання такого рішення не може бути меншим шести місяців.

4. Примусовий поділ не застосовується у разі:
неможливості організаційного або територіального відокремлення підприємств або структурних підрозділів;
наявності тісного технологічного зв'язку підприємств, структурних підрозділів, якщо частка внутрішнього обороту в загальному обсязі валової продукції підприємства (об'єднання тощо) становить менше тридцяти відсотків.

5. Реорганізація монопольного утворення, що підлягає примусовому поділу, здійснюється на розсуд суб'єкта господарювання за умови усунення монопольного становища цього утворення на ринку.

6. Антимонопольний комітет України та його територіальні відділення у встановленому законом порядку розглядають справи про недобросовісну конкуренцію та інші справи щодо порушення антимонопольно-конкурентного законодавства, передбачені законом.

7. Рішення Антимонопольного комітету України та його територіальних відділень можуть бути оскаржені до суду. Збитки, завдані незаконними рішеннями Антимонопольного комітету України або його територіальних відділень, відшкодовуються з Державного бюджету України за позовом заінтересованих осіб у порядку, визначеному законом.

Стаття 41. Антимонопольно-конкурентне законодавство

1. Законодавство, що регулює відносини, які виникають у зв'язку з недобросовісною конкуренцією, обмеженням та попередженням монополізму у господарській діяльності, складається з цього Кодексу, закону про Антимонопольний комітет України, інших законодавчих актів.

2. Положення цієї глави Кодексу не поширюються на відносини, у яких беруть участь суб'єкти господарювання та інші учасники господарських відносин, якщо результат їх діяльності проявляється лише за межами України, якщо інше не передбачено чинним міжнародним договором, згоду на обов'язковість якого надано Верховною Радою України.

3. Законом можуть бути визначені особливості регулювання відносин, пов'язаних з недобросовісною конкуренцією та монополізмом на фінансових ринках і ринках цінних паперів.

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про Антимонопольний комітет України

Закон введено в дію з дня опублікування — 14 грудня 1993 року
Із змінами і доповненнями, внесеними Законами України
№ 2592-VI (2592-17) від 07.10.2010 (останні зміни)

ГЛАВА I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Антимонопольний комітет України

Антимонопольний комітет України є державним органом із спеціальним статусом, метою діяльності якого є забезпечення державного захисту конкуренції у підприємницькій діяльності та у сфері державних закупівель.

Особливості спеціального статусу Антимонопольного комітету України обумовлюються його завданнями та повноваженнями, в тому числі роллю у формуванні конкурентної політики, та визначаються цим Законом, іншими актами законодавства і полягають, зокрема, в особливому порядку призначення та звільнення Голови Антимонопольного комітету України, його заступників, державних уповноважених Антимонопольного комітету України, голів територіальних відділень Антимонопольного комітету України, у спеціальних процесуальних засадах діяльності Антимонопольного комітету України, наданні соціальних гарантій, охороні особистих і майнових прав працівників Антимонопольного комітету України на рівні з працівниками правоохоронних органів, в умовах оплати праці.

Стаття 2. Підконтрольність та підзвітність Антимонопольного комітету України

Антимонопольний комітет України підконтрольний Президенту України та підзвітний Верховній Раді України.

Антимонопольний комітет України щорічно подає Верховній Раді України звіт про свою діяльність.

Стаття 3. Завдання Антимонопольного комітету України

Основним завданням Антимонопольного комітету України є участь у формуванні та реалізації конкурентної політики в частині:

- 1) здійснення державного контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції на засадах рівності суб'єктів господарювання перед законом та пріоритету прав споживачів, запобігання, виявлення і припинення порушень законодавства про захист економічної конкуренції;
- 2) контролю за концентрацією, узгодженими діями суб'єктів господарювання та регулюванням цін (тарифів) на товари, що виробляються (реалізуються) суб'єктами природних монополій;
- 3) сприяння розвитку добросовісної конкуренції;
- 4) методичного забезпечення застосування законодавства про захист економічної конкуренції;
- 5) здійснення контролю щодо створення конкурентного середовища та захисту конкуренції у сфері державних закупівель.

Стаття 4. Основні принципи діяльності Антимонопольного комітету України

Антимонопольний комітет України буде свою діяльність на принципах:

- законності;
- гласності;
- захисту конкуренції на засадах рівності фізичних та юридичних осіб перед законом та пріоритету прав споживачів.

Стаття 5. Законодавство про Антимонопольний комітет України

Антимонопольний комітет України здійснює свою діяльність відповідно до Конституції України, законів України «Про захист економічної конкуренції», «Про захист від недобросовісної конкуренції», цього Закону, інших законів та нормативно-правових актів, прийнятих відповідно до цих законів.

Якщо міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, встановлено інші правила, ніж ті, що їх містить цей Закон, то застосовуються правила міжнародного договору.

У цьому Законі відповідні терміни розуміються у значеннях, визначених Законом України «Про захист економічної конкуренції».

У цьому Законі термін «законодавство про захист економічної конкуренції» розуміється у значенні, визначеному статтею 3 Закону України «Про захист економічної конкуренції».

ГЛАВА II. СТРУКТУРА, КОМПЕТЕНЦІЯ І ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ АНТИМОНОПОЛЬНОГО КОМІТЕТУ УКРАЇНИ

Стаття 6. Система органів Антимонопольного комітету України

Антимонопольний комітет України утворюється у складі Голови та десяти державних уповноважених.

З числа державних уповноважених призначаються два перших заступники та три заступники Голови Антимонопольного комітету України.

Антимонопольний комітет України утворює територіальні відділення.

Частина четверту статті 6 виключено

Антимонопольний комітет України і його територіальні відділення становлять систему органів Антимонопольного комітету України, яку очолює Голова Комітету.

Антимонопольний комітет України, його територіальні відділення є юридичними особами, мають поточні та вкладні (депозитні) рахунки в установах банку, печатки із зображенням Державного герба України та своїм найменуванням.

Антимонопольний комітет України, адміністративні колегії Антимонопольного комітету України, державні уповноважені Антимонопольного комітету України, адміністративні колегії територіальних відділень Антимонопольного комітету України є органами Антимонопольного комітету України.

Стаття 7. Повноваження Антимонопольного комітету України

У сфері здійснення контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції Антимонопольний комітет України має такі повноваження:

1) розглядати заяви і справи про порушення законодавства про захист економічної конкуренції та проводити розслідування за цими заявами і справами;

2) приймати передбачені законодавством про захист економічної конкуренції розпорядження та рішення за заявами і справами, перевіряти та переглядати рішення у справах, надавати висновки щодо кваліфікації дій відповідно до законодавства про захист економічної конкуренції;

3) розглядати справи про адміністративні правопорушення, приймати постанови та перевіряти їх законність та обґрунтованість;

4) перевіряти суб'єкти господарювання, об'єднання, органи влади, органи місцевого самоврядування, органи адміністративно-господарського управління та контролю щодо дотримання ними вимог законодавства про захист економічної конкуренції та під час проведення розслідувань за заявами і справами про порушення законодавства про захист економічної конкуренції;

5) при розгляді заяв і справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, проведенні перевірки та в інших передбачених законом випадках вимагати від суб'єктів господарювання, об'єднань, органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю, їх посадових осіб і працівників, інших фізичних та юридичних осіб інформацію, в тому числі з обмеженим доступом;

6) призначати експертизу та експерта з числа осіб, які володіють необхідними знаннями для надання експертного висновку;

7) у випадках та порядку, передбачених законом, проводити огляд службових приміщень та транспортних засобів суб'єктів господарювання — юридичних осіб, вилучати або накладати арешт на предмети, документи чи інші носії інформації, які можуть бути доказами або джерелом доказів у справі незалежно від їх місцезнаходження;

8) у разі перешкоджання працівникам Антимонопольного комітету України у виконанні ними повноважень, передбачених пунктами 4, 5 і 7 цієї частини, залучати працівників органів внутрішніх справ для застосування заходів, передбачених законом, для подолання перешкод;

9) залучати працівників органів внутрішніх справ, митних та інших правоохоронних органів для забезпечення проведення розгляду справи про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, зокрема в разі проведення розслідування;

10) залучати до проведення перевірок спеціалістів органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій за погодженням з їх керівниками, депутатів місцевих рад за їх згодою;

11) проводити дослідження ринку, визначати межі товарного ринку, а також становище, в тому числі монопольне (домінуюче), суб'єктів господарювання на цьому ринку та приймати відповідні рішення (розпорядження);

12) визначати наявність або відсутність контролю між суб'єктами господарювання або їх частинами та склад групи суб'єктів господарювання, що є єдиним суб'єктом господарювання;

13) вносити до органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування обов'язкові для розгляду подання щодо анулювання ліцензій, припинення операцій, пов'язаних із зовнішньоекономічною діяльністю суб'єктів господарювання, у разі порушення ними законодавства про захист економічної конкуренції;

14) надавати обов'язкові для розгляду рекомендації органам влади, органам місцевого самоврядування, органам адміністративно-господарського управління та контролю, суб'єктам господарювання, об'єднанням щодо припинення дій або бездіяльності, які містять ознаки порушень законодавства про захист економічної конкуренції, та усунення причин виникнення цих порушень і умов, що їм сприяють;

15) звертатися до суду з позовами, заявами і скаргами у зв'язку із застосуванням законодавства про захист економічної конкуренції, а також із запитаними щодо надання інформації про судові справи, що розглядаються цими судами відповідно до законодавства про захист економічної конкуренції;

16) звертатись та одержувати від компетентних органів інших держав необхідну інформацію для здійснення своїх повноважень;

17) надавати компетентним органам інших держав інформацію у випадках та порядку, передбачених законом;

17¹) здійснювати повноваження, передбачені Законом України «Про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти»;

18) здійснювати інші повноваження, передбачені законодавством про захист економічної конкуренції та Законом України «Про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти».

У сфері здійснення контролю за узгодженими діями, концентрацією Антимонопольний комітет України має такі повноваження:

1) розглядати заяви і справи про надання дозволу, надання висновків, попередніх висновків стосовно узгоджених дій, концентрації, проводити дослідження за цими заявами і справами;

2) приймати передбачені законодавством про захист економічної конкуренції розпорядження та рішення за заявами і справами про надання дозволу на узгоджені дії, концентрацію, надавати висновки, попередні висновки стосовно узгоджених дій, концентрації, висновки щодо кваліфікації дій відповідно до законодавства про захист економічної конкуренції;

3) переглядати, перевіряти рішення, прийняті органами Антимонопольного комітету України в межах компетенції;

4) дозволяти або забороняти узгоджені дії, концентрацію;

5) при розгляді заяв і справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, проведенні перевірки та в інших передбачених законом випадках вимагати від суб'єктів господарювання, об'єднань, органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю, їх посадових осіб і працівників, інших фізичних та юридичних осіб інформацію, в тому числі з обмеженим доступом;

6) здійснювати повноваження, передбачені пунктами 6, 11, 12, 15 і 16 частини першої цієї статті;

7) здійснювати інші повноваження, передбачені законодавством про захист економічної конкуренції.

У сфері формування та реалізації конкурентної політики, сприяння розвитку конкуренції, нормативного і методичного забезпечення діяльності Антимонопольного комітету України та застосування законодавства про захист економічної конкуренції Антимонопольний комітет України має такі повноваження:

1) вимагати від суб'єктів господарювання, об'єднань, органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю, їх посадових осіб інформацію, у тому числі з обмеженим доступом, необхідну для дослідження ринків, а також інформацію про реалізацію конкурентної політики;

2) узагальнювати та аналізувати інформацію про реалізацію актів законодавства про захист економічної конкуренції щодо пріоритетів і напрямів конкурентної політики;

3) брати участь у розробленні та вносити в установленому порядку Президенту України та Кабінету Міністрів України пропозиції щодо законів та інших нормативно-правових актів, які регулюють питання розвитку конкуренції, конкурентної політики та демонополізації економіки, погоджувати проекти нормативно-правових актів Президента України, Кабінету Міністрів України, центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю, що можуть вплинути на конкуренцію;

4) здійснювати повноваження, передбачені пунктами 6, 11, 12 і 15 частини першої цієї статті;

5) надавати обов'язкові для розгляду рекомендації та вносити до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, установ, організацій, суб'єктів господарювання, об'єднань пропозиції щодо здійснення заходів, спрямованих на обмеження монополізму, розвиток підприємництва і конкуренції, запобігання порушенням законодавства про захист економічної конкуренції, а також щодо припинення дій або бездіяльності, які можуть мати негативний вплив на конкуренцію;

6) взаємодіяти з органами державної влади, органами місцевого самоврядування, органами адміністративно-господарського управління та контролю, підприємствами, установами та організаціями з питань розвитку, підтримки, захисту економічної конкуренції та демонополізації економіки;

7) узагальнювати практику застосування законодавства про захист економічної конкуренції, вносити до відповідних органів державної влади пропозиції щодо його удосконалення;

8) розробляти та організовувати здійснення заходів, спрямованих на запобігання порушенням законодавства про захист економічної конкуренції;

9) брати участь у розробленні та внесенні Президенту України та Кабінету Міністрів України пропозицій щодо проектів нормативно-правових актів з питань конкурентної політики, розвитку і захисту конкуренції та демонополізації економіки;

10) розробляти та затверджувати разом з іншими заінтересованими органами державної влади міжвідомчі нормативно-правові акти з питань розвитку і захисту економічної конкуренції та монополізації економіки;

11) приймати власні нормативно-правові акти у формі розпоряджень з питань, що належать до його компетенції, зокрема щодо контролю за узгодженими діями, концентрацією, підвідомчості та розгляду заяв і справ про узгоджені дії, концентрацію, порушення законодавства про захист економічної конкуренції, організації діяльності органів Антимонопольного комітету України;

12) здійснювати офіційне тлумачення власних нормативно-правових актів;

13) надавати рекомендаційні роз'яснення з питань застосування законодавства про захист економічної конкуренції;

14) вносити пропозиції Президенту України, Кабінету Міністрів України, Національному банку України, приписи органам влади, органам місцевого самоврядування щодо зміни прийнятих ними нормативно-правових актів, які не відповідають законодавству про захист економічної конкуренції або внаслідок неоднозначного розуміння яких створюються перешкоди для розвитку конкуренції;

15) утворювати адміністративні колегії Антимонопольного комітету України;

16) утворювати територіальні відділення та дорадчі органи Антимонопольного комітету України;

17) брати участь у розробленні та реалізації міжнародних проектів і програм, а також здійснювати співробітництво з міжнародними організаціями, державними органами і неурядовими організаціями інших держав з питань, що належать до компетенції Антимонопольного комітету України;

18) видавати свої друковані органи, офіційні видання (збірники) актів законодавства про захист економічної конкуренції, вести електронну сторінку в мережі Інтернет;

19) здійснювати інші повноваження, передбачені законодавством про захист економічної конкуренції та Законом України «Про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти».

Здійснення іншими органами державної влади повноважень Антимонопольного комітету України, передбачених пунктами 1 — 4 і 11 частини першої, пунктами 1, 2 і 4 частини другої, пунктами 11 — 13, 15 і 16 частини третьої цієї статті, не допускається.

Стаття 8. Виключена

Стаття 9. Голова Антимонопольного комітету України

Голова Антимонопольного комітету України призначається на посаду та звільняється з посади Президентом України за згодою Верховної Ради України.

Строк повноважень Голови Антимонопольного комітету України становить сім років. Голова Антимонопольного комітету України не може призначатися на цю посаду більше ніж на два строки підряд.

Після закінчення строку повноважень Голова Антимонопольного комітету України продовжує виконувати свої обов'язки до призначення нового Голови.

Голова Антимонопольного комітету України може бути звільнений з посади у разі вчинення ним злочину та у зв'язку з неможливістю виконання обов'язків за станом здоров'я. Голова Антимонопольного комітету України має право заявити про свою відставку Президенту України. Припинення повноважень Голови Комітету не тягне за собою складання повноважень державними уповноваженими Антимонопольного комітету України.

Голова Антимонопольного комітету України:
очолює Антимонопольний комітет України та спрямовує його діяльність, головує на засіданнях Антимонопольного комітету України;

вносить Прем'єр-міністру України пропозиції щодо призначення та звільнення з посад заступників Голови та державних уповноважених Антимонопольного комітету України;

розподіляє обов'язки між першими заступниками, заступниками Голови та державними уповноваженими Антимонопольного комітету України, спрямовує діяльність територіальних відділень Антимонопольного комітету України;

подає на затвердження Антимонопольному комітету України кошторис доходів і видатків Антимонопольного комітету України та його територіальних відділень;

є розпорядником бюджетних асигнувань на утримання і забезпечення діяльності Антимонопольного комітету України;

здійснює прийняття, переведення та звільнення працівників апарату Антимонопольного комітету України та його територіальних відділень, застосовує заходи заохочення та накладає дисциплінарні стягнення на працівників апарату Комітету та його територіальних відділень відповідно до закону;

утворює територіальні відділення в межах кошторису, тимчасові адміністративні колегії Антимонопольного комітету України для розгляду питань, що належать до компетенції Антимонопольного комітету України;

видає накази, затверджує положення, інструкції та інші акти, обов'язкові для працівників Антимонопольного комітету України та його територіальних відділень;

представляє Антимонопольний комітет України у відносинах з органами державної влади, органами місцевого самоврядування, органами адміністративно-господарського управління та контролю, суб'єктами господарювання, громадянами та об'єднаннями підприємців чи громадян та підписує від імені Антимонопольного комітету України міжвідомчі нормативно-правові акти;

має право за клопотанням осіб, які беруть участь у справі, поданням органів Антимонопольного комітету України, голови його територіального відділення або з власної ініціативи витребувати будь-які матеріали, в тому числі заяви і справи про надання дозволу на узгоджені дії, концентрацію, про порушення законодавства про захист економічної конкуренції,

що перебувають на розгляді органу Антимонопольного комітету України чи голови територіального відділення Антимонопольного комітету України, та передати їх на розгляд іншому органу Антимонопольного комітету України чи голові територіального відділення Антимонопольного комітету України, за винятком заяв і справ, віднесених до виключної компетенції Антимонопольного комітету України як вищого колегіального органу;

затверджує структуру Антимонопольного комітету України;

затверджує штатний розпис та кошторис Антимонопольного комітету України за погодженням з уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань фінансів, штатний розпис та кошторис територіальних відділень Антимонопольного комітету України;

здійснює інші дії, передбачені законодавством про захист економічної конкуренції.

Голова Антимонопольного комітету України на вимогу Верховної Ради України, але не рідше одного разу на рік, звітує перед Верховною Радою України про діяльність Комітету.

Голова Антимонопольного комітету України має статус державного уповноваженого, передбачений цим Законом.

Голова Антимонопольного комітету України має право брати участь у засіданнях Кабінету Міністрів України з правом дорадчого голосу.

Стаття 10. Заступники Голови Антимонопольного комітету України

Перших заступників і заступників Голови Антимонопольного комітету України з числа державних уповноважених призначає на посади за поданням Прем'єр-міністра України та звільняє з посад Президент України.

Строк повноважень перших заступників та заступників Голови Антимонопольного комітету України припиняється із завершенням строку їх повноважень як державних уповноважених або відповідно до частини другої статті 18 цього Закону.

Перші заступники та заступники Голови Антимонопольного комітету України:

1) координують і контролюють роботу територіальних відділень Антимонопольного комітету України, дорадчих органів Антимонопольного комітету України та установ, що належать до сфери управління Антимонопольного комітету України;

2) спрямовують і контролюють діяльність підпорядкованих їм структурних підрозділів;

3) організують правове забезпечення діяльності структурних підрозділів апарату Антимонопольного комітету України;

4) забезпечують взаємодію Антимонопольного комітету України з Верховною Радою України;

5) забезпечують взаємодію Антимонопольного комітету України з міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади, правоохоронними органами, судами, іншими органами державної влади, підприємствами, установами та організаціями;

6) забезпечують співробітництво Антимонопольного комітету України з міжнародними організаціями, державними органами та неурядовими організаціями інших держав;

7) за дорученням Голови Антимонопольного комітету України беруть участь у засіданнях комітетів Верховної Ради України під час розгляду питань, пов'язаних з діяльністю Антимонопольного комітету України, та представляють Антимонопольний комітет України у відносинах з іншими органами державної влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями;

8) погоджують призначення на посади та звільнення з посад працівників, зміни у структурі та штатному розписі підпорядкованих їм структурних підрозділів.

Перші заступники мають право уповноважувати працівників Антимонопольного комітету України та його територіальних відділень представляти інтереси Антимонопольного комітету України в суді.

Розподіл обов'язків між першими заступниками Голови та заступниками Голови Антимонопольного комітету України здійснює Голова Антимонопольного комітету України.

Перші заступники і заступники Голови Антимонопольного комітету України виконують за дорученням Голови окремі його функції і заступають Голову Комітету у разі його відсутності або неможливості здійснення ним своїх повноважень.

У разі відсутності перших заступників і заступників обов'язки Голови Антимонопольного комітету України виконує державний уповноважений Антимонопольного комітету України.

Стаття 11. Державні уповноважені Антимонопольного комітету України

Державні уповноважені Антимонопольного комітету України призначаються на посади за поданням Прем'єр-міністра України, яке вноситься на підставі пропозицій Голови Антимонопольного комітету України, та звільняються з посад Президентом України.

Строк повноважень державного уповноваженого Антимонопольного комітету України становить сім років.

Після закінчення строку повноважень державний уповноважений Антимонопольного комітету України продовжує виконувати свої обов'язки до призначення на цю посаду нового державного уповноваженого. Державним уповноваженим може бути призначено громадянина України, який досяг тридцяти років, має вищу, як правило, юридичну чи економічну освіту, стаж роботи за фахом не менше п'яти років протягом останніх десяти років.

Державні уповноважені є членами Антимонопольного комітету України як вищого колегіального органу.

Державні уповноважені очолюють або входять до складу адміністративних колегій Антимонопольного комітету України, виконують інші обов'язки за дорученням Голови Антимонопольного комітету України.

Стаття 12. Територіальні відділення Антимонопольного комітету України

Для реалізації завдань, покладених на Антимонопольний комітет України, в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві і Севастополі утворюються територіальні відділення Антимонопольного комітету

України, повноваження яких визначаються Комітетом у межах його компетенції. У разі необхідності можуть утворюватись міжобласні територіальні відділення.

Повноваження територіальних відділень Антимонопольного комітету України визначаються цим Законом, іншими актами законодавства. Повноваження територіального відділення Антимонопольного комітету України не можуть виходити за межі повноважень Антимонопольного комітету України, визначених законом.

Територіальне відділення Антимонопольного комітету України очолює голова територіального відділення. Голова територіального відділення та його заступник призначаються та звільняються Головою Антимонопольного комітету України. Заступник голови територіального відділення призначається та звільняється Головою Комітету за поданням голови територіального відділення.

Частина четверту статті 12 виключено.

Обмеження щодо порядку призначення голів територіальних відділень Антимонопольного комітету України та їх заступників, у тому числі шляхом встановлення обов'язку погодження з іншими органами державної влади, органами місцевого самоврядування кандидатур на ці посади, не допускається.

Територіальне відділення Антимонопольного комітету України підконтрольне та підзвітне Антимонопольному комітету України.

Стаття 12-1. Порядок утворення і діяльності колегіальних органів Антимонопольного комітету України

Постійно діючі адміністративні колегії Антимонопольного комітету України утворюються Антимонопольним комітетом України з числа державних уповноважених Антимонопольного комітету України у складі трьох осіб. Постійно діючу адміністративну колегію очолює перший заступник або один із заступників Голови Антимонопольного комітету України.

Тимчасові адміністративні колегії Антимонопольного комітету України утворюються Головою Антимонопольного комітету України з числа державних уповноважених та голів територіальних відділень Антимонопольного комітету України у складі не менше ніж три особи. Тимчасову адміністративну колегію очолює державний уповноважений Антимонопольного комітету України.

Адміністративна колегія територіального відділення Антимонопольного комітету України утворюється головою територіального відділення Антимонопольного комітету України з числа керівних працівників територіального відділення у складі не менше ніж три особи цього територіального відділення. За згодою Голови Антимонопольного комітету України до складу адміністративної колегії територіального відділення Антимонопольного комітету України можуть входити посадові особи Антимонопольного комітету України. Адміністративну колегію територіального відділення Антимонопольного комітету України очолює голова територіального відділення або його заступник.

Діяльність адміністративної колегії територіального відділення Антимонопольного комітету України координує голова відповідного територіального відділення Антимонопольного комітету України.

Члени Антимонопольного комітету України, адміністративної колегії Антимонопольного комітету України, адміністративної колегії територіального відділення Антимонопольного комітету України мають рівні права щодо розгляду питань, що належать до компетенції цих органів відповідно до законодавства про захист економічної конкуренції, в тому числі під час прийняття розпоряджень і рішень.

Рішення адміністративної колегії Антимонопольного комітету України приймається від імені Антимонопольного комітету України.

Рішення адміністративної колегії територіального відділення Антимонопольного комітету України приймається від імені територіального відділення Антимонопольного комітету України.

Формою роботи Антимонопольного комітету України, адміністративних колегій Антимонопольного комітету України, адміністративних колегій територіальних відділень Антимонопольного комітету України є їх засідання.

Засідання Антимонопольного комітету України, адміністративної колегії Антимонопольного комітету України, адміністративної колегії територіального відділення Антимонопольного комітету України є правоможним за умови присутності більшості від їх встановленого складу.

Розпорядження та рішення Антимонопольного комітету України, адміністративної колегії Антимонопольного комітету України, адміністративної колегії територіального відділення Антимонопольного комітету України приймаються шляхом голосування більшістю голосів присутніх на їх засіданнях членів.

Розпорядження та рішення Антимонопольного комітету України, адміністративної колегії Антимонопольного комітету України, адміністративної колегії територіального відділення Антимонопольного комітету України, які відповідно до закону є регуляторними актами, розробляються, розглядаються, приймаються та оприлюднюються з урахуванням вимог Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності».

У разі перевірки Антимонопольним комітетом України рішення, прийнятого державним уповноваженим Антимонопольного комітету України, адміністративною колегією Антимонопольного комітету України, перевірки законності та обґрунтованості постанови про адміністративне правопорушення, винесеної адміністративною колегією Антимонопольного комітету України, державним уповноваженим Антимонопольного комітету України, засідання є правоможним, якщо на ньому присутня більшість від встановленого складу Антимонопольного комітету України, без урахування членів Антимонопольного комітету України, які приймали рішення, виносили постанову, що перевіряється. У такому разі рішення приймається Антимонопольним комітетом України більшістю від його встановленого складу. При цьому члени Антимонопольного комітету України, які приймали рішення, виносили постанову, що перевіряється, не беруть участі у голосуванні.

Порядок діяльності Антимонопольного комітету України, адміністративних колегій Антимонопольного комітету України, адміністративних

колегій територіального відділення Антимонопольного комітету України як колегіальних органів визначається цим Законом, іншими актами законодавства про захист економічної конкуренції, в тому числі регламентами цих органів, що затверджуються Антимонопольним комітетом України.

Стаття 13. Виявлення компетенція Антимонопольного комітету України як вищого колегіального органу

Виключно до компетенції Антимонопольного комітету України належать:

1) надання дозволу або заборона узгоджених дій відповідно до частин першої та другої статті 10 Закону України «Про захист економічної конкуренції»;

2) перевірка рішень, прийнятих державними уповноваженими та адміністративними колегіями Антимонопольного комітету України, перевірка законності та обґрунтованості постанов про адміністративні правопорушення, винесених державними уповноваженими та адміністративними колегіями Антимонопольного комітету України. Це обмеження не розповсюджується на випадки перевірок, розслідувань і судових розглядів відповідними правоохоронними органами і судами;

3) перегляд рішень, прийнятих Антимонопольним комітетом України, у справах про порушення законодавства про захист економічної конкуренції та за заявами і справами про узгоджені дії, концентрацію;

4) затвердження власних нормативно-правових актів;

5) затвердження разом з іншими заінтересованими органами виконавчої влади міжвідомчих нормативно-правових актів;

6) схвалення проектів нормативно-правових актів, розроблених Антимонопольним комітетом України з питань, що належать до його компетенції, відповідно до законодавства про захист економічної конкуренції;

7) офіційне тлумачення власних нормативно-правових актів і надання рекомендаційних роз'яснень з питань застосування законодавства про захист економічної конкуренції;

8) затвердження Положення про територіальне відділення Антимонопольного комітету України;

9) затвердження положень про дорадчі органи Антимонопольного комітету України та їх склад;

10) утворення постійно діючих адміністративних колегій Антимонопольного комітету України;

11) заслуховування звітів державних уповноважених, голів територіальних відділень, керівників самостійних структурних підрозділів апарату Антимонопольного комітету України;

12) затвердження звітів про діяльність Антимонопольного комітету України для подання їх Верховній Раді України.

Нормативно-правові акти Антимонопольного комітету України та міжвідомчі нормативно-правові акти з питань конкурентної політики, розвитку і захисту конкуренції та монополізації економіки, які відповідно до закону є регуляторними актами, розробляються, розглядаються, приймаються та оприлюднюються відповідно до Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності».

Антимонопольний комітет України як вищий колегіальний орган може розглядати будь-яке питання, що належить до компетенції його органів.

Стаття 14. Компетенція адміністративних колегій Антимонопольного комітету України та адміністративних колегій територіального відділення Антимонопольного комітету України

Постійно діюча адміністративна колегія Антимонопольного комітету України має такі повноваження:

1) розглядати заяви і справи про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, про надання дозволу, надання попередніх висновків стосовно узгоджених дій, концентрації, проводити розслідування або дослідження за цими заявами і справами;

2) приймати передбачені законодавством про захист економічної конкуренції розпорядження та рішення, надавати висновки щодо кваліфікації дій відповідно до законодавства про захист економічної конкуренції, попередні висновки стосовно узгоджених дій, концентрації;

3) перевіряти рішення адміністративних колегій територіальних відділень Антимонопольного комітету України;

4) переглядати рішення, прийняті постійно діючою адміністративною колегією Антимонопольного комітету України;

5) при розгляді заяв і справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, проведенні перевірки та в інших передбачених законом випадках вимагати від суб'єктів господарювання, об'єднань, органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю, їх посадових осіб і працівників, інших фізичних та юридичних осіб інформацію, в тому числі з обмеженим доступом;

6) призначати експертизу та експерта з числа осіб, які володіють необхідними знаннями для надання експертного висновку;

7) проводити дослідження ринку, визначати межі товарного ринку, а також становище, в тому числі монопольне (домінуюче), суб'єктів господарювання на цьому ринку та приймати відповідні рішення (розпорядження);

8) визначати наявність або відсутність контролю між суб'єктами господарювання або їх частинами та склад групи суб'єктів господарювання, що є єдиним суб'єктом господарювання;

9) вносити до органів виконавчої влади обов'язкові для розгляду подання щодо анулювання ліцензій, припинення операцій, пов'язаних із зовнішньоекономічною діяльністю суб'єктів господарювання, у разі порушення ними законодавства про захист економічної конкуренції;

10) надавати обов'язкові для розгляду рекомендації органам влади, органам місцевого самоврядування, органам адміністративно-господарського управління та контролю, суб'єктам господарювання, об'єднанням щодо припинення дій або бездіяльності, які містять ознаки порушень законодавства про захист економічної конкуренції, та усунення причин виникнення цих порушень і умов, що їм сприяють;

11) розглядати справи про адміністративні правопорушення, вносити постанови, а також перевіряти законність та обґрунтованість постанов,

винесених адміністративними колегіями територіальних відділень Антимонопольного комітету України, в цих справах;

12) звертатися до суду із запитом щодо надання інформації про справи, що розглядаються цими судами відповідно до законодавства про захист економічної конкуренції.

Постійно діюча адміністративна колегія Антимонопольного комітету України має право надавати обов'язкові для розгляду рекомендації та вносити пропозиції органам державної влади, органам місцевого самоврядування, установам, організаціям, суб'єктам господарювання, об'єднанням щодо здійснення заходів, спрямованих на обмеження монополізму, розвиток підприємництва і конкуренції, запобігання порушенням законодавства про захист економічної конкуренції, а також щодо припинення дій або бездіяльності, що можуть мати негативний вплив на конкуренцію.

Постійно діюча адміністративна колегія Антимонопольного комітету України здійснює інші повноваження відповідно до законодавства про захист економічної конкуренції.

До компетенції тимчасової адміністративної колегії Антимонопольного комітету України належать перегляд прийнятих тимчасовою адміністративною колегією Антимонопольного комітету України рішень, здійснення повноважень, передбачених у пунктах 1, 2, 5 — 10 і 12 частини першої, частині другій цієї статті, а також здійснення інших повноважень відповідно до законодавства про захист економічної конкуренції.

Адміністративна колегія територіального відділення Антимонопольного комітету України має такі повноваження:

1) розглядати заяви і справи про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, про надання дозволу, надання попередніх висновків стосовно узгоджених дій, проводити розслідування або дослідження за цими заявами і справами;

2) приймати передбачені законодавством про захист економічної конкуренції розпорядження та рішення, надавати висновки щодо кваліфікації дій відповідно до законодавства про захист економічної конкуренції, попередні висновки стосовно узгоджених дій;

3) розглядати справи про адміністративні правопорушення, вносити постанови в цих справах;

4) переглядати рішення, прийняті адміністративною колегією територіального відділення Антимонопольного комітету України;

5) при розгляді заяв і справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, проведенні перевірки та в інших передбачених законом випадках вимагати від суб'єктів господарювання, об'єднань, органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю, їх посадових осіб і працівників, інших фізичних та юридичних осіб інформацію, в тому числі з обмеженим доступом;

6) призначати експертизу та експерта з числа осіб, які володіють необхідними знаннями для надання експертного висновку;

7) проводити дослідження ринку, визначати межі товарного ринку, а також становище, в тому числі монопольне (домінуюче), суб'єктів гос-

подарювання на цьому ринку та приймати відповідні рішення (розпорядження);

8) визначати наявність або відсутність контролю між суб'єктами господарювання або їх частинами та склад групи суб'єктів господарювання, що є єдиним суб'єктом господарювання;

9) вносити до органів виконавчої влади обов'язкові для розгляду подання щодо анулювання ліцензій, припинення операцій зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання у разі порушення ними законодавства про захист економічної конкуренції;

10) надавати обов'язкові для розгляду рекомендації органам влади, органам місцевого самоврядування, органам адміністративно-господарського управління та контролю, суб'єктам господарювання, об'єднанням щодо припинення дій або бездіяльності, які містять ознаки порушень законодавства про захист економічної конкуренції, та усунення причин виникнення цих порушень і умов, що їм сприяють;

11) звертатися до суду із запитом щодо надання інформації про справи, що розглядаються цими судами відповідно до законодавства про захист економічної конкуренції.

Адміністративна колегія територіального відділення Антимонопольного комітету України має право надавати обов'язкові для розгляду рекомендації та вносити до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, установ, організацій, суб'єктів господарювання, об'єднань пропозиції щодо проведення заходів, спрямованих на обмеження монополізму, розвиток підприємництва і конкуренції, запобігання порушенням законодавства про захист економічної конкуренції, а також щодо припинення дій або бездіяльності, що можуть мати негативний вплив на конкуренцію.

Адміністративна колегія територіального відділення Антимонопольного комітету України здійснює інші повноваження відповідно до законодавства про захист економічної конкуренції.

Стаття 15. Апарат Антимонопольного комітету України, його територіальних відділень

Апарат Антимонопольного комітету України, його територіальних відділень здійснює роботу із забезпечення діяльності Антимонопольного комітету України та його органів, територіальних відділень Антимонопольного комітету України, в тому числі організаційну, технічну, аналітичну, інформаційно-довідкову та іншу роботу.

Посадові особи апарату Антимонопольного комітету України та його територіальних відділень з метою виконання завдань, визначених частиною першою цієї статті, за дорученням Голови Антимонопольного комітету України, державного уповноваженого чи іншого органу Антимонопольного комітету України можуть здійснювати такі дії:

1) проводити розслідування за заявами і справами про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, дослідження за заявами і справами про надання дозволу та попередніх висновків стосовно узгоджених дій, концентрації суб'єктів господарювання, проводити дослідження ринків;

2) проводити перевірки суб'єктів господарювання, об'єднань, органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю щодо дотримання ними вимог законодавства про захист економічної конкуренції та під час проведення розслідувань за заявами і справами про порушення законодавства про захист економічної конкуренції;

3) безперешкодно входити до приміщень підприємств, установ та організацій під час проведення перевірок та розслідувань за заявами і справами про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, за умови пред'явлення службового посвідчення і документів, що підтверджують проведення перевірки чи розслідування;

4) при розгляді заяв і справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, проведенні перевірки та в інших передбачених законом випадках вимагати від суб'єктів господарювання, об'єднань, органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю, їх посадових осіб і працівників, інших фізичних та юридичних осіб інформацію, в тому числі з обмеженим доступом;

5) у випадках та порядку, передбачених законом, проводити огляд службових приміщень та транспортних засобів суб'єктів господарювання — юридичних осіб, вилучати або накладати арешт на предмети, документи чи інші носії інформації, які можуть бути доказами чи джерелом доказів у справі незалежно від їх місцезнаходження;

6) у разі перешкодження працівникам Антимонопольного комітету України виконувати повноваження, передбачені пунктами 2 — 5 частини другої цієї статті, залучати працівників органів внутрішніх справ для застосування передбачених законом заходів, необхідних для подолання перешкод;

7) залучати працівників органів внутрішніх справ, митних та інших правоохоронних органів до забезпечення проведення розгляду справи про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, зокрема в разі проведення розслідування, в тому числі збирання та вилучення доказів, накладення арешту на майно, предмети, документи, інші носії інформації;

8) залучати до проведення перевірок спеціалістів органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій за погодженням з їх керівниками, депутатів місцевих рад за згодою;

9) складати протоколи про адміністративні правопорушення.

Посадові особи апарату територіальних відділень Антимонопольного комітету України за дорученням органів Антимонопольного комітету України, голів відповідних територіальних відділень Антимонопольного комітету України можуть здійснювати дії, передбачені частиною другою цієї статті.

Положення про структурні підрозділи апарату Антимонопольного комітету України затверджує Голова Антимонопольного комітету України, а про структурні підрозділи апарату територіального відділення — голова територіального відділення Антимонопольного комітету України.

ГЛАВА III. СТАТУС ДЕРЖАВНОГО УПОВНОВАЖЕНОГО ТА ГОЛОВИ ТЕРИТОРІАЛЬНОГО ВІДДІЛЕННЯ АНТИМОНОПОЛЬНОГО КОМІТЕТУ УКРАЇНИ

Стаття 16. Компетенція державного уповноваженого Антимонопольного комітету України

Державний уповноважений Антимонопольного комітету України має такі повноваження:

1) розглядати заяви і справи про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, про надання дозволу, надання попередніх висновків стосовно узгоджених дій, концентрації, приймати розпорядження про початок розгляду справи або надавати мотивовану відповідь про відмову в розгляді справи, проводити, організовувати розслідування або дослідження за цими заявами і справами, закривати провадження у цих справах незалежно від їх підвідомчості іншим органам Антимонопольного комітету України, вносити, передавати їх в установленому Антимонопольним комітетом України порядку на розгляд цих органів для прийняття рішення;

2) приймати передбачені законодавством про захист економічної конкуренції розпорядження та рішення, надавати висновки щодо кваліфікації дій відповідно до законодавства про захист економічної конкуренції, попередні висновки стосовно узгоджених дій;

3) складати протоколи, розглядати справи про адміністративні правопорушення, виносити постанови в цих справах;

4) проводити перевірки суб'єктів господарювання, об'єднань, органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю щодо дотримання ними вимог законодавства про захист економічної конкуренції та під час проведення розслідувань за заявами і справами про порушення законодавства про захист економічної конкуренції;

5) безперешкодно входити до приміщень підприємств, установ та організацій під час проведення перевірок та розслідувань за заявами і справами про порушення законодавства про захист економічної конкуренції за умови пред'явлення службового посвідчення і документів, що підтверджують проведення перевірки чи розслідування;

6) при розгляді заяв і справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, проведенні перевірки та в інших передбачених законом випадках вимагати від суб'єктів господарювання, об'єднань, органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю, їх посадових осіб і працівників, інших фізичних та юридичних осіб інформацію, в тому числі з обмеженим доступом;

7) викликати для надання пояснень під час розгляду заяв і справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції посадових осіб і працівників суб'єктів господарювання, об'єднань, органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю, інших юридичних осіб, їх структурних підрозділів, філій, представництв, а також фізичних осіб;

8) призначати експертизу та експерта з числа осіб, які володіють необхідними знаннями для надання експертного висновку;

9) у випадках та порядку, передбачених законом, проводити огляд службових приміщень та транспортних засобів суб'єктів господарювання — юридичних осіб, вилучати або накладати арешт на предмети, документи чи інші носії інформації, які можуть бути доказами чи джерелом доказів у справі незалежно від їх місцезнаходження;

10) у разі перешкоджання працівникам Антимонопольного комітету України виконувати повноваження, передбачені пунктами 4 — 6 і 9 частини першої цієї статті, залучати працівників органів внутрішніх справ для застосування передбачених законом заходів, необхідних для подолання перешкод;

11) залучати працівників органів внутрішніх справ, митних та інших правоохоронних органів до забезпечення проведення розгляду справи про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, зокрема в разі проведення розслідування, в тому числі збирання та вилучення доказів, накладення арешту на майно, предмети, документи, інші носії інформації;

12) залучати до проведення перевірок спеціалістів органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій за погодженням з їх керівниками, депутатів місцевих рад за їх згодою;

13) проводити дослідження ринку, визначати межі товарного ринку, а також становище, в тому числі монополічне (домінуюче), суб'єктів господарювання на цьому ринку та приймати відповідні рішення (розпорядження);

14) визначати наявність або відсутність контролю чи узгодженості дій між суб'єктами господарювання або їх частинами та склад групи суб'єктів господарювання, що є єдиним суб'єктом господарювання;

15) вносити до органів виконавчої влади обов'язкові для розгляду подання щодо анулювання ліцензій, припинення операцій, пов'язаних із зовнішньоекономічною діяльністю суб'єктів господарювання, у разі порушення ними законодавства про захист економічної конкуренції;

16) надавати обов'язкові для розгляду рекомендації та вносити пропозиції органам державної влади, органам місцевого самоврядування, установам, організаціям, суб'єктам господарювання, об'єднанням щодо здійснення заходів, спрямованих на обмеження монополізму, розвиток підприємництва і конкуренції, запобігання порушенням законодавства про захист економічної конкуренції, а також щодо припинення дій або бездіяльності, що можуть мати негативний вплив на конкуренцію;

17) надавати обов'язкові для розгляду рекомендації органам влади, органам місцевого самоврядування, органам адміністративно-господарського управління та контролю, суб'єктам господарювання, об'єднанням щодо припинення дій або бездіяльності, які містять ознаки порушень законодавства про захист економічної конкуренції, та усунення причин виникнення цих порушень і умов, що їм сприяють;

18) звертатися до суду з позовами, заявами і скаргами у зв'язку із застосуванням законодавства про захист економічної конкуренції, а також із

запитами щодо надання інформації про справи, що розглядаються цими судами відповідно до законодавства про захист економічної конкуренції;

19) представляти Антимонопольний комітет України без спеціальної довіреності в суді;

20) здійснювати інші повноваження, передбачені законодавством про захист економічної конкуренції та Законом України «Про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти».

Рішення та розпорядження державних уповноважених Антимонопольного комітету України приймаються від імені Антимонопольного комітету України.

Без згоди Антимонопольного комітету України як вищого колегіального органу державний уповноважений не може входити до складу комісій, комітетів та інших органів, що створюються органами державної влади, органами місцевого самоврядування.

Державний уповноважений Антимонопольного комітету України зоб'язаний виконувати вимоги законодавства України, бути об'єктивним та неупередженим під час здійснення своїх повноважень.

Стаття 17. Компетенція голови територіального відділення Антимонопольного комітету України

Голова територіального відділення Антимонопольного комітету України має такі повноваження:

1) проводити, організовувати розслідування за заявами про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, дослідження за заявами про надання дозволу, попередніх висновків стосовно узгоджених дій, що підвідомчі адміністративним колегіям територіального відділення, а за дорученням Голови чи органів Антимонопольного комітету України — розслідування за заявами і справами про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, дослідження за заявами і справами про надання дозволу на узгоджені дії, концентрацію, підвідомчими цим органам;

2) приймати передбачені законодавством про захист економічної конкуренції розпорядження;

3) проводити перевірки суб'єктів господарювання, об'єднань, органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю щодо дотримання ними вимог законодавства про захист економічної конкуренції та під час проведення розслідувань за заявами і справами про порушення законодавства про захист економічної конкуренції;

4) безперешкодно входити до приміщень підприємств, установ та організацій під час проведення перевірок та розслідувань за заявами і справами про порушення законодавства про захист економічної конкуренції за умови пред'явлення службового посвідчення і документів, що підтверджують проведення перевірки чи розслідування;

5) при розгляді заяв і справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, проведенні перевірки та в інших передбачених законом випадках вимагати від суб'єктів господарювання, об'єднань, органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю, їх посадових осіб і працівників,

інших фізичних та юридичних осіб інформацію, в тому числі з обмеженим доступом;

б) викликати для надання пояснень під час розгляду заяв і справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції посадових осіб і працівників суб'єктів господарювання, об'єднань, органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю, інших юридичних осіб, їх структурних підрозділів, філій, представництв, а також фізичних осіб;

7) призначати експертизу та експерта з числа осіб, які володіють необхідними знаннями для надання експертного висновку;

8) у випадках та порядку, передбачених законом, проводити огляд службових приміщень та транспортних засобів суб'єктів господарювання — юридичних осіб, вилучати або накладати арешт на предмети, документи чи інші носії інформації, які можуть бути доказами чи джерелом доказів у справі незалежно від їх місцезнаходження;

9) у разі перешкоджання працівникам Антимонопольного комітету України виконувати повноваження, передбачені пунктами 3, 4, 5 і 8 частини першої цієї статті, залучати працівників органів внутрішніх справ до застосування передбачених законом заходів, необхідних для подолання перешкод;

10) залучати працівників органів внутрішніх справ, митних та інших правоохоронних органів до забезпечення проведення розгляду справи про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, зокрема в разі проведення розслідування, в тому числі збирання та вилучення доказів, накладення арешту на майно, предмети, документи, інші носії інформації;

11) залучати до проведення перевірок спеціалістів органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій за погодженням з їх керівниками, депутатів місцевих рад за їх згодою;

12) проводити дослідження ринку, визначати межі товарного ринку, а також становище, в тому числі монопольне (домінуюче), суб'єктів господарювання на цьому ринку та приймати відповідні рішення (розпорядження);

13) визначати наявність або відсутність контролю між суб'єктами господарювання чи їх частинами та склад групи суб'єктів господарювання, що є єдиним суб'єктом господарювання;

14) вносити до органів виконавчої влади обов'язкові для розгляду подання щодо анулювання ліцензій, припинення операцій, пов'язаних із зовнішньоекономічною діяльністю суб'єктів господарювання, у разі порушення ними законодавства про захист економічної конкуренції;

15) надавати обов'язкові для розгляду рекомендації та вносити до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, установ, організацій, суб'єктів господарювання, об'єднань пропозиції щодо здійснення заходів, спрямованих на обмеження монополізму, розвиток підприємництва і конкуренції, запобігання порушенням законодавства про захист економічної конкуренції, а також щодо припинення дій або бездіяльності, що можуть мати негативний вплив на конкуренцію;

16) звертатися до суду з позовами, заявами і скаргами у зв'язку із застосуванням законодавства про захист економічної конкуренції, а також із запитамися щодо надання інформації про справи, що розглядаються цими судами відповідно до законодавства про захист економічної конкуренції;

17) представляти територіальне відділення Антимонопольного комітету України без спеціальної довіреності в суді;

18) уповноважувати своїх заступників здійснювати повноваження, передбачені пунктами 1 — 2 частини першої цієї статті;

19) складати протоколи про адміністративні правопорушення;

20) здійснювати інші повноваження, передбачені законодавством про захист економічної конкуренції та Законом України «Про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти».

Голова територіального відділення Антимонопольного комітету України в Автономній Республіці Крим, голова територіального відділення Антимонопольного комітету України з питань, віднесених до його компетенції, має право бути невідкладно прийнятим відповідно Головою Верховної Ради Автономної Республіки Крим, Головою Ради міністрів Автономної Республіки Крим, керівниками та посадовими особами місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій.

Голова територіального відділення Антимонопольного комітету України має права і виконує обов'язки в межах компетенції, визначеної цим Законом, іншими актами законодавства, Положенням про територіальне відділення Антимонопольного комітету України, що затверджується Антимонопольним комітетом України, здійснює керівництво діяльністю територіального відділення, забезпечує виконання завдань і функцій, покладених на територіальне відділення та його адміністративні колегії.

Розпорядження голови територіального відділення Антимонопольного комітету України приймаються від імені територіального відділення Антимонопольного комітету України.

Без згоди Антимонопольного комітету України як вищого колегіального органу голова територіального відділення Антимонопольного комітету України не може входити до складу комісій, комітетів та інших органів, що утворюються органами державної влади, органами місцевого самоврядування.

Голова територіального відділення Антимонопольного комітету України зобов'язаний додержуватись вимог законів, бути об'єктивним і неупередженим під час здійснення своїх повноважень.

Стаття 18. Дисциплінарна відповідальність та звільнення з посад першого заступника Голови Антимонопольного комітету України, державного уповноваженого

Перший заступник, заступник Голови Антимонопольного комітету України, державний уповноважений Антимонопольного комітету України може бути притягнутий до дисциплінарної відповідальності (крім звільнення) на загальних підставах в порядку, встановленому законом.

Перший заступник, заступник Голови Антимонопольного комітету України, державний уповноважений Антимонопольного комітету України може бути звільнений з посади:

за станом здоров'я, який перешкоджає продовженню роботи;
за власним бажанням;

в разі грубого порушення службових обов'язків або вчинення ним злочину.

Частина третю статті 18 виключено

Перший заступник, заступник Голови Антимонопольного комітету України, державний уповноважений Антимонопольного комітету України має право на відставку в порядку, визначеному законом.

ГЛАВА IV. ПРАВОВІ ОСНОВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОВНОВАЖЕНЬ АНТИМОНОПОЛЬНОГО КОМІТЕТУ УКРАЇНИ

***Стаття 19.* Гарантії здійснення повноважень Антимонопольного комітету України**

Під час розгляду заяв і справ про узгоджені дії, концентрацію, про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, в тому числі під час проведення розслідування, дослідження, прийняття розпоряджень, рішень за заявами і справами, здійснення інших повноважень у сфері контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції, контролю за узгодженими діями, концентрацією органи та посадові особи Антимонопольного комітету України та його територіальних відділень керуються лише законодавством про захист економічної конкуренції і є незалежними від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб та суб'єктів господарювання, а також політичних партій та інших об'єднань громадян чи їх органів.

Втручання органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб та суб'єктів господарювання, а також політичних партій та інших об'єднань громадян чи їх органів у діяльність Антимонопольного комітету України та його територіальних відділень забороняється, за винятком випадків, визначених законами України.

Вплив у будь-якій формі на працівника Антимонопольного комітету України та його територіальних відділень з метою перешкоджання виконанню ним службових обов'язків або прийняття неправомірного рішення тягне за собою відповідальність, передбачену законодавством.

Стаття 20. Відносини Антимонопольного комітету України з органами державної влади, органами місцевого самоврядування, органами адміністративно-господарського управління та контролю, засобами масової інформації та громадськими організаціями

Органи влади, органи місцевого самоврядування беруть участь у розробленні та реалізації конкурентної політики, взаємодіють з Антимонопольним комітетом України в питаннях розвитку конкуренції, розроблення регіональних програм економічного розвитку та інформують Антимонопольний комітет України про виконання заходів, пов'язаних з реалізацією конкурентної політики.

У питаннях розвитку конкуренції та демонополізації економіки Антимонопольний комітет України та його територіальні відділення взаємоді-

ють з органами державної влади, органами місцевого самоврядування, органами адміністративно-господарського управління та контролю.

Антимонопольний комітет України та його територіальні відділення взаємодіють із засобами масової інформації та громадськими організаціями у роботі по запобіганню порушенням законодавства про захист економічної конкуренції, оприлюднюють у засобах масової інформації повідомлення про свою діяльність і прийняті рішення.

Органи влади, органи місцевого самоврядування, органи адміністративно-господарського управління та контролю зобов'язані погоджувати з Антимонопольним комітетом України, його територіальними відділеннями проекти нормативно-правових актів та інших рішень, які можуть вплинути на конкуренцію, зокрема щодо створення суб'єктів господарювання, встановлення і зміни правил їх поведінки на ринку, або такі, що можуть призвести до недопущення, усунення, обмеження чи спотворення конкуренції на відповідних ринках, а також одержувати дозвіл Антимонопольного комітету України на концентрацію у випадках, передбачених законом.

Стаття 20'. Відносини Антимонопольного комітету України з Верховною Радою України, Кабінетом Міністрів України

Антимонопольний комітет України щорічно до 15 березня наступного за звітним року подає до Верховної Ради України звіт про свою діяльність.

Верховна Рада України щорічно розглядає до 15 квітня звіт Антимонопольного комітету України, а також заслуховує доповіді, інформацію (повідомлення) Антимонопольного комітету України.

Антимонопольний комітет України в разі необхідності подає до комітетів Верховної Ради України пропозиції до законопроектів з питань, що належать до його компетенції.

Антимонопольний комітет України взаємодіє з Кабінетом Міністрів України в питаннях розроблення і здійснення програм економічного розвитку України.

Антимонопольний комітет України розробляє та подає до Кабінету Міністрів України проекти актів щодо пріоритетів і напрямів конкурентної політики на визначений період, узагальнює та аналізує інформацію про їх виконання.

Стаття 21. Повідомлення про порушення законодавства про захист економічної конкуренції

Органи державної влади, органи місцевого самоврядування, органи адміністративно-господарського управління та контролю, їх посадові особи зобов'язані передавати Антимонопольному комітету України та його територіальним відділенням відомості, що можуть свідчити про порушення законодавства про захист економічної конкуренції.

Стаття 22. Обов'язковість виконання розпоряджень, рішень та вимог органу Антимонопольного комітету України, голови територіального відділення Антимонопольного комітету України

Розпорядження, рішення та вимоги органу Антимонопольного комітету України, голови територіального відділення Антимонопольного комітету України, вимоги уповноважених ними працівників Антимонопольного комітету України, його територіального відділення в межах їх компетенції

є обов'язковими для виконання у визначені ними строки, якщо інше не передбачено законом.

Невиконання розпоряджень, рішень та вимог органу Антимонопольного комітету України, голови територіального відділення Антимонопольного комітету України, вимог уповноважених ними працівників Антимонопольного комітету України, його територіального відділення тягне за собою передбачену законом відповідальність.

Стаття 22¹. Обов'язок надання інформації

Суб'єкти господарювання, об'єднання, органи влади, органи місцевого самоврядування, органи адміністративно-господарського управління та контролю, інші юридичні особи, їх структурні підрозділи, філії, представництва, їх посадові особи та працівники, фізичні особи зобов'язані на вимогу органу Антимонопольного комітету України, голови територіального відділення Антимонопольного комітету України, уповноважених ними працівників Антимонопольного комітету України, його територіального відділення подавати документи, предмети чи інші носії інформації, пояснення, іншу інформацію, в тому числі з обмеженим доступом та банківську таємницю, необхідну для виконання Антимонопольним комітетом України, його територіальними відділеннями завдань, передбачених законодавством про захист економічної конкуренції.

Документи, статистична та інша інформація, необхідні для виконання завдань, передбачених законодавством про захист економічної конкуренції, надаються на вимогу органу Антимонопольного комітету України, голови територіального відділення Антимонопольного комітету України, уповноважених ними працівників Антимонопольного комітету України, його територіального відділення безкоштовно. Вимоги органу Антимонопольного комітету України, голови територіального відділення Антимонопольного комітету України можуть передбачати як одноразове, так і періодичне надання інформації.

Інформація з обмеженим доступом, одержана Антимонопольним комітетом України, його територіальними відділеннями у процесі здійснення своїх повноважень, використовується ними виключно з метою забезпечення виконання завдань, визначених законодавством про захист економічної конкуренції, і не підлягає розголошенню. Така інформація може бути надана органам слідства та суду відповідно до закону.

За розголошення комерційної таємниці працівники Антимонопольного комітету України, його територіальних відділень несуть відповідальність, встановлену законом.

Усні вимоги державного уповноваженого Антимонопольного комітету України, голови територіального відділення Антимонопольного комітету України, уповноважених ними працівників Антимонопольного комітету України, його територіального відділення, пояснення осіб та інші дії, вчинені на виконання цих усних вимог, фіксуються в протоколі, в якому зазначається також дата і місце його складання, прізвища державного уповноваженого Антимонопольного комітету України, голови територіального відділення Антимонопольного комітету України, уповноважених ними працівників Антимонопольного комітету України, його територіального відділення із зазначенням їх посад, прізвищ осіб, які надають пояснення.

Протокол підписується відповідно головуючим колегіального органу Антимонопольного комітету України, державним уповноваженим Антимонопольного комітету України, головою територіального відділення, уповноваженим ними працівником Антимонопольного комітету України, його територіального відділення та особами, до яких були звернені усні вимоги. Про відмову осіб, до яких були звернені усні вимоги підписати протокол, зазначається у протоколі. Особа має право надати пояснення і зауваження стосовно змісту протоколу, які додаються до протоколу, а також викласти мотиви своєї відмови від його підписання.

Стаття 22². Співробітництво Антимонопольного комітету України з компетентними органами інших держав

Антимонопольний комітет України на підставі міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, співпрацює з компетентними органами інших держав, зокрема шляхом обміну інформацією.

Антимонопольний комітет України може надавати компетентним органам інших держав та отримувати від них інформацію, зокрема з обмеженим доступом.

Надання інформації компетентним органам інших держав можливе лише в разі, якщо:

інформація буде використана конкурентним відомством виключно для виконання покладених на нього згідно із законодавством завдань;

відповідне конкурентне відомство може забезпечити такий режим доступу до інформації, який би не призвів до розкриття інформації для інших цілей чи її розголошення в будь-який спосіб, у тому числі шляхом несанкціонованого доступу.

Стаття 23. Процесуальні засади діяльності Антимонопольного комітету України

Діяльність щодо виявлення, запобігання та припинення порушень законодавства про захист економічної конкуренції, в тому числі законодавства про захист від недобросовісної конкуренції, проводиться Антимонопольним комітетом України, його органами та посадовими особами з дотриманням процесуальних засад, визначених законодавчими актами України про захист економічної конкуренції.

Порядок розгляду Антимонопольним комітетом України та його територіальними відділеннями справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції повинен забезпечувати дотримання прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб і держави.

Стаття 23¹. Слухання у справах про надання дозволу на узгоджені дії, концентрацію, про порушення законодавства про захист економічної конкуренції

Органи Антимонопольного комітету України, які розглядають справу про надання дозволу на узгоджені дії, концентрацію, про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, в тому числі про недобросовісну конкуренцію, до прийняття рішення по суті можуть проводити слухання у справі.

Слухання проводиться органом Антимонопольного комітету України, який розглядає справу, чи за дорученням голови цього органу одним або декількома його членами.

Орган Антимонопольного комітету України до слухання у справі залучає осіб, які беруть участь у розгляді справи, для надання ними пояснень, доводів та інших міркувань, необхідних для встановлення фактичних обставин справи.

У слуханні у справі беруть участь працівники Антимонопольного комітету України, його територіальних відділень, а в разі потреби залучаються експерти.

До слухання у справі можуть бути залучені інші особи, якщо заявник, а у справах про порушення законодавства про захист економічної конкуренції — заявник і відповідач не висловили проти цього обґрунтованих заперечень.

Орган Антимонопольного комітету України за власною ініціативою чи за заявою осіб, які беруть участь у розгляді справи, може провести повністю або частково закриті слухання у справі, якщо відкрите слухання може завдати шкоди інтересам держави, осіб, які беруть участь у розгляді справи, та інших осіб або перешкодити подальшому розгляду справи.

Порядок проведення слухання у справі визначається Антимонопольним комітетом України відповідно до цього Закону та інших актів законодавства з питань захисту економічної конкуренції.

Стаття 24. Надання рішень та розпоряджень органів Антимонопольного комітету України і голів його територіальних відділень

Рішення та розпорядження, що приймаються органами Антимонопольного комітету України, головами його територіальних відділень відповідно до законодавства про захист економічної конкуренції, надаються особам, які беруть участь у справі, у вигляді їх копій, посвідчених у порядку, встановленому законодавством.

Особливості порядку надання та оприлюднення рішень, розпоряджень встановлюються законодавством про захист економічної конкуренції.

Стаття 25. Звернення до суду

З метою захисту інтересів держави, споживачів та суб'єктів господарювання Антимонопольний комітет України, територіальні відділення Антимонопольного комітету України у зв'язку з порушенням законодавства про захист економічної конкуренції органами влади, юридичними чи фізичними особами подають заяви, позови, скарги до суду, в тому числі про:

визнання недійсними нормативно-правових та інших актів, зокрема рішень, наказів, розпоряджень, постанов тощо, органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю чи розірвання угоди в разі невиконання ними у встановлені строки рішень органів Антимонопольного комітету України про скасування або зміну актів, прийнятих органами влади, органами місцевого самоврядування, органами адміністративно-господарського управління та контролю, або про розірвання угоди;

стягнення не сплачених у добровільному порядку штрафів та пені;

припинення порушення законодавства про захист економічної конкуренції;

зобов'язання виконати рішення органів Антимонопольного комітету України;

безоплатне вилучення товарів з неправомірно використаним позначенням та (або) копій виробів іншого суб'єкта господарювання;

вилучення, накладення арешту на майно, документи, предмети, інші носії інформації у місцях проживання та інших володіннях особи;

з інших підстав, передбачених законом.

ГЛАВА V. Інші питання діяльності АНТИМОНОПОЛЬНОГО КОМІТЕТУ УКРАЇНИ

Стаття 26. Науково-методичне та інформаційне забезпечення діяльності Антимонопольного комітету України

Для підготовки рекомендацій з питань організації та діяльності Антимонопольного комітету України, методології і методики здійснення контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції, розробки пропозицій щодо його застосування та удосконалення, а також з інших питань Антимонопольний комітет України створює дорадчі органи, проводить техніко-економічні та наукові дослідження, залучає експертів та консультантів, готує кадри за спеціальними програмами.

Антимонопольний комітет України видає власні друковані органи, в яких висвітлюються питання діяльності Антимонопольного комітету України та конкурентної політики.

Стаття 27. Структура, гранична чисельність, штатний розпис, умови оплати праці, матеріально-побутового та іншого забезпечення

Структура, гранична чисельність працівників, штатний розпис Антимонопольного комітету України та його територіальних відділень затверджується Головою Антимонопольного комітету України в межах видатків згідно з кошторисом доходів і видатків.

Умови оплати праці працівників Антимонопольного комітету України та його територіальних відділень встановлюються Кабінетом Міністрів України відповідно до закону.

Стаття 28. Фінансування та матеріально-технічне забезпечення Антимонопольного комітету України

Фінансування Антимонопольного комітету України та його територіальних відділень здійснюється за рахунок коштів загального та спеціального фондів державного бюджету.

Обсяг асигнувань з державного бюджету на утримання Антимонопольного комітету України та його територіальних відділень, у тому числі розмір видатків на оплату праці їх працівників щорічно встановлюється Верховною Радою України окремим рядком під час затвердження державного бюджету.

Фінансування витрат на утримання Антимонопольного комітету України та його територіальних відділень відбувається шляхом перерахування Головним управлінням Державного казначейства України на їх по-

точні бюджетні рахунки коштів загального фонду державного бюджету відповідно до нормативу перерахувань. Розмір цього нормативу встановлюється Верховною Радою України під час затвердження державного бюджету на черговий рік.

Плата, що справляється для відшкодування витрат, пов'язаних із розглядом заяв про надання дозволу на узгоджені дії, концентрацію суб'єктів господарювання, висновків зараховуються до доходів спеціального фонду державного бюджету на спеціальний рахунок, не підлягають вилученню та використовуються за цільовим призначенням на фінансування діяльності Антимонопольного комітету України та його територіальних відділень, зокрема, на матеріально-технічне, в тому числі транспортне забезпечення, створення та розвиток інформаційно-аналітичної бази, видання друкованих органів Антимонопольного комітету України, підготовку, перепідготовку, підвищення кваліфікації та соціально-побутове забезпечення працівників Антимонопольного комітету України та його територіальних відділень.

Кошторис доходів і видатків Антимонопольного комітету України та його територіальних відділень, у тому числі обсяг асигнувань на утримання Антимонопольного комітету України та його територіальних відділень матеріально-побутового забезпечення, транспортного та медичного обслуговування, забезпечення соціальних гарантій та розмір фонду оплати праці працівників Комітету та його територіальних відділень, затверджується Антимонопольним комітетом України за поданням Голови Антимонопольного комітету України.

Транспортними і матеріально-технічними засобами Антимонопольний комітет України забезпечується за рахунок державного бюджету України в порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України.

Стаття 29. Охорона особистих і майнових прав працівників Антимонопольного комітету України

Працівники Антимонопольного комітету України при виконанні службових обов'язків є представниками державної влади. Їх особисті і майнові права охороняються законом нарівні з працівниками правоохоронних органів.

Життя і здоров'я працівників Антимонопольного комітету України та його територіальних відділень, службові обов'язки яких полягають у безпосередньому виконанні функцій, визначених статтею 2 Закону України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів», підлягають обов'язковому державному страхуванню за рахунок коштів державного бюджету на суму п'ятирічної заробітної плати за їх останньою посадою.

У разі заподіяння зазначеним особам у зв'язку з виконанням службових обов'язків каліцтва, поранення, контузії, травми, захворювання чи іншого стійкого ушкодження здоров'я, що виключає можливість продовження професійної діяльності, їм виплачується страхова сума у розмірі від річної до п'ятирічної заробітної плати за їх останньою посадою (залежно від ступеня втрати працездатності), а у разі загибелі (смерті) працівника внаслідок тілесного чи іншого ушкодження здоров'я, пов'язаного з вико-

нанням службових обов'язків, сім'ї загиблого виплачується страхова сума у розмірі п'ятирічної заробітної плати за його останньою посадою.

Збитки, завдані знищенням або пошкодженням майна працівнику Антимонопольного комітету України чи працівнику територіального відділення або членам його сім'ї у зв'язку з виконанням ним службових обов'язків, відшкодовуються в установленому законом порядку в повному обсязі за рахунок коштів державного бюджету з наступним стягненням цієї суми з винних осіб.

Порядок та умови обов'язкового державного страхування і перелік посад, які підлягають обов'язковому державному страхуванню, визначаються Кабінетом Міністрів України.

Стаття 29¹. Соціальні гарантії для Голови, його заступників та державних уповноважених Антимонопольного комітету України

Голові Антимонопольного комітету України, його заступникам та державним уповноваженим після закінчення строку їх повноважень надається попередня робота (посада), місце навчання, а у разі неможливості (ліквідація підприємства, установи, організації) — їм надається рівноцінна робота на іншому підприємстві, в установі, організації або вони зараховуються до резерву кадрів державної служби Антимонопольного комітету України за посадою, що відповідає їх професійному рівню, з урахуванням рангу державного службовця. На період працевлаштування за колишніми Головою, його заступниками та державними уповноваженими Антимонопольного комітету України зберігається середньомісячний заробіток, але не більше одного року.

Порядок виплати зазначених коштів визначається Кабінетом Міністрів України.

Положення цієї статті застосовуються, якщо вони не погіршують рівень соціальних гарантій, які випливають із статті 27 цього Закону.

Стаття 30. Посвідчення працівника Антимонопольного комітету України

Державні уповноважені, голови територіальних відділень, відповідальні працівники Антимонопольного комітету України та його територіальних відділень мають службове посвідчення. Положення про службове посвідчення працівника Антимонопольного комітету затверджується Президентом України.

Президент України
м. Київ
26 листопада 1993 року
№ 3659-ХП

Л. КРАВЧУК

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про захист економічної конкуренції

Із змінами і доповненнями, внесеними Законами України
від 16 квітня 2009 року № 1276-VI (останні зміни)

Цей Закон визначає правові засади підтримки та захисту економічної конкуренції, обмеження монополізму в господарській діяльності і спрямований на забезпечення ефективного функціонування економіки України на основі розвитку конкурентних відносин.

РОЗДІЛ I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Визначення термінів

Терміни, що вживаються в цьому Законі, мають таке значення:

економічна конкуренція (конкуренція) — змагання між суб'єктами господарювання з метою здобуття завдяки власним досягненням переваг над іншими суб'єктами господарювання, внаслідок чого споживачі, суб'єкти господарювання мають можливість вибирати між кількома продавцями, покупцями, а окремий суб'єкт господарювання не може визначити умови обороту товарів на ринку;

інформація — відомості в будь-якій формі й вигляді та збережені на будь-яких носіях (у тому числі листування, книги, помітки, ілюстрації (карти, діаграми, органіграми, малюнки, схеми тощо), фотографії, голограми, кіно-, відео-, мікрофільми, звукові записи, бази даних комп'ютерних систем або повне чи часткове відтворення їх елементів), пояснення осіб та будь-які інші публічно оголошені чи документовані відомості;

контроль — вирішальний вплив однієї чи декількох пов'язаних юридичних та/або фізичних осіб на господарську діяльність суб'єкта господарювання чи його частини, який здійснюється безпосередньо або через інших осіб, зокрема завдяки: праву володіння чи користування всіма активами чи їх значною частиною; праву, яке забезпечує вирішальний вплив на формування складу, результати голосування та рішення органів управління суб'єкта господарювання; укладенню договорів і контрактів, які дають можливість визначити умови господарської діяльності, давати обов'язкові до виконання вказівки або виконувати функції органу управління суб'єкта господарювання; заміщенню посади керівника, заступника керівника спостережної ради, правління, іншого наглядового чи виконавчого органу суб'єкта господарювання особою, яка вже обіймає одну чи кілька із зазначених посад в інших суб'єктах господарювання; обійманню більше половини посад членів спостережної ради, правління, інших наглядових чи виконавчих органів суб'єкта господарювання особами, які вже обіймають одну чи кілька із зазначених посад в іншому суб'єкті господарювання. Пов'язаними особами є юридичні та/або фізичні особи, які спільно або узгоджено здійснюють господарську діяльність, у тому числі спільно або узгоджено чинять вплив на господарську діяльність суб'єкта

господарювання. Зокрема, пов'язаними фізичними особами вважаються такі, які є подружжям, батьками та дітьми, братами та (або) сестрами;

малий та середній підприємець — суб'єкт господарювання, доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за останній фінансовий рік чи вартість активів якого не перевищує суми, еквівалентної 500 тисячам євро, визначеної за курсом Національного банку України, що діяв в останній день фінансового року, якщо на ринках, на яких діє цей підприємець, є конкуренти із значно більшою ринковою часткою;

монополізація — досягнення суб'єктом господарювання монопольного (домінуючого) становища на ринку товару, підтримання або посилення цього становища;

органи влади — міністерства та інші центральні органи виконавчої влади, Верховна Рада Автономної Республіки Крим та органи виконавчої влади Автономної Республіки Крим, державні органи, що здійснюють регулювання діяльності суб'єктів природних монополій, ринку цінних паперів, державні органи приватизації, Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення, місцеві органи виконавчої влади;

об'єднання — об'єднання юридичних та (або) фізичних осіб, у тому числі об'єднання підприємств, а також громадські організації;

органи адміністративно-господарського управління та контролю — суб'єкти господарювання, об'єднання, інші особи в частині виконання ними функцій управління або контролю в межах делегованих їм повноважень органів влади чи органів місцевого самоврядування;

органи Антимонопольного комітету України — Антимонопольний комітет України, постійно діючі та тимчасові адміністративні колегії Антимонопольного комітету України, державний уповноважений Антимонопольного комітету України, адміністративні колегії територіальних відділень Антимонопольного комітету України;

ринок товару (товарний ринок) — сфера обороту товару (взаємозамінних товарів), на який протягом певного часу і в межах певної території є попит і пропозиція;

суб'єкт господарювання — юридична особа незалежно від організаційно-правової форми та форми власності чи фізична особа, що здійснює діяльність з виробництва, реалізації, придбання товарів, іншу господарську діяльність, у тому числі яка здійснює контроль над іншою юридичною чи фізичною особою; група суб'єктів господарювання, якщо один або декілька з них здійснюють контроль над іншими. Суб'єктами господарювання визнаються також органи державної влади, органи місцевого самоврядування, а також органи адміністративно-господарського управління та контролю в частині їх діяльності з виробництва, реалізації, придбання товарів чи іншої господарської діяльності. Господарською діяльністю не вважається діяльність фізичної особи з придбання товарів народного споживання для кінцевого споживання;

товар — будь-який предмет господарського обороту, в тому числі продукція, роботи, послуги, документи, що підтверджують зобов'язання та права (зокрема цінні папери).

Стаття 2. Сфера застосування Закону

1. Цим Законом регулюються відносини органів державної влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю із суб'єктами господарювання; суб'єктів господарювання з іншими суб'єктами господарювання, із споживачами, іншими юридичними та фізичними особами у зв'язку з економічною конкуренцією.

2. Цей Закон застосовується до відносин, які впливають чи можуть вплинути на економічну конкуренцію на території України.

Стаття 3. Законодавство про захист економічної конкуренції

1. Законодавство про захист економічної конкуренції ґрунтується на нормах, установлених Конституцією України, і складається із цього Закону, законів України «Про Антимонопольний комітет України», «Про захист від недобросовісної конкуренції», інших нормативно-правових актів, прийнятих відповідно до цих законів.

2. Якщо міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, встановлено інші правила, ніж ті, що містяться у цьому Законі, то застосовуються правила міжнародного договору.

3. Особливості застосування законодавства про захист економічної конкуренції, зокрема щодо певних галузей промисловості, можуть бути встановлені виключно шляхом внесення змін до цього Закону.

Стаття 4. Державна політика у сфері розвитку економічної конкуренції та обмеження монополізму

1. Державна політика у сфері розвитку економічної конкуренції та обмеження монополізму в господарській діяльності, здійснення заходів щодо демонополізації економіки, фінансової, матеріально-технічної, інформаційної, консультативної та іншої підтримки суб'єктів господарювання, які сприяють розвитку конкуренції, здійснюється органами державної влади, органами місцевого самоврядування та органами адміністративно-господарського управління та контролю.

2. Суб'єкти господарювання, органи влади, органи місцевого самоврядування, а також органи адміністративно-господарського управління та контролю зобов'язані сприяти розвитку конкуренції та не вчиняти будь-яких неправомірних дій, які можуть мати негативний вплив на конкуренцію.

3. Органи державної влади, до компетенції яких належить забезпечення державного регулювання та управління у відповідних галузях економіки, проводять моніторинг ринків цих галузей з метою аналізу та прогнозування їх розвитку.

4. Державний контроль за додержанням законодавства про захист економічної конкуренції, захист інтересів суб'єктів господарювання та споживачів від його порушень здійснюються органами Антимонопольного комітету України.

5. Органи влади, органи місцевого самоврядування, органи адміністративно-господарського управління та контролю зобов'язані сприяти Антимонопольному комітету України у здійсненні його повноважень у сфері підтримки й захисту економічної конкуренції, обмеження монопо-

лізму та контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції.

6. З метою однакового застосування норм законодавства про захист економічної конкуренції, в тому числі законодавства про захист від недобросовісної конкуренції, Антимонопольний комітет України дає рекомендаційні роз'яснення з питань застосування цього законодавства.

РОЗДІЛ II. АНТИКОНКУРЕНТНІ УЗГОДЖЕНІ ДІЇ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ, ЗЛОВЖИВАННЯ МОНОПОЛЬНИМ (ДОМІНУЮЧИМ) СТАНОВИЩЕМ НА РИНКУ

Стаття 5. Узгоджені дії

1. Узгодженими діями є укладення суб'єктами господарювання угод у будь-якій формі, прийняття об'єднаннями рішень у будь-якій формі, а також будь-яка інша погоджена конкурентна поведінка (діяльність, бездіяльність) суб'єктів господарювання.

Узгодженими діями є також створення суб'єкта господарювання, об'єднання, метою чи наслідком створення якого є координація конкурентної поведінки між суб'єктами господарювання, що створили зазначений суб'єкт господарювання, об'єднання, або між ними та новоствореним суб'єктом господарювання, або вступ до такого об'єднання.

2. Особи, які чинять або мають намір чинити узгоджені дії, є учасниками узгоджених дій.

Стаття 6. Антиконтурентні узгоджені дії суб'єктів господарювання

1. Антиконтурентними узгодженими діями є узгоджені дії, які призвели чи можуть призвести до недопущення, усунення чи обмеження конкуренції.

2. Антиконтурентними узгодженими діями, зокрема, визнаються узгоджені дії, які стосуються:

- 1) встановлення цін чи інших умов придбання або реалізації товарів;
- 2) обмеження виробництва, ринків товарів, техніко-технологічного розвитку, інвестицій або встановлення контролю над ними;
- 3) розподілу ринків чи джерел постачання за територіальним принципом, асортиментом товарів, обсягом їх реалізації чи придбання, за колом продавців, покупців або споживачів чи за іншими ознаками;
- 4) спотворення результатів торгів, аукціонів, конкурсів, тендерів;
- 5) усунення з ринку або обмеження доступу на ринок (вихід з ринку) інших суб'єктів господарювання, покупців, продавців;
- 6) застосування різних умов до рівнозначних угод з іншими суб'єктами господарювання, що ставить останніх у невідгідне становище в конкуренції;
- 7) укладення угод за умови прийняття іншими суб'єктами господарювання додаткових зобов'язань, які за своїм змістом або згідно з торговими та іншими чесними звичаями в підприємницькій діяльності не стосуються предмета цих угод;
- 8) суттєвого обмеження конкурентоспроможності інших суб'єктів господарювання на ринку без об'єктивно виправданих на те причин.

3. Антиконтурентними узгодженими діями вважається також вчинення суб'єктами господарювання схожих дій (бездіяльності) на ринку товару, які призвели чи можуть призвести до недопущення, усунення чи обмеження конкуренції у разі, якщо аналіз ситуації на ринку товару спростовує наявність об'єктивних причин для вчинення таких дій (бездіяльності).

4. Вчинення антиконтурентних узгоджених дій забороняється і тягне за собою відповідальність згідно з законом.

5. Особа, що вчинила антиконтурентні узгоджені дії, але раніше за інших учасників цих дій добровільно повідомила про це Антимонопольний комітет України чи його територіальне відділення та надала інформацію, яка має суттєве значення для прийняття рішення у справі, звільняється від відповідальності за вчинення антиконтурентних узгоджених дій, передбаченої статтею 52 цього Закону.

Органи Антимонопольного комітету України на підставі вмотивованого клопотання в інтересах розслідування справи про порушення законодавства про захист економічної конкуренції забезпечують конфіденційність інформації про особу.

Не може бути звільнена від відповідальності особа, визначена у цій частині, якщо вона:

не вжила ефективних заходів стосовно припинення нею антиконтурентних узгоджених дій після повідомлення про них Антимонопольному комітету України;

була ініціатором чи забезпечувала керівництво антиконтурентними узгодженими діями;

не надала всіх доказів або інформації стосовно вчинення нею порушення, про які їй було відомо та які вона могла безперешкодно отримати.

Стаття 7. Узгоджені дії малих або середніх підприємців

Положення статті 6 цього Закону не застосовуються до будь-яких добровільних узгоджених дій малих або середніх підприємців щодо спільного придбання товарів, які не призводять до суттєвого обмеження конкуренції та сприяють підвищенню конкурентоспроможності малих або середніх підприємців.

Стаття 8. Узгоджені дії стосовно постачання та використання товарів

1. Положення статті 6 цього Закону не застосовуються до узгоджених дій щодо постачання чи використання товарів, якщо учасник узгоджених дій стосовно іншого учасника узгоджених дій встановлює обмеження на:

використання поставлених ним товарів чи товарів інших постачальників;

придбання в інших суб'єктів господарювання або продаж іншим суб'єктам господарювання чи споживачам інших товарів;

придбання товарів, які за своєю природою або згідно з торговими та іншими чесними звичаями у підприємницькій діяльності не належать до предмета угоди;

формування цін або інших умов договору про продаж поставленого товару іншим суб'єктам господарювання чи споживачам.

2. До узгоджених дій, передбачених частиною першою цієї статті, застосовуються положення статті 6 цього Закону, якщо такі узгоджені дії:

призводять до суттєвого обмеження конкуренції на всьому ринку чи в значній його частині, у тому числі монополізації відповідних ринків;
обмежують доступ на ринок інших суб'єктів господарювання;
призводять до економічно необґрунтованого підвищення цін або дефіциту товарів.

Стаття 9. Узгоджені дії стосовно прав інтелектуальної власності

1. Положення статті 6 цього Закону не застосовуються до угод про передачу прав інтелектуальної власності або про використання об'єкта права інтелектуальної власності в тій частині, в якій вони обмежують у здійсненні господарської діяльності сторону угоди, якій передається право, якщо ці обмеження не виходять за межі законних прав суб'єкта права інтелектуальної власності.

2. Вважається, що не виходять за межі прав, зазначених у частині першій цієї статті, обмеження стосовно обсягу прав, які передаються, строку та території дії дозволу на використання об'єкта права інтелектуальної власності, а також виду діяльності, сфери використання, мінімального обсягу виробництва.

Стаття 10. Узгоджені дії, які можуть бути дозволені

1. Узгоджені дії, передбачені статтею 6 цього Закону, можуть бути дозволені відповідними органами Антимонопольного комітету України, якщо їх учасники доведуть, що ці дії сприяють:

вдосконаленню виробництва, придбанню або реалізації товару;
техніко-технологічному, економічному розвитку;
розвитку малих або середніх підприємств;
оптимізації експорту чи імпорту товарів;
розробленню та застосуванню уніфікованих технічних умов або стандартів на товари;
раціоналізації виробництва.

2. Узгоджені дії, передбачені в частині першій цієї статті, не можуть бути дозволені органами Антимонопольного комітету України, якщо конкуренція суттєво обмежується на всьому ринку чи в значній його частині.

3. Кабінет Міністрів України може дозволити узгоджені дії, на які Антимонопольним комітетом України не було надано дозволу відповідно до частини другої цієї статті, якщо учасники узгоджених дій доведуть, що позитивний ефект для суспільних інтересів переважає негативні наслідки обмеження конкуренції.

4. Дозвіл згідно з частиною третьою цієї статті не може бути наданий, якщо:

учасники узгоджених дій застосовують обмеження, які не є необхідними для реалізації узгоджених дій;

обмеження конкуренції становить загрозу системі ринкової економіки.

5. Вчинення узгоджених дій, передбачених цією статтею, забороняється до отримання дозволу органів Антимонопольного комітету України або Кабінету Міністрів України.

Стаття 11. Типові вимоги до узгоджених дій

1. Антимонопольний комітет України може визначити типові вимоги до узгоджених дій, передбачених у статтях 7, 8, 9 і 10 цього Закону.

2. Узгоджені дії, що відповідають типовим вимогам до певних видів узгоджених дій, встановлених Антимонопольним комітетом України, дозволяються і не потребують дозволу органів Антимонопольного комітету України відповідно до частини першої статті 10 цього Закону, якщо про це прямо вказано в рішенні Антимонопольного комітету України про встановлення типових вимог.

Стаття 12. Монопольне (домінуюче) становище суб'єкта господарювання

1. Суб'єкт господарювання займає монопольне (домінуюче) становище на ринку товару, якщо:

на цьому ринку у нього немає жодного конкурента;

не зазнає значної конкуренції внаслідок обмеженості можливостей доступу інших суб'єктів господарювання щодо закупівлі сировини, матеріалів та збуту товарів, наявності бар'єрів для доступу на ринок інших суб'єктів господарювання, наявності пільг чи інших обставин.

2. Монопольним (домінуючим) вважається становище суб'єкта господарювання, частка якого на ринку товару перевищує 35 відсотків, якщо він не доведе, що зазнає значної конкуренції.

3. Монопольним (домінуючим) також може бути визнане становище суб'єкта господарювання, якщо його частка на ринку товару становить 35 або менше відсотків, але він не зазнає значної конкуренції, зокрема внаслідок порівняно невеликого розміру часток ринку, які належать конкурентам.

4. Вважається, що кожен із двох чи більше суб'єктів господарювання займає монопольне (домінуюче) становище на ринку товару, якщо стосовно певного виду товару між ними немає конкуренції або є незначна конкуренція і щодо них, разом узятих, виконується одна з умов, передбачених частиною першою цієї статті.

5. Монопольним (домінуючим) вважається також становище кожного з кількох суб'єктів господарювання, якщо стосовно них виконуються такі умови:

сукупна частка не більше ніж трьох суб'єктів господарювання, яким на одному ринку належать найбільші частки на ринку, перевищує 50 відсотків;

сукупна частка не більше ніж п'яти суб'єктів господарювання, яким на одному ринку належать найбільші частки на ринку, перевищує 70 відсотків — і при цьому вони не доведуть, що стосовно них не виконуються умови частини четвертої цієї статті.

Стаття 13. Зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку

1. Зловживанням монопольним (домінуючим) становищем на ринку є дії чи бездіяльність суб'єкта господарювання, який займає монопольне (домінуюче) становище на ринку, що призвели або можуть призвести до недопущення, усунення чи обмеження конкуренції, або ущемлення інтересів інших суб'єктів господарювання чи споживачів, які були б неможливими за умов існування значної конкуренції на ринку.

2. Зловживанням монопольним (домінуючим) становищем на ринку, зокрема, визнається:

1) встановлення таких цін чи інших умов придбання або реалізації товару, які неможливо було б встановити за умов існування значної конкуренції на ринку;

2) застосування різних цін чи різних інших умов до рівнозначних угод з суб'єктами господарювання, продавцями чи покупцями без об'єктивно виправданих на те причин;

3) обумовлення укладання угод прийняттям суб'єктом господарювання додаткових зобов'язань, які за своєю природою або згідно з торговими та іншими чесними звичаями у підприємницькій діяльності не стосуються предмета договору;

4) обмеження виробництва, ринків або технічного розвитку, що завдало чи може завдати шкоди іншим суб'єктам господарювання, покупцям, продавцям;

5) часткова або повна відмова від придбання або реалізації товару за відсутності альтернативних джерел реалізації чи придбання;

6) суттєве обмеження конкурентоспроможності інших суб'єктів господарювання на ринку без об'єктивно виправданих на те причин;

7) створення перешкод доступу на ринок (виходу з ринку) чи усунення з ринку продавців, покупців, інших суб'єктів господарювання.

3. Зловживання монополієм (домінуючим) становищем на ринку забороняється і тягне за собою відповідальність згідно з законом.

Стаття 14. Висновки щодо кваліфікації дій

З метою запобігання порушенням законодавства про захист економічної конкуренції, підвищення передбачуваності його застосування органи Антимонопольного комітету України можуть надавати суб'єктам господарювання на підставі наданої ними інформації висновки у формі рекомендаційних роз'яснень щодо відповідності дій суб'єктів господарювання положенням статей 6, 10 та 13 цього Закону.

РОЗДІЛ III. АНТИКОНКУРЕНТНІ ДІЇ ОРГАНІВ ВЛАДИ,

ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ, ОРГАНІВ

АДМІНІСТРАТИВНО-ГОСПОДАРЬСЬКОГО УПРАВЛІННЯ ТА КОНТРОЛЮ

Стаття 15. Антиконтурентні дії органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю

1. Антиконтурентними діями органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю є прийняття будь-яких актів (рішень, наказів, розпоряджень, постанов тощо), надання письмових чи усних вказівок, укладення угод або будь-які інші дії чи бездіяльність органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю (колегіального органу чи посадової особи), які призвели або можуть призвести до недопущення, усунення, обмеження чи спотворення конкуренції.

2. Антиконтурентними діями органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю, зокрема, визнаються:

заборона або перешкоджання створенню нових підприємств чи здійснення підприємництва в інших організаційних формах у будь-якій сфері діяльності, а також встановлення обмежень на здійснення окремих видів діяльності, на виробництво, придбання чи реалізацію певних видів товарів;

пряме або опосередковане примушення суб'єктів господарювання до вступу в асоціації, концерни, міжгалузеві, регіональні чи інші форми об'єднань або здійснення узгоджених дій концентрації суб'єктів господарювання в інших формах;

пряме або опосередковане примушення суб'єктів господарювання до пріоритетного укладення договорів, першочергової поставки товарів певному колу споживачів чи першочергового їх придбання у певних продавців;

будь-яка дія, спрямована на централізований розподіл товарів, а також розподіл ринків між суб'єктами господарювання за територіальним принципом, асортиментом товарів, обсягом їх реалізації чи закупівель або за колом споживачів чи продавців;

встановлення заборони на реалізацію певних товарів з одного регіону країни в іншому або надання дозволу на реалізацію товарів з одного регіону в іншому в певному обсязі чи за виконання певних умов;

надання окремим суб'єктам господарювання або групам суб'єктів господарювання пільг чи інших переваг, які ставлять їх у привілейоване становище стосовно конкурентів, що призводить або може призвести до недопущення, усунення, обмеження чи спотворення конкуренції;

дія, внаслідок якої окремим суб'єктам господарювання або групам суб'єктів господарювання створюються несприятливі чи дискримінаційні умови діяльності порівняно з конкурентами;

дія, якою встановлюються не передбачені законами України заборони та обмеження самостійності підприємств, у тому числі щодо придбання чи реалізації товарів, ціноутворення, формування програм діяльності та розвитку, розпорядження прибутком.

3. Вчинення антиконкурентних дій органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю забороняється і тягне за собою відповідальність згідно з законом.

Стаття 16. Заборона делегування повноважень органів влади та органів місцевого самоврядування

Органам влади та органам місцевого самоврядування забороняється делегування окремих владних повноважень об'єднанням, підприємствам та іншим суб'єктам господарювання, якщо це призводить або може призвести до недопущення, усунення, обмеження чи спотворення конкуренції.

Стаття 17. Заборона схилення до порушень законодавства про захист економічної конкуренції та їх легітиміації

Забороняються дії чи бездіяльність органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю (колегіального органу чи посадової особи), що полягають у схиленні суб'єктів господарювання, органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю до порушень законодавства про захист економічної конкуренції, створенні умов для вчинення таких порушень чи їх легітиміації.

РОЗДІЛ IV. ОБМЕЖУВАЛЬНА ТА ДИСКРИМІНАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ, ОБ'ЄДНАНЬ

Стаття 18. Обмежувальна діяльність суб'єктів господарювання, об'єднань

1. Суб'єктам господарювання, об'єднанням забороняється схилити інших суб'єктів господарювання до вчинення порушень законодавства про захист економічної конкуренції чи сприяти вчиненню таких порушень.

2. Суб'єктам господарювання, об'єднанням забороняється примушувати інших суб'єктів господарювання:

до антиконкурентних узгоджених дій, визначених статтею 6 цього Закону;

до узгоджених дій, визначених статтями 7, 8, 9 та 10 цього Закону;

до участі у концентрації суб'єктів господарювання, визначеної статтею 22 цього Закону.

Стаття 19. Неправомірне використання суб'єктом господарювання ринкового становища

1. Суб'єктам господарювання, які отримали дозвіл відповідних органів Антимонопольного комітету України на узгоджені дії відповідно до частини першої статті 10 цього Закону, суб'єктам господарювання, узгоджені дії яких дозволені згідно із статтями 7, 8 і 9 цього Закону, забороняється встановлювати щодо господарської діяльності суб'єктів господарювання обмеження, які, як правило, не застосовуються до інших суб'єктів господарювання, або застосовувати без об'єктивно виправданих причин різний підхід до різних суб'єктів господарювання.

2. Суб'єктам господарювання, які відповідно до частини третьої статті 10 цього Закону отримали дозвіл Кабінету Міністрів України на узгоджені дії незалежно від наявності в них монопольного становища, забороняється вчиняти дії, що вважаються зловживанням монопольним (домінуючим) становищем на ринку, відповідно до статті 13 цього Закону.

3. Суб'єктам господарювання, зазначеним у частині першій цієї статті, забороняється схилити інших суб'єктів господарювання до надання будь-яким суб'єктам господарювання без об'єктивних причин переважних умов у господарській діяльності.

4. Положення частин першої та третьої цієї статті застосовуються також до суб'єктів господарювання, якщо від них через відсутність альтернативних джерел отримання чи постачання певного виду товарів залежать малі або середні підприємці. Продавець певного виду товарів вважається таким, що залежить від покупця, якщо цей покупець отримує від такого продавця, крім традиційних торговельних знижок чи винагород в іншій формі, особливу винагороду, яку не отримують інші подібні покупці.

Стаття 20. Дискримінація конкурентів суб'єктами господарювання

Суб'єктам господарювання, що мають значно більший ринковий вплив порівняно з малими або середніми підприємцями, які є їх конкурентами,

забороняється створення перешкод у господарській діяльності малим або середнім підприємцям, зокрема вчинення дій, заборонених згідно з частинами першою та третьою статті 19 цього Закону.

Стаття 21. Обмежувальна діяльність об'єднань

1. Не допускається обмежувальна діяльність об'єднань шляхом відмови суб'єктів господарювання у прийнятті до такого об'єднання, яка ставить його у невідгідне становище в конкуренції, якщо така відмова є необґрунтованою і невиправданою.

2. Частина перша цієї статті застосовується до об'єднань, якщо стосовно них виконуються такі умови:

об'єднання може об'єднати всіх учасників певного ринку чи території; об'єднання створюється чи діє для досягнення цілей, що не передбачають отримання прибутку;

створення та діяльність об'єднання не призводить до економічної концентрації та антиконкурентних узгоджених дій згідно з цим Законом.

РОЗДІЛ V. КОНТРОЛЬ ЗА КОНЦЕНТРАЦІЮ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Стаття 22. Концентрація суб'єктів господарювання

1. З метою запобігання монополізації товарних ринків, зловживання монополюючим (домінуючим) становищем, обмеження конкуренції органи Антимонопольного комітету України здійснюють державний контроль за концентрацією суб'єктів господарювання (далі — концентрація).

2. Концентрацією визнається:

1) злиття суб'єктів господарювання або приєднання одного суб'єкта господарювання до іншого;

2) набуття безпосередньо або через інших осіб контролю одним або кількома суб'єктами господарювання над одним або кількома суб'єктами господарювання чи частинами суб'єктів господарювання, зокрема, шляхом:

а) безпосереднього або опосередкованого придбання, набуття у власність іншим способом активів у вигляді цілісного майнового комплексу або структурного підрозділу суб'єкта господарювання, одержання в управління, оренду, лізинг, концесію чи набуття в інший спосіб права користування активами у вигляді цілісного майнового комплексу або структурного підрозділу суб'єкта господарювання, в тому числі придбання активів суб'єкта господарювання, що ліквідується;

б) призначення або обрання на посаду керівника, заступника керівника спостережної ради, правління, іншого наглядового чи виконавчого органу суб'єкта господарювання особи, яка вже обіймає одну чи кілька з перелічених посад в інших суб'єктах господарювання, або створення ситуації, при якій більше половини посад членів спостережної ради, правління, інших наглядових чи виконавчих органів двох чи більше суб'єктів господарювання обіймають одні й ті самі особи;

в) підпункт «в» пункту 2 частини другої статті 22 виключено

3) створення суб'єкта господарювання двома і більше суб'єктами господарювання, який протягом тривалого періоду буде самостійно здійсню-

вати господарську діяльність, але при цьому таке створення не призводить до координації конкурентної поведінки між суб'єктами господарювання, що створили цей суб'єкт господарювання, або між ними та новоствореним суб'єктом господарювання.

4) безпосереднє або опосередковане придбання, набуття у власність іншим способом чи одержання в управління часток (акцій, паїв), що забезпечує досягнення чи перевищення 25 або 50 відсотків голосів у вищому органі управління відповідного суб'єкта господарювання.

3. Не вважаються концентрацією:

1) створення суб'єкта господарювання, метою чи внаслідок створення якого здійснюється координація конкурентної поведінки між суб'єктами господарювання, що створили зазначений суб'єкт господарювання, або між ними та новоствореним суб'єктом господарювання. Такі дії розглядаються як узгоджені дії відповідно до абзацу другого частини першої статті 5 цього Закону;

2) придбання часток (акцій, паїв) суб'єкта господарювання особою, основним видом діяльності якої є проведення фінансових операцій чи операцій з цінними паперами, якщо це придбання здійснюється з метою їх наступного перепродажу за умови, що зазначена особа не бере участі в голосуванні у вищому органі чи інших органах управління суб'єкта господарювання. У такому випадку наступний перепродаж має бути здійснений протягом одного року з дня придбання часток (акцій, паїв). На клопотання зазначених осіб із обґрунтуванням про неможливість здійснення наступного перепродажу органи Антимонопольного комітету України можуть прийняти рішення про продовження цього строку;

3) дії, які здійснюються між суб'єктами господарювання, пов'язаними відносинами контролю, у випадках, передбачених частиною другою цієї статті, крім випадків набуття такого контролю без отримання дозволу Антимонопольного комітету України, якщо необхідність отримання такого дозволу передбачена законом;

4) набуття контролю над суб'єктом господарювання або його частиною, в тому числі завдяки праву управління та розпорядження його майном арбітражним керуючим, службовою чи посадовою особою органу державної влади.

Стаття 23. Учасники концентрації суб'єктів господарювання

Учасниками концентрації визнаються:

суб'єкти господарювання, стосовно яких здійснюється або має здійснитися злиття, приєднання;

суб'єкти господарювання, які набувають або мають намір набути контроль над суб'єктом господарювання, та суб'єкти господарювання, щодо яких набувається або має набутися контроль;

суб'єкти господарювання, активи (майно), частки (акції, паї) яких набуваються у власність, одержуються в управління (користування), оренду, лізинг, концесію або мають набутися, та їх покупці (одержувачі), набувачі;

суб'єкти господарювання, що є або мають намір стати засновниками (учасниками) новостворюваного суб'єкта господарювання. У разі коли одним із засновників є орган виконавчої влади, орган місцевого самовря-

дування, орган адміністративно-господарського управління та контролю, учасником концентрації вважається також суб'єкт господарювання, активи (майно), частки (акції, паї) якого вносяться до статутного фонду новостворюваного суб'єкта господарювання;

фізичні та юридичні особи, пов'язані з учасниками концентрації, зазначеними в абзацах другою — п'ятою цієї статті, відносинами контролю, що дає підстави визнати відповідну групу осіб згідно із статтею 1 цього Закону єдиним суб'єктом господарювання.

Стаття 24. Випадки, в яких необхідне отримання дозволу на концентрацію суб'єктів господарювання

1. Концентрація може бути здійснена лише за умови попереднього отримання дозволу Антимонопольного комітету України чи адміністративної колегії Антимонопольного комітету України:

1) у випадках, передбачених частиною другою статті 22 цього Закону та іншими нормативно-правовими актами, коли сукупна вартість активів або сукупний обсяг реалізації товарів учасників концентрації, з урахуванням відносин контролю, за останній фінансовий рік, у тому числі за кордоном, перевищує суму, еквівалентну 12 мільйонам євро, визначену за офіційним валютним курсом, встановленим Національним банком України, що діяв в останній день фінансового року, і при цьому:

вартість (сукупна вартість) активів або обсяг (сукупний обсяг) реалізації товарів, у тому числі за кордоном, не менш як у двох учасників концентрації, з урахуванням відносин контролю, перевищує суму, еквівалентну 1 мільйону євро, визначену за курсом Національного банку України, що діяв в останній день фінансового року у кожного, та

вартість (сукупна вартість) активів або обсяг (сукупний обсяг) реалізації товарів в Україні хоча б одного учасника концентрації, з урахуванням відносин контролю, перевищує суму, еквівалентну 1 мільйону євро, визначену за курсом Національного банку України, що діяв в останній день фінансового року;

2) у випадках, передбачених частиною другою статті 22 цього Закону та іншими нормативно-правовими актами, незалежно від сукупної вартості активів або сукупного обсягу реалізації товарів учасників концентрації, коли:

частка на певному ринку товару будь-якого учасника концентрації або сукупна частка учасників концентрації, з урахуванням відносин контролю, перевищує 35 відсотків, та концентрація відбувається на цьому чи суміжному з ним ринку товару.

2. При розрахунку обсягів реалізації товарів учасників концентрації використовується сума доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за вирахуванням суми податку на додану вартість, акцизного збору, інших податків або зборів, базою для оподаткування в яких є оборот, за останній фінансовий звітний рік, що передував поданню заяви. Кошти, отримані від реалізації товарів у межах однієї групи суб'єктів господарювання, пов'язаних відносинами контролю, якщо такий облік ведеться, не враховуються.

3. Якщо учасниками концентрації виступають комерційні банки, для розрахунку вартості активів та обсягів реалізації використовується десята

частина вартості активів комерційного банку. У випадках, коли учасника концентрації є страховики, для розрахунку вартості активів страховика використовується сума неттоактивів, а для розрахунку обсягів реалізації товарів — сума доходів від страхової діяльності, визначених відповідно до законодавства України про страхову діяльність.

4. Порядок обчислення порогових показників, що використовуються для цієї статті, а також його особливості стосовно окремих категорій суб'єктів господарювання встановлюються Антимонопольним комітетом України.

5. Концентрація, яка потребує дозволу відповідно до частини першої цієї статті, забороняється до надання дозволу на її здійснення. До надання такого дозволу учасники концентрації зобов'язані утримуватися від дій, які можуть призвести до обмеження конкуренції та неможливості відновлення початкового стану.

Стаття 25. Підстави надання дозволу на концентрацію суб'єктів господарювання

1. Антимонопольний комітет України чи адміністративна колегія Антимонопольного комітету України надають дозвіл на концентрацію у разі, якщо вона не призводить до монополізації чи суттєвого обмеження конкуренції на всьому ринку чи в значній його частині.

2. Кабінет Міністрів України може дозволити концентрацію, на здійснення якої Антимонопольний комітет України не надав дозволу як на таку, що не відповідає умовам частини першої цієї статті, якщо позитивний ефект для суспільних інтересів зазначеної концентрації переважає негативні наслідки обмеження конкуренції.

3. Дозвіл згідно з частиною другою цієї статті не може бути наданий, якщо обмеження конкуренції, зумовлені концентрацією: не є необхідними для досягнення мети концентрації; становлять загрозу системі ринкової економіки.

РОЗДІЛ VI. РОЗГЛЯД ЗАЯВ ТА СПРАВ ПРО НАДАННЯ ДОЗВОЛУ НА УЗГОДЖЕНІ ДІЇ, КОНЦЕНТРАЦІЮ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Стаття 26. Подання заяви про надання дозволу на узгоджені дії, концентрацію суб'єктів господарювання

1. Учасники узгоджених дій, учасники концентрації, органи влади, органи місцевого самоврядування, органи адміністративно-господарського управління та контролю у порядку, встановленому Антимонопольним комітетом України, звертаються:

із заявою про надання дозволу на узгоджені дії — до Антимонопольного комітету України чи його територіальних відділень;

із заявою про надання дозволу на концентрацію — до Антимонопольного комітету України.

Учасники узгоджених дій, концентрації, органи влади, органи місцевого самоврядування, органи адміністративно-господарського управління та контролю подають спільну заяву. Інформація з обмеженим доступом, не-

обхідна для розгляду заяви, може подаватися до відповідних органів Антимонопольного комітету України цими особами окремо.

Зазначені особи можуть визначити особу, яка представляє їх інтереси та подає заяву.

Заява та додані до неї документи мають містити повну та достовірну інформацію.

У разі подання недостовірної інформації заявники несуть відповідальність згідно із статтею 52 цього Закону.

2. Заява вважається прийнятою до розгляду після 15 днів з дня її надходження, якщо протягом цього часу державний уповноважений Антимонопольного комітету України, голова його територіального відділення не повернули заявнику заяву із повідомленням, що вона та інші документи не відповідають встановленим Антимонопольним комітетом України вимогам і це перешкоджає її розгляду.

У разі, якщо учасник концентрації відмовляє іншому учаснику концентрації — заявнику у наданні документів та іншої інформації, необхідної для розгляду Антимонопольним комітетом України чи адміністративною колегією Антимонопольного комітету України заяви, державний уповноважений Антимонопольного комітету України на підставі звернення заявника приймає розпорядження про надання учасником концентрації такої інформації у визначений строк. Про прийняте розпорядження повідомляється заявнику. Заява вважається прийнятою до розгляду після отримання всієї інформації, передбаченої цим розпорядженням.

3. Якщо дозвіл на узгоджені дії було надано органами Антимонопольного комітету України на конкретно визначений строк, суб'єкти господарювання мають право звернутися до органів Антимонопольного комітету України із заявою про продовження дії дозволу. Така заява подається за три місяці до закінчення строку дії дозволу.

4. У разі, якщо узгоджені дії чи концентрація провадяться із застосуванням конкурсних процедур (торги, аукціони, конкурси, тендери тощо), заява може подаватися як до початку конкурсної процедури, так і після, але не пізніше тридцяти днів з дати оголошення переможця, якщо інше не передбачено законом.

5. Якщо суб'єкт господарювання вчиняє рівноцінні узгоджені дії з різними суб'єктами господарювання, заява може бути подана щодо однієї узгодженої дії за умови надання інформації щодо всіх інших учасників узгоджених дій у порядку, встановленому Антимонопольним комітетом України.

Стаття 27. Розгляд заяви про надання дозволу на узгоджені дії, концентрацію суб'єктів господарювання

1. Органи Антимонопольного комітету України розглядають заяву про надання дозволу на узгоджені дії протягом трьох місяців з дня прийняття її до розгляду відповідним органом Антимонопольного комітету України.

Заява про зміни в узгоджених діях, на які було отримано дозвіл органу Антимонопольного комітету України, що не змінюють кола учасників і не поширюються на інші товарні ринки, розглядається органами Антимонопольного комітету України протягом тридцяти днів.

Антимонопольний комітет України чи адміністративна колегія Анти-
монопольного комітету України розглядають заяву про надання дозволу
на концентрацію протягом тридцяти днів з дня прийняття її до розгляду
відповідним органом Антимонопольного комітету України.

2. Заява залишається без розгляду у випадку надходження від заявника
клопотання про відкликання заяви, про що приймається розпорядження
відповідних органів Антимонопольного комітету України.

3. Залишення заяви без розгляду не позбавляє заявника права зверну-
тися до Антимонопольного комітету України, його територіального відді-
лення з повторною заявою.

4. Інформація стосовно заявлених узгоджених дій, а саме щодо: орга-
нізаційно-правової форми учасників узгоджених дій, їх місцезнаходження
та їх представництв, філій, а також виду та змісту узгоджених дій може
бути опублікована в друкованих чи електронних засобах масової інфор-
мації або оприлюднена Антимонопольним комітетом України чи його те-
риторіальним відділенням в інший спосіб.

Крім того, може бути оприлюднена й інша інформація стосовно заяв-
лених узгоджених дій, а також інформація щодо концентрації, якщо така
інформація раніше була публічно оголошена або заявник не заперечує
проти такої публікації.

**Стаття 28. Прийняття рішень у заявах про надання дозволу на
узгоджені дії, концентрацію суб'єктів господарювання**

1. Якщо протягом строку розгляду заяви, передбаченого частиною пер-
шою статті 27 цього Закону, органи Антимонопольного комітету України не
розпочали розгляду справи про узгоджені дії чи концентрацію, рішення про
надання дозволу на узгоджені дії чи концентрацію вважається прийнятим.

2. Днем прийняття рішення про надання дозволу на узгоджені дії, концент-
рацію, відповідно до частини першої цієї статті, вважається останній день стро-
ку розгляду заяви, передбаченого частиною першою статті 27 цього Закону.

**Стаття 29. Надання попередніх висновків стосовно узгоджених
дій, концентрації суб'єктів господарювання**

1. Органи Антимонопольного комітету України надають суб'єктам го-
сподарювання, органам влади, органам місцевого самоврядування, орга-
нам адміністративно-господарського управління та контролю на підставі
заяви про надання попередніх висновків та доданої до неї інформації по-
передні висновки стосовно узгоджених дій; Антимонопольний комітет
України чи адміністративна колегія Антимонопольного комітету Украї-
ни — щодо концентрації.

Строк розгляду заяв про надання попередніх висновків стосовно узго-
джених дій, концентрації становить один місяць.

2. Попередні висновки відповідного органу Антимонопольного комі-
тету України надаються у формі листа, в якому зазначається про:
можливість надання дозволу на узгоджені дії, концентрацію;
можливість відмови в наданні дозволу на узгоджені дії, концентрацію;
необхідність чи відсутність необхідності одержання дозволу на узго-
джені дії, концентрацію;

недостатність інформації для будь-якого висновку.

3. Одержання попередніх висновків стосовно узгоджених дій, концентрації не звільняє учасників узгоджених дій, учасників концентрації, органи влади, органи місцевого самоврядування, органи адміністративно-господарського управління та контролю від необхідності звернутися до відповідних органів Антимонопольного комітету України із заявою про надання дозволу на узгоджені дії, концентрацію у випадках, передбачених статтями 10 та 24 цього Закону.

Стаття 30. Розгляд справи про узгоджені дії, концентрацію суб'єктів господарювання

1. У разі виявлення підстав для заборони узгоджених дій, концентрації, а також у разі необхідності проведення складного поглибленого дослідження чи експертизи відповідні органи Антимонопольного комітету України розпочинають розгляд справи про узгоджені дії чи концентрацію, про що приймається розпорядження та письмово повідомляється особа, яка подала заяву. Разом із повідомленням про початок розгляду справи надсилається перелік інформації, яку заявник повинен надати для прийняття органами Антимонопольного комітету України рішення у справі.

2. Органи Антимонопольного комітету України можуть запитувати у заявника (заявників) та інших осіб додаткову інформацію, якщо її відсутність перешкоджає розгляду справи, а також призначити експертизу в порядку, визначеному статтею 43 цього Закону.

3. Строк розгляду справи про узгоджені дії чи концентрацію не повинен перевищувати трьох місяців. Перебіг строку починається з дня подання заявником (заявниками) у повному обсязі інформації та отримання висновку експерта згідно з частинами першою та другою цієї статті. Якщо протягом строку розгляду справи органами Антимонопольного комітету України рішення не прийнято, вважається, що на узгоджені дії чи концентрацію надано дозвіл.

Днем прийняття рішення про надання дозволу на узгоджені дії, концентрацію вважається останній день строку розгляду справи, передбачений абзацом першим цієї частини.

4. Розгляд справи зупиняється у разі неможливості її розгляду до вирішення органом Антимонопольного комітету України, господарським судом пов'язаної з нею іншої справи або до вирішення державним органом пов'язаного з нею іншого питання та на час проведення експертизи. Про зупинення розгляду справи та його поновлення органами Антимонопольного комітету України приймається розпорядження, про що повідомляється заявнику.

Органи Антимонопольного комітету України поновлюють розгляд справи після усунення обставин, які зумовили його зупинення.

Перебіг строку розгляду справи зупиняється з дня зупинення розгляду справи. З дня поновлення розгляду перебіг строку розгляду справи продовжується.

5. У розгляді заяв, справ можуть брати участь треті особи, якщо рішення органів Антимонопольного комітету України може суттєво зачепити їх права та інтереси, охоронювані цим Законом.

Питання про залучення до участі у розгляді справи третіх осіб вирішуються органами Антимонопольного комітету України. Про залучення тре-

тьої особи органами Антимонопольного комітету України приймається розпорядження, про що повідомляються особи, які беруть участь у справі.

Стаття 31. Рішення у справах про узгоджені дії, концентрацію суб'єктів господарювання

1. За результатами розгляду справ про узгоджені дії, концентрацію приймається рішення:

Антимонопольним комітетом України — про надання дозволу на узгоджені дії; заборону узгоджених дій; надання дозволу на концентрацію; погодження установчих документів господарських товариств, об'єднань чи змін до них; заборону концентрації;

адміністративною колегією Антимонопольного комітету України — про надання дозволу на концентрацію; погодження установчих документів господарських товариств, об'єднань чи змін до них; надання дозволу на узгоджені дії, крім дозволів на підставі частини першої статті 10 цього Закону; заборону узгоджених дій;

державним уповноваженим Антимонопольного комітету України, відповідною адміністративною колегією територіального відділення Антимонопольного комітету України — про надання дозволу на узгоджені дії, крім дозволів на підставі частини першої статті 10 цього Закону; заборону узгоджених дій.

2. Рішення органів Антимонопольного комітету України про надання дозволу на узгоджені дії, концентрацію може бути обумовлено виконанням учасниками узгоджених дій, концентрації певних вимог і зобов'язань, які усувають або пом'якшують негативний вплив узгоджених дій, концентрації на конкуренцію. Такі умови і зобов'язання можуть стосуватися, зокрема, обмеження стосовно управління, користування чи розпорядження майном, а також зобов'язання суб'єкта господарювання здійснити відчуження майна.

Рішення про надання дозволу на узгоджені дії може бути надано на невизначений або конкретно визначений строк, який, як правило, не повинен перевищувати п'яти років.

3. Узгоджені дії, концентрація мають бути здійснені протягом року з дня прийняття рішення про надання дозволу на узгоджені дії, концентрацію, якщо більший строк не визначено у рішенні. Якщо узгоджені дії, концентрація у цей строк не здійснені, учасники узгоджених дій, концентрації мають подати нову заяву про отримання дозволу органів Антимонопольного комітету України на узгоджені дії, концентрацію.

4. Заявнику надсилається рішення, крім інформації з обмеженим доступом, а також визначеної відповідним державним уповноваженим, головою відділення інформації, розголошення якої може завдати шкоди інтересам інших осіб.

5. Органи Антимонопольного комітету України, які прийняли рішення, не мають права його скасувати або змінити, крім випадків, передбачених статтею 58 цього Закону. Вони мають право виправити допущені в рішенні описки чи явні арифметичні помилки, роз'яснити своє рішення, не змінюючи при цьому його змісту, а також прийняти додаткове рішення, якщо з якогось питання, що досліджувалося під час розгляду справи, не прийнято рішення.

6. Інформація про прийняті рішення за результатами розгляду заяв, справ про узгоджені дії, концентрацію може бути опублікована в «Офіційному віснику України», інших друкованих чи електронних засобах масової інформації або оприлюднена в інший спосіб.

Стаття 32. Підстави закриття розгляду справи про узгоджені дії, концентрацію суб'єктів господарювання

1. Розгляд справи про узгоджені дії, концентрацію суб'єктів господарювання підлягає закриттю без прийняття рішення по суті у разі:

надходження від заявника клопотання про відкликання заяви або про закриття розгляду справи;

неподання заявником інформації у визначений органами Антимонопольного комітету України, головою його територіальних відділень строк, якщо відсутність такої інформації перешкоджає розгляду справи.

2. Закриття розгляду справи не позбавляє заявника права звернутися до Антимонопольного комітету України, його територіального відділення з новою заявою про надання згоди на узгоджені дії, концентрацію.

Стаття 33. Порядок надання Кабінетом Міністрів України дозволу на узгоджені дії, концентрацію

1. У тридцятиденний строк від дня прийняття рішення Антимонопольним комітетом України про заборону узгоджених дій чи концентрації особи, визначені в частині першій статті 26 цього Закону, можуть звернутися до Кабінету Міністрів України із заявою про надання дозволу на відповідні узгоджені дії чи концентрацію на підставі частини третьої статті 10 або частини другої статті 25 цього Закону.

2. Кабінет Міністрів України приймає мотивоване рішення про надання дозволу на узгоджені дії, концентрацію або про відмову у наданні такого дозволу.

3. Рішення Кабінету Міністрів України про надання дозволу на узгоджені дії, концентрацію може містити певні вимоги та зобов'язання до учасників узгоджених дій концентрації, в тому числі стосовно вчинення ними певних дій. Такі вимоги та зобов'язання не можуть бути спрямовані на здійснення тривалого контролю за діяльністю учасників узгоджених дій, концентрації.

4. Порядок надання Кабінетом Міністрів України дозволу на узгоджені дії, концентрацію встановлюється Кабінетом Міністрів України та має, зокрема, передбачати:

створення комісії з числа незалежних експертів для оцінки позитивних і негативних наслідків узгоджених дій, концентрації;

встановлення порядку здійснення контролю за виконанням рішення про надання дозволу на узгоджені дії, концентрацію.

5. У разі втрати чинності рішенням Кабінету Міністрів України про надання дозволу на узгоджені дії, концентрацію чи визнання його недейсним в установленому порядку органи Антимонопольного комітету України приймають рішення про вжиття заходів з відновлення початкового становища чи інших заходів, які усувають або пом'якшують негативний вплив узгоджених дій, концентрації на конкуренцію.

Стаття 34. Плата для відшкодування витрат, пов'язаних із розглядом заяв

1. За подання заяв про надання дозволу на узгоджені дії, концентрацію, надання висновків відповідно до статей 14 та 29 цього Закону справляється плата в розмірах, передбачених частиною другою цієї статті.

2. Плата справляється:

із заяв про надання дозволу на концентрацію — у розмірі 300 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а в разі сплати суми збору відповідно до абзацу четвертого цієї частини за надання попередніх висновків з цих питань — у розмірі 220 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

із заяв про надання дозволу на узгоджені дії — у розмірі 150 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а в разі сплати суми збору відповідно до абзацу четвертого цієї частини за надання попередніх висновків з цих питань — у розмірі 70 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

із заяв про надання висновків відповідно до статей 14 та 29 цього Закону — у розмірі 80 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

за видачу додаткових примірників завірених копій рішень з питань, передбачених цією частиною, — у розмірі 0,5 неоподаткованого мінімуму доходів громадян за кожен примірник.

3. Плата зараховується до спеціального фонду Державного бюджету України як власні надходження Антимонопольного комітету України і використовується на потреби Антимонопольного комітету України та його територіальних відділень, якщо інше прямо не передбачено законом.

4. Неподання до Антимонопольного комітету України, його територіального відділення документа, що підтверджує сплату збору, є підставою для залишення заяви без руху на строк, визначений органом Антимонопольного комітету України, головою його територіального відділення. У разі несплати суми збору у строк, визначений органом Антимонопольного комітету України, головою його територіального відділення, заява залишається без розгляду, що не позбавляє заявника права звернутися до цього органу з повторною заявою.

5. Подання повторної заяви, в якій обставини, що характеризують узгоджені дії, концентрацію, суттєво не змінилися, не потребує повторного внесення плати.

**РОЗДІЛ VII. РОЗГЛЯД СПРАВ
ПРО ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА
ПРО ЗАХИСТ ЕКОНОМІЧНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ**

Стаття 35. Розгляд справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції

1. Розгляд справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції починається з прийняттям розпорядження про початок розгляду справи та закінчується прийняттям рішення у справі.

2. При розгляді справи про порушення законодавства про захист економічної конкуренції органи Антимонопольного комітету України:

збирають і аналізують документи, висновки експертів, пояснення осіб, іншу інформацію, що є доказом у справі, та приймають рішення у справі в межах своїх повноважень;

отримують пояснення осіб, які беруть участь у справі, або будь-яких осіб за їх клопотанням чи з власної ініціативи.

Стаття 36. Підстави для початку розгляду справи

1. Органи Антимонопольного комітету України розпочинають розгляд справи про порушення законодавства про захист економічної конкуренції за:

заявами суб'єктів господарювання, громадян, об'єднань, установ, організацій про порушення їх прав внаслідок дій чи бездіяльності, визначених цим Законом як порушення законодавства про захист економічної конкуренції;

поданнями органів державної влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю про порушення законодавства про захист економічної конкуренції;

власною ініціативою органів Антимонопольного комітету України.

У разі надходження від заявника клопотання про можливість настання негативних наслідків, пов'язаних із поданням заяви, та з метою захисту його інтересів розгляд справи про порушення законодавства про захист економічної конкуренції розпочинається за власною ініціативою органів Антимонопольного комітету України.

2. У випадках, коли дії чи бездіяльність, що містить ознаки порушення законодавства про захист економічної конкуренції не має відчутного впливу на умови конкуренції на ринку, заявнику може бути відмовлено у розгляді справи.

Стаття 37. Початок розгляду справи

1. У разі виявлення ознак порушення законодавства про захист економічної конкуренції, в тому числі наслідків такого порушення, органи Антимонопольного комітету України приймають розпорядження про початок розгляду справи.

2. Розпорядження про початок розгляду справи надсилається відповідачу протягом трьох робочих днів з дня його прийняття. У разі коли відповідач визначено після початку розгляду справи, йому протягом трьох робочих днів надсилається розпорядження про залучення до участі у справі як відповідача разом з розпорядженням про початок розгляду справи.

3. Повідомлення про початок розгляду справи надсилається заявнику та третім особам.

Стаття 38. Об'єднання і виділення справ, зупинення розгляду справи та його поновлення

1. Органи Антимонопольного комітету України можуть прийняти розпорядження про об'єднання кількох справ в одну або про виділення справи для окремого розгляду.

2. Розгляд справи може бути зупинено з власної ініціативи відповідного органу Антимонопольного комітету України чи за заявою особи, яка бере участь у справі, до завершення розгляду органом Антимонопольного комітету України, господарським судом пов'язаної з цією справою іншої справи або до вирішення державним органом пов'язаного з нею іншого

питання. Про зупинення розгляду справи та його поновлення приймається розпорядження.

Стаття 39. Особи, які беруть участь у справі

1. Особами, які беруть участь у справі, визнаються: сторони, треті особи, їх представники.

2. Сторонами у справі є відповідач і заявник (у разі якщо справу розпочато за відповідною заявою).

Заявником є особа, яка подала заяву, подання про порушення законодавства про захист економічної конкуренції.

Відповідачем є особа, щодо якої здійснюється розгляд справи про порушення законодавства про захист економічної конкуренції.

Третьою особою є особа, залучена до участі у справі у зв'язку з тим, що рішення може суттєво зачепити її права та інтереси, охоронювані цим Законом. Про визнання третьою особою органами Антимонопольного комітету України приймається розпорядження, про що повідомляються особи, які беруть участь у справі.

3. Встановивши, що як відповідач до участі у справі повинна бути залучена інша особа, органами Антимонопольного комітету України приймається розпорядження про заміну відповідача або про залучення до участі у справі співвідповідачів, про що повідомляються особи, які беруть участь у справі.

Стаття 40. Права і обов'язки осіб, які беруть участь у справі

1. Особи, які беруть (брали) участь у справі, мають право:

ознайомлюватися з матеріалами справи (крім інформації з обмеженим доступом, а також інформації, розголошення якої може завдати шкоди інтересам інших осіб, які беруть (брали) участь у справі, або перешкодити подальшому розгляду справи);

наводити докази, подавати клопотання, усні й письмові пояснення (заперечення), пропозиції щодо питань, які виносяться на експертизу;

одержувати копії рішень у справі (витяги з них, крім інформації з обмеженим доступом, а також інформації, розголошення якої може завдати шкоди інтересам інших осіб, які брали участь у справі);

оскаржувати рішення в порядку, визначеному законом.

2. Особи, які беруть участь у справі, зобов'язані добросовісно користуватися належними їм правами.

Стаття 41. Забезпечення доказів

1. Доказами у справі можуть бути будь-які фактичні дані, які дають можливість встановити наявність або відсутність порушення.

Ці дані встановлюються такими засобами: поясненнями сторін і третіх осіб, поясненнями службових осіб та громадян, письмовими доказами, речовими доказами і висновками експертів.

Усні пояснення сторін, третіх осіб, службових чи посадових осіб та громадян, які містять дані, що свідчать про наявність чи відсутність порушення, фіксуються у протоколі.

2. Збір доказів здійснюється Антимонопольним комітетом України, його територіальними відділеннями незалежно від місцезнаходження доказів.

3. Особи, які беруть участь у справі, мають право надавати докази та доводити їх достовірність (об'єктивність).

Стаття 42. Строк давності притягнення до відповідальності за порушення законодавства про захист економічної конкуренції

1. Суб'єкт господарювання не може бути притягнений до відповідальності за порушення законодавства про захист економічної конкуренції, якщо минув строк давності притягнення до відповідальності.

Строк давності притягнення до відповідальності за порушення законодавства про захист економічної конкуренції становить п'ять років з дня вчинення порушення, а в разі триваючого порушення — з дня закінчення вчинення порушення.

Строк давності притягнення до відповідальності за порушення законодавства про захист економічної конкуренції, передбачені пунктами 13 — 16 статті 50 цього Закону, становить три роки з дня вчинення порушення, а в разі триваючого порушення — з дня закінчення вчинення порушення.

2. Перебіг строку давності зупиняється на час розгляду органами Антимонопольного комітету України справи про порушення законодавства про захист економічної конкуренції.

Стаття 43. Забезпечення проведення експертизи

1. Органи Антимонопольного комітету України за власною ініціативою чи за клопотанням особи, яка бере участь у справі, мають право призначати експертизу, про що приймається розпорядження.

2. Призначаючи експертизу та встановлюючи коло питань, що слід поставити перед експертами, відповідний орган Антимонопольного комітету України зобов'язаний врахувати пропозиції сторін та інших осіб, які беруть участь у справі. Відхилення питань, запропонованих особами, які беруть участь у справі, орган Антимонопольного комітету України повинен мотивувати. У розпорядженні про призначення експертизи зазначаються питання, на які потрібні висновки експертів, та особа, яка буде проводити експертизу.

3. Експертиза проводиться експертами відповідних установ або іншими спеціалістами. Експертом може бути призначена будь-яка особа, яка володіє необхідними знаннями для дачі висновку.

4. Орган Антимонопольного комітету України, якщо це необхідно для дачі висновку, може надати експерту для ознайомлення матеріали справи. При цьому експерт не має права розголошувати інформацію з обмеженим доступом, а також інформацію, розголошення якої може завдати шкоди інтересам інших осіб, які беруть (брали) участь у справі, або перешкодити подальшому розгляду справи, що міститься в матеріалах справи.

5. Експерт має право заявляти клопотання про надання матеріалів, необхідних для дачі висновку, та вказувати у висновку на обставини, які мають значення для справи, але щодо яких йому не було поставлено питань. Експерт має право відмовитися від дачі висновку, якщо наданих йому матеріалів недостатньо або якщо він не має необхідних знань для виконання покладеного на нього обов'язку.

6. У разі необхідності проведення додаткових досліджень, а також у разі суперечливості висновків кількох експертів орган Антимонопольного комітету України може призначити додаткову або повторну експертизу.

7. Експерт за розголошення інформації з обмеженим доступом чи іншої інформації, розголошення якої заборонено, дачу неправдивого висновку або за відмову без поважних причин від виконання покладених на нього обов'язків несе кримінальну відповідальність відповідно до закону.

8. Витрати на проведення експертизи відшкодовуються за рахунок особи, яка вчинила порушення законодавства про захист економічної конкуренції. У разі відмови у відшкодуванні зазначених витрат особа, яка понесла ці витрати, може звернутися до господарського суду із заявою про їх відшкодування.

Стаття 44. Вилучення доказів, накладення арешту

1. Вилучення письмових та речових доказів, зокрема документів, предметів чи інших носіїв інформації, що можуть бути доказами чи джерелом доказів у справі про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, проводиться на підставі розпорядження державного уповноваженого Антимонопольного комітету України чи голови територіального відділення особи або уповноваженими ними працівниками Антимонопольного комітету України, його територіального відділення у випадках, якщо:

докази не було надано і є достатні підстави вважати, що документи, предмети чи інші носії інформації, які можуть бути доказами чи джерелом доказів у справі, знаходяться у певному місці;

існує загроза, що відповідні документи, предмети чи інші носії інформації можуть бути знищені.

2. У разі вилучення оригіналів письмових доказів Антимонопольний комітет України чи його територіальне відділення на клопотання особи, в якій вилучено відповідні докази, протягом трьох днів з дня внесення клопотання надає цій особі завірені копії цих доказів. Завірені Антимонопольним комітетом України чи його територіальним відділенням копії письмових доказів мають силу оригіналу при пред'явленні їх іншим особам.

3. Якщо вилучення письмових доказів утруднено, наприклад через їх численність або внаслідок того, що тільки частина з них має значення для справи, уповноважені працівники Антимонопольного комітету України чи його територіальних відділень можуть отримувати витяги з них, засвідчені в установленому порядку особою, якій належать документи.

За клопотанням осіб, у яких було вилучено оригінали письмових доказів, ці докази можуть бути повернені після закінчення строку оскарження відповідного рішення органу Антимонопольного комітету України до господарського суду. У матеріалах відповідної справи залишається копія письмового доказу, засвідчена в установленому порядку особою, якій повертається оригінал.

В окремих випадках речові докази після огляду та дослідження їх відповідним органом Антимонопольного комітету України можуть бути повернуті за клопотанням осіб, від яких вони були одержані, до закінчення розгляду справи, якщо задоволення такого клопотання можливе без шкоди для розгляду справи.

4. У разі, коли вилучити докази немає можливості, державний уповноважений, голова територіального відділення Антимонопольного комітету України чи уповноважені ними працівники Антимонопольного комітету України, його територіального відділення накладають арешт на предмети, документи, інші носії інформації, що можуть бути доказами чи джерелом доказів у справі.

5. Вилучення чи накладення арешту на майно, предмети, документи, інші носії інформації проводиться у робочий час незалежно від їх місцезнаходження, в тому числі в службових приміщеннях та транспортних засобах, що належать суб'єкту господарювання, на робочих місцях працівників на підставі розпорядження державного уповноваженого чи голови територіального відділення Антимонопольного комітету України; у місцях проживання та інших володіннях осіб — на підставі рішення господарського суду.

Про вилучення чи накладення арешту на майно, предмети, документи, інші носії інформації складається протокол, в якому зазначаються дата його складання, прізвище та посада особи, яка провела вилучення, наклала арешт, перелік вилучених чи тих, на які накладено арешт, предметів, документів, інших носіїв інформації чи майна. Протокол підписується двома уповноваженими працівниками Антимонопольного комітету України, його територіальних відділень, які провели вилучення, наклали арешт. Протокол також підписують особи, які були присутніми при вилученні, накладенні арешту.

У разі відмови осіб від підписання протоколу в ньому робиться запис про це. Особа має право подати пояснення і зауваження стосовно змісту протоколу, які додаються до протоколу, а також викласти мотиви своєї відмови від його підписання.

Копія протоколу про вилучення, накладення арешту надається суб'єкту господарювання, документи, предмети, інші носії інформації у якого були вилучені, арештовані, або вручається представнику суб'єкта господарювання.

6. Повернення вилучених предметів, документів, інших носіїв інформації оформляється протоколом у порядку, встановленому для вилучення.

Про повернення чи зняття арешту з майна, предметів, документів, інших носіїв інформації державний уповноважений Антимонопольного комітету України, голова територіального відділення Антимонопольного комітету України приймає розпорядження.

7. Антимонопольний комітет України, його територіальні відділення забезпечують зберігання письмових та речових доказів.

За утаювання, розтрату чи втрату предметів, документів, інших носіїв інформації особи, яким вони передані на зберігання, несуть відповідальність, передбачену законом.

Стаття 45. Сприяння проведенню розгляду справи про порушення законодавства про захист економічної конкуренції

Для забезпечення проведення розгляду справи про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, зокрема виконання дій, передбачених статтею 44 цього Закону, органи внутрішніх справ, митні ор-

гани та інші правоохоронні органи зобов'язані надавати у межах наданих їм прав допомогу Антимонопольному комітету України, його територіальним відділенням.

Стаття 46. Рекомендації органів Антимонопольного комітету України

1. Органи Антимонопольного комітету України мають право надавати рекомендації органам влади, органам місцевого самоврядування, органам адміністративно-господарського управління та контролю, суб'єктам господарювання, об'єднанням стосовно припинення дій, які містять ознаки порушення законодавства про захист економічної конкуренції, усунення причин виникнення цих порушень і умов, що їм сприяють, а у разі, якщо порушення припинено, — щодо вжиття заходів для усунення наслідків цих порушень. Рекомендації надаються у формі листа.

2. Рекомендації органів Антимонопольного комітету України підлягають обов'язковому розгляду органами чи особами, яким вони надані. Про результати їх розгляду Антимонопольному комітету України, його територіальному відділенню повідомляється у десятиденний строк з дня отримання рекомендацій, якщо органами Антимонопольного комітету України не продовжено цей строк.

3. За умови виконання положень рекомендацій у разі, якщо порушення не призвело до суттєвого обмеження чи спотворення конкуренції, не завдало значних збитків окремим особам чи суспільству та вжито відповідних заходів для усунення наслідків порушення, провадження у справі про порушення законодавства про захист економічної конкуренції не розпочинається, а розпочате провадження закривається.

Стаття 47. Попереднє рішення у справі

1. У процесі розгляду справи органи Антимонопольного комітету України за поданою суб'єктом господарювання заявою про вжиття заходів для відвернення негативних та непоправних наслідків для суб'єктів господарювання внаслідок порушення законодавства про захист економічної конкуренції можуть прийняти попереднє рішення про:

заборону особі (відповідачу), в діях якої вбачаються ознаки порушення, вчиняти певні дії, в тому числі про блокування цінних паперів;

обов'язкове вчинення певних дій, якщо невідкладне вчинення цих дій є необхідним виходячи із законних прав та інтересів інших осіб.

2. Попереднє рішення може бути оскаржене в порядку, визначеному статтею 60 цього Закону, у п'ятнадцятиденний строк з дня його одержання. Цей строк не може бути поновлено.

3. У разі закриття розгляду справи у зв'язку з недоведенням вчинення порушення відповідач може звернутися до господарського суду про відшкодування йому суб'єктом господарювання, який подав заяву відповідно до частини першої цієї статті, збитків, завданих у зв'язку з прийняттям попереднього рішення.

4. Попереднє рішення, якщо в ньому не зазначено коротший строк, втрачає чинність з дня отримання відповідачем рішення, прийнятого за результатами розгляду справи.

Стаття 48. Рішення у справах про порушення законодавства про захист економічної конкуренції

1. За результатами розгляду справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції органи Антимонопольного комітету України приймають рішення, в тому числі про:

визнання вчинення порушення законодавства про захист економічної конкуренції;

припинення порушення законодавства про захист економічної конкуренції;

зобов'язання органу влади, органу місцевого самоврядування, органу адміністративно-господарського управління та контролю скасувати або змінити прийняте ним рішення чи розірвати угоди, визнані антиконкурентними діями органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю;

визнання суб'єкта господарювання таким, що займає монопольне (домінуюче) становище на ринку;

примусовий поділ суб'єкта господарювання, що займає монопольне (домінуюче) становище на ринку;

накладення штрафу;

блокування цінних паперів;

усунення наслідків порушень законодавства про захист економічної конкуренції;

скасування дозволу на узгоджені дії у разі вчинення дій, заборонених згідно із статтею 19 цього Закону;

оприлюднення відповідачем за власні кошти офіційної інформації Антимонопольного комітету України чи його територіального відділення стосовно рішення, прийнятого у справі про порушення, в тому числі опублікування рішень у повному обсязі (за вилученням інформації з обмеженим доступом, а також визначеної відповідним державним уповноваженим, головою територіального відділення інформації, розголошення якої може завдати шкоди інтересам інших осіб, які брали участь у справі), у строк і спосіб, визначені цим рішенням або законодавством;

закриття провадження у справі.

2. Органи Антимонопольного комітету України, які прийняли рішення, не мають права його скасувати або змінити, крім випадків, передбачених статтею 58 цього Закону. Вони можуть виправити допущені в рішенні описки чи явні арифметичні помилки, роз'яснити своє рішення, не змінюючи при цьому його змісту, а також прийняти додаткове рішення, якщо з якогось питання, що досліджувалося під час розгляду справи, не прийнято рішення.

3. З метою захисту суспільних інтересів чи відвернення негативних або непоправних наслідків для суб'єктів господарювання органи Антимонопольного комітету України приймають рішення про визнання рішення, прийнятого відповідно до частини першої цієї статті, частини першої статті 30 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції», таким, дія якого не зупиняється у зв'язку з:

порушенням господарським судом провадження у справі про визнання його недійсним;

переглядом відповідного рішення (постанови) господарського суду.

Рішення органу Антимонопольного комітету України, передбачене цією частиною, може бути прийняте за заявою осіб, які беруть участь у справі, чи з власної ініціативи органів Антимонопольного комітету України. Таке рішення може прийматись як перед поданням відповідної заяви до господарського суду, так і після подання такої заяви, якщо господарським судом не зупинено дію рішення органу Антимонопольного комітету України, що оскаржується.

Стаття 49. Підстави закриття розгляду справи про порушення законодавства про захист економічної конкуренції

Розгляд справи про порушення законодавства про захист економічної конкуренції підлягає закриттю без прийняття рішення по суті, якщо:

- справа не підлягає розгляду в Антимонопольному комітеті України, його територіальному відділенні;
- не встановлено відповідача або його місцезнаходження;
- відповідача — юридичну особу ліквідовано;
- вже розглянуто чи розглядається органами Антимонопольного комітету України справа з тих же підстав щодо того самого відповідача;
- не доведено вчинення порушення;
- є інші підстави, передбачені законом.

**Розділ VIII. Відповідальність за порушення
законодавства про захист економічної конкуренції**

Стаття 50. Порушення законодавства про захист економічної конкуренції

Порушеннями законодавства про захист економічної конкуренції є:

- 1) антиконкурентні узгоджені дії;
- 2) зловживання монополієм (домінуючим) становищем;
- 3) антиконкурентні дії органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю;
- 4) невиконання рішення, попереднього рішення органів Антимонопольного комітету України або їх виконання не в повному обсязі;
- 5) здійснення учасниками узгоджених дій — суб'єктами господарювання дій, заборонених згідно з частиною п'ятою статті 10 цього Закону;
- 6) делегування повноважень органів влади чи органів місцевого самоврядування у випадках, заборонених згідно із статтею 16 цього Закону;
- 7) вчинення дій, заборонених згідно із статтею 17 цього Закону;
- 8) обмежувальна та дискримінаційна діяльність, заборонена згідно із частиною другою статті 18, статтями 19 і 20 цього Закону;
- 9) обмежувальна діяльність, заборонена згідно із частиною першою статті 18 цього Закону;
- 10) недотримання умов, передбачених пунктом 22 частини третьої статті 22 цього Закону;

11) порушення положень погоджених з органами Антимонопольного комітету України установчих документів суб'єкта господарювання, створеного в результаті концентрації, якщо це призводить до обмеження конкуренції;

12) концентрація без отримання відповідного дозволу органів Антимонопольного комітету України, у разі якщо наявність такого дозволу необхідна;

13) неподання інформації Антимонопольному комітету України, його територіальному відділенню у встановлені органами Антимонопольного комітету України, головою його територіального відділення чи нормативно-правовими актами строки;

14) подання інформації в неповному обсязі Антимонопольному комітету України, його територіальному відділенню у встановлені органами Антимонопольного комітету України, головою його територіального відділення чи нормативно-правовими актами строки;

15) подання недостовірної інформації Антимонопольному комітету України, його територіальному відділенню;

16) створення перешкод працівникам Антимонопольного комітету України, його територіального відділення у проведенні перевірок, огляду, вилученні чи накладенні арешту на майно, документи, предмети чи інші носії інформації;

17) надання рекомендацій суб'єктами господарювання, об'єднаннями, органами влади, органами місцевого самоврядування, органами адміністративно-господарського управління та контролю, що схиляють до вчинення порушень законодавства про захист економічної конкуренції чи сприяють вчиненню таких порушень;

18) обмеження в господарській діяльності суб'єкта господарювання у відповідь на те, що він звернувся до Антимонопольного комітету України, його територіального відділення із заявою про порушення законодавства про захист економічної конкуренції;

19) невиконання учасниками узгоджених дій, концентрації вимог і зобов'язань, якими було обумовлене рішення про надання дозволу на узгоджені дії, концентрацію;

20) обмежувальна діяльність об'єднань, заборонена згідно зі статтею 21 цього Закону.

Стаття 51. Види відповідальності

Порушення законодавства про захист економічної конкуренції тягне за собою відповідальність, встановлену законом.

Стаття 52. Штрафи

1. Органи Антимонопольного комітету України накладають штрафи на об'єднання, суб'єктів господарювання:

юридичних осіб;

фізичних осіб;

групу суб'єктів господарювання — юридичних та/або фізичних осіб, що відповідно до статті 1 цього Закону визнається суб'єктом господарювання, у випадках, передбачених частиною четвертою цієї статті.

2. За порушення, передбачені:

пунктами 1, 2 та 4 статті 50 цього Закону, накладаються штрафи у розмірі до десяти відсотків доходу (виручки) суб'єкта господарювання від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за останній звітний рік, що передував року, в якому накладається штраф. У разі наявності незаконно одержаного прибутку, який перевищує десять відсотків зазначеного доходу

ду (виручки), штраф накладається у розмірі, що не перевищує потрійного розміру незаконно одержаного прибутку. Розмір незаконно одержаного прибутку може бути обчислено оціночним шляхом;

пунктами 5, 8, 10, 11, 12 та 19 статті 50 цього Закону, накладаються штрафи у розмірі до п'яти відсотків доходу (виручки) суб'єкта господарювання від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за останній звітний рік, що передував року, в якому накладається штраф;

пунктами 9, 13 — 16 та 18 статті 50 цього Закону, накладаються штрафи у розмірі до одного відсотка доходу (виручки) суб'єкта господарювання від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за останній звітний рік, що передував року, в якому накладається штраф.

3. Доход (виручка) суб'єкта господарювання від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) визначається як сумарна вартість доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) усіх юридичних та фізичних осіб, що входять до групи, яка визнається суб'єктом господарювання відповідно до статті 1 цього Закону.

4. У разі, коли декілька юридичних та/або фізичних осіб — суб'єктів господарювання, які входять до групи, що визнається суб'єктом господарювання, вчинили діяння (дії, бездіяльність), які призвели до порушення законодавства про захист економічної конкуренції зазначеним суб'єктом господарювання, та/або мають права, без яких вчинення порушення було б неможливим, та/або отримали чи можуть отримати переваги у конкуренції чи інші вигоди, штраф накладається на суб'єкт господарювання в особі юридичних та/або фізичних осіб, які вчинили наведені діяння (дії, бездіяльність) або отримали чи можуть отримати наведені вигоди. Під вигодою вважається, зокрема, можливість впливати на діяльність інших юридичних та/або фізичних осіб — суб'єктів господарювання, одержання частини їх прибутку.

5. Якщо доходу (виручки) немає або відповідач на вимогу органів Антимонопольного комітету України, голови його територіального відділення не надав розмір доходу (виручки), штраф, передбачений абзацом другою частини другої цієї статті, накладається у розмірі до двадцяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян; штраф, передбачений абзацом третьою частини другої цієї статті, — у розмірі до десяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян; штраф, передбачений абзацом четвертою частини другої цієї статті, — у розмірі до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

У разі потреби розмір доходу (виручки) може бути визначений органами Антимонопольного комітету України на підставі адміністративної інформації, отриманої з інших джерел.

6. Рішення про накладення штрафів у розмірах понад одну тисячу неоподатковуваних мінімумів доходів громадян приймаються виключно Антимонопольним комітетом України, адміністративною колегією Антимонопольного комітету України на їх засіданнях.

7. У разі, якщо суб'єкт господарювання працював менше одного року, розмір штрафу обчислюється від доходу (виручки) суб'єкта господарювання за весь час до прийняття рішення про накладення штрафу.

Стаття 53. Примусовий поділ

1. Якщо суб'єкт господарювання зловживає монопольним (домінуючим) становищем на ринку, органи Антимонопольного комітету України мають право прийняти рішення про примусовий поділ суб'єкта господарювання, що займає монопольне (домінуюче) становище.

2. Примусовий поділ не застосовується у разі: неможливості організаційного або територіального відокремлення підприємств, структурних підрозділів чи структурних одиниць;

наявності тісного технологічного зв'язку підприємств, структурних підрозділів чи структурних одиниць (якщо обсяг продукції, яка вживається суб'єктом господарювання, перевищує тридцять відсотків валового обсягу продукції підприємства, структурного підрозділу чи структурної одиниці).

3. Рішення органів Антимонопольного комітету України про примусовий поділ суб'єкта господарювання підлягає виконанню у встановлений строк, який не може бути меншим шести місяців.

4. Реорганізація суб'єкта господарювання, що підлягає примусовому поділу, здійснюється на його розсуд за умови усунення монопольного (домінуючого) становища цього суб'єкта господарювання на ринку.

Стаття 54. Адміністративна відповідальність посадових осіб та інших працівників суб'єктів господарювання, органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю

1. Частину першу статті 54 виключено

2. За правопорушення, передбачені пунктами 4, 13 — 16 статті 50 цього Закону, посадові особи органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю несуть адміністративну відповідальність згідно з законом.

3. За правопорушення, передбачене пунктом 16 статті 50 цього Закону, працівники суб'єктів господарювання, об'єднань несуть адміністративну відповідальність згідно із законом.

Стаття 55. Відшкодування шкоди

1. Особи, яким заподіяно шкоду внаслідок порушення законодавства про захист економічної конкуренції, можуть звернутися до господарського суду із заявою про її відшкодування.

2. Шкода, заподіяна порушеннями законодавства про захист економічної конкуренції, передбаченими пунктами 1, 2, 5, 10, 12, 18, 19 статті 50 цього Закону, відшкодовується особою, що вчинила порушення, у подвійному розмірі завданої шкоди.

РОЗДІЛ ІХ. ПОРЯДОК ВИКОНАННЯ, ПЕРЕВІРКА, ПЕРЕГЛЯД, ОСКАРЖЕННЯ РІШЕНЬ, РОЗПОРЯДЖЕНЬ, ОБЧИСЛЕННЯ СТРОКІВ ТА ОБМІН ІНФОРМАЦІЄЮ

Стаття 56. Порядок виконання рішень та розпоряджень органів Антимонопольного комітету України, голів територіальних відділень Антимонопольного комітету України

1. Рішення (витяг з нього за вилученням інформації з обмеженим доступом, а також визначеної відповідним державним уповноваженим Антимонопольного комітету України, головою територіального відділення Антимонопольного комітету України інформації, розголошення якої може завдати шкоди інтересам інших осіб, які брали участь у справі), розпорядження органів Антимонопольного комітету України, голів його територіальних відділень надається для виконання шляхом надсилання або вручення під розписку чи доведення до відома в інший спосіб.

У разі, якщо вручити рішення, розпорядження, немає можливості, зокрема внаслідок:

відсутності фізичної особи за останнім відомим місцем проживання (місцем реєстрації);

відсутності посадових осіб чи уповноважених представників суб'єкта господарювання, органу адміністративно-господарського управління та контролю за відповідною юридичною адресою, -

рішення, розпорядження органів Антимонопольного комітету України вважається таким, що вручене відповідачу, через десять днів з дня оприлюднення інформації про прийняте рішення, розпорядження в офіційному друкованому органі (газета Верховної Ради України «Голос України», газета Кабінету Міністрів України «Урядовий кур'єр», «Офіційний вісник України», друковані видання відповідної обласної ради за останнім відомим місцем проживання чи місцем реєстрації, юридичної адреси відповідача).

2. Рішення та розпорядження органів Антимонопольного комітету України, голів його територіальних відділень є обов'язковими до виконання.

3. Особа, на яку накладено штраф за рішенням органу Антимонопольного комітету України, сплачує його у двомісячний строк з дня одержання рішення про накладення штрафу.

4. Якщо штраф накладено на суб'єкт господарювання відповідно до частини четвертої статті 52, сплата штрафу може здійснюватися як повністю, так і частково будь-якою юридичною чи фізичною особою, яка входить до складу суб'єкта господарювання і на яку накладено штраф. Сплата штрафу у повному обсязі однією юридичною чи фізичною особою або декількома особами звільняє інших осіб, за яких цей штраф було сплачено, від сплати штрафу.

5. За кожний день прострочення сплати штрафу стягується пеня у розмірі півтора відсотка від суми штрафу. Розмір пені не може перевищувати розміру штрафу, накладеного відповідним рішенням органу Антимонопольного комітету України.

Нарахування пені припиняється з дня прийняття господарським судом рішення про стягнення відповідного штрафу.

Нарахування пені зупиняється на час розгляду чи перегляду господарським судом:

справи про визнання недійсним рішення органу Антимонопольного комітету України про накладення штрафу;

відповідного рішення (постанови) господарського суду.

Абзац шостий частини п'ятої статті 56 виключено

Нарахування пені зупиняється на час розгляду органом Антимонопольного комітету України заяви особи, на яку накладено штраф, про пере-

вірку чи перегляд рішення у справі про порушення законодавства про захист економічної конкуренції.

6. За заявою особи, на яку накладено штраф, органи Антимонопольного комітету України своїм рішенням мають право відстрочити або розстрочити сплату накладеного ним штрафу.

7. У разі несплати штрафу у строки, передбачені рішенням, та пені органи Антимонопольного комітету України стягують штраф та пеню в судовому порядку.

8. Протягом п'яти днів з дня сплати штрафу суб'єкт господарювання зобов'язаний надіслати відповідно до Антимонопольного комітету України або його територіального відділення документи, що підтверджують сплату штрафу.

9. Суми стягнутих штрафів та пені зараховуються до державного бюджету.

10. Рішення відповідних органів та посадових осіб Антимонопольного комітету України про накладення адміністративних стягнень на посадових осіб та інших працівників суб'єктів господарювання, органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю виконуються в порядку, встановленому законом.

Стаття 57. Перевірка рішень у справах про порушення законодавства про захист економічної конкуренції та у заявах, справах про узгоджені дії

1. Рішення, прийняті адміністративною колегією територіального відділення Антимонопольного комітету України, державним уповноваженим Антимонопольного комітету України, адміністративною колегією Антимонопольного комітету України у справах про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, у заявах, справах про узгоджені дії, можуть бути перевірені за заявою осіб, які брали участь у справі, або за власною ініціативою у порядку, встановленому Антимонопольним комітетом України.

2. Заява про перевірку рішення може бути подана до Антимонопольного комітету України у двомісячний строк з дня одержання рішення. Цей строк не може бути відновлено.

3. Рішення адміністративної колегії територіального відділення Антимонопольного комітету України перевіряються адміністративною колегією Антимонопольного комітету України чи Антимонопольним комітетом України, рішення державного уповноваженого Антимонопольного комітету України, адміністративної колегії Антимонопольного комітету України — Антимонопольним комітетом України.

4. Органи Антимонопольного комітету України, які здійснюють перевірку рішення, можуть зупинити виконання рішення до закінчення його перевірки, про що письмово повідомляються особи, які беруть участь у справі.

5. За результатами перевірки рішення органи Антимонопольного комітету України мають право:

залишити рішення без змін;

змінити рішення;

скасувати рішення частково і направити справу на новий розгляд у цій частині;

скасувати рішення і прийняти нове рішення або передати справу на новий розгляд чи припинити провадження у справі.

Стаття 58. Перегляд рішень у справах про порушення законодавства про захист економічної конкуренції та у заявах, справах про узгоджені дії, концентрацію

1. Органи Антимонопольного комітету України з власної ініціативи чи за заявами осіб можуть переглянути рішення, прийняті ними у справах про порушення законодавства про захист економічної конкуренції та у заявах, справах про узгоджені дії, концентрацію, у разі:

якщо істотні обставини не були і не могли бути відомі органам Антимонопольного комітету України, що призвело до прийняття незаконного або необґрунтованого рішення;

якщо рішення було прийнято на підставі недостовірної інформації, що призвело до прийняття незаконного або необґрунтованого рішення;

невиконання учасниками узгоджених дій, концентрації вимог і зобов'язань, якими було обумовлене рішення органів Антимонопольного комітету України щодо узгоджених дій, концентрації відповідно до частини другої статті 31 цього Закону;

якщо обставини, на підставі яких було прийняте рішення про надання дозволу на узгоджені дії, концентрацію суб'єктів господарювання, вже не існують; наявності інших підстав, передбачених законами України.

Органи Антимонопольного комітету України, які прийняли рішення, можуть зупинити виконання рішення до закінчення його перегляду, про що письмово повідомляються особи, які беруть участь у справі.

2. Перегляд рішень у справах про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, у заявах, справах про узгоджені дії, концентрацію допускається у випадках, передбачених:

абзацами другим та третім частини першої цієї статті, — протягом п'яти років з дня прийняття відповідного рішення;

абзацами четвертим та п'ятим частини першої цієї статті, — протягом періоду дії рішення;

абзацом шостим частини першої цієї статті, — протягом трьох років з дня прийняття рішення, якщо інше не встановлено законом.

3. За результатами перегляду органи Антимонопольного комітету України можуть:

залишити рішення без змін;

змінити рішення;

скасувати рішення;

прийняти нове рішення, передбачене статтями 31 та 48 цього Закону, частиною першою статті 30 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції».

4. У разі якщо за результатами перегляду рішень Антимонопольний комітет України приймає рішення про заборону концентрації, державна реєстрація суб'єкта господарювання, створеного в результаті концентрації, скасовується у судовому порядку за позовом Антимонопольного комітету України.

Стаття 59. Підстави для зміни, скасування чи визнання недійсними рішень органів Антимонопольного комітету України

1. Підставами для зміни, скасування чи визнання недійсними рішень органів Антимонопольного комітету України є:
неповне з'ясування обставин, які мають значення для справи;
недоведення обставин, які мають значення для справи і які визнано встановленими;
невідповідність висновків, викладених у рішенні, обставинам справи;
порушення або неправильне застосування норм матеріального чи процесуального права.

2. Порушення або неправильне застосування норм процесуального права може бути підставою для зміни, скасування чи визнання недійсним рішення тільки за умови, якщо це порушення призвело до прийняття неправильного рішення.

Стаття 60. Оскарження рішень органів Антимонопольного комітету України

1. Заявник, відповідач, третя особа мають право оскаржити рішення органів Антимонопольного комітету України повністю або частково до господарського суду у двомісячний строк з дня одержання рішення. Цей строк не може бути відновлено.

2. Рішення Антимонопольного комітету України, адміністративної колегії Антимонопольного комітету України та державного уповноваженого Антимонопольного комітету України оскаржуються до господарського суду міста Києва. Рішення адміністративної колегії територіального відділення Антимонопольного комітету України оскаржуються до господарських судів Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя.

3. Прийняття господарським судом до розгляду заяви про визнання недійсним рішення органу Антимонопольного комітету України не зупиняє його виконання, крім випадків, передбачених частиною четвертою цієї статті.

4. Порушення господарським судом провадження у справі про визнання недійсним рішення органу Антимонопольного комітету України, прийнятого:
згідно з частиною першою статті 48 цього Закону, частиною першою статті 30 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції»;

за результатами перевірки відповідно до частини п'ятої статті 57 цього Закону;

за результатами перегляду відповідно до частини третьої статті 58 цього Закону,

а також перегляд за заявою сторони відповідного рішення (постанови) господарського суду зупиняє виконання зазначеного рішення органу Антимонопольного комітету України на час розгляду цієї справи чи перегляду відповідного рішення (постанови) господарського суду, якщо органом Антимонопольного комітету України відповідно до частини третьої статті 48 цього Закону чи господарським судом не визначено інше.

5. Незалежно від положень частини четвертої цієї статті, у разі наявності достатніх підстав, господарський суд може зупинити дію рішення органу Антимонопольного комітету України.

Стаття 61. Повідомлення про судові справи

1. Господарський суд за запитом Антимонопольного комітету України повідомляє Антимонопольний комітет України про судові справи, що вирішуються на підставі законодавства про захист економічної конкуренції.

2. Державний уповноважений Антимонопольного комітету України, голова територіального відділення Антимонопольного комітету України чи уповноважені ними працівники Антимонопольного комітету України, його територіальних відділень мають право знайомитися з матеріалами цих справ та отримувати копії документів. Антимонопольний комітет України та його територіальні відділення мають право вступити у справу як треті особи, які не заявляють самостійних вимог на предмет спору, якщо рішення може вплинути на їх права та обов'язки при здійсненні державного контролю щодо захисту економічної конкуренції.

Стаття 62. Визначення та обчислення строків у законодавстві про захист економічної конкуренції

1. Строки, в межах яких вчиняються відповідні дії, зокрема при розгляді заяв про надання дозволу на узгоджені дії, концентрацію суб'єктів господарювання, при розгляді справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції тощо, встановлюються законодавством про захист економічної конкуренції, а також органами Антимонопольного комітету України, головою територіального відділення Антимонопольного комітету України. Зазначені строки визначаються календарною датою, зазначенням події, що повинна неминуче настати, чи періодом часу.

2. Перебіг строку, який обчислюється роками, місяцями або днями, починається наступного дня після календарної дати або настання події, якими визначено його початок.

Строк, який обчислюється роками, закінчується у відповідний місяць і число останнього року строку.

Строк, який обчислюється місяцями, закінчується у відповідне число останнього місяця строку. Якщо кінець строку, який обчислюється місяцями, припадає на такий місяць, що не має відповідного числа, строк закінчується в останній день цього місяця.

У разі, коли останній день припадає на неробочий день, днем закінчення строку вважається перший наступний за ним робочий день.

Останній день строку триває до 24 години, але, коли в цей строк необхідно було вчинити дію в Антимонопольному комітеті України чи його територіальному відділенні, строк закінчується в момент закінчення робочого дня.

3. Строк не вважається пропущеним, якщо до його закінчення необхідні документи здано на пошту.

Стаття 63. Обмін інформацією

1. Суб'єкти господарювання, пов'язані відносинами контролю відповідно до статті 1 цього Закону, зобов'язані забезпечувати обмін інформацією між собою, в тому числі стосовно випадків, передбачених частиною другою статті 22 цього Закону, та вживати інших заходів у такий спосіб та у такому обсязі, які б забезпечували запобігання вчиненню порушень законодавства про захист економічної конкуренції.

2. Невиконання суб'єктами господарювання вимог частини першої цієї статті не звільняє інших суб'єктів господарювання, яким повинна бути надана інформація чи які повинні були вжити інших заходів, від відповідальності.

РОЗДІЛ X. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Закон набирає чинності через рік після його опублікування, крім пунктів 2 і 3 цього розділу, які набирають чинності з дня опублікування.

2. До набрання чинності цим Законом суб'єкти господарювання повинні звернутися до органів Антимонопольного комітету України із заявою про надання дозволу на узгоджені дії, якщо ці дії матимуть місце на день набрання чинності цим Законом і можуть бути дозволені відповідно до статті 10 цього Закону.

3. Узгоджені дії, стосовно яких було подано заяву згідно з пунктом 2 цього розділу, вважаються дозволеними, якщо протягом одного року з дня набрання чинності цим Законом органами Антимонопольного комітету України не прийнято рішення про заборону цих узгоджених дій.

4. **Стаття 44** цього Закону в частині проникнення до житла чи до іншого володіння особи, проведення в них огляду чи обшуку набирає чинності з дня набрання чинності законом, що передбачить порядок прийняття господарським судом рішення стосовно проникнення до житла чи до іншого володіння особи, проведення в них огляду чи обшуку.

5. Доручити Кабінету Міністрів України у тримісячний строк після введення в дію Закону України «Про захист економічної конкуренції»:

подати на розгляд Верховної Ради України пропозиції щодо приведення законодавчих актів України у відповідність із цим Законом;

привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом;

забезпечити перегляд і скасування міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади України їх нормативно-правових актів, що суперечать цьому Закону;

розробити нормативно-правові акти, передбачені цим Законом.

6. Визнати такими, що втратили чинність:

Закон України «Про обмеження монополізму та недопущення недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності» (Відомості Верховної Ради України, 1992 р., № 21, ст. 296; 1993 р., № 27, ст. 291; 1995 р., № 28, ст. 202; 1998 р., № 34, ст. 229);

пункт 12 Закону України «Про внесення змін і доповнень до деяких законодавчих актів України щодо охорони інтелектуальної власності» (Відомості Верховної Ради України, 1995 р., № 13, ст. 85);

пункт 3 розділу I Закону України «Про внесення змін до деяких законів України, що передбачають безспірне списання (стягнення) коштів з рахунків юридичних осіб та фізичних осіб — суб'єктів підприємницької діяльності у банках» (Відомості Верховної Ради України, 1998 р., № 10, ст. 36).

Президент України

м. Київ

11 січня 2001 року

№ 2210-III

Л. КУЧМА

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про захист від недобросовісної конкуренції

Закон введено в дію з 1 січня 1997 року
Постановою Верховної Ради України
від 7 червня 1996 року № 237/96-ВР
Із змінами і доповненнями, внесеними Законами України
від 18 грудня 2008 року № 689-VI (останні зміни)

Цей Закон визначає правові засади захисту суб'єктів господарювання і споживачів від недобросовісної конкуренції.

Закон спрямований на встановлення, розвиток і забезпечення торгових та інших чесних звичаїв ведення конкуренції при здійсненні господарської діяльності в умовах ринкових відносин.

ГЛАВА 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Недобросовісна конкуренція

Недобросовісною конкуренцією є будь-які дії у конкуренції, що суперечать торговим та іншим чесним звичаям у господарській діяльності.

Недобросовісною конкуренцією є дії у конкуренції, зокрема визначені главами 2 — 4 цього Закону.

Терміни, які вживаються для цілей цього Закону, визначені Законом України «Про захист економічної конкуренції».

Стаття 2. Застосування Закону

Закон застосовується до відносин, у яких беруть участь суб'єкти господарювання у зв'язку з недобросовісною конкуренцією, у тому числі у разі вчинення ними дій за межами України, якщо ці дії мають чи можуть мати негативний вплив на конкуренцію на її території, якщо інше не встановлено міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Стаття 3. Законодавство України про захист від недобросовісної конкуренції

Відносини, пов'язані захистом від недобросовісної конкуренції, регулюються цим Законом, Законом України «Про захист економічної конкуренції», Законом України «Про Антимонопольний комітет України», Паризькою конвенцією про охорону промислової власності від 20 березня 1883 року, міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, іншими актами законодавства, виданими на підставі законів чи постанов Верховної Ради України.

ГЛАВА 2. НЕПРАВОМІРНЕ ВИКОРИСТАННЯ ДІЛОВОЇ РЕПУТАЦІЇ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

Стаття 4. Неправомірне використання позначень

Неправомірним є використання імені, комерційного (фірмового) найменування, торговельної марки (знака для товарів і послуг), рекламних

матеріалів, оформлення упаковки товарів і періодичних видань, інших позначень без дозволу (згоди) суб'єкта господарювання, який раніше почав використовувати їх або схожі на них позначення у господарській діяльності, що призвело чи може призвести до змішування з діяльністю цього суб'єкта господарювання.

Використання у фірмовому найменуванні власного імені фізичної особи не визнається неправомірним, якщо до власного імені додається який-небудь відмітний елемент, що виключає змішування з діяльністю іншого суб'єкта господарювання.

Стаття 5. Неправомірне використання товару іншого виробника

Неправомірним використанням товару іншого виробника є введення у господарський обіг під своїм позначенням товару іншого виробника шляхом змін чи зняття позначень виробника без дозволу уповноваженої на те особи.

Стаття 6. Копіювання зовнішнього вигляду виробу

Копіюванням зовнішнього вигляду виробу є відтворення зовнішнього вигляду виробу іншого суб'єкта господарювання і введення його у господарський обіг без однозначного зазначення виробника копії, що може призвести до змішування з діяльністю іншого суб'єкта господарювання.

Не визнається неправомірним копіювання зовнішнього вигляду виробу або його частин, якщо таке копіювання обумовлено виключно їх функціональним застосуванням.

Дія цієї статті не поширюється на вироби, що мають охорону як об'єкти права інтелектуальної власності.

Стаття 7. Порівняльна реклама

Порівняльною є реклама, що містить порівняння з товарами, роботами, послугами чи діяльністю іншого суб'єкта господарювання.

Не визнається неправомірним порівняння в рекламі, якщо наведені відомості про товари, роботи, послуги підтвержені фактичними даними, є достовірними, об'єктивними, корисними для інформування споживачів.

ГЛАВА 3. СТВОРЕННЯ ПЕРЕШКОД СУБ'ЄКТАМ ГОСПОДАРЮВАННЯ У ПРОЦЕСІ КОНКУРЕНЦІЇ ТА ДОСЯГНЕННЯ НЕПРАВОМІРНИХ ПЕРЕВАГ У КОНКУРЕНЦІЇ

Стаття 8. Дискредитація суб'єкта господарювання

Дискредитацією суб'єкта господарювання є поширення у будь-якій формі неправдивих, неточних або неповних відомостей, пов'язаних з особою чи діяльністю суб'єкта господарювання, у тому числі щодо його товарів, які завдали або могли завдати шкоди діловій репутації суб'єкта господарювання.

Стаття 9. Виключена.

Стаття 10. Схилення до бойкоту суб'єкта господарювання

Схиленням до бойкоту суб'єкта господарювання є спонування його конкурентом іншої особи, безпосередньо або через іншу особу, до відмови від установаження договірних зв'язків із цим суб'єктом господарювання, до

невиконання (розірвання) або виконання неналежним чином договірних зобов'язань перед цим суб'єктом господарювання.

Стаття 11. Схилення постачальника до дискримінації покупця (замовника)

Схиленням постачальника до дискримінації покупця (замовника) є спонування постачальника конкурентом покупця (замовника), безпосередньо або через іншу особу, до застосування постачальником до покупця (замовника) невігідних умов у господарській діяльності порівняно з цим чи іншими конкурентами покупця (замовника).

Стаття 12. Виключена.

Стаття 13. Підкуп працівника, посадової особи постачальника

Підкуп працівника, посадової особи постачальника — це надання або пропонування йому конкурентом покупця (замовника), безпосередньо або через іншу особу, матеріальних чи інших вигод за неналежне виконання або невиконання працівником, посадовою особою постачальника службових обов'язків, що впливають з укладеного або пов'язані з укладенням між постачальником і покупцем (замовником) договору поставки товарів, виконання робіт, надання послуг, іншого договору або за неукладення договору.

До працівника постачальника прирівнюється й інша особа, яка згідно з своїми повноваженнями приймає рішення від імені постачальника про поставку товару, виконання робіт, надання послуг, впливає на прийняття такого рішення або якимось чином пов'язана з ним.

Стаття 14. Підкуп працівника, посадової особи покупця (замовника)

Підкуп працівника, посадової особи покупця (замовника) — це надання або пропонування йому конкурентом постачальника, безпосередньо або через іншу особу, матеріальних чи інших вигод за неналежне виконання або невиконання працівником, посадовою особою покупця (замовника) службових обов'язків, що впливають з укладеного або пов'язані з укладенням між постачальником і покупцем (замовником) договору поставки товарів, виконання робіт, надання послуг, іншого договору або за неукладення договору.

До працівника покупця прирівнюється й інша особа, яка згідно з своїми повноваженнями приймає рішення від імені покупця про придбання товару, виконання робіт, надання послуг, впливає на прийняття такого рішення або якимось чином пов'язана з ним.

Стаття 15. Досягнення неправомірних переваг у конкуренції

Досягненням неправомірних переваг у конкуренції є отримання таких відносно іншого суб'єкта господарювання шляхом порушення чинного законодавства, яке підтверджено рішенням органу державної влади, органу місцевого самоврядування, наділеного відповідною компетенцією.

Стаття 15¹. Поширення інформації, що вводить в оману

Поширенням інформації, що вводить в оману, є повідомлення суб'єктом господарювання, безпосередньо або через іншу особу, одній, кільком особам або невизначеному колу осіб, у тому числі в рекламі, неповних, неточних, неправдивих відомостей, зокрема внаслідок обраного спо-

собу їх викладення, замовчування окремих фактів чи нечіткості формулювань, що вплинули або можуть вплинути на наміри цих осіб щодо придбання (замовлення) чи реалізації (продажу, поставки, виконання, надання) товарів, робіт, послуг цього суб'єкта господарювання.

Інформацією, що вводить в оману, є, зокрема, відомості, які:

містять неповні, неточні або неправдиві дані про походження товару, виробника, продавця, спосіб виготовлення, джерела та спосіб придбання, реалізації, кількість, споживчі властивості, якість, комплектність, придатність до застосування, стандарти, характеристики, особливості реалізації товарів, робіт, послуг, ціну і знижки на них, а також про істотні умови договору;

містять неповні, неточні або неправдиві дані про фінансовий стан чи господарську діяльність суб'єкта господарювання;

приписують повноваження та права, яких не мають, або відносини, в яких не перебувають;

містять посилення на обсяги виробництва, придбання, продажу чи поставки товарів, виконання робіт, надання послуг, яких фактично не було на день поширення інформації.

ГЛАВА 4. НЕПРАВОМІРНЕ ЗБИРАННЯ, РОЗГОЛОШЕННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ КОМЕРЦІЙНОЇ ТАЄМНИЦІ

Стаття 16. Неправомірне збирання комерційної таємниці

Неправомірним збиранням комерційної таємниці вважається добування протиправним способом відомостей, що відповідно до законодавства України становлять комерційну таємницю, якщо це завдало чи могло завдати шкоди суб'єкту господарювання.

Стаття 17. Розголошення комерційної таємниці

Розголошенням комерційної таємниці є ознайомлення іншої особи без дозволу особи, уповноваженої на те, з відомостями, що відповідно до законодавства України становлять комерційну таємницю, особою, якій ці відомості були довірені або стали відомі у зв'язку з виконанням відповідних обов'язків, якщо це завдало чи могло завдати шкоди суб'єкту господарювання.

Стаття 18. Схилення до розголошення комерційної таємниці

Схиленням до розголошення комерційної таємниці є спонукання особи, якій були довірені у встановленому порядку або стали відомі у зв'язку з виконанням відповідних обов'язків відомості, що відповідно до законодавства України становлять комерційну таємницю, до розкриття цих відомостей, якщо це завдало чи могло завдати шкоди суб'єкту господарювання.

Стаття 19. Неправомірне використання комерційної таємниці

Неправомірним використанням комерційної таємниці є впровадження у виробництво або врахування під час планування чи здійснення господарської діяльності без дозволу уповноваженої на те особи відомостей, що становлять відповідно до законодавства України комерційну таємницю.

ГЛАВА 5. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НЕДОБРОСОВІСНУ КОНКУРЕНЦІЮ

Стаття 20. Види відповідальності

Вчинення дій, визначених цим Законом як недобросовісна конкуренція, тягне за собою відповідальність, передбачену цим Законом.

Стаття 21. Накладення штрафу за недобросовісну конкуренцію

Вчинення суб'єктами господарювання дій, визначених цим Законом як недобросовісна конкуренція, тягне за собою накладення штрафу у розмірі до п'яти відсотків доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) суб'єкта господарювання за останній звітний рік, що передував року, в якому накладається штраф.

Якщо доходу (виручки) немає або відповідач на вимогу органів Антимонопольного комітету України, голови його територіального відділення не надав відомостей про розмір доходу (виручки), штраф, передбачений частиною першою цієї статті, накладається у розмірі до десяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Накладення штрафу здійснюється відповідно до частин третьої — сьомої статті 52 Закону України «Про захист економічної конкуренції».

Суми стягнутих штрафів та пені за прострочення їх сплати зараховуються до державного бюджету.

Стаття 22. Виключена.

Стаття 23. Виключена.

Стаття 24. Відшкодування шкоди

Особи, яким завдано шкоду внаслідок вчинення дій, визначених цим Законом як недобросовісна конкуренція, можуть звернутися до суду із позовом про її відшкодування.

Стаття 25. Вилучення товарів з неправомірно використаним позначенням та копій виробів іншого суб'єкта господарювання

У разі визнання вчинення порушень, передбачених статтями 4 і 6 цього Закону, органи Антимонопольного комітету України або особи, права яких порушені, мають право звернутися до суду із позовом про вилучення відповідних товарів з неправомірно використаним позначенням, копій виробів іншого суб'єкта господарювання і у виробника, і у продавця.

Порядок використання вилучених товарів визначається Кабінетом Міністрів України.

Рішення про вилучення товарів з неправомірно використаним позначенням та копій виробів іншого суб'єкта господарювання приймається у разі, якщо можливість змішування з діяльністю іншого суб'єкта господарювання не може бути усунена іншим способом.

Стаття 26. Спростування неправдивих, неточних або неповних відомостей

У разі встановлення факту дискредитації суб'єкта господарювання органи Антимонопольного комітету України мають право прийняти рішення про офіційне спростування за рахунок порушника поширених ним неправдивих, неточних або неповних відомостей у строк і способом, визначені законодавством або цим рішенням.

ГЛАВА 6. ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАХИСТУ ВІД НЕДОБРОСОВІСНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

Стаття 27. Процесуальні засади діяльності органів Антимонопольного комітету України щодо захисту від недобросовісної конкуренції

Процесуальні засади діяльності органів Антимонопольного комітету України щодо захисту від недобросовісної конкуренції, зокрема розгляд справ про недобросовісну конкуренцію, порядок виконання рішень та розпоряджень органів Антимонопольного комітету України, голів його територіальних відділень, їх перевірка, перегляд, оскарження та гарантії учасників процесу, інші питання щодо захисту від недобросовісної конкуренції регулюються законодавством про захист економічної конкуренції з урахуванням особливостей, визначених цим Законом.

Стаття 28. Строк звернення із заявою про захист прав

Особи, права яких порушені діями, визначеними цим Законом як недобросовісна конкуренція, можуть протягом шести місяців з дня, коли вони дізнались або повинні були дізнатися про порушення своїх прав, звернутися до Антимонопольного комітету України, його територіальних відділень із заявою про захист своїх прав.

Закінчення строку звернення із заявою є підставою для відмови у прийнятті заяви, якщо орган Антимонопольного комітету України не визнає поважними причини пропуску строку звернення із заявою.;

Частина третю статті 28 виключено

Стаття 28¹. Строк давності притягнення до відповідальності за недобросовісну конкуренцію

Суб'єкт господарювання не може бути притягнутий до відповідальності за вчинення дій, визначених цим Законом як недобросовісна конкуренція, якщо закінчився строк давності притягнення до відповідальності.

Строк давності притягнення до відповідальності за недобросовісну конкуренцію становить три роки з дня вчинення порушення, а в разі триваючого порушення — з дня закінчення вчинення порушення.

Перебіг строку давності зупиняється на час розгляду органами Антимонопольного комітету України справи про недобросовісну конкуренцію.

Стаття 29. Попереднє рішення у справі

У процесі розгляду справи органи Антимонопольного комітету України можуть прийняти попереднє рішення за умов та у порядку, передбачених статтею 47 Закону України «Про захист економічної конкуренції».

Стаття 30. Рішення органів Антимонопольного комітету України

Органи Антимонопольного комітету України у справах про недобросовісну конкуренцію приймають обов'язкові для виконання рішення про:

- визнання факту недобросовісної конкуренції;
- припинення недобросовісної конкуренції;
- офіційне спростування за рахунок порушника поширених ним неправдивих, неточних або неповних відомостей;
- накладання штрафів;

закриття провадження у справі.

абзац сьомий частини першої статті 30 виключено

Частину другу статті 30 виключено

У разі надходження від заявника клопотання про відмову від заяви про захист своїх прав органи Антимонопольного комітету України можуть прийняти рішення про закриття провадження у справі.

Стаття 31. Виключена.

Стаття 32. Виключена.

Стаття 33. Правила професійної етики

Суб'єкти господарювання при сприянні Торгово-промислової палати України та інших заінтересованих організацій можуть розробляти правила професійної етики у конкуренції для відповідних сфер господарської діяльності, а також для певних галузей економіки. Правила професійної етики у конкуренції погоджуються Антимонопольним комітетом України в установленому ним порядку.

Правила професійної етики у конкуренції можуть використовуватись при укладанні договорів, розробці установчих та інших документів суб'єктів господарювання.

Президент України

м. Київ

7 червня 1996 року

№ 236/96-ВР

Л. КУЧМА

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про природні монополії

Із змінами і доповненнями, внесеними Законами України
від 07.10.2010 № 2592-VI (2592-17) (останні зміни)

Окремі положення цього Закону визнано
такими, що не відповідають Конституції України (є неконституційними)
(згідно з Рішенням Конституційного Суду України
від 8 липня 2008 року № 14-рп/2008)

Цей Закон визначає правові, економічні та організаційні засади державного регулювання діяльності суб'єктів природних монополій в Україні.

Метою цього Закону є забезпечення ефективності функціонування ринків, що перебувають у стані природної монополії, на основі збалансування інтересів суспільства, суб'єктів природних монополій та споживачів їх товарів.

РОЗДІЛ I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Визначення термінів

1. У цьому Законі наведені нижче терміни вживаються в такому значенні:

природна монополія — стан товарного ринку, при якому задоволення попиту на цьому ринку є більш ефективним за умови відсутності конкуренції внаслідок технологічних особливостей виробництва (у зв'язку з істотним зменшенням витрат виробництва на одиницю товару в міру збільшення обсягів виробництва), а товари (послуги), що виробляються суб'єктами природних монополій, не можуть бути замінені у споживанні іншими товарами (послугами), у зв'язку з чим попит на цьому товарному ринку менше залежить від зміни цін на ці товари (послуги), ніж попит на інші товари (послуги) (далі — товари);

споживач товарів, що виробляються суб'єктами природних монополій, — фізична або юридична особа, яка придбаває товар, що виробляється (реалізується) суб'єктами природних монополій;

суб'єкт природної монополії — суб'єкт господарювання (юридична особа) будь-якої форми власності (монопольне утворення), який виробляє (реалізує) товари на ринку, що перебуває у стані природної монополії;

суміжний ринок — товарний ринок, що не перебуває у стані природної монополії, для суб'єктів якого реалізація вироблених товарів або використання товарів інших суб'єктів господарювання неможливе без безпосереднього використання товарів, що виробляються (реалізуються) суб'єктами природних монополій.

2. Терміни «суб'єкт господарювання», «конкуренція», «монопольне утворення», «ринок товару (товарний ринок)», «товар» вживаються у відповідних значеннях, визначених Законом України «Про захист економічної конкуренції».

Стаття 2. Сфера дії Закону

1. Дія цього Закону поширюється на відносини, що виникають на товарних ринках України, які перебувають у стані природної монополії, та на суміжних ринках за участю суб'єктів природних монополій.

Передбачене цим Законом регулювання діяльності суб'єктів природних монополій не застосовується у сферах, що не належать до природних монополій, якщо інше не встановлено законами України.

2. Законодавством про природні монополії можуть установлюватися особливості регулювання діяльності суб'єктів природних монополій на окремих товарних ринках.

Стаття 3. Законодавство України про природні монополії

1. Законодавство України про природні монополії складається з цього Закону, Повітряного кодексу України, Кодексу торговельного мореплавства України, законів України «Про захист економічної конкуренції», «Про Антимонопольний комітет України», «Про транспорт», «Про телекомунікації», «Про поштовий зв'язок», «Про трубопровідний транспорт», «Про залізничний транспорт», «Про захист від недобросовісної конкуренції», «Про електроенергетику», інших законів України, що встановлюють особливості здійснення підприємницької діяльності у сферах природних монополій.

2. Якщо міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, встановлено інші правила, ніж ті, що їх містить цей Закон, то застосовуються правила міжнародного договору.

РОЗДІЛ II. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРИРОДНИХ МОНОПОЛІЙ

Стаття 4. Органи, які регулюють діяльність суб'єктів природних монополій

1. Регулювання діяльності суб'єктів природних монополій у сферах, визначених у статті 5 цього Закону, здійснюється національними комісіями регулювання природних монополій, які утворюються і функціонують відповідно до цього Закону.

У випадках, встановлених законом, регулювання діяльності суб'єктів природних монополій може здійснюватися органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування.

Якщо діяльність суб'єктів природних монополій, яка підлягає регулюванню згідно з цим Законом, спрямована на задоволення потреб окремого регіону, то функції регулювання діяльності суб'єктів природних монополій, визначені цим Законом, можуть бути делеговані в установленому порядку Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласним, Київській та Севастопольській міським державним адміністраціям з наданням їм повноважень, передбачених статтею 14 цього Закону.

Органом регулювання у сфері зв'язку є Національна комісія з питань регулювання зв'язку, яка утворюється відповідно до Закону України «Про телекомунікації».

2. Державний контроль за додержанням законодавства про захист економічної конкуренції у сферах природних монополій здійснюється Анти-монополюсним комітетом України відповідно до його компетенції.

3. Громадський контроль за діяльністю суб'єктів природних монополій здійснюють об'єднання споживачів у порядку, встановленому законодавством.

Органи, які регулюють діяльність суб'єктів природних монополій, сприяють здійсненню об'єднаннями споживачів громадського контролю за діяльністю суб'єктів природних монополій.

Стаття 5. Сфери діяльності суб'єктів природних монополій

1. Відповідно до цього Закону регулюється діяльність суб'єктів природних монополій у таких сферах:

- транспортування нафти і нафтопродуктів трубопроводами;
- транспортування природного і нафтового газу трубопроводами та його розподіл;
- зберігання природного газу в обсягах, що перевищують рівень, який встановлюється умовами та правилами здійснення підприємницької діяльності із зберігання природного газу (ліцензійними умовами);
- транспортування інших речовин трубопровідним транспортом;
- передачі та розподілу електричної енергії;
- користування залізничними коліями, диспетчерськими службами, вокзалами та іншими об'єктами інфраструктури, що забезпечують рух залізничного транспорту загального користування;
- управління повітряним рухом;
- централізованого водопостачання та водовідведення;
- транспортування теплової енергії;
- спеціалізованих послуг транспортних терміналів, портів, аеропортів за переліком, який визначається Кабінетом Міністрів України.

2. Перелік суб'єктів природних монополій складається та ведеться Анти-монополюсним комітетом України відповідно до його повноважень.

Стаття 6. Суміжні ринки

До суміжних ринків, що регулюються відповідно до цього Закону, належать:

- постачання природного газу та інших речовин, транспортування яких здійснюється трубопровідним транспортом;
- внутрішні та міжнародні перевезення пасажирів та вантажів залізничним, повітряним, річковим та морським транспортом;
- виробництво електричної енергії в обсягах, що перевищують рівень, який встановлюється умовами та правилами здійснення підприємницької діяльності з виробництва електричної енергії (ліцензійними умовами);
- постачання електричної енергії;
- виробництво теплової енергії (крім випадків, коли вона використовується виключно для внутрішньовиробничих потреб) в обсягах, що перевищують рівень, який встановлюється умовами та правилами здійснення підприємницької діяльності з виробництва теплової енергії (ліцензійними умовами);
- постачання теплової енергії;

продаж природного газу (у тому числі нафтового (попутного) газу та газу (метану) вугільних родовищ) власного видобутку в обсягах, що перевищують рівень, установлений ліцензійними умовами.

Стаття 7. Ліцензування діяльності у сферах природних монополій та на суміжних ринках

Діяльність суб'єктів природних монополій у сферах, визначених у статті 5 цього Закону, а також діяльність суб'єктів господарювання на суміжних ринках підлягає ліцензуванню відповідно до закону.

Стаття 8. Предмет регулювання діяльності суб'єктів природних монополій

Предметом регулювання діяльності суб'єктів природних монополій згідно з цим Законом є:

- ціни (тарифи) на товари, що виробляються (реалізуються) суб'єктами природних монополій;
- доступ споживачів до товарів, що виробляються (реалізуються) суб'єктами природних монополій;
- інші умови здійснення підприємницької діяльності у випадках, передбачених законодавством.

Стаття 9. Принципи регулювання діяльності суб'єктів природних монополій

1. Регулювання діяльності суб'єктів природних монополій здійснюється на основі таких принципів:

- гласності та відкритості процедур регулювання;
- адресності регулювання, його спрямованості на конкретний суб'єкт природної монополії;
- самоокупності суб'єктів природних монополій;
- стимулювання підвищення якості товарів і задоволення попиту на них;
- забезпечення захисту прав споживачів.

2. При регулюванні цін (тарифів) на товари суб'єктів природних монополій враховуються:

- витрати, які згідно з законами про оподаткування відносяться на валові витрати виробництва та обігу (крім витрат, визначених частиною третьою цієї статті);
- податки і збори (обов'язкові платежі) до бюджетів та до державних цільових фондів;
- вартість основних виробничих фондів, амортизаційні відрахування, потреби в інвестиціях, необхідних для відтворення основних виробничих фондів;
- очікуваний прибуток від можливої реалізації товарів за різними цінами (тарифами);
- віддаленість різних груп споживачів від місця виробництва товарів;
- відповідність якості товарів, що виробляються (реалізуються), потребам споживачів;
- державні дотації та інші форми державної підтримки.

3. При регулюванні цін (тарифів) на товари суб'єктів природних монополій не враховуються:

суми безнадійної дебіторської заборгованості та відрахування до резерву сумнівних боргів;

суми визнаних штрафів, пені, неустойки;

суми коштів або вартість товарів, що добровільно перераховуються (передаються) іншим юридичним та фізичним особам, у тому числі у вигляді фінансової або матеріальної допомоги, включаючи благодійну, спонсорську та шефську допомогу;

суми нестачі та втрат від псування цінностей;

вартість реалізованих виробничих запасів;

витрати з утримання об'єктів соціально-культурного призначення, крім виняткових випадків, які визначаються в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

4. Органи, які регулюють діяльність суб'єктів природних монополій, при прийнятті рішень щодо такого регулювання враховують інформацію про діяльність суб'єкта природної монополії, надану об'єднаннями споживачів, суб'єктами природних монополій, іншими заінтересованими особами, про результати оприлюднення та відкритих слухань щодо зміни цін (тарифів) на товари суб'єктів природних монополій. Порядок оприлюднення інформації та відкритих слухань щодо зміни цін (тарифів) на товари суб'єктів природних монополій визначається тими органами, на які відповідно до Закону України «Про ціни і ціноутворення» покладається затвердження або регулювання цін (тарифів).

Стаття 10. Обов'язки суб'єктів природних монополій

1. Суб'єкти природних монополій зобов'язані:

дотримуватися встановленого порядку ціноутворення, стандартів і показників безпеки та якості товару, а також інших умов та правил здійснення підприємницької діяльності, визначених у ліцензіях на здійснення підприємницької діяльності у сферах природних монополій та на суміжних ринках;

вести окремі бухгалтерський облік за кожним видом діяльності, що підлягає ліцензуванню;

забезпечувати на недискримінаційних умовах реалізацію вироблених ними товарів споживачам, а також не чинити перешкод для реалізації угод між виробниками, що здійснюють діяльність на суміжних ринках, та споживачами;

надавати органам, які регулюють їх діяльність, документи та інформацію, необхідні для виконання цими органами своїх повноважень, в обсягах та у строки, встановлені відповідними органами;

забезпечувати посадовим особам органів, які регулюють їх діяльність, доступ до документів та інформації, необхідних для здійснення цими органами своїх повноважень, а також до об'єктів, устаткування та земельних ділянок, що є у їх власності або у користуванні.

приймати на баланс мережі (об'єкти), побудовані за рахунок або силами споживачів (інвесторів, забудовників) на вимогу постачальників природного і нафтового газу та електроенергії згідно з технічними умовами;

компенсувати витрати споживачів (інвесторів, замовників, забудовників) на будівництво (реконструкцію) мереж (споруд), у розмірі та у порядку, встановлених Кабінетом Міністрів України.

2. Суб'єкти природних монополій не можуть вчиняти дії, які призводять або можуть призвести до неможливості виробництва (реалізації) товарів, щодо яких здійснюється регулювання відповідно до цього Закону, або до заміни їх іншими товарами, не однаковими за споживчими характеристиками.

3. Суб'єкти природних монополій здійснюють закупівлю товарів, робіт і послуг відповідно до вимог та процедур, визначених Законом України «Про здійснення державних закупівель».

РОЗДІЛ III. НАЦІОНАЛЬНІ КОМІСІЇ РЕГУЛЮВАННЯ ПРИРОДНИХ МОНОПОЛІЙ

Стаття 11. Утворення та ліквідація національних комісій регулювання природних монополій

1. Національні комісії регулювання природних монополій (далі — комісії) є державними колегіальними органами, які утворюються та ліквідуються Президентом України.

Комісії підпорядковуються Президенту України, підзвітні Верховній Раді України та Кабінету Міністрів України.

Комісії діють на підставі положень, що затверджуються Президентом України.

Для здійснення своїх повноважень комісії можуть створювати та ліквідувати свої територіальні органи, які діють на підставі положень, що затверджуються комісіями.

2. Комісії складаються з Голови комісії та не менше двох членів комісії, яких призначає на посади за поданням Прем'єр-міністра України та звільняє з посад Президент України.

3. Термін повноважень голів і членів комісії становить шість років, при цьому забезпечується періодична ротація складу комісій. Порядок ротації для голів та членів комісії встановлюється положеннями про комісії.

Одна й та сама особа не може бути членом комісії більше двох термінів підряд.

4. Повноваження Голови та членів комісії припиняються достроково:

- 1) у разі подання заяви про відставку;
- 2) у разі набрання законної сили обвинувальним вироком суду у скоєнні злочину;
- 3) у разі грубого порушення посадових обов'язків;
- 4) у разі неможливості виконання обов'язків за станом здоров'я;
- 5) у разі подання заяви про звільнення у зв'язку з виходом на пенсію;
- 6) з інших підстав.

5. Організаційно-технічну та іншу роботу щодо забезпечення діяльності комісій здійснюють їх апарати відповідно до положень про комісії.

6. На членів комісій та на працівників апаратів комісій поширюється правовий статус державних службовців.

Стаття 12. Завдання комісій

Основними завданнями комісій є:
регулювання діяльності суб'єктів природних монополій;

сприяння створенню умов, які забезпечують за рахунок виникнення та розвитку конкуренції виведення товарного ринку із стану природної монополії, що дасть можливість ефективніше задовольняти попит, а також сприяння розвитку конкуренції на суміжних ринках;

формування цінової політики у відповідній сфері регулювання;

сприяння ефективному функціонуванню товарних ринків на основі збалансування інтересів суспільства, суб'єктів природних монополій та споживачів товарів, що виробляються (реалізуються) суб'єктами природних монополій.

Стаття 13. Функції комісії

Комісії відповідно до покладених на них завдань:

розробляють та затверджують спеціальні умови і правила здійснення підприємницької діяльності суб'єктами природних монополій та суб'єктами господарювання, що здійснюють діяльність на суміжних ринках, контролюють їх дотримання, вживають у встановленому порядку заходів щодо запобігання порушенням цих умов і правил;

видають у встановленому порядку суб'єктам природних монополій та суб'єктам господарювання, що здійснюють діяльність на суміжних ринках, ліцензії на здійснення відповідних видів підприємницької діяльності;

формують у відповідних сферах природних монополій цінову політику, визначають умови доступу споживачів до товарів, що виробляються суб'єктами природних монополій;

подають відповідним державним органам пропозиції щодо укладання державних контрактів, розробки стандартів і показників якості товарів і послуг та пропозиції щодо регулювання інвестиційних процесів у сферах природних монополій;

складають і ведуть реєстри суб'єктів природних монополій, діяльність яких регулюється відповідно до цього Закону;

беруть участь у розробці та вносять у встановленому порядку пропозиції щодо вдосконалення законодавства про природні монополії;

інформують громадськість через засоби масової інформації про свою діяльність і діяльність суб'єктів природних монополій;

публікують щорічні доповіді про результати своєї діяльності та діяльності суб'єктів природних монополій;

передають до відповідних державних органів матеріали про порушення чинного законодавства;

здійснюють інші функції, що випливають з покладених на них завдань.

Стаття 14. Повноваження комісії

Комісії мають право:

отримувати документи, статистичну та іншу інформацію про діяльність суб'єктів природних монополій, необхідні для здійснення покладених на них функцій;

приймати в межах своєї компетенції у порядку, встановленому положеннями про комісії, рішення, що є обов'язковими для виконання суб'єктами природних монополій;

приймати рішення про накладання штрафів на суб'єктів природних монополій у випадках, передбачених цим Законом;

складати протоколи про порушення посадовими особами суб'єктів природних монополій законодавства про природні монополії відповідно до Кодексу України про адміністративні правопорушення;

застосовувати у встановленому законом порядку відповідні санкції до суб'єктів природних монополій та суб'єктів господарювання, що здійснюють діяльність на суміжних ринках, за порушення ними умов та правил здійснення підприємницької діяльності у сферах природних монополій та на суміжних ринках (ліцензійних умов);

приймати з питань, що належать до їх компетенції, нормативні акти, контролювати їх виконання;

встановлювати для суб'єктів природних монополій у порядку, визначеному комісіями, вимоги щодо здійснення ними підприємницької діяльності, яка не належить до сфери природних монополій, у разі, якщо ця діяльність має вплив на ринок, що перебуває у стані природної монополії;

звертатися до суду з відповідними позовними заявами у разі порушення суб'єктами природних монополій та суб'єктами господарювання, що здійснюють діяльність на суміжних ринках, норм цього Закону.

Стаття 15. Рішення комісії

1. Рішення комісій приймаються на засіданнях, які проводяться у формі закритих або відкритих слухань. У разі розгляду питань, що мають важливе суспільне значення, засідання проводяться у формі відкритих слухань, в яких беруть участь представники суб'єктів природних монополій та суб'єктів господарювання, що здійснюють діяльність на суміжних ринках, об'єднань споживачів і громадськості.

При прийнятті рішень повинно забезпечуватися додержання прав і законних інтересів громадян, підприємців і суспільства.

Рішення комісій, які відповідно до закону є регуляторними актами, розробляються, розглядаються, приймаються та оприлюднюються з урахуванням вимог Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності». Рішення комісій підлягають виконанню у визначені ними терміни.

Рішення у справах, пов'язаних з порушеннями законодавства про природні монополії, які впливають на суспільні інтереси, підлягають опублікуванню у засобах масової інформації не пізніше ніж через місяць з дня їх прийняття.

Вплив у будь-який спосіб на члена комісії або працівника її апарату з метою перешкоджання виконанню ним посадових обов'язків або прийняття неправомірного рішення тягне за собою відповідальність, передбачену законодавством України.

2. У разі незгоди з рішенням комісії суб'єкти природних монополій, суб'єкти господарювання, що здійснюють діяльність на суміжних ринках, об'єднання споживачів та інші заінтересовані особи мають право у місячний термін з дня одержання копії рішення оскаржити його у судовому порядку.

Оскарження рішень комісій у судовому порядку не зупиняє їх виконання.

Суд за клопотанням суб'єктів, визначених у абзаці першому цієї частини, або за своєю ініціативою може зупинити виконання рішення комісії на час розгляду справи в суді.

Рішення комісій щодо накладання штрафів на суб'єктів природних монополій виконуються в порядку, передбаченому статтею 17 цього Закону.

Стаття 16. Фінансування діяльності комісій

Фінансування діяльності комісій, їх територіальних органів здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України.

РОЗДІЛ IV. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СУБ'ЄКТІВ ПРИРОДНИХ МОНОПОЛІЙ, ЇХ ПОСАДОВИХ ОСІБ ТА ОРГАНІВ, ЯКІ РЕГУЛЮЮТЬ ЇХ ДІЯЛЬНІСТЬ

Стаття 17. Накладання штрафів на суб'єктів природних монополій

1. Національні комісії регулювання діяльності суб'єктів природних монополій накладають штрафи на суб'єктів природних монополій за:

несвоєчасне надання інформації органам, які регулюють діяльність суб'єктів природних монополій, — у розмірі до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

ненадання інформації органам, які регулюють діяльність суб'єктів природних монополій, або надання завідомо недостовірних даних — у розмірі до однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

невиконання або несвоєчасне виконання рішень органів, які регулюють діяльність суб'єктів природних монополій, та порушення умов та правил здійснення підприємницької діяльності у сферах природних монополій та на суміжних ринках (ліцензійних умов) — у розмірі до п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

2. Сума штрафів, накладених на суб'єктів природних монополій, зараховується до Державного бюджету України.

3. Суб'єкти природних монополій, на які накладено штраф, сплачують його у тридцятиденний термін з дня одержання рішення про накладення штрафу.

За кожен день прострочення сплати штрафу нараховується пеня у розмірі одного відсотка суми штрафу.

У разі відмови суб'єктів природних монополій від сплати штрафу штраф стягується за рішенням суду.

Стаття 18. Відповідальність посадових осіб суб'єктів природних монополій

Посадові особи суб'єктів природних монополій несуть адміністративну відповідальність за невиконання або несвоєчасне виконання рішень органів, які регулюють діяльність суб'єктів природних монополій, ненадання чи несвоєчасне надання інформації цим органам або надання завідомо недостовірних даних у порядку, передбаченому Кодексом України про адміністративні правопорушення.

Стаття 19. Вилучення незаконно одержаних прибутку, виручки та відшкодування збитків

1. Прибуток, одержаний суб'єктами природних монополій у результаті порушення норм цього Закону, вилучається в судовому порядку до Державного бюджету України.

Виручка, одержана суб'єктами природних монополій у результаті порушення встановлених органами, які регулюють діяльність суб'єктів природних монополій, рівня цін (тарифів) вилучається до відповідного бюджету згідно з законодавством про ціни і ціноутворення.

2. Збитки, завдані діяльністю чи бездіяльністю суб'єктів природних монополій у результаті порушення норм цього Закону, підлягають відшкодуванню у порядку, передбаченому цивільним законодавством України.

Стаття 20. Відповідальність органів, які регулюють діяльність суб'єктів природних монополій та їх посадових осіб

1. Збитки, завдані в результаті прийняття неправомірних рішень, дій чи бездіяльності органів, які регулюють діяльність суб'єктів природних монополій, що порушують норми цього Закону, підлягають відшкодуванню у порядку, передбаченому цивільним законодавством України.

2. Посадові особи органів, які регулюють діяльність суб'єктів природних монополій, за невиконання або неналежне виконання посадових обов'язків, у тому числі за розголошення відомостей, що становлять комерційну таємницю, несуть відповідальність у порядку, визначеному законами України.

РОЗДІЛ V. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Закон набирає чинності з дня його опублікування.

2. Встановити, що органи, які виконують окремі функції регулювання діяльності суб'єктів природних монополій, продовжують їх виконувати до створення національних комісій регулювання природних монополій.

3. Доручити Кабінету Міністрів України у двомісячний термін після введення в дію Закону України «Про природні монополії»:

подати на розгляд Верховної Ради України пропозиції щодо приведення законодавчих актів України у відповідність із цим Законом;

привести нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України у відповідність із цим Законом;

забезпечити перегляд і скасування міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади України їх нормативно-правових актів, що суперечать цьому Закону;

розробити нормативно-правові акти, передбачені цим Законом.

4. Регулювання у сфері зв'язку проводиться відповідно до Закону України «Про телекомунікації», Закону України «Про поштовий зв'язок».

Президент України
м. Київ
20 квітня 2000 року
№ 1682-III

Л. КУЧМА

**Про затвердження Тимчасових правил розгляду
справ про порушення антимонопольного законодавства України**

**Розпорядження Антимонопольного комітету України
від 19 квітня 1994 року № 5
Зареєстровано в Міністерстві юстиції України
6 травня 1994 р. за № 90/299**

Із змінами і доповненнями, внесеними
розпорядженнями Антимонопольного комітету України
від 19 травня 2009 року № 168-р (останні зміни)

Відповідно до Постанови Верховної Ради України від 26 листопада 1993 року № 3660-ХІІ «Про порядок введення в дію Закону України «Про Антимонопольний комітет України» затвердити Тимчасові правила розгляду справ про порушення антимонопольного законодавства України, які діятимуть до прийняття відповідних законодавчих актів.

Голова

О. Завада

ЗАТВЕРДЖЕНО

розпорядженням Антимонопольного
комітету України
від 19 квітня 1994 р. № 5
(в редакції розпорядження
Антимонопольного комітету України
від 29 червня 1998 р. № 169-р)

Зареєстровано
в Міністерстві юстиції України
6 травня 1994 р. за № 90/299

**Правила
розгляду заяв і справ про порушення
законодавства про захист економічної конкуренції
(Правила розгляду справ)**

(назва із змінами, внесеними згідно з розпорядженням
Антимонопольного комітету України від 12.02.2002 р. № 24-р,
у редакції розпорядження Антимонопольного
комітету України від 17.08.2006 р. № 332-р)

I. Загальні положення

1. Ці Правила визначають окремі особливості порядку розгляду заяв, справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, у

тому числі про захист від недобросовісної конкуренції (далі — порушення законодавства про захист економічної конкуренції, порушення) органами Антимонопольного комітету України відповідно до Закону України «Про захист економічної конкуренції», Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції», Закону України «Про Антимонопольний комітет України» та встановлюють порядок перевірки та перегляду рішень органів Комітету в цих справах і діють до прийняття відповідних актів законодавства.

2. Розгляд справ здійснюється на засадах рівності сторін перед законом та органами Антимонопольного комітету України (далі — Комітет), які розглядають справи.

3. Повноваження посадових осіб, передбачені цими Правилами, можуть виконуватись посадовими особами, що їх заміщують (заступають) в установленому порядку.

II. Органи Комітету, які розглядають справи, підвідомчість справ

4. Справи про порушення законодавства про захист економічної конкуренції у межах компетенції розглядаються органами Комітету:

- Комітетом;
- Постійно діючою адміністративною колегією Комітету;
- тимчасовою адміністративною колегією Комітету;
- державним уповноваженим Комітету;
- адміністративною колегією територіального відділення Комітету.

5. Адміністративній колегії територіального відділення Комітету підвідомчі справи про порушення у вигляді:

зловживання монопольним (домінуючим) становищем, антиконкурентних узгоджених дій, якщо наслідки порушення мають місце на регіональному ринку;

недобросовісної конкуренції, якщо заявник і відповідач знаходяться в одному регіоні;

антиконкурентних дій органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю, крім тих, що підвідомчі Постійно діючій адміністративній колегії Комітету;

делегування повноважень органів влади чи органів місцевого самоврядування, крім тих, що підвідомчі Постійно діючій адміністративній колегії Комітету;

схилення до порушень, створення умов для вчинення таких порушень чи їх легітимізація органами влади, органами місцевого самоврядування, органами адміністративно-господарського управління та контролю, крім тих, що підвідомчі Постійно діючій адміністративній колегії Комітету;

обмежувальної та дискримінаційної діяльності суб'єктів господарювання, об'єднань, передбаченої частинами першою та другою статті 18, статтями 19, 20 та 21 Закону України «Про захист економічної конкуренції», крім тих, що підвідомчі державному уповноваженому Комітету;

неподання, подання інформації в неповному обсязі територіальному відділенню у встановлені головою територіального відділення, адміністративною колегією територіального відділення Комітету чи нормативно-

правовими актами строки або подання недостовірної інформації територіальному відділенню;

створення перешкод працівникам територіального відділення Комітету в проведенні перевірок, огляду, у вилученні чи накладенні арешту на майно, документи, предмети чи інші носії інформації;

надання рекомендацій суб'єктами господарювання, об'єднаннями, органами влади, органами місцевого самоврядування, органами адміністративно-господарського управління та контролю, що схиляють до вчинення порушень законодавства про захист економічної конкуренції чи сприяють учиненню таких порушень, окрім тих, що підвідомчі Постійно діючій адміністративній колегії Комітету.

Справи, підвідомчі адміністративній колегії територіального відділення Комітету, розглядаються у територіальному відділенні за місцем вчинення порушення або за місцезнаходженням відповідача, або за місцем настання наслідків порушення.

6. Державному уповноваженому Комітету підвідомчі справи про порушення у вигляді:

зловживання монопольним (домінуючим) становищем, антиконкурентних узгоджених дій, якщо наслідки порушення мають місце на ринку, що охоплює декілька регіонів, чи на загальнодержавному ринку;

недобросовісної конкуренції, якщо заявник і відповідач знаходяться у різних регіонах;

обмежувальної та дискримінаційної діяльності суб'єктів господарювання, об'єднань, передбаченої частинами першою та другою статті 18, статтями 19, 20 та 21 Закону України «Про захист економічної конкуренції», якщо наслідки порушення мають місце на загальнодержавному ринку;

неподання, подання інформації в неповному обсязі Комітету в установлені державним уповноваженим Комітету, адміністративною колегією Комітету, Комітетом чи нормативно-правовими актами строки або подання недостовірної інформації Комітету;

створення перешкод працівникам Комітету в проведенні перевірок, огляду, вилученні чи накладенні арешту на майно, документи, предмети чи інші носії інформації.

7. Тимчасова адміністративна колегія Комітету може бути утворена для розгляду будь-якої справи.

8. Постійно діючій адміністративній колегії Комітету підвідомчі справи про порушення у вигляді:

антиконкурентних дій органів адміністративно-господарського управління та контролю, діяльність яких поширюється на всю територію України; делегування повноважень центральних органів виконавчої влади, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування відповідного рівня;

схилення до порушень, створення умов для вчинення таких порушень чи їх легітимізація центральними органами виконавчої влади, обласними, Київською та Севастопольською міськими державними адміністраціями, органами місцевого самоврядування відповідного рівня;

надання рекомендацій центральними органами виконавчої влади, обласними, Київською та Севастопольською міськими державними адміністраціями, органами місцевого самоврядування відповідного рівня, що схильють до вчинення порушень законодавства про захист економічної конкуренції чи сприяють учиненню таких порушень.

Постійно діюча адміністративна колегія Комітету за дорученням Голови Комітету може розглянути будь-яку справу, окрім тих, що підвідомчі Комітету.

9. Комітету підвідомчі:

справи про порушення у вигляді антиконкурентних дій центральних органів виконавчої влади, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування відповідного рівня;

справи, матеріали яких пов'язані із забезпеченням національної безпеки, оборони, суспільних інтересів або містять державну таємницю, або якщо відповідачем у справі є Верховна Рада Автономної Республіки Крим, Рада міністрів Автономної Республіки Крим.

Комітет може прийняти до свого провадження і розглянути будь-яку справу.

10. Справи про порушення, передбачені пунктами 5, 10, 11, 12 та 19 статті 50 Закону України «Про захист економічної конкуренції», підвідомчі відповідним органам Комітету, до компетенції яких відноситься вирішення питань про надання дозволу на вчинення цих дій.

10¹. Справи про порушення у вигляді обмеження в господарській діяльності суб'єкта господарювання у відповідь на те, що він звернувся до Комітету або його територіального відділення із заявою про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, підвідомчі тим органам Комітету, яким підвідомча справа, що має розглядатися за такою заявою.

10². Справи про порушення у вигляді невиконання рішення, попереднього рішення органів Комітету або їх виконання не в повному обсязі розглядаються органами Комітету, які прийняли відповідне попереднє рішення або рішення.

11. Голова Комітету має право за клопотанням осіб, які беруть участь у справі, за поданням державного уповноваженого Комітету, керівника структурного підрозділу Комітету, голови територіального відділення або з власної ініціативи будь-які матеріали, що є в провадженні органу чи посадової особи, уповноважених на їх розгляд, передати на розгляд іншого органу чи посадової особи.

III. Докази

12. Доказами у справі можуть бути будь-які фактичні дані, які дають можливість визначити наявність або відсутність порушення.

Ці дані встановлюються такими засобами: поясненнями сторін і третіх осіб, поясненнями службових осіб та громадян, письмовими доказами, речовими доказами і висновками експертів.

13. Збір доказів здійснюється органами чи посадовими особами Комітету, відділення незалежно від місця знаходження доказів.

IV. Підстави для початку розгляду справ

14. Органи Комітету розпочинають розгляд справи про порушення законодавства про захист економічної конкуренції за підставами, визначеними статтями 36 і 37 Закону України «Про захист економічної конкуренції».

V. Особи, які беруть участь у справі, їхні права й обов'язки

15. Особи, які беруть участь у справі, визначаються статтею 39 Закону України «Про захист економічної конкуренції».

16. Особи, які беруть (брали) участь у справі, мають право ознайомлюватися з матеріалами справи (за винятком інформації з обмеженим доступом, а також інформації, визначеної відповідним державним уповноваженим, головою відділення, розголошення якої може завдати шкоди інтересам інших осіб, які беруть (брали) участь у справі, або перешкодити подальшому розгляду справи) після одержання копії подання з попередніми висновками в справі (витягу з нього відповідно до пункту 26 цих Правил), а також мають право наводити докази, подавати клопотання, усні й письмові пояснення, одержувати копії рішень у справі (витяги з них, за винятком інформації з обмеженим доступом, а також інформації, визначеної відповідним державним уповноваженим, головою відділення, розголошення якої може завдати шкоди інтересам інших осіб, які брали участь у справі), подавати свої міркування та заперечення, оскаржувати рішення в порядку, визначеному законодавством.

VI. Подання заяви та її розгляд

17. Заяви про порушення у справах, підвідомчих адміністративній колегії територіального відділення Комітету, подаються до відділення за місцем вчинення порушення або за місцем знаходження відповідача, або за місцем настання наслідків порушення. Заяви про порушення в інших справах подаються до Комітету.

Заява, подана з порушенням правил підвідомчості, повертається заявникові або передається до належного територіального відділення Комітету чи до Комітету протягом десяти днів з дня її одержання. Передання заяви від одного територіального відділення до іншого здійснюється за погодженням із заступником Голови Комітету, відповідальним за координацію діяльності територіальних відділень. Перебіг строку розгляду заяви починається з дня її одержання Комітетом чи належним територіальним відділенням Комітету.

Особами, які мають право подавати заяву відповідно до абзацу другого частини першої статті 36 Закону України «Про захист економічної конкуренції» або частини першої статті 28 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції», є суб'єкти господарювання — конкуренти, постачальники чи покупці відповідача та інші фізичні та юридичні особи, які можуть підтвердити, що дії чи бездіяльність відповідача, визначені зазначеними законами як порушення законодавства про захист економічної конкуренції, можуть безпосередньо і негативно вплинути на їхні права. Такі заяви мають відповідати вимогам, викладеним у пункті 18 цих Правил.

Заяви осіб, які не мають права їх подавати згідно з абзацом третім цього пункту, органами Комітету не розглядаються, що не є перешкодою для проведення у разі необхідності за власною ініціативою органів Комітету розслідування щодо фактів, викладених у такій заяві.

18. Заява подається в письмовій формі й повинна містити:

найменування органу, до якого подається заява (Комітет чи відповідне територіальне відділення Комітету);

найменування (для юридичних осіб) або ім'я (прізвище, власне ім'я та по батькові для фізичних осіб) сторін (заявника і відповідача), їхнє місце-знаходження (для юридичних осіб) або місце проживання (для фізичних осіб), інші реквізити сторін, зокрема поштову адресу, а також, якщо такі є, номер засобу зв'язку (телефон, факс тощо), адресу електронної пошти;

ім'я контактної особи (для юридичних осіб), номер засобу зв'язку (телефон, факс тощо), а також, якщо така є, адресу електронної пошти;

зміст вимог, зокрема очікувані заявником від органів Комітету рішення;

виклад обставин, якими заявник обґрунтовує свої вимоги, обґрунтування того, яким чином права заявника порушуються внаслідок дій чи бездіяльності відповідача, визначених законом як порушення законодавства про захист економічної конкуренції;

інформацію стосовно звернення до будь-якого іншого органу державної влади, зокрема до суду, з питань, порушених у заяві;

перелік документів та інших матеріалів, що додаються до заяви.

Заява підписується повноважною посадовою особою заявника — юридичної особи або його представником, заявником — фізичною особою або його представником.

До заяви додаються наявні у заявника документи та інші матеріали, що підтверджують викладені у заяві обставини.

Якщо заява подається представником, у ній зазначаються найменування (для юридичних осіб) або ім'я (прізвище, власне ім'я та по батькові для фізичних осіб) представника, його поштова адреса, а також, якщо такі є, номер засобу зв'язку (телефон, факс тощо), адреса електронної пошти. Одночасно із заявою подається довіреність чи інший документ, що підтверджує повноваження представника. Довіреності або інші документи, які підтверджують повноваження представника і були посвідчені в інших державах, повинні бути легалізовані в установленому законодавством порядку, якщо інше не встановлено міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

У разі подання заяви про порушення, доведення якого потребує дослідження ринку, заявник — суб'єкт господарювання у заяві висловлює міркування стосовно товарних і територіальних (географічних) меж відповідного ринку, становища суб'єктів господарювання на цьому ринку. Заявник також подає відому йому інформацію про осіб, пов'язаних із відповідачем (відповідачами) відносинами контролю відповідно статті 1 Закону України «Про захист економічної конкуренції».

У заяві можуть бути вказані й інші відомості, якщо вони можуть мати значення для розгляду заяви, зокрема ім'я (найменування) й інші відомі заявнику реквізити осіб, які можуть підтвердити обставини, з приводу

яких подається заява чи які можуть надати додаткову інформацію, що має значення для розгляду заяви.

У разі необхідності заявник одночасно з поданням заяви може подати мотивоване клопотання про початок розгляду справи за власною ініціативою органів Комітету через можливість настання негативних для заявника наслідків, пов'язаних із поданням заяви відповідно до абзацу четвертого частини першої статті 36 Закону України «Про захист економічної конкуренції».

Інформація з обмеженим доступом подається окремо в опечатаному печаткою конверті; на кожній сторінці документів проставляється напис «інформація з обмеженим доступом». Необхідно вказати категорію інформації з обмеженим доступом (конфіденціальна чи таємна) та її характер (комерційна, банківська, державна таємниця), а також пояснити причини, з яких ця інформація вважається заявником інформацією з обмеженим доступом, зокрема, чому цю інформацію не потрібно розголошувати.

19. Заява про порушення розглядається протягом 30 календарних днів, а у разі потреби одержання додаткової інформації, яка не може бути надана заявником, строк розгляду заяви може бути подовжений державним уповноваженим, головою відділення на 60 календарних днів, про що письмово повідомляється заявнику.

Якщо щодо відповідача, зазначеного у заяві, вже порушено справу за наведеними у заяві ознаками порушення, заява може бути приєднана до цієї справи, про що письмово повідомляється заявнику.

Встановивши, що заяву подано без додержання вимог, викладених у пункті 18 цих Правил, і це перешкоджає розгляду заяви, державний уповноважений, голова відділення залишає заяву без руху, про що письмово повідомляє заявника і надає йому строк для усунення недоліків.

Час залишення заяви без руху не зараховується у строк розгляду заяви.

У разі невиконання зазначених вимог у встановлений строк заява може бути залишена без розгляду, про що письмово повідомляється заявнику.

Якщо заявник відмовився від заяви, вона залишається без розгляду, що не є перешкодою для продовження Комітетом, відділенням дослідження з питань, порушених у заяві.

Залишення заяви без розгляду не позбавляє заявника права звернутися до Комітету, відділення з повторною заявою про порушення.

Розгляд заяви може бути зупинено з власної ініціативи відповідного органу Комітету чи голови територіального відділення, чи за заявою особи, що подала заяву, до завершення розгляду органом Комітету, судом пов'язаної з цією заявою іншої справи або до вирішення органом Комітету чи іншим державним органом пов'язаного з нею іншого питання. Про зупинення розгляду заяви та його поновлення приймається розпорядження. Повідомлення про зупинення розгляду заяви та його поновлення надсилається заявнику протягом трьох робочих днів з дня прийняття відповідного розпорядження.

19¹. У разі надходження від заявника вмотивованого клопотання про початок розгляду справи за власною ініціативою органів Комітету через можливість настання негативних для заявника наслідків, пов'язаних із поданням заяви, розслідування за заявою, розгляд справи про порушення за-

конодавства про захист економічної конкуренції розпочинаються за власною ініціативою органів Комітету.

З метою захисту інтересів заявника, яким подано таке клопотання, для відповідної заяви та доданої до неї інформації встановлюється режим інформації з обмеженим доступом. Такий режим не може встановлюватися (зберігатися), якщо забезпечення конфіденційності інформації про заявника перешкоджає доведенню порушення.

У разі забезпечення конфіденційності інформації про заявника, за ним зберігаються його права та обов'язки.

19². Органи Комітету можуть відмовити у розгляді заяви, поданої одним і тим же заявником з одного й того ж питання, якщо питання, порушені у раніше поданій заяві, розглянуті по суті.

Питання про відмову в розгляді таких заяв, поданих до Комітету, вирішує державний уповноважений Комітету, а щодо заяв, поданих до територіально-го відділення Комітету, — голова територіального відділення Комітету.

20. У разі виявлення ознак порушення законодавства про захист економічної конкуренції державний уповноважений, голова відділення відмовляють у розгляді справи, про що письмово повідомляється заявнику.

При цьому відповідним державним органам та суб'єктам господарювання можуть бути надані рекомендації щодо проведення заходів, спрямованих на запобігання порушенням, розвиток підприємництва і конкуренції.

20¹. У разі виявлення ознак порушення законодавства про захист економічної конкуренції, за наявності підстав, передбачених законом, зокрема частиною третьою статті 46 Закону України «Про захист економічної конкуренції», провадження у справі не розпочинається.

Заявнику може бути відмовлено у розгляді справи на підставі частини другої статті 36 Закону України «Про захист економічної конкуренції», коли дії чи бездіяльність, що містять ознаки порушення законодавства про захист економічної конкуренції, не мають відчутного впливу на умови конкуренції на ринку. Вирішуючи це питання, органи Комітету виходять зокрема з розміру збитків, завданих чи які можуть бути завдані суспільству чи окремим особам унаслідок порушення, можливості припинення порушення та усунення його наслідків без порушення справи.

20². Розпорядження про початок розгляду справи або про відмову в розгляді справи на підставі статті 36 Закону України «Про захист економічної конкуренції», підвідомчої Комітету, адміністративній колегії Комітету, державному уповноваженому Комітету, приймає державний уповноважений Комітету.

20³. Розпорядження про початок справи або про відмову в розгляді справи на підставі статті 36 Закону України «Про захист економічної конкуренції», підвідомчої адміністративній колегії територіального відділення Комітету, приймає адміністративна колегія територіального відділення Комітету.

20⁴. Розпорядження про початок розгляду справи надсилається відповідачу протягом трьох робочих днів із дня його прийняття.

У цей самий строк повідомлення про початок розгляду справи надсилається заявнику.

У разі, коли відповідача визначено після початку розгляду справи, органи Комітету приймають розпорядження про залучення його до участі у справі як відповідача, яке протягом трьох робочих днів з дня його прийняття разом з розпорядженням про початок розгляду справи надсилається відповідачу.

VII. Розгляд справи

21. Розгляд справи розпочинається відповідно до статті 37 Закону України «Про захист економічної конкуренції».

22. Повноваження службовців Комітету щодо збирання доказів під час розгляду справи стверджуються службовим дорученням, виданим державним уповноваженим, а зазначені повноваження службовців відділення — службовим дорученням, виданим державним уповноваженим, головою відділення.

23. Службовцями Комітету, відділення, яким доручено збирання та аналіз доказів, проводяться дії, направлені на всебічне, повне і об'єктивне з'ясування дійсних обставин справи, прав і обов'язків сторін.

Зокрема у справах можуть проводитися такі дії:

дослідження регіонального або загальнодержавного ринку;
одержання від сторін, третіх осіб, інших осіб письмових та усних показень, які можуть фіксуватися в протоколі;

вилучення письмових та речових доказів, зокрема документів, предметів чи інших носіїв інформації, що можуть бути доказами чи джерелами доказів у справі;

накладення арешту на предмети, документи, інші носії інформації, що можуть бути доказами чи джерелами доказів у справі.

За результатами збирання та аналізу доказів у справі складається подання з попередніми висновками, яке вноситься на розгляд органів Комітету, яким підвідомча справа.

Для з'ясування обставин, що мають значення для справи і потребують спеціальних знань у галузі науки, техніки, ремесла тощо, розпорядженням органів Комітету, яким підвідомча справа, може бути призначена експертиза.

У разі, якщо вимогу про надання інформації неможливо вручити за місцезнаходженням юридичної особи чи останнім відомим місцем проживання фізичної особи, вона вважається такою, що вручена адресату, через десять днів з дня опублікування в газеті «Урядовий кур'єр» або в друкованому виданні відповідної обласної ради (за місцезнаходженням юридичної особи, останнім відомим місцем проживання фізичної особи) повідомлення про розміщення такої вимоги на офіційному веб-сайті Комітету (<http://www.amc.gov.ua>). У разі відсутності друкованого видання відповідної обласної ради, а також у випадках, коли місцезнаходженням (місцем проживання) особи є Автономна Республіка Крим, міста Київ та Севастополь, зазначене повідомлення публікується у відповідному друкованому засобі масової інформації місцевої сфери розповсюдження, визначеному Кабінетом Міністрів України, у якому розміщуються оголошення про ви-

клик до суду відповідача, третіх осіб, свідків, місце фактичного проживання (перебування) яких невідоме.

Розміщення вимоги про надання інформації на офіційному веб-сайті Комітету (<http://www.ams.gov.ua>) забезпечує державний уповноважений, голова територіального відділення Комітету у термін не пізніше дня опублікування відповідного повідомлення.

24. Установивши, що як відповідач до участі в справі повинна бути залучена інша особа, органами Комітету приймається розпорядження про заміну відповідача або про залучення до участі в справі співвідповідачів, про що повідомляються особи, які беруть участь у справі.

25. Органи Комітету, які розпочали або розглядають справу, можуть прийняти розпорядження про об'єднання кількох справ в одну або про виділення справи для окремого розгляду.

26. Копії подання з попередніми висновками (або витяги з нього, що не містять інформації з обмеженим доступом, а також визначеної відповідним державним уповноваженим, головою відділення інформації, розголошення якої може завдати шкоди інтересам інших осіб, які беруть участь у справі, або перешкодити подальшому розгляду справи) не пізніше ніж за десять днів до прийняття рішення у справі надсилаються сторонам та третім особам.

За вмотивованим клопотанням особи, яка бере участь у справі, про необхідність більш тривалого часу для розгляду подання та підготовки відповіді на нього розгляд справи може бути відкладено.

У випадках, коли рішення Комітету стосується інтересів широкого кола суб'єктів господарювання чи споживачів, з метою якнайшвидшого припинення порушення і усунення його наслідків, строк, зазначений в абзаці першому цього пункту, може бути скорочений до семи днів. Про скорочення строку особи, які беруть участь у справі, повідомляються одночасно з повідомленням про дату, час і місце розгляду справи.

У разі, якщо немає можливості вручити копію подання з попередніми висновками особам, які беруть участь у справі, державний уповноважений, голова територіального відділення Комітету не пізніше ніж за п'ять днів до дня розгляду справи забезпечують розміщення на офіційному веб-сайті Комітету (<http://www.ams.gov.ua>) інформацію щодо попередніх висновків у справі, із зазначенням дати, часу і місця розгляду справи.

27. Рішення може бути прийняте раніше, якщо від сторони та третіх осіб, яким було надіслано подання, одержано відповідь.

Про дату, час і місце розгляду справи особи, що беруть участь у справі, повідомляються не пізніше ніж за п'ять днів до дня її розгляду.

28. Розгляд справи може бути зупинено з власної ініціативи відповідного органу Комітету чи за заявою особи, яка бере участь у справі, до завершення розгляду органом Комітету, судом, господарським судом пов'язаною з цією справою іншої справи або до вирішення державним органом пов'язаного з нею іншого питання. Про зупинення розгляду справи та його поновлення приймається розпорядження.

Повідомлення про зупинення розгляду справи та його поновлення надсилається особам, які беруть участь у справі, протягом трьох робочих днів з дня прийняття відповідного розпорядження.

VIII. Рішення у справах

29. При доведенні вчинення порушення залежно від обставин у справі може бути прийнято одне чи декілька рішень згідно зі статтею 48 Закону України «Про захист економічної конкуренції».

30. У процесі розгляду справи органи Комітету можуть прийняти попереднє рішення у справі відповідно до статті 47 Закону України «Про захист економічної конкуренції».

31. Штрафи за порушення, передбачені Законами України «Про захист економічної конкуренції» і «Про захист від недобросовісної конкуренції», накладаються відповідно до положень статті 52 Закону України «Про захист економічної конкуренції».

32. Пункт 32 виключено

32. У рішенні наводяться мотиви рішення, зазначаються встановлені органом Комітету обставини справи з посиланням на відповідні докази, а також положення законодавства, якими орган Комітету керувався, приймаючи рішення.

Під час вирішення питання про накладення штрафу у резолютивній частині рішення вказується розмір штрафу. Резолютивна частина рішення, крім відповідних висновків та зобов'язань, передбачених статтею 48 Закону України «Про захист економічної конкуренції», у необхідних випадках має містити вказування на дії, які відповідач повинен виконати або від яких утриматися для припинення порушення та усунення його наслідків, а також строк виконання рішення.

33. Рішення у справі надається для виконання відповідно до частини першої статті 56 Закону України «Про захист економічної конкуренції».

Крім осіб, яким рішення надано на виконання відповідно до абзацу першого цього пункту, рішення у справі (витяг з нього, що не містить інформації з обмеженим доступом, а також визначеної відповідним державним уповноваженим, головою територіального відділення Комітету інформації, розголошення якої може завдати шкоди інтересам інших осіб, які брали участь у справі) надсилається особам, які брали участь у справі.

Рішення у справі (витяг з нього, що не містить інформації з обмеженим доступом, відомостей, що дають можливість ідентифікувати фізичну особу, а також визначеної відповідним державним уповноваженим, головою територіального відділення Комітету інформації, розголошення якої може завдати шкоди інтересам держави, осіб, які брали участь у справі, та інших осіб) може бути оприлюднене шляхом розміщення на офіційному веб-сайті Комітету (<http://www.amc.gov.ua>), опубліковане в друкованих виданнях чи поширене в електронній формі.

34. Органи Комітету, які прийняли рішення, не мають права його скасувати або змінити.

Вони вправі виправити допущені в рішенні описки чи явні арифметичні помилки, роз'яснити своє рішення, не змінюючи при цьому його змісту, а також прийняти додаткове рішення, якщо з якогось питання, що досліджувалося під час розгляду справи, не прийнято рішення.

Про виправлення допущеної в рішенні описки чи явної арифметичної помилки, роз'яснення рішення приймається розпорядження, яке протягом трьох робочих днів з дня його прийняття надсилається особам, які брали участь у справі.

35. Встановивши під час розгляду справи факт порушення, орган Комітету, який розпочав або розглядає справу, має право вносити у відповідні державні органи обов'язкові для розгляду подання щодо скасування ліцензій, припинення операцій зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання.

Абзац другий пункту 35 виключено

Встановивши дані, що свідчать про наявність ознак злочину, орган чи посадова особа, які порушили або розглядають справу, вносять подання у правоохоронні органи або надсилають їм відповідні матеріали для розгляду по суті.

36. Розгляд справи про порушення законодавства про захист економічної конкуренції підлягає закриттю без прийняття рішення по суті відповідно до статті 49 Закону України «Про захист економічної конкуренції».

IX. Перевірка, перегляд, оскарження рішень у справах та обчислення строків

(У розділі IX слово «перегляд» у всіх відмінках замінено словом «перевірка» у відповідному відмінку, слова «перегляд рішення у зв'язку з нововиявленими обставинами» у всіх відмінках замінено словами «перегляд рішення» у відповідному відмінку згідно з розпорядженням Антимонопольного комітету України від 12 лютого 2002 року № 24-р)

37. Абзац перший пункту 37 виключено

Заява про перевірку рішення у справі або про перегляд рішення підлягає розгляду у строк, передбачений абзацом першим пункту 19 цих Правил.

38. Перевірка рішень у справах здійснюється:

Комітетом — за заявою осіб, які брали участь у справі, поданнями Голови Комітету, протестами Генерального прокурора України, заступників Генерального прокурора України про перевірку рішень державних уповноважених або адміністративних колегій Комітету у справах;

Комітетом, адміністративними колегіями — за заявою осіб, які брали участь у справі, поданнями державних уповноважених, протестами прокурора Автономної Республіки Крим, області, міст Києва, Севастополя та їх заступників про перевірку рішень адміністративних колегій територіальних відділень Комітету у справах.

39. Державні уповноважені вправі за заявою осіб, які брали участь у справі, або з власної ініціативи витребувати відповідну справу для вирішення питання про наявність підстав для внесення подання про перевірку рішення у справі.

При відсутності підстав для внесення подання про це повідомляється особа, за заявою якої справа була витребувана для перевірки, із зазначенням мотивів відмови внесення подання.

40. Службові особи, яким надано право вносити подання про перевірку рішення у справі, можуть зупинити виконання рішення до закінчення його перевірки, про що письмово повідомляються особи, які беруть участь у справі.

41. Копія подання про перевірку рішення у справі (витяг з нього за вилученням інформації з обмеженим доступом, а також визначеної відповідним державним уповноваженим, головою відділення інформації, розголошення якої може завдати шкоди інтересам інших осіб, які брали участь у справі) надсилається сторонам та третім особам, які брали участь у справі.

Сторони та треті особи, які брали участь у справі, мають право подати письмові пояснення на подання.

42. За результатами перевірки рішення органи Комітету мають право прийняти рішення відповідно до частини п'ятої статті 57 Закону України «Про захист економічної конкуренції».

43. Перегляд рішення здійснюється органом Комітету, яким воно прийнято, за поданням службовців Комітету, відділення, яким доручено збирання та аналіз доказів у справі.

За відсутності підстав для перегляду рішення заявник повідомляється письмово із зазначенням мотивів відмови перегляду.

44. Орган Комітету, який прийняв рішення, може зупинити виконання рішення до закінчення його перегляду, про що письмово повідомляються особи, які беруть участь у справі.

45. Копія подання про перегляд рішення у справі (витяг з нього за вилученням інформації з обмеженим доступом, а також визначеної відповідним державним уповноваженим, головою відділення інформації, розголошення якої може завдати шкоди інтересам інших осіб, які брали участь у справі) надсилається сторонам та третім особам, які брали участь у справі.

Сторони та треті особи, які брали участь у справі, мають право подати письмові пояснення на подання.

Абзац третій пункту 45 виключено

46. Копія рішення (витяг з нього за вилученням інформації з обмеженим доступом, а також визначеної відповідним державним уповноваженим, головою відділення інформації, розголошення якої може завдати шкоди інтересам інших осіб, які брали участь у справі), прийнятого за результатами перевірки рішення у справі та перегляду рішення, у п'ятиденний строк з дня його прийняття надсилається для виконання.

Х. Слухання у справі

47. Органи Комітету, які розглядають справу про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, а також органи Комітету, які перевіряють, переглядають рішення у справі, до прийняття рішення по суті можуть проводити слухання у справі.

Про день, час і місце проведення слухання у справі особи, які беруть участь у справі, повідомляються не пізніше ніж за 5 днів до проведення слухання.

Слухання проводиться органом Комітету, який розглядає справу або за дорученням голови колегіального органу, одним або декількома його членами.

Орган Комітету на слухання у справі запрошує осіб, які беруть участь у справі, для надання ними зауважень, пояснень, доводів, необхідних для встановлення фактичних обставин справи.

У слуханні у справі беруть участь працівники Комітету, його територіальних відділень. Орган Комітету, у разі необхідності, на слухання у справі залучає експертів.

На слухання у справі можуть бути запрошені інші особи, якщо заявник та відповідач не висловили проти цього обґрунтованих заперечень.

Орган Комітету за власною ініціативою чи за заявою осіб, які беруть участь у справі, може провести повністю або частково закриті слухання у справі, якщо відкрите слухання може завдати шкоди інтересам держави, особам, які беруть участь у справі, чи іншим особам, або перешкодити подальшому розгляду справи.

Головуючий на слуханні вживає заходів для встановлення фактичних обставин справи. Він може видалити зі слухання осіб, які порушують порядок його проведення. У цьому разі слухання продовжується без участі цих осіб.

48. Слухання чи його частина може не проводитися, якщо його проведення може спричинити загрозу громадському порядку, державній безпеці або загрозу розголошення інформації з обмеженим доступом чи інформації, розголошення якої може завдати шкоди інтересам осіб, які беруть участь у розгляді справи.

Слухання протоколюється. У протоколі зазначається:

орган Комітету, який проводить слухання;

форма проведення слухання (відкрите, закрите), місце, дата, час початку й закінчення слухання;

прізвища, ім'я та по батькові головуючого, членів колегіального органу Антимонопольного комітету України із зазначенням їх посад та інших осіб, присутніх на слуханні;

питання, які розглядалися, та основний зміст зауважень, пояснень, доводів, наданих учасниками слухання.

Протокол слухання протягом трьох днів підписується головуючим, членами колегіального органу Комітету, які проводили слухання. У цей самий строк особи, які брали участь у слуханні, можуть ознайомитись із змістом протоколу, подати пояснення або зауваження до нього, які додаються до протоколу.

Про ознайомлення осіб, які брали участь у слуханні, із змістом протоколу зазначається у протоколі.

XI. Розділ XI виключено

**Про Положення про територіальне відділення
Антимонопольного комітету України**

**Розпорядження Антимонопольного комітету України
від 23 лютого 2001 року № 32-р
Зарєстровано в Міністерстві юстиції України
30 березня 2001 р. за № 291/5482**

Із змінами і доповненнями, внесеними
розпорядженнями Антимонопольного комітету України
від 8 лютого 2002 року № 23-р,
від 30 січня 2004 року № 31-р,
від 6 березня 2007 року № 87-р

З метою реалізації положень Закону України від 13 липня 2000 року № 1907-III «Про внесення змін до Закону України «Про Антимонопольний комітет України»:

1. Затвердити Положення про територіальне відділення Антимонопольного комітету України, що додається.

2. Установити, що розпорядження набирає чинності через десять днів з дня його опублікування в «Офіційному віснику України».

Голова Комітету

О. Завада

ЗАТВЕРДЖЕНО

розпорядженням
Антимонопольного комітету України
від 23 лютого 2001 р. № 32-р

Зарєстровано
в Міністерстві юстиції України
30 березня 2001 р. за № 291/5482

**ПОЛОЖЕННЯ
про територіальне відділення
Антимонопольного комітету України**

Це Положення визначає основні завдання, компетенцію, повноваження та організаційні засади діяльності територіального відділення Антимонопольного комітету України.

1. Територіальне відділення Антимонопольного комітету України (надалі — відділення) є органом у системі органів Антимонопольного комітету України (надалі — Комітет), утвореним для реалізації завдань, покладених на Комітет Законом України «Про Антимонопольний комітет України», іншими актами законодавства про захист економічної конкуре-

нції та Законом України «Про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти».

Відділення утворюється Комітетом в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві і Севастополі, інших адміністративно-територіальних одиницях (надалі — регіони), йому підпорядковане і підзвітне. Спрямування, координація і контроль діяльності відповідних відділень Комітету здійснюються Головою Комітету, його заступниками, державними уповноваженими Комітету згідно з розподілом їхніх функціональних обов'язків.

Відділення у своїй діяльності керується Конституцією України, законами України «Про Антимонопольний комітет України», «Про захист економічної конкуренції», «Про захист від недобросовісної конкуренції», іншими нормативно-правовими актами України, цим Положенням, рішеннями Комітету, наказами Голови Комітету.

Відділення є юридичною особою, має самостійний баланс, реєстраційні рахунки в Державному казначействі України, печатку із зображенням Державного Герба України і своїм найменуванням.

2. Основним завданням відділення є участь у формуванні та реалізації конкурентної політики в частині:

1) здійснення державного контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції на засадах рівності суб'єктів господарювання перед законом та пріоритету прав споживачів, запобігання, виявлення і припинення порушень законодавства про захист економічної конкуренції;

2) контролю за узгодженими діями суб'єктів господарювання та регулюванням цін (тарифів) на товари, що виробляються (реалізуються) суб'єктами природних монополій;

3) сприяння розвитку добросовісної конкуренції;

4) здійснення контролю щодо створення конкурентного середовища та захисту економічної конкуренції у сфері державних закупівель.

Свої завдання відділення здійснює у відповідному регіоні, а у випадках, передбачених законодавством, та за дорученням Голови Комітету — за межами регіону.

3. У сфері здійснення контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції та захисту конкуренції у сфері державних закупівель відділення має такі повноваження:

1) розглядати заяви і справи про порушення законодавства про захист економічної конкуренції та проводити розслідування за цими заявами і справами;

2) приймати передбачені законодавством про захист економічної конкуренції розпорядження та рішення за заявами і справами, переглядати рішення у справах, надавати висновки щодо кваліфікації дій відповідно до законодавства про захист економічної конкуренції;

3) перевіряти суб'єкти господарювання, об'єднання, органи влади, органи місцевого самоврядування, органи адміністративно-господарського управління та контролю щодо дотримання ними вимог законодавства про захист економічної конкуренції та під час проведення розслідувань за заявами і справами про порушення законодавства про захист економічної конкуренції;

4) при розгляді заяв і справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, проведенні перевірки та в інших передбачених законом випадках вимагати від суб'єктів господарювання, об'єднань, органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю, їх посадових осіб і працівників, інших фізичних та юридичних осіб інформацію, у тому числі з обмеженим доступом;

5) призначити експертизу та експерта із числа осіб, які володіють необхідними знаннями для надання експертного висновку;

6) у випадках та порядку, передбачених законом, проводити огляд службових приміщень та транспортних засобів суб'єктів господарювання — юридичних осіб, вилучати або накладати арешт на предмети, документи чи інші носії інформації, які можуть бути доказами або джерелом доказів у справі незалежно від їх місцезнаходження;

7) у разі перешкоджання працівникам відділення у виконанні ними повноважень, передбачених підпунктами 3, 4 і 6 цієї частини, залучати працівників органів внутрішніх справ для застосування заходів, передбачених законом, для подолання перешкод;

8) залучати працівників органів внутрішніх справ, митних та інших правоохоронних органів для забезпечення проведення розгляду справи про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, зокрема в разі проведення розслідування;

9) залучати до проведення перевірок спеціалістів органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій за погодженням з їх керівниками, депутатів місцевих рад за їх згодою;

10) проводити дослідження ринку, визначати межі товарного ринку, а також становище, у тому числі монопольне (домінуюче), суб'єктів господарювання на цьому ринку та приймати відповідні рішення (розпорядження);

11) визначати наявність або відсутність контролю між суб'єктами господарювання або їх частинами та склад групи суб'єктів господарювання, що є єдиним суб'єктом господарювання;

12) вносити до органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування обов'язкові для розгляду подання щодо анулювання ліцензій, припинення операцій, пов'язаних із зовнішньоекономічною діяльністю суб'єктів господарювання, у разі порушення ними законодавства про захист економічної конкуренції;

13) надавати обов'язкові для розгляду рекомендації органам влади, органам місцевого самоврядування, органам адміністративно-господарського управління та контролю, суб'єктам господарювання, об'єднанням щодо припинення дій або бездіяльності, які містять ознаки порушень законодавства про захист економічної конкуренції, та усунення причин виникнення цих порушень і умов, що їм сприяють;

14) звертатися до суду із позовами, заявами і скаргами у зв'язку із застосуванням законодавства про захист економічної конкуренції, а також із запитаними щодо надання інформації про судові справи, що розглядаються цими судами відповідно до законодавства про захист економічної конкуренції;

15) вживати заходів, спрямованих на запобігання порушенням законодавства про захист економічної конкуренції;

16) проводити перевірки щодо дотримання розпорядниками державних коштів вимог законодавства у сфері закупівель;

17) вимагати від замовників звіт про результати здійснення процедури закупівлі та реалізацію договорів про закупівлю;

18) здійснювати інші повноваження, передбачені законодавством про захист економічної конкуренції та Законом України «Про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти».

У сфері здійснення контролю за узгодженими діями відділення має такі повноваження:

1) розглядати заяви і справи про надання дозволу, надання висновків, попередніх висновків стосовно узгоджених дій, проводити дослідження за цими заявами і справами;

2) приймати передбачені законодавством про захист економічної конкуренції розпорядження та рішення за заявами і справами про надання дозволу на узгоджені дії, надавати висновки, попередні висновки стосовно узгоджених дій, висновки щодо кваліфікації дій відповідно до законодавства про захист економічної конкуренції;

3) переглядати рішення, прийняті ними в межах компетенції;

4) дозволяти або забороняти узгоджені дії;

5) при розгляді заяв і справ про узгоджені дії, проведенні перевірки та в інших передбачених законом випадках вимагати від суб'єктів господарювання, об'єднань, органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю, їх посадових осіб і працівників, інших фізичних та юридичних осіб інформацію, у тому числі з обмеженим доступом;

6) здійснювати повноваження, передбачені підпунктами 5, 10, 11 і 14 частини першої цього пункту;

7) здійснювати інші повноваження, передбачені законодавством про захист економічної конкуренції.

У сфері формування та реалізації конкурентної політики, сприяння розвитку добросовісної конкуренції відділення має такі повноваження:

1) вимагати від суб'єктів господарювання, об'єднань, органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю, їх посадових осіб інформацію, у тому числі з обмеженим доступом, необхідну для дослідження ринків, а також інформацію про реалізацію конкурентної політики;

2) узагальнювати та аналізувати інформацію про реалізацію актів законодавства про захист економічної конкуренції щодо пріоритетів і напрямів конкурентної політики;

3) погоджувати проекти нормативно-правових актів та інших рішень місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю, що можуть вплинути на конкуренцію;

4) здійснювати повноваження, передбачені підпунктами 5, 10, 11 і 14 частини першої цього пункту;

5) надавати обов'язкові для розгляду рекомендації та вносити до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, установ, органі-

зацій, суб'єктів господарювання, об'єднань пропозиції щодо здійснення заходів, спрямованих на обмеження монополізму, розвиток підприємництва і конкуренції, запобігання порушенням законодавства про захист економічної конкуренції, а також щодо припинення дій або бездіяльності, які можуть мати негативний вплив на конкуренцію;

6) взаємодіяти з органами державної влади, органами місцевого самоврядування, органами адміністративно-господарського управління та контролю, підприємствами, установами та організаціями з питань розвитку, підтримки, захисту економічної конкуренції та демонополізації економіки;

7) розробляти та організовувати здійснення заходів, спрямованих на запобігання порушенням законодавства про захист економічної конкуренції;

8) вносити пропозиції, приписи органам влади, органам місцевого самоврядування щодо зміни прийнятих ними нормативно-правових актів, які не відповідають законодавству про захист економічної конкуренції або внаслідок неоднозначного розуміння яких створюються перешкоди для розвитку конкуренції;

9) взаємодіяти із засобами масової інформації та громадськими організаціями у роботі із запобігання порушенням законодавства про захист економічної конкуренції, систематично інформувати населення про свою діяльність;

10) сприяти іншим відділенням у реалізації їхніх повноважень;

11) здійснювати інші повноваження, передбачені законодавством про захист економічної конкуренції.

Відділення за дорученням Голови Комітету чи органів Комітету проводить розслідування за заявами і справами про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, дослідження за заявами і справами про надання дозволу на узгоджені дії, концентрацію, що підвідомчі цим органам.

4. Апарат відділення здійснює роботу із забезпечення діяльності відділень, у тому числі організаційну, технічну, аналітичну, інформаційно-довідкову та іншу роботу відповідно до законодавства про захист економічної конкуренції.

5. Відділення не має права втручатися в господарську діяльність суб'єктів господарювання за винятком випадків, передбачених цим Положенням та іншими актами законодавства про захист економічної конкуренції.

6. Територіальне відділення Комітету очолює голова відділення, який призначається та звільняється Головою Комітету.

Головою відділення призначається особа, яка має вищу освіту, як правило економічну чи юридичну, і стаж роботи на керівних посадах не менше трьох років.

Обмеження щодо порядку призначення голів відділень та їх заступників, у тому числі шляхом встановлення обов'язку погодження з іншими органами державної влади, органами місцевого самоврядування кандидатур на ці посади, не допускається.

Голова відділення має заступників, які за його поданням призначаються та звільняються Головою Комітету.

Заступником голови відділення призначається особа, яка має вищу освіту.

Голова відділення несе персональну відповідальність за виконання покладених на відділення завдань і функцій, визначає ступінь відповідальності заступників голови, керівників структурних підрозділів та працівників відділення.

Заступники голови відділення виконують за дорученням голови відділення окремі його повноваження і заступають голову відділення у разі його відсутності або неможливості здійснення ним своїх повноважень.

7. Голова відділення, особа, яка виконує його обов'язки:

спрямовує діяльність відділення;

розподіляє обов'язки між заступниками;

розробляє штатний розпис відділення в межах установленої структури, чисельності та фонду оплати праці працівників, кошторис витрат, затверджує положення про структурні підрозділи, визначає їхні функції і компетенцію та затверджує посадові інструкції працівників відділення;

є розпорядником асигнувань на утримання і забезпечення діяльності відділення;

здійснює прийняття, переведення, переміщення та звільнення працівників відділення (крім заступників);

застосовує заходи заохочення та накладає дисциплінарні стягнення на працівників відділення (крім заступників);

видає накази, розпорядження, затверджує положення, інструкції та інші акти, обов'язкові для працівників відділення;

представляє відділення у відносинах з органами державної влади, у тому числі судом, органами місцевого самоврядування, органами адміністративно-господарського управління та контролю, суб'єктами господарювання, громадянами та об'єднаннями суб'єктів господарювання чи громадян;

приймає розпорядження про визначення меж товарних ринків та становища, у тому числі монопольного (домінуючого) становища суб'єктів господарювання на ньому;

звертається до Голови Комітету з поданням про створення в разі потреби тимчасових адміністративних колегій Комітету для розгляду окремих справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції та інших питань, віднесених до повноважень Комітету;

створює та очолює адміністративні колегії територіального відділення Антимонопольного комітету України, забезпечує їх діяльність;

приймає обов'язкові для виконання рішення та здійснює інші дії в межах компетенції і повноважень відділення;

здійснює інші дії за дорученням Комітету.

8. Голова відділення під час реалізації завдань, покладених на відділення, має такі повноваження:

1) проводити, організовувати розслідування за заявами про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, дослідження за заявами про надання дозволу, попередніх висновків стосовно узгоджених дій, що підвідомчі адміністративним колегіям територіального відділення, а за дорученням Голови чи органів Комітету — розслідування за заявами і справами про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, дослідження за заявами і справами про надання дозволу на узгоджені дії, концентрацію, підвідомчими цим органам;

2) приймати передбачені законодавством про захист економічної конкуренції розпорядження;

3) проводити перевірки суб'єктів господарювання, об'єднань, органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю щодо дотримання ними вимог законодавства про захист економічної конкуренції та під час проведення розслідувань за заявами і справами про порушення законодавства про захист економічної конкуренції;

4) безперешкодно входити до приміщень підприємств, установ та організацій під час проведення перевірок та розслідувань за заявами і справами про порушення законодавства про захист економічної конкуренції за умови пред'явлення службового посвідчення і документів, що підтверджують проведення перевірки чи розслідування;

5) при розгляді заяв і справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, проведенні перевірки та в інших передбачених законом випадках вимагати від суб'єктів господарювання, об'єднань, органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю, їх посадових осіб і працівників, інших фізичних та юридичних осіб інформацію, у тому числі з обмеженим доступом;

6) викликати для надання пояснень під час розгляду заяв і справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції посадових осіб і працівників суб'єктів господарювання, об'єднань, органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю, інших юридичних осіб, їх структурних підрозділів, філій, представництв, а також фізичних осіб;

7) призначати експертизу та експерта з числа осіб, які володіють необхідними знаннями для надання експертного висновку;

8) у випадках та порядку, передбачених законом, проводити огляд службових приміщень та транспортних засобів суб'єктів господарювання — юридичних осіб, вилучати або накладати арешт на предмети, документи чи інші носії інформації, які можуть бути доказами чи джерелом доказів у справі незалежно від їх місцезнаходження;

9) у разі перешкоджання працівникам відділення виконувати повноваження, передбачені підпунктами 3, 4, 5 і 8 частини першої цього пункту, залучати працівників органів внутрішніх справ до застосування передбачених законом заходів, необхідних для подолання перешкод;

10) залучати працівників органів внутрішніх справ, митних та інших правоохоронних органів до забезпечення проведення розгляду справи про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, зокрема в разі проведення розслідування, у тому числі збирання та вилучення доказів, накладення арешту на майно, предмети, документи, інші носії інформації;

11) залучати до проведення перевірок спеціалістів органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій за погодженням з їх керівниками, депутатів місцевих рад за їх згодою;

12) проводити дослідження ринку, визначати межі товарного ринку, а також становище, у тому числі монопольне (домінуюче), суб'єктів господарювання на цьому ринку та приймати відповідні рішення (розпорядження);

13) визначати наявність або відсутність контролю між суб'єктами господарювання чи їх частинами та склад групи суб'єктів господарювання, що є єдиним суб'єктом господарювання;

14) вносити до органів виконавчої влади обов'язкові для розгляду подання щодо анулювання ліцензій, припинення операцій, пов'язаних із зовнішньоекономічною діяльністю суб'єктів господарювання, у разі порушення ними законодавства про захист економічної конкуренції;

15) надавати обов'язкові для розгляду рекомендації та вносити до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, установ, організацій, суб'єктів господарювання, об'єднань пропозиції щодо здійснення заходів, спрямованих на обмеження монополізму, розвиток підприємництва і конкуренції, запобігання порушенням законодавства про захист економічної конкуренції, а також щодо припинення дій або бездіяльності, що можуть мати негативний вплив на конкуренцію;

16) звертатися до суду з позовами, заявами і скаргами у зв'язку із застосуванням законодавства про захист економічної конкуренції, а також із запитами щодо надання інформації про справи, що розглядаються цими судами відповідно до законодавства про захист економічної конкуренції;

17) представляти відділення без спеціальної довіреності в суді;

18) уповноважувати своїх заступників здійснювати повноваження, передбачені підпунктами 1 — 2 частини першої цього пункту;

19) складати протоколи про адміністративні правопорушення;

20) організувати, проводити перевірки щодо дотримання розпорядниками державних коштів вимог законодавства у сфері закупівель;

21) вимагати від замовників звіт про результати здійснення процедури закупівлі та реалізацію договорів про закупівлю;

22) здійснювати інші повноваження, передбачені законодавством про захист економічної конкуренції та Законом України «Про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти».

Голова відділення в Автономній Республіці Крим, голова іншого відділення Комітету з питань, що належать до його компетенції, має право бути невідкладно прийнятим відповідно Головою Верховної Ради Автономної Республіки Крим, Головою Ради міністрів Автономної Республіки Крим, керівниками та посадовими особами місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій.

Голова відділення має права і виконує обов'язки в межах компетенції, визначеної Законом України «Про Антимонопольний комітет України», цим Положенням, іншими нормативно-правовими актами, здійснює керівництво діяльністю відділення, забезпечує виконання завдань і функцій, покладених на відділення та його адміністративні колеги.

Розпорядження голови відділення приймаються від імені відділення.

Без згоди Комітету як вищого колегіального органу голова відділення не може входити до складу комісій, комітетів та інших органів, що утворюються органами державної влади, органами місцевого самоврядування.

Особа, яка виконує обов'язки голови відділення, має повноваження, установлені для голови відділення.

9. Вимоги голови відділення є обов'язковими для виконання у визначені ним строки, якщо інше не передбачено законодавством.

Невиконання законних вимог голови відділення тягне за собою передбачену законом відповідальність.

Інформація, доступ до якої обмежено законодавством, одержана головою відділення, використовується ним відповідно до чинного законодавства.

10. Голова відділення Комітету зобов'язаний:

виконувати вимоги законодавства України, бути об'єктивним та неупередженим під час реалізації своїх повноважень;

направляти органам влади, органам місцевого самоврядування, органам адміністративно-господарського управління та контролю і суб'єктам господарювання подання щодо порушень посадовими особами законодавства про захист економічної конкуренції України;

на вимогу Голови Комітету, але не рідше одного разу на рік, звітувати про діяльність відділення.

11. Діяльність щодо виявлення, попередження та припинення порушень законодавства про захист економічної конкуренції здійснюється територіальним відділенням з додержанням процесуальних засад, визначених законодавчими актами України, а також Правил розгляду справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, що затверджуються Комітетом.

розгляд справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, заяв і справ про надання дозволу на узгоджені дії здійснюється адміністративними колегіями територіального відділення Антимонопольного комітету України відповідно до законодавства про захист економічної конкуренції та Регламенту про адміністративні колегії територіального відділення Антимонопольного комітету України. Забезпечення розгляду заяв і справ адміністративною колегією територіального відділення здійснюється головою територіального відділення Комітету відповідно до його повноважень.

12. Пункт 12 вилучено

12. Структура, гранична чисельність працівників, штатний розпис і фонд оплати праці працівників відділення затверджуються Головою Комітету.

13. Фінансування відділень здійснюється за рахунок коштів загального та спеціального фондів державного бюджету.

**Начальник Головного
правового управління**

О. М. Нагорний

**Про Положення про порядок проведення перевірок додержання
законодавства про захист економічної конкуренції**

**АНТИМОНОПОЛЬНИЙ КОМІТЕТ УКРАЇНИ
РОЗПОРЯДЖЕННЯ**

№ 182-р від 25.12.2001 Зареєстровано в Міністерстві
м. Київ юстиції України 13 лютого 2002 р. за № 139/6427

**Про Положення про порядок проведення перевірок додержання
законодавства про захист економічної конкуренції**

(Із змінами, внесеними згідно з Розпорядженнями Антимонопольного комітету

№ 123-р (з0406-03) від 06.05.2003 № 272-р (з0837-03) від 26.08.2003)

Відповідно до Законів України «Про Антимонопольний комітет України», «Про захист від недобросовісної конкуренції», «Про захист економічної конкуренції», з метою здійснення державного контролю за додержанням законодавства про захист економічної конкуренції, захисту інтересів суб'єктів господарювання та споживачів від його порушень при здійсненні господарської діяльності суб'єктами господарювання та при реалізації повноважень органами влади, органами місцевого самоврядування, органами адміністративно-господарського управління та контролю щодо суб'єктів господарювання,

1. Затвердити Положення про порядок проведення перевірок додержання законодавства про захист економічної конкуренції, що додається.

2. Визнати таким, що втратило чинність, Положення про порядок проведення перевірок дотримання антимонопольного законодавства, затверджене розпорядженням Антимонопольного комітету України від 29 листопада 1999 року № 249-р, зареєстроване в Міністерстві юстиції України 10 грудня 1999 року за № 855/4148.

3. Це розпорядження набирає чинності з дня набрання чинності Законом України «Про захист економічної конкуренції».

**Голова Комітету
Погоджено**

**В. о. Голови Державного комітету України з питань
регуляторної політики та підприємництва**

О. Костусєв

В. Загородній

ЗАТВЕРДЖЕНО

Розпорядження
Антимонопольного комітету
України
25.12.2001 № 182-р

Зареєстровано в Міністерстві
юстиції України
13 лютого 2002 р.
за № 139/6427

ПОЛОЖЕННЯ про порядок проведення перевірок додержання законодавства про захист економічної конкуренції

(Слова «Управління зовнішніх зв'язків і регіональної координації»
замінено словами «Управління взаємодії
з державними органами влади та координації діяльності
територіальних відділень» згідно з Розпорядженням
Антимонопольного комітету № 123-р (з0406-03) від 06.05.2003)

Загальні положення

1. Це Положення розроблено відповідно до Законів України «Про Антимонопольний комітет України», «Про захист від недобросовісної конкуренції», «Про захист економічної конкуренції», з метою здійснення державного контролю за додержанням законодавства про захист економічної конкуренції, у т. ч. законодавства про захист від недобросовісної конкуренції (далі — законодавство про захист економічної конкуренції).

2. Положення встановлює порядок проведення уповноваженими працівниками Антимонопольного комітету України (далі — Комітет) і його територіальних відділень (далі — відділення) планових і позапланових виїзних перевірок додержання законодавства про захист економічної конкуренції при здійсненні господарської діяльності суб'єктами господарювання та при реалізації повноважень органами влади, органами місцевого самоврядування, органами адміністративно-господарського управління та контролю (далі — об'єкти перевірки)* щодо суб'єктів господарювання.

* *Терміни: «економічна конкуренція», «суб'єкт господарювання», «органи влади», «органи адміністративно-господарського управління та контролю», «органи Антимонопольного комітету України», «об'єднання», «інформація», «ринок товару», «товар» вживаються відповідно до Закону України «Про захист економічної конкуренції».*

3. Плановою виїзною перевіркою вважається перевірка об'єктів, яка проводиться за їх місцезнаходженням або за місцезнаходженням їхнього відокремленого структурного підрозділу, у комплексі питань уповноваже-

ними працівниками Комітету, відділення, виходячи з їхніх функціональних повноважень, і передбачена планами роботи.

4. Планова виїзна перевірка одного і того самого об'єкта перевірки проводиться за наказом Голови Комітету чи голови відділення не частіше одного разу на календарний рік у межах компетенції Комітету (відділення).

5. Підставою для проведення планових перевірок є план-графік перевірок, затверджений Головою Комітету, головою відділення.

6. Планові виїзні перевірки додержання законодавства про захист економічної конкуренції об'єктами перевірки проводяться лише в тому разі, коли їм не пізніше ніж за десять календарних днів до дня проведення вказаної перевірки надіслано письмове повідомлення із зазначенням дати її проведення.

7. У разі неможливості проведення планової перевірки суб'єкта господарювання — об'єкта перевірки (відсутність умов праці для всіх перевіряльників, неможливість співпраці працівників суб'єкта господарювання, що перевіряється, одночасно з усіма перевіряльниками у зв'язку з перевіркою контрольними органами, зазначеними в статті 5 Указу Президента України від 23 липня 1998 року № 817/98 «Про деякі заходи з дерегулювання підприємницької діяльності») перевірка проводиться у терміни, погоджені Головою Комітету, головою відділення із суб'єктом господарювання.

8. Позаплановою виїзною перевіркою вважається перевірка, яка не передбачена в планах роботи Комітету, відділення і може проводитися без попереднього письмового повідомлення. Позапланова перевірка проводиться відповідно до наказу Голови Комітету, голови відділення, розпорядження органу Комітету за місцезнаходженням об'єкта перевірки або за місцезнаходженням його відокремленого структурного підрозділу уповноваженими працівниками Комітету, відділення, виходячи з їхніх функціональних повноважень, за наявності хоча б однієї з таких обставин:

8.1. За дорученням Президента України, Кабінету Міністрів України.

8.2. За заявами суб'єктів господарювання, громадян, об'єднань, установ, організацій про порушення їх прав внаслідок дій чи бездіяльності, визначених Законом України «Про захист економічної конкуренції» як порушення законодавства про захист економічної конкуренції об'єктом перевірки, відповідно до абзацу другого частини 1 статті 36 Закону України «Про захист економічної конкуренції».

8.3. За поданням органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю про порушення законодавства про захист економічної конкуренції об'єктом перевірки (абзац третій частини 1 статті 36 Закону України «Про захист економічної конкуренції»).

8.4. За ініціативою органів Комітету, голови відділення відповідно до абзацу четвертого частини 1 статті 36 Закону України «Про захист економічної конкуренції» у разі безпосереднього виявлення державними службовцями Комітету, відділення ознак порушення об'єктом перевірки законодавства про захист економічної конкуренції, визначеного статтею 50

Закону України «Про захист економічної конкуренції» та статтями 1, 4 — 19 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції».

8.5. За ініціативою органів Комітету, відповідно до абзацу п'ятого частини 1 статті 36 Закону України «Про захист економічної конкуренції», у разі надходження від заявника клопотання про можливість настання негативних наслідків, пов'язаних із поданням заяви, та з метою захисту його інтересів.

8.6. У разі виявлення недостовірності даних, заявлених об'єктом перевірки в документах, поданих на обов'язковий запит органу Комітету, голови відділення.

8.7. У разі подання об'єктом перевірки в установленому порядку скарги про порушення законодавства посадовими особами Комітету, відділення під час проведення планової чи позапланової виїзної перевірки додержання законодавства про захист економічної конкуренції.

8.8. У разі виникнення потреби в перевірці відомостей, отриманих від особи, яка мала правові відносини з об'єктом перевірки (якщо він не надасть пояснення та їх документальні підтвердження на обов'язковий запит органу Комітету, голови відділення протягом трьох робочих днів від дня отримання запиту щодо додержання законодавства про захист економічної конкуренції).

8.9. На особисте прохання об'єкта перевірки.

8.10. За дорученням спеціальних органів боротьби з організованою злочинністю відповідно до підпункту «в» пункту 1 статті 18 Закону України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю».

8.11. У разі наявності документально підтверджених даних щодо монополізації ринку товару чи антиконкурентних узгоджених дій, отриманих органами Комітету відповідно до чинного законодавства під час виконання своїх завдань. 8.12. За ініціативою органів Комітету, відповідно до пункту 4 частини першої статті 7 Закону України «Про Антимонопольний комітет України» і статті 41 Закону України «Про захист економічної конкуренції», з метою забезпечення доказів у справі про порушення законодавства про захист економічної конкуренції.

9. Комітет, Голова Комітету, державні уповноважені Комітету та уповноважені ними державні службовці можуть за власною ініціативою перевірити достовірність висновків, викладених в акті перевірки, складеному за дорученням голови відділення.

10. Комітет, Голова Комітету мають право прийняти рішення щодо повторної перевірки додержання законодавства про захист економічної конкуренції об'єктом перевірки лише у тому разі, коли стосовно уповноважених працівників Комітету, його відділення, які проводили планову або позапланову перевірку зазначеного об'єкта перевірки, розпочато службове розслідування або порушено кримінальну справу.

11. Органи Комітету, голова відділення, уповноважені ними державні службовці мають право проводити зазначені перевірки лише в межах своєї (наданої) компетенції.

12. Формування щорічних проектів планів-графіків проведення планових виїзних перевірок додержання законодавства про захист економічної

конкуренції об'єктами перевірки здійснюється відповідними структурними підрозділами Комітету, його відділень у такому порядку:

12.1. Члени Комітету, начальники Головного управління конкурентної політики, управління досліджень і розслідувань надають щорічно до 1 липня Управлінню взаємодії з державними органами влади та координації діяльності територіальних відділень пропозиції щодо переліку ринків товарів, що підлягають перевірці в наступному році. (Пункт 12.1 із змінами, внесеними згідно з Розпорядженням Антимонопольного комітету № 123-р від 06.05.2003)

12.2 Управління взаємодії з державними органами влади та координації діяльності територіальних відділень узагальнює надані пропозиції і до 5 липня подає на затвердження Голові Комітету переліки ринків товарів, що підлягають перевірці. (Пункт 12.2 із змінами, внесеними згідно з Розпорядженням Антимонопольного комітету № 123-р від 06.05.2003)

12.3. Начальники управлінь досліджень і розслідувань, за погодженням з членами Комітету, яким вони підпорядковані, голови відділень на основі затвердженого Головою Комітету переліку ринків товарів, що підлягають перевірці в наступному році, готують за встановленою формою (додаток 1) і до 15 жовтня подають до Управління взаємодії з державними органами влади та координації діяльності територіальних відділень (окремими списками) проекти переліків суб'єктів господарювання і переліків органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю, що підлягають перевірці в наступному році, для складання плану-графіка перевірок. (Пункт 12.3 із змінами, внесеними згідно з Розпорядженням Антимонопольного комітету № 123-р від 06.05.2003)

12.4. Управління взаємодії з державними органами влади та координації діяльності територіальних відділень узагальнює надані матеріали та до 5 грудня після погодження з Головним управлінням конкурентної політики подає на затвердження Голові Комітету щоквартальні плани-графіки проведення перевірок додержання законодавства про захист економічної конкуренції в наступному році:

органами влади, органами місцевого самоврядування, органами адміністративно-господарського управління та контролю;
суб'єктами господарювання.

12.5. При формуванні переліків суб'єктів господарювання враховуються визначені Комітетом пріоритетні напрями діяльності.

13. До переліків не включаються суб'єкти господарювання: які були включені до планів перевірок на друге півріччя поточного року; перевірки яких розпочаті в поточному році; малих і середніх підприємств.

14. Органи Комітету, голови відділень повинні практикувати проведення спільних перевірок з міністерствами, іншими центральними органами влади, контрольними органами, зазначеними в статті 5 Указу Президента України від 23 липня 1998 року № 817/98 «Про деякі заходи з дерегулювання підприємницької діяльності» (органи державної податкової служби, митні органи, органи державного казначейства, державної ко-

нтрольно-ревізійної служби, органи Пенсійного фонду України), враховуючи вимоги зазначеного Указу та Порядку координації проведення планових виїзних перевірок фінансово-господарської діяльності суб'єктів підприємницької діяльності контрольними органами, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 29 січня 1999 року № 112.

15. Органи Комітету, голови відділень при потребі готують та узгоджують проекти наказів щодо залучення в установленому порядку до складу комісій з перевірки представників відповідних міністерств, інших центральних органів влади, контрольних органів.

16. Основними завданнями перевірок є:

16.1. Здійснення державного контролю за додержанням законодавства про захист економічної конкуренції.

16.2. Своєчасне попередження, виявлення та припинення дій, які містять ознаки порушення законодавства про захист економічної конкуренції, усунення причин виникнення цих порушень і умов, що їм сприяють, а у разі, якщо порушення припинено, — вжиття заходів для усунення наслідків цих порушень.

16.3. Збір доказів у заявах і справах про порушення законодавства про захист економічної конкуренції.

16.4. Оцінка діяльності об'єктів перевірки щодо додержання законодавства про захист економічної конкуренції та виконання рішень чи розпоряджень органів Комітету.

16.5. Аналіз рішень органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю на відповідність законодавству про захист економічної конкуренції.

17. При плануванні та проведенні перевірок працівники Комітету, відділень зобов'язані забезпечувати дотримання службової і комерційної таємниці.

18. Інформація, доступ до якої обмежено законодавством, одержана працівниками Комітету, відділень під час перевірок, використовується ними відповідно до чинного законодавства.

Строки проведення перевірок

Комісія з перевірки. Порядок її утворення, компетенція

19. Рішення щодо проведення перевірки приймається Головою Комітету, головою відділення, органом Комітету.

20. Для проведення перевірки за наказом Голови Комітету, голови відділення, розпорядженням органу Комітету утворюється Комісія з перевірки (надалі — Комісія) у складі не менше двох фахівців.

21. До роботи Комісії можуть залучатися в установленому порядку працівники інших підприємств, установ і організацій та фахівці (експерти).

22. У кожному конкретному випадку строки проведення перевірок та склад Комісії з перевірки визначаються з урахуванням об'єкта перевірки та очікуваного обсягу роботи, необхідного для виконання поставленого завдання.

У разі потреби за поданням голови Комісії продовження термінів проведення перевірки здійснюється Головою Комітету, головою відділення, органом Комітету, які приймали рішення про проведення перевірки.

23. У своїй діяльності Комісія керується Конституцією України, Законами України «Про Антимонопольний комітет України», «Про захист від недобросовісної конкуренції», «Про захист економічної конкуренції» та іншими нормативно-правовими актами.

24. Персональний склад Комісії, її голова, заступник та строки проведення перевірки затверджуються наказом Голови Комітету, голови відділення, розпорядженням органу Комітету з делегуванням Комісії відповідних повноважень щодо проведення перевірки.

25. У разі потреби персональний склад Комісії може бути змінений за наказом Голови Комітету, голови відділення, розпорядженням органу Комітету.

26. Комісія проводить перевірку в установлені терміни і в обов'язі завдання на проведення перевірки.

27. Голова Комісії:

27.1. Забезпечує повідомлення керівника об'єкта перевірки не менш як за 10 календарних днів до дня її проведення про проведення перевірки.

27.2. Організовує роботу Комісії, визначає коло питань, що підлягають перевірці, виходячи з того, чи є перевірка плановою чи позаплановою.

27.3. Розподіляє між членами Комісії конкретні завдання для перевірки.

27.4. Забезпечує координацію роботи між членами Комісії та взаємодію зі структурними підрозділами Комітету та його відділеннями, контрольними органами, які здійснюють перевірку зазначеного об'єкта, при підготовці та проведенні перевірки.

27.5. Подає Голові Комітету, органу Комітету, голові відділення пропозиції щодо змін у персональному складі Комісії.

28. У разі відсутності голови Комісії його обов'язки виконує заступник голови Комісії.

29. Члени Комісії беруть участь у роботі Комісії та виконують поставлені перед ними завдання з перевірки.

30. Член Комісії має право одноособово, керуючись конкретним завданням голови Комісії, досліджувати окремі питання перевірки.

Організація проведення перевірки

31. Для проведення перевірки потрібні такі документи:

31.1. Наказ (розпорядження) про проведення перевірки та створення Комісії.

31.2. План проведення перевірки.

31.3. Доручення Голови Комітету, державного уповноваженого Комітету, голови відділення про делегування відповідних повноважень щодо проведення перевірки.

32. План проведення перевірки складається головою Комісії і затверджується органом, посадовою особою, що видав(ла) наказ (розпорядження) про проведення перевірки та створення Комісії, і має містити в собі:

32.1. Визначення завдань перевірки.

32.2. Визначення кола питань, які потрібно з'ясувати в ході перевірки.

32.3. Строки перевірки.

33. Доручення Голови Комітету, державного уповноваженого Комітету, голови відділення має містити в собі вказівку про делегування голові та членам Комісії на час проведення перевірки конкретного об'єкта перевірки визначених актами законодавства повноважень, а саме:

33.1. Безперешкодно входити на підприємства, в установи, організації за службовим посвідченням і мати доступ до документів та інших матеріалів, потрібних для проведення перевірки.

Для перевірки підприємств, установ, організацій з особливим режимом роботи допускаються державні службовці органів Комітету, що мають відповідний допуск до державної таємниці, оформлений в установленому порядку.

33.2. Вимагати усних або письмових пояснень посадових осіб і громадян.

33.3. Вимагати необхідні документи та іншу інформацію, у тому числі з обмеженим доступом, таку, що є комерційною таємницею, у зв'язку з реалізацією своїх повноважень.

33.4. Вилучати в установленому порядку письмові та речові докази, зокрема документи, предмети чи носії інформації, що можуть бути доказами чи джерелом доказів у справі про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, а в разі, коли вилучити докази немає можливості, накладати арешт на предмети, документи, інші носії інформації, що можуть бути доказами чи джерелом доказів у справі, відповідно до статті 44 Закону України «Про захист економічної конкуренції».

33.5. Залучати за погодженням з відповідними центральними та місцевими органами влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами й об'єднаннями їхніх спеціалістів, депутатів місцевих рад для проведення перевірки.

34. У разі проведення планової перевірки структурні підрозділи Комітету, відділення здійснюють попередній аналіз відповідного ринку товарів, вивчають нормативні акти, що регулюють діяльність об'єкта перевірки, при потребі готують та направляють в установленому порядку запити про надання інформації щодо діяльності суб'єкта господарювання.

Перед проведенням перевірки розробляється план (програма) перевірки, у якому визначаються період перевірки, її мета; визначаються основні питання, на яких слід зосередити увагу.

У разі проведення позапланових перевірок за дорученням Президента України та Кабінету Міністрів України відповідальний виконавець доручення у Комітеті забезпечує складання і своєчасне доведення до всіх виконавців плану (програми) перевірок, яким (якою) визначаються: мета і період перевірок; основні питання, що підлягають перевірці; перелік і форма даних, які мають бути повідомлені Комітету для узагальнення та подання Президенту України чи Кабінету Міністрів України.

35. Після підписання наказу (розпорядження) про проведення перевірки, але перед її проведенням, голова Комісії:

35.1. Надсилає керівнику об'єкта перевірки не пізніше ніж за 10 календарних днів до початку перевірки за підписом державного уповноваженого Комітету, голови відділення, особи, що виконує його обов'язки, повідомлення про день початку перевірки, крім випадків, зазначених у пунктах 8 і 10 цього Положення, коли перевірка може бути проведена без попереднього письмового повідомлення.

У разі потреби отримання даних, що вимагають багато часу для підготовки, заповнення тощо, з повідомленням направляється перелік документів, даних, які мають бути підготовлені до початку проведення перевірки.

35.2. Розподіляє між членами Комісії конкретні завдання на перевірку.

35.3. Ознайомлює членів Комісії з документацією, що є в наявності в Комітеті, відділенні, стосовно об'єкта перевірки.

35.4. Визначає термін прибуття членів Комісії на об'єкт перевірки.

35.5. Інформує усіх її учасників і керівника об'єкта, що перевіряється, про термін і мету проведення перевірки.

Порядок проведення перевірок

36. Першим днем перевірки вважається день прибуття членів Комісії на об'єкт перевірки.

37. У перший день перевірки голова Комісії повідомляє про мету і термін перевірки, надає керівникові об'єкта перевірки (у разі відсутності керівника — особі, що його заміщує) документи про склад Комісії, повноваження її членів; перелік питань, які слід з'ясувати при проведенні перевірки; а також пропонує керівникові (або особі, що його заміщує) створити належні умови для забезпечення роботи Комісії.

Відсутність керівника об'єкта перевірки (особи, що його заміщує) не перешкоджає проведенню перевірки.

38. Залежно від завдання і мети перевірки голова та члени Комісії запитують у керівництва об'єкта перевірки, зокрема керівників і членів органів управління, керівників структурних підрозділів, а також у інших працівників об'єкта перевірки документи, письмові та усні пояснення та іншу інформацію, що стосується завдань та мети перевірки (у тому числі з обмеженим доступом), потрібну для здійснення Комісією своїх функцій, зокрема:

38.1. Розпорядження (рішення) органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю, що перевіряються, протоколи нарад і засідань їхніх структурних підрозділів.

38.2. Відомості щодо структури об'єкта перевірки із зазначенням прізвищ, імен, по батькові керівників структурних підрозділів, а також у інших працівників об'єкта перевірки їхніх посад, номерів службових телефонів.

38.3. Протоколи нарад органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю, протоколи загальних зборів акціонерів (учасників) і засідань правління, спостережної ради, виконавчого та наглядового органу суб'єкта господарювання.

38.4. Вхідну та вихідну документації, ураховуючи тексти факсів і телефонограм, матеріали діловодства всіх підрозділів об'єкта перевірки.

38.5. Накази, розпорядження, резолюції керівництва об'єкта перевірки.

38.6. Переліки всіх підприємств, організацій, фінансових установ та інших юридичних осіб в Україні і поза її межами, в яких суб'єкт господарювання володіє частками (акціями, паями), які б дозволили перевірити дотримання законодавства про захист економічної конкуренції в процесі концентрації, а також виявити відносини контролю.

38.7. Переліки всіх підприємств, організацій, з урахуванням дочірніх, заснованих суб'єктами господарювання з метою здійснення постачальницької або збутової діяльності, з урахуванням дилерської або дистрибуторської.

38.8. Переліки акціонерів (учасників) суб'єкта господарювання.

У разі потреби уточнюється інформація про акціонерів (учасників) суб'єкта господарювання, які мають у володінні або управлінні 10 і більше відсотків акцій цього емітента.

38.9. Відомості про основні види діяльності суб'єкта господарювання з даними щодо обсягів виробленої та реалізованої продукції (робіт, послуг) із конкретним розшифруванням цих видів та їх часток на відповідному товарному ринку, а також відомості щодо асортименту виробленої продукції за попередні один-два роки.

38.10. Відомості про собівартість виробленої продукції (робіт, послуг) та їх відпускну вартість.

38.11. Документи бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

38.12. Угоди, підписані суб'єктами господарювання як постачальниками або споживачами продукції (робіт, послуг), у тому числі зовнішньоторговельні.

38.13. Угоди (рішення) про узгоджені дії.

38.14. Угоди щодо спільної діяльності та угоди про виконання науково-дослідних, дослідно-конструкторських та проектних робіт і розробок.

38.15. Перелік споживачів (суб'єктів господарювання) за видами продукції (робіт, послуг) із зазначенням їхнього місцезнаходження, відомостей щодо обсягу та асортименту поставленої продукції основним споживачам на час перевірки та за два попередні роки.

38.16. Відомості щодо постачальників комплектувальних виробів, сировини, матеріалів та обсягів постачань від кожного постачальника.

38.17. Інформаційні матеріали, що постійно або періодично направляються (отримуються) об'єктом перевірки (інформаційні листи, рекламні проспекти, статистичні, аналітичні розробки та ін.), із зазначенням адрес розсилання.

38.18. Нормативні акти, стандарти, технічні умови тощо, які поширюються на об'єкт перевірки.

38.19. Інші будь-які фактичні дані, які відповідно до статті 41 Закону України «Про захист економічної конкуренції» дають можливість встановити наявність або відсутність порушення.

Комісії повинна бути надана повна, всебічна та об'єктивна інформація з усіх питань, які містить у собі план проведення перевірки.

39. Усні пояснення службових чи посадових осіб та працівників об'єкта перевірки, які містять дані, що свідчать про наявність чи відсутність порушення, фіксуються у протоколі, складеному згідно з вимогами статті 22-1 Закону України «Про Антимонопольний комітет України».

40. Комісія, у разі потреби, отримує належним чином завірені копії (ксерокопії) документів (виписки з документів), довідки, а також письмові пояснення, завірені підписом керівника, його заступника або керівників відповідних служб об'єкта перевірки.

41. Комісія, у разі потреби, отримує належним чином завірені копії (ксерокопії) документів (виписки з документів), довідки, а також письмові пояснення, завірені підписом керівника, його заступника або керівників відповідних служб об'єкта перевірки.

42. У разі виявлення в ході перевірки ознак порушення законодавства про захист економічної конкуренції голова Комісії, члени Комісії мають право вилучити докази в порядку, встановленому статтею 44 Закону України «Про захист економічної конкуренції», якщо:

докази цих порушень не було надано і є достатні підстави вважати, що документи, предмети чи інші носії інформації, які можуть бути доказами чи джерелом доказів у справі, знаходяться у певному місці;

існує загроза, що відповідні документи, предмети чи носії інформації можуть бути знищені.

43. Вилучення письмових та речових доказів, зокрема документів, предметів чи носіїв інформації, що можуть бути доказами чи джерелом доказів у справі про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, проводиться на підставі розпорядження державного уповноваженого Антимонопольного комітету України чи голови територіального відділення. Розпорядження має містити в собі уповноваження голови та членів Комісії на вилучення письмових та речових доказів.

44. У разі, коли вилучити докази немає можливості, голова Комісії, члени Комісії за наявності повноважень, наданих відповідно державним уповноваженим Комітету чи головою відділення, накладають в установленому порядку арешт на предмети, документи, інші носії інформації, що можуть бути доказами чи джерелом доказів у справі.

45. Вилучення чи накладання арешту на майно, предмети, документи, інші носії інформації проводиться у робочий час незалежно від місцезнаходження, у тому числі в службових приміщеннях та транспортних засобах, що належать суб'єкту господарювання, на робочих місцях працівників на підставі розпорядження державного уповноваженого чи голови відділення Комітету.

46. Члени комісії мають право на безперешкодний доступ до місць зберігання інформації, у тому числі й до комп'ютерів об'єкта перевірки, магнітних носіїв тощо, отримувати копії такої інформації.

Згідно з частиною третьою статті 22 Закону України «Про Антимонопольний комітет України» документи, статистична та інша інформація, необхідні для здійснення контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції та розгляду справ про його порушення, надаються на вимогу державного уповноваженого, голови відділення Комітету безкоштовно.

47. Під час підготовки до перевірки запит щодо надання інформації може бути направлений поштою з повідомленням про його вручення адресату.

48. У разі потреби члени Комітету, голови відділень уносять пропозиції Голові Комітету щодо створення робочих груп для здійснення організації, координації та методичного забезпечення перевірок.

49. Під час проведення перевірки до плану проведення перевірки можуть уноситися зміни та доповнення, що затверджуються органом, посадовою особою, що затвердив(ла) план перевірки.

50. Під час проведення перевірок службові особи, що здійснюють перевірки, взаємодіють з органами влади, контрольними та правоохоронними органами, місцевими державними адміністраціями.

Порядок оформлення результатів перевірки

51. У разі необхідності результати перевірки члени Комісії оформляють довідкою, що має містити в собі аналіз, висновки та пропозиції з усіх питань, які перевірялися.

52. Голова Комісії підсумовує подані матеріали та складає акт перевірки у двох примірниках за встановленою формою (додаток 2).

Акт підписується головою Комісії та її членами, керівником об'єкта перевірки, а в разі потреби й іншими відповідальними працівниками об'єкта перевірки.

Один примірник акта подається Голові Комітету, органу Комітету, голові відділення, другий — в термін не більше п'яти робочих днів після закінчення перевірки вручається під розписку на першому примірнику акта (направляється в установленому порядку) керівникові об'єкта перевірки, а в разі його відсутності — здається до канцелярії під розписку в акті із зазначенням прізвища та посади працівника, що прийняв акт, або надсилається рекомендованим листом із поштовим підтвердженням про вручення поштового відправлення.

53. Вимоги до змісту акта перевірки:

53.1. В акті перевірки, крім випадків, передбачених підпунктом 53.2 цього Положення, мають бути наведені:

результати перевірки з усіх питань, передбачених планом проведення перевірки;

об'єктивна оцінка діяльності об'єкта перевірки щодо дотримання законодавства про захист економічної конкуренції;

пропозиції щодо порушення справи про порушення законодавства про захист економічної конкуренції тощо.

53.2. В акті позапланової перевірки, що проводиться під час розслідування у справі про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, наводиться інформація щодо проведених дій (зокрема, про отримання пояснень, вилучення доказів), будь-яких випадків перешкоджання у проведенні перевірки, а також інші відомості, у разі потреби».

54. У міру виявлення істотних порушень законодавства, зловживань і недоліків керівництву об'єкта перевірки, не чекаючи закінчення перевірки, слід уживати заходів щодо усунення виявлених порушень, зловживань і недоліків, запобігання їх надалі.

55. Член Комісії, який не погоджується з висновками Комісії, викладеними в акті, має право письмово викласти свою окрему думку, що долучається до акта. Викладаючи окрему думку, член Комісії повинен підписати акт, зробивши помітку:

«Із зауваженнями, що містяться в окремій думці».

56. При відмові керівника об'єкта перевірки від підписання акта про результати перевірки службові особи, що здійснили перевірку, засвідчують це відповідним записом за своїми підписами в кінці акта.

57. За наявності заперечень або зауважень до акта перевірки керівник чи інші особи, які підписують акт, роблять про це застереження перед своїми підписами і не пізніше ніж через п'ять календарних днів з дня їх підписання подають з цього приводу письмові пояснення чи заперечення.

58. Члени комісії також беруть пояснення в інших посадових осіб, причетних до виявлених перевіркою порушень, зловживань.

59. Достовірність обґрунтувань, фактів, викладених у поясненнях посадових осіб, члени Комісії повинні ретельно перевірити і в п'ятнадцятиденний термін дати щодо них письмовий висновок.

У цей термін не зараховується час, необхідний для отримання інформації на запит державного уповноваженого чи голови територіального відділення.

60. У тих випадках, коли потрібно вжити термінових заходів щодо усунення виявлених порушень законодавства про захист економічної конкуренції, у період перевірки, не чекаючи на її закінчення, складається проміжний акт, від посадових осіб вимагаються пояснення. Ці матеріали негайно подаються керівництву Комітету, голові відділення, у разі потреби готується повідомлення правоохоронним органам.

Факти, викладені в проміжних актах, включаються до загального акта перевірки.

61. Результати перевірки викладаються в акті на підставі перевірених даних і фактів, що впливають із наявних оригіналів документів об'єкта перевірки, а також інших даних.

62. При складанні акта перевірки повинна бути додержана об'єктивність і вичерпність опису виявлених фактів і даних.

63. Не допускається включення до акта перевірки висновків, пропозицій та даних, не підтверджених документами.

64. В акті слід указати, які операції та документи перевірені, за який період і в який спосіб (вибірково чи суцільно).

65. Акт реєструється канцелярією Комітету, відділення.

Порядок розгляду результатів перевірки

66. Голова Комісії протягом п'яти робочих днів після завершення перевірки доповідає про її результати органу, посадовій особі Комітету, від-

ділення, що видав(ла) наказ (розпорядження) про проведення перевірки та створення Комісії, з наданням акта та інших матеріалів Комісії, складених за результатами перевірки, з відміткою про вручення його керівнику об'єкта перевірки, а в разі необхідності також уносить подання про початок розгляду справи або готує рекомендації відповідно до статті 46 Закону України «Про захист економічної конкуренції» 67. Якщо в ході перевірки було встановлено ознаки порушення законодавства про захист економічної конкуренції, Голова Комітету, відділення, його заступник розглядають надані матеріали і вирішують питання щодо:

67.1. Надання рекомендацій та внесення пропозицій органам влади, органам місцевого самоврядування, органам адміністративно-господарського управління та контролю, суб'єктам господарювання, об'єднанням стосовно припинення дій, які містять ознаки порушення законодавства про захист економічної конкуренції, усунення причин виникнення цих порушень і умов, що їм сприяють, а в разі, якщо порушення припинено, — щодо вжиття заходів для усунення наслідків цих порушень.

67.2. Розробки проектів актів законодавства, які регулюють питання розвитку конкуренції, антимонопольної політики та демонополізації економіки.

67.3. Надіслання правоохоронним органам матеріалів про порушення, що містять ознаки злочину.

67.4. Розгляду питання щодо початку розгляду справи про порушення законодавства про захист економічної конкуренції.

68. Якщо в ході перевірки було встановлено факт порушення законодавства України, що не відноситься до компетенції Комітету, то Голова Комітету, член Комітету, голова відділення інформують відповідні державні органи.

69. Начальники управлінь досліджень і розслідувань, голови територіальних відділень разом із звітністю за останній місяць кварталу подають до Головного управління конкурентної політики за встановленою формою результати перевірок додержання законодавства про захист економічної конкуренції об'єктами перевірки.

До матеріалів звітності включаються лише ті перевірки, що здійснені Комісіями на підставі наказу Голови Комітету, голови відділення, розпорядження органу Комітету, а результати перевірки оформлені відповідним актом.

70. Головне управління конкурентної політики до 25 числа наступного за звітним кварталом місяця узагальнює результати проведених перевірок і надає Голові Комітету підсумкові довідки.

Обов'язки і відповідальність службових осіб, що здійснюють перевірки. Оскарження їхніх дій

71. Службові особи, що здійснюють перевірки, зобов'язані суворо додержуватися Конституції України, законів України, прав та інтересів громадян, підприємств, установ і організацій, що охороняються законом, забезпечувати дотримання комерційної та службової таємниці.

72. За невиконання або неналежне виконання своїх обов'язків, у тому числі порушення встановлених порядку і періодичності проведення пере-

вірок, винні службові особи несуть відповідальність відповідно до чинного законодавства України.

73. Скарги на дії службових осіб, що проводили перевірки, процесуальні дії, передбачені статтею 44 Закону України «Про захист економічної конкуренції», розглядаються і вирішуються відповідно Головою Комітету, головою відділення.

Скарги розглядаються і рішення за ними приймаються не пізніше як у місячний строк з моменту їх надходження.

74. У разі незгоди юридичних і фізичних осіб з цими рішеннями вони можуть бути оскаржені в судовому порядку.

Відповідальність об'єднань, суб'єктів господарювання, посадових осіб та інших працівників суб'єктів господарювання, органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю

75. Створення перешкод працівникам Комітету, його відділенням у проведенні перевірок, огляду, вилученні чи накладенні арешту на майно, документи, предмети чи інші носії інформації спричинює відповідальність:

згідно з пунктом 16 статті 50 Закону України «Про захист економічної конкуренції» у вигляді накладення штрафу на об'єднання, суб'єктів господарювання у розмірі до одного відсотка доходу (виручки) суб'єкта господарювання від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за останній звітний рік, що передував року, в якому накладається штраф відповідно до абзацу четвертого частини 2 статті 52 Закону;

адміністративну відповідальність посадових осіб та інших працівників суб'єктів господарювання, органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю, встановлену Кодексом України про адміністративні правопорушення, відповідно до статті 54 Закону України «Про захист економічної конкуренції».

**Начальник Головного
правового управління**

О. Нагорний

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Юрій Володимирович ЖУРИК

АНТИМОНОПОЛЬНО- КОНКУРЕНТНЕ ПРАВО УКРАЇНИ

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

Керівник видавничих проєктів – Сладкевич Б. А.

Оригінал-макет підготовлено
ТОВ «Центр учбової літератури»

Підписано до друку 21.01.2011. Формат 60x84^{1/16}
Друк офсетний. Папір офсетний. Гарнітура PetersburgСТТ.
Умовн. друк. арк. 17. Наклад – 1000 прим.

Видавництво «Центр учбової літератури»
вул. Електриків, 23 м. Київ 04176
тел./факс 044-425-01-34
тел.: 044-425-20-63; 425-04-47; 451-65-95
800-501-68-00 (безкоштовно в межах України)
e-mail: office@uabook.com
сайт: www.cul.com.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 2458 від 30.03.2006